FRANCIS SCOTT FITZGERALD
MARELE GATSBY

Din nou, Zeldei

Capitolul 1

Pe vremea când eram mai tânăr şi mai influenţabil, tata mi-a dat un sfat care de atunci mi-a rămas mereu prezent în minte.

— Ori de câte ori ai poftă să critici pe cineva, mi-a spus, ţine seama că nu toţi oamenii au avut avantajele de care te-ai bucurat tu.

Atât şi nimic mai mult – dar cum totdeauna ne-am înţeles foarte bine din puţine cuvinte, mi-am dat seama că voia să spună mult mai mult – urmarea este că am tendinţa de a nu judeca şi condamna pe nimeni, obicei datorită căruia am izbutit să pătrund multe caractere ciudate şi am căzut pradă multor pisălogi înveteraţi. O minte sucită descoperă şi profită repede de această calitate când se întâmplă s-o întâlnească la un om normal, şi aşa s-a făcut că în anii studenţiei am fost acuzat – pe nedrept – că sunt o fire interesată şi abilă, pentru motivul că necunoscuţi cu apucături stranii îmi destăinuiau necazurile lor ascunse. Cea mai mare parte a confidenţelor ce mi se făceau erau spontane – şi adeseori când îmi dădeam seama, după anumite semne sigure, că o

destăinuire de natură intimă se arată la orizont, mă prefăceam că mi-e somn, că sunt absent sau pornit să-i iau peste picior, căci destăinuirile tinerilor (sau, cel puţin, termenii în care sunt făcute), poartă de obicei pecetea plagiatului ai sunt marcate de vădite omisiuni. Cine nu judecă şi nu condamnă lasă loc unor speranţe nelimitate. Şi astăzi încă, mi-e teamă că voi încerca nu ştiu ce pierdere dacă dau uitării faptul că – aşa cum, din snobism, susţinea tata şi aşa cum, din snobism, repet şi eu – la naştere simţul cuviinţei în ceea ce are el fundamental ne este hărăzit tuturor în egală măsură.

Şi acum, după ce m-am lăudat astfel cu spiritul meu de toleranţă, trebuie să recunosc că are şi el o limită. Comportarea noastră poate să se rezeme pe o stâncă de neclintit sau să plutească pe o mlaştină nesigură, dar, dincolo de un anume punct, nu-mi pasă pe ce se întemeiază. În toamna trecută, când m-am înapoiat de pe coasta de est, aş fi dorit ca toată lumea să poarte uniformă şi să aibă o ţinută morală ireproşabilă; nu mai doream incursiuni pline de peripeţii în inimile oamenilor şi prilejul de a afla lucruri de nimeni ştiute. Numai Gatsby, bărbatul care dă numele său acestei cărţi, a făcut excepţie de la această regulă – Gatsby care reprezenta tot ceea ce îmi stârneşte cel mai sincer dispreţ. Dacă a avea personalitate înseamnă un şir neîntrerupt de acţiuni încununate de succes, atunci acest om avea într-adevăr ceva splendid, o

sensibilitate acută faţă de toate promisiunile existenţei, o sensibilitate asemenea acelor complicate aparate care înregistrează cutremurele de pământ de la o depărtare de zece îmi de mile. O asemenea receptivitate n-are nimic în comun cu acea impresionabilitate placidă pe care o înnobilăm numind-o pompos „temperament creator”; dimpotrivă, Gatsby avea o extraordinară vocaţie pentru speranţă, era stăpânit de o febră romantică aşa cum n-am mai întâlnit şi e probabil că nu voi mai întâlni vreodată la altcineva. Nu, Gatsby s-a dovedit până la urmă a fi un om adevărat; şi numai ce-l umbrea pe Gatsby, numai praful murdar stârnit de visurile lui m-a făcut să-mi pierd un timp interesul pentru durerile zadarnice şi pentru efemerele bucurii ale semenilor mei.

Provin dintr-o familie de oameni bogaţi, stabilită de trei generaţii într-un orăşel din Midwest. Carraway-ii alcătuiesc un fel de clan, iar tradiţia familiei afirmă că suntem coborâtori ai ducilor de Buccleuch, dar fondatorul ramurii din care mă trag a fost de fapt fratele bunicului, care s-a stabilit aici în 51, şi-a trimis un înlocuitor în Războiul Civil şi a pus bazele comerţului en gros cu articole de fierărie cu care se ocupă astăzi tata.

Nu l-am cunoscut niciodată pe acest frate al bunicului, însă se spune că îi semăn – invocându-se ca argument portretul aspru care atârnă în biroul tatii. Am absolvit universitatea la New

Haven în 1915, exact un sfert de veac după tatăl meu şi la scurt timp după aceea am participat la minunata migraţie teutonică întârziată, cunoscută sub denumirea de război mondial. Am gustat atât de intens contraincursiunea noastră, încât şi după întoarcerea de pe front continuam să fiu stăpânit de neastâmpăr. Midwestul nu mi se mai părea centrul incandescent al lumii, ci doar o periferie sordidă a universului – aşa că m-am hotărât să mă mut pe coasta de est şi să învăţ arta speculaţiilor la bursă. Tnţi cunoscuţii mei făceau afaceri la bursă şi de aceea am presupus că bursa ar putea să mai asigure încă o existenţă. Unchii şi mătuşile mi-au discutat intenţia ca şi cum ar fi fost vorba de alegerea şcolii pentru un copil şi în cele din urmă au spus: „De, mda”, cu feţe foarte grave, ezitante. Tata s-a învoit să mă finanţeze timp de un an şi, după mai multe amânări, în primăvara lui 22 m-am instalat pentru totdeauna, după cum credeam eu, pe coasta de est.

Cuminte ar fi fost să-mi găsesc întâi un apartament în oraş, însă cum vremea era frumoasă şi cum veneam dintr-o regiune cu pajişti întinse şi arbori prietenoşi, atunci când un tânăr coleg de birou mi-a grupus să închiriem împreună o casă într-una din aşezările suburbane, ideea mi s-a părut excelentă. Tot el a găsit şi casa – un bungalow destul de coşcovit – cu optzeci de dolari pe lună. În ultimul moment, însă, firma l-a detaşat la Washington, aşa că m-am stabilit singur. Aveam

un câine – de fapt l-am avut doar câteva zile, căci pe urmă a fugit –, un automobil Dodge destul de vechi şi o servitoare finlandeză care-mi făcea curat şi-mi pregătea micul dejun şi care, trebăluind la maşina electrică de gătit, mormăia nu ştiu ce pe limba ei.

M-am simţit singur o zi sau două, până când într-o dimineaţă, un necunoscut, stabilit prin partea locului probabil după mine, m-a oprit pe stradă.

— Cum ajung la West Egg? m-a întrebat el dezorientat.

L-am lămurit. Dar, văzându-mi după aceea de drum, nu m-am mai simţit singur şi străin. Eram o călăuză, un cunoscător al locurilor, unul dintre pionierii coloniei. Fără să ştie, omul acela îmi conferise dintr-odată cetăţenia locului.

Şi astfel, în zilele acelea însorite, urmărind explozia înfrunzirii copacilor, ca la cinematograf când filmul rulează repede, am fost pătruns de acea convingere, destul de răspândită, că viaţa avea să înceapă din nou odată cu vara.

Pe de o parte, aveam mult de studiat, iar pe de altă parte, simţeam cum trag sănătate în piept din aerul proaspăt, atât de tonic. Mi-am cumpărat o duzină de tomuri despre finanţe, tehnică bancară şi acţiuni şi efecte, care, aşa cum stăteau înşirate pe raftul bibliotecii în legăturile lor roşii şi aurii, ca nişte monede noi, îmi făgăduiau parcă dezvăluirea unor taine orbitoare, pe care nu le

cunoscuseră decât Midas, Morgan şi Mecena. Mai aveam intenţia lăudabilă să citesc multe alte cărţi pe lângă acestea. La universitate avusesem oarecare preocupări publicistice – o dată scrisesem o serie de editoriale foarte solemne şi categorice în revista Yale News – şi acum aveam de gând să reiau acest fel de activitate, şi mă şi vedeam redevenind un specialist limitat la un domeniu temeinic stăpânit, ceea ce se numeşte un om bine pregătit. O asemenea formulă nu reprezintă de fapt o simplificare brutală – în fond viaţa pare că promite mult mai mult când o priveşti de la o singură fereastră.

A fost numai o întâmplare faptul că închiriasem o casă într-una din cele mai ciudate comunităţi ale Americii de Nord. Locuinţa mea se găsea pe acea insuliţă prelungă şi zgomotoasă care se întinde la răsărit de New York – şi pe care se află, printre alte curiozităţi naturale, două formaţiuni geologice neobişnuite. La douăzeci de mile de oraş se află două ouă uriaşe, identice ca formă, despărţite doar de un golfuleţ, cu bazele înmuiate în cea mai blândă apă sărată pe care o poţi găsi în emisfera vestică – întinsa pânză de apă a strâmtorii Long Island. Nu sunt două ovale chiar perfecte – ca şi oul din povestea lui Columb, amândouă sunt turtite la capătul unde se sprijină pe pământ – însă asemănarea fizică dintre ele constituie probabil o sursă de uimire continuă pentru pescăruşii ce zboară pe deasupra lor.

Pentru vieţuitoarele neînaripate, un fenomen şi mai interesant este însă că, în afară de formă şi mărime, nu mai au nicio altă asemănare.

Eu locuiam pe oul dinspre apus, West Egg – cel mai puţin monden, deşi formula este prea superficială pentru a exprima contrastul bizar şi aproape sinistru dintre ele. Locuinţa mea se afla chiar la marginea oului, la numai cincizeci de iarzi de strâmtoare, literalmente strivită între două vile uriaşe, care se închiriau cu 12.000-15.000 de dolari pe sezon. Cea din dreapta era o construcţie colosală din toate punctele de vedere – o imitaţie a vreunei primării de epocă din Normandia, cu un turnuleţ într-o parte semeţindu-se nou-nouţ de sub un breton rar de iederă sălbatică, o piscină de marmură şi peste patruzeci de acri de pajişte şi grădină. Era vila lui Gatsby. Sau, mai bine zis, întrucât nu-l cunoşteam pe Gatsby, era o vilă locuită de un domn cu acest nume. Casa în care stăteam eu era o adevărată oroare, însă, fiind o oroare de dimensiuni reduse, fusese ignorată de snobii doritori să se stabilească aici, astfel că beneficiam de o perspectivă deschisă spre mare, de o privelişte parţială spre pajiştea vecinului meu şi de vecinătatea consolatoare a milionarilor – toate acestea pentru optzeci de dolari pe lună.

Dincolo de golful care despărţea cele două ouă scânteiau palatele luxoase din East Egg, iar cronica acestei veri începe cu adevărat în seara când am traversat golful pentru a lua cina în

familia lui Tom Buchanan. Daisy îmi era un fel de verişoară îndepărtată, iar pe Tom îl cunoscusem la universitate. Îndată după război petrecusem chiar două zile în casa lor din Chicago.

Pe lângă diferite alte însuşiri fizice, soţul ei se remarcase ca unul dintre cei mai desăvârşiţi jucători de rugby la New Haven – într-un fel fusese o personalitate naţională, unul dintre acei indivizi care ating la douăzeci şi unu de ani un grad atât de înalt de perfecţiune într-un anumit domeniu, încât după aceea nimic din ceea ce fac nu mai pare la înălţime. Familia lui era imens de bogată – chiar şi la universitate largheţea cu care îşi cheltuia banii constituise un motiv de critică – însă acum părăsise oraşul Chicago, îndreptându-se spre est cu o hotărâre, cu o energie care-ţi tăia aproape răsuflarea, de pildă, cumpărase o herghelie de poney de polo din Lake Forest. Îţi venea greu să crezi că un om din generaţia mea putea fi atât de bogat încât să-şi permită asemenea excentricităţi.

N-am înţeles niciodată de ce se stabiliseră la New York. Petrecuseră un an în Franţa fără vreun motiv deosebit, apoi hoinăriseră de colo până colo, oprindu-se nerăbdători şi neliniştiţi oriunde se juca polo şi oriunde întâlneau mai mulţi oameni bogaţi laolaltă. De data aceasta se stabiliseră definitiv, cum îmi explicase Daisy la telefon, însă nu o crezusem – nu puteam şti ce se ascunde în inima ei, dar simţeam că Tom avea să alerge

mereu dintr-un loc într-altul, căutând, cu o tristeţe nelămurită, acea dramatică tensiune a meciurilor de rugby de odinioară, în care nu avea să mai joace niciodată.

Şi aşa se întâmplă că, într-o seară caldă, am traversat golful spre East Egg să-mi vizitez doi vechi prieteni, pe care de fapt nici nu-i cunoşteam prea bine. Locuinţa lor era încă şi mai complicată decât mă aşteptasem: o vilă colonială în stil georgian, zugrăvită cochet în roşu şi alb, cu faţa spre golf. Pajiştea începea chiar de pe coastă şi se întindea pe vreun sfert de milă, cuprinzând cadrane solare, ziduri de cărămidă, vesele grădini de flori – şi în cele din urmă ajungea la vilă, ridicându-se pe zidurile ei laterale în valuri de viţă sălbatică, de parcă nu şi-ar fi putut opri avântul cu care alergase spre ea. Faţada vilei era un lung şir de uşi de sticlă, care scânteiau acum în răsfrângeri aurii, larg deschise spre după-amiaza străbătută de adieri calde, şi acolo chiar, în faţa uşii de la intrare, mă aştepta Tom Buchanan în costum de călărie, într-o atitudine caracteristică, bine înfipt pe picioarele depărtate.

Se schimbase din anii studenţiei. Vedeam acum un bărbat voinic de vreo treizeci de ani, cu părul de culoarea paiului, cu o gură cam aspră şi un fel de a fi cam arogant. Faţa îi era însufleţită de ochii scânteietori, dispreţuitori, şi privirea trufaşă îl făcea să aibă aerul că se apleacă mereu înainte, cu agresivitate. Croiala efeminată a hainelor de

călărie nu reuşea să-i ascundă musculatura de uriaş – părea că nu mai încape în cizmele bine lustruite, întinse gata-gata să rupă şireturile, şi-i vedeai muşchii jucând când i se mişca umărul sub haina subţire. Avea un trup capabil de eforturi enorme, un trup agresiv.

Şi glasul – un tenor cam răguşit – sporea această impresie. Păstra întotdeauna în voce, chiar şi când vorbea cu cei care-i erau simpatici, o nuanţă de dispreţ, şi-mi aduceam aminte că la New Haven întâlnisem oameni care-l urau din toate puterile.

„Să nu crezi că părerea mea predomină, părea că spune cu întreaga-i făptură, să nu crezi asta din cauză că sunt mai puternic şi am reuşit în viaţă mai bine decât tine”.

Pe vremuri, făcusem amândoi parte din aceeaşi asociaţie a studenţilor din ultimii ani şi, fără a fi ajuns vreodată intimi, mi se păruse atunci că avea o părere bună despre mine şi că, în felul lui aspru, sfidător, dar şi însingurat, ar fi dorit ca şi eu să ţin la el.

Schimbarăm câteva cuvinte opriţi la soare, pe verandă.

— E drăguţă casa mea, spuse el jucându-şi mereu, neliniştit, ochii în jur.

Mă făcu să mă întorc apucându-mi braţul, arătându-mi cu mâna lui mare detaliile faţadei, şi apoi, dincolo, grădiniţa în stil italian, cu câteva trepte sub nivelul pajiştii, tufişurile de trandafiri

care se întindeau pe vreo jumătate de acru şi o barcă cu motor acostată la debarcader.

— Asta a fost proprietatea lui Demaine, magnatul petrolului – apoi m-a împins din nou de braţ spre casă, cu un gest brusc, însă cu aceeaşi politeţe. Hai înăuntru.

Am trecut printr-un hol înalt, spre un fel de terasă scăldată într-o lumină trandafirie, legată de corpul vilei prin nişte glasvanduri uriaşe, la fiecare capăt. Geamurile deschise aruncau reflexe albe, scânteietoare, pe iarba tânără care părea că vrea să pătrundă în casă. Prin întreaga încăpere sufla o briză slabă, umflând perdelele la un capăt, făcându-le să tremure la celălalt, ca nişte steaguri palide, răsucindu-le către albeaţa de frişcă a tavanului, apoi aruncându-le pe covorul gros de culoarea vinului, însufleţind pretutindeni în încăpere o umbră tremurătoare, ca atunci când suflă briza pe mare.

Singurul obiect cu totul imobil era o sofa enormă pe care se aflau, agăţate parcă de o geamandură, două femei tinere. Purtau amândouă rochii albe, ale căror cute şi falduri tremurau şi fremătau necontenit, ca şi cum chiar atunci s-ar fi oprit să-şi tragă sufletul, după ce alergaseră împrejurul casei. Cred că am rămas locului câteva clipe, ascultând foşnetul perdelelor şi izbiturile unui tablou mişcat de vânt pe perete. Apoi Tom închise cu zgomot ferestrele din spate şi vântul se stinse domol prin cameră, iar perdelele, covoarele

şi cele două femei se lăsară să plutească încet, spre duşumea, ca nişte baloane din care iese încet aerul.

Pe cea mai tânără n-o cunoşteam. Stătea cât era de lungă la un capăt al divanului, perfect nemişcată, cu bărbia repezită în sus ca şi cum ar fi menţinut în echilibru pe ea un obiect în primejdie să se răstoarne. Chiar dacă mă văzuse cu coada ochiului, nu se trăda prin nimic, iar eu mă simţeam atât de stânjenit, încât îmi venea să bolborosesc nişte scuze că am deranjat-o prin intrarea mea în cameră.

Cealaltă – Daisy – schiţă oarecum o încercare de a se ridica: îşi aplecă puţin corpul, cu o expresie studiată, apoi râse, un râs mic şi absurd, încântător, şi mă pomenii şi eu răzând în timp ce mă îndreptam spre ea traversând încăperea.

— Sunt p-pur şi simplu p-paralizată de fericire.

Râse din nou, ca de ceva foarte spiritual, şi îmi reţinu o clipă măna într-a ei, privindu-mă deschis în faţă, parcă ar fi vrut să-mi spună că pe nimeni în lume n-ar fi vrut atât de mult să-l vadă ca pe mine. Aşa era ea. Cu vocea foarte scăzută, ca un murmur, mă anunţă că fata care ţinea obiectul acela nevăzut în echilibru pe bărbie se numea Baker. Erau unii care pretindeau că Daisy vorbea atât de încet, abia murmurând, doar pentru a-şi face interlocutorii să se aplece spre ea; era însă o critică fără obiect, care nu-i ştirbea

nimic din farmec.

Oricum, buzele domnişoarei Baker tremurară; apoi dădu din cap abia perceptibil spre mine şi-şi întoarse repede capul în aceeaşi poziţie – evident, obiectul pe care-l susţinea tremurase o clipă şi asta o speriase, Din nou mă trezii aproape scuzându-mă. Orice manifestare de încredere în propriile forţe îşi atrage din partea mea un omagiu plin de uimire.

Îmi privii din nou verişoara, care acum începuse să mă chestioneze cu aceeaşi voce joasă, fascinantă. Avea o voce pe care îţi era cu neputinţă să n-o urmăreşti în modulaţiile ei, ca şi cum fiecare frază rostită ar fi fost o temă melodică pe care nu aveai s-o mai asculţi niciodată. Faţa îi era tristă şi frumoasă, iar pe ea scânteiau, ca nişte podoabe, ochii strălucitori şi buzele pasionate, umede; în glas îi tremură o vibraţie pe care bărbaţii din jurul ei nu o mai uitau, o chemare, o şoaptă care te îndemna:

„Ascultă-mă”, parcă destăinuindu-ţi că doar cu puţin timp înainte văzuse întâmplări minunate, însufleţitoare, şi că foarte curând aveau să se mai petreacă alte lucruri pline de viaţă, fermecătoare.

În drum spre New York – i-am spus – mă oprisem o zi sau două la Chicago şi de acolo cel puţin o duzină de persoane îi trimiteau prin mine salutări, complimente.

— Îmi duc lipsa? exclamă ea în extaz.

— Tot oraşul are un aer dezolat. Automobilele

şi-au dat cu lac negru pe roata stângă din spate ca să semene cu o coroană mortuară şi toată noaptea pe cheiul dinspre nord răsună un vaiet neîntrerupt.

— Splendid! Hai să ne întoarcem la Chicago, Tom. Chiar mâine!

Şi apoi, fără legătură, spuse întorcându-se spre mine:

— Ar trebui să-mi vezi fetiţa.

— Mi-ar face plăcere.

— Acum doarme. Are trei ani. N-ai văzut-o până acum?

— Nu, niciodată.

— Ei, ar trebui s-o vezi. Este…

Tom Buchanan, care se învârtise fără odihnă prin cameră, se opri lângă mine lăsându-şi mâna pe umărul meu.

— Cu ce te ocupi, Nick?

— Lucrez la un agent de bursă.

— Şi cum îl cheamă pe agentul ăsta? I-am spus.

— N-am auzit niciodată de numele lui, remarcă el pe un ton decisiv.

Pe mine felul său de a fi mă cam irita.

— Ai să auzi, i-am răspuns scurt. Dacă mai stai la New York, ai să auzi de el.

— A, am să rămân la New York, n-avea nicio grijă, spuse, aruncând o privire spre Daisy, şi apoi mă privi iarăşi ca şi cum ar mai fi aşteptat ceva de la mine. Aş fi idiot dacă m-aş gândi să mă mut în

altă parte.

În momentul acela domnişoara Baker spuse:

„Absolut!” într-un fel atât de neaşteptat, încât mă făcu să tresar. Era primul cuvânt pe care-l scosese de la sosirea mea. S-ar fi părut că această primă replică o impresionase şi pe ea tot atât de mult ca şi pe mine, pentru că o văzui căscând şi, cu o serie de mişcări abile, rapide, se ridică de pe sofa intrând parcă abia atunci în cameră.

— Am înţepenit, se plânse. Nici nu mai ţin minte de când zac pe sofaua asta.

— Nu te uita atât de urât la mine, îi răspunse Daisy. Toată după-amiaza am încercat să te conving să mergi la New York.

— Nu, mulţumesc, spuse domnişoara Baker, refuzând tava cu cocteiluri care tocmai fuseseră aduse. Sunt în antrenament.

Tom o privi neîncrezător.

— Nu, zău! Dădu pe gât paharul ca şi cum ar fi avut doar o picătură pe fund.

— Nu pot să-nţeleg cum reuşeşti să faci ceva vreodată.

O fixai pe domnişoara Baker, întrebându-mă cu ce se ocupa. Îţi făcea plăcere să te uiţi la ea. Era o fată zveltă, cu sânii mici şi trupul drept, care îşi accentua aerul sportiv trăgându-şi umerii spre spate, ca un elev de şcoală militară. Ochii ei cenuşii, mijiţi în soare, mă priveau de pe faţa-i încântătoare, dar nemulţumită, parcă obosită, cu un aer de curiozitate politicoasă. Îmi făcea

impresia că o mai întâlnisem sau că îi văzusem cândva fotografia.

— Dumneata locuieşti în West Egg, remarcă ea dispreţuitoare. Cunosc şi eu pe cineva acolo.

— Eu nu cunosc chiar pe nimeni…

— Trebuie să-l ştii pe Gatsby.

— Gatsby? întrebă Daisy. Care Gatsby? Înainte de a-i fi putut răspunde că era vecinul meu, se anunţă că cina e servită; şi, trecându-şi cu un aer imperativ braţul puternic pe sub al meu, Tom Buchanan mă sili să ies din cameră, ca şi cum ar fi mutat o piesă de şah pe un alt careu al tablei.

Cele două femei ne precedau cu mersul lor graţios, puţin obosit, cu mâinile aşezate uşor pe şolduri, şi ajunserăm astfel pe o verandă trandafirie, deschisă către apus, unde pe masă, în vântul care acum se mai liniştise, pâlpâiau patru lumânări.

— De ce-aţi pus lumânări? obiectă Daisy încruntându-se şi le stinse cu degetele. Peste două săptămâni e ziua cea mai lungă a anului, (Ne privi radioasă pe toţi, la rând.) Şi vouă vi se întâmplă să aşteptaţi ziua cea mai lungă a anului şi pe urmă să vă pară rău după ea? Mie mi se întâmplă întotdeauna să aştept ziua cea mai lungă a anului şi până la urmă nici nu bag de seamă când vine.

— Ar trebui să ne gândim să facem ceva, căscă domnişoara Baker, aşezându-se la masă ca şi cum s-ar fi suit în pat.

— Excelent, spuse Daisy. Dar ce? Se întoarse

spre mine deznădăjduită:

— Ce se poate organiza? înainte să-i fi putut răspunde, ochii i se fixară cu o expresie îngrozită pe degetul mic.

— Ia uitaţi-vă, se plânse, s-a învineţit. Îl examinarăm cu toţii – încheietura degetului era albăstrie.

— Tu ai făcut asta, Tom, spuse ea mustrător. Ştiu că n-ai vrut, dar ai făcut-o. Aşa-mi trebuie dacă m-am măritat cu o brută, cu un bărbat greoi, agresiv, urâcios…

— Daisy, nu-mi place cuvântul brută nici chiar în glumă, obiectă Tom supărat.

— Brută, insistă Daisy.

Daisy şi domnişoara Baker se trezeau uneori vorbind amândouă deodată, nu pentru că s-ar fi grăbit să spună ceva, ci mai degrabă vorbind fără rost, nu chiar fiecărind, ci păstrând tot timpul un fel de detaşare asemănătoare cu răceala rochiilor albe şi cu privirile lor impersonale, lipsite de orice dorinţă. Făceau doar faţă împrejurării şi ne acceptau, pe Tom şi pe mine, cu un mic efort politicos ca să întreţină discuţia, încercând să vadă dacă pot găsi ceva amuzant. Ştiau că cina avea să se termine curând, ceva mai târziu avea să treacă şi seara, şi amintirea ei avea să fie împinsă neglijent la o parte. Era ceva cu totul deosebit de serile de odinioară din Vest, unde o cină cu oaspeţi însemna o goană febrilă de la o clipă la alta până te ridicai de la masă, aşteptând mereu dezamăgit

ceva, mereu altceva, tot timpul cu un fel de spaimă agitată faţă de clipa prezentă.

— Mă faci să mă simt cam necioplit, Daisy, îi mărturisii la al doilea pahar de vin, un vin cu miros de dop dar, oricum, impresionant. Nu poţi să discuţi şi tu despre recoltă sau lucruri de felul acesta?

Nu voisem să insinuez nimic, însă remarca mea fu primită într-un fel cu totul neaşteptat.

— Civilizaţia se duce dracului! izbucni Tom cu violenţă. Am ajuns un pesimist teribil în chestiile astea. N-ai citit Ascensiunea imperiilor de culoare, de unul Goddard?

— Nu, am răspuns, cam surprins de tonul lui.

— E o carte teribilă. Toată lumea ar trebui s-o citească. Zice acolo că, dacă nu suntem atenţi, întreaga rasă albă are să… are să fie copleşită. E o chestie ştiinţifică, s-a dovedit.

— Tom a ajuns foarte profund, spuse Daisy cu o expresie de tristeţe involuntară. Citeşte cărţi grele, cu cuvinte lungi. Care era cuvântul ăla pe care…

— Aici e vorba de o chestie dovedită ştiinţific, insistă Tom privind-o iritat. Tipul ăsta a înţeles problema. Noi, care suntem rasa dominantă, trebuie să ne ţinem bine, pentru că altminteri încap toate pe mâinile celorlalte rase.

— Trebuie să le dăm la cap, şopti Daisy, încruntându-se feroce către soarele care-i apunea în faţă.

— Să vezi, în California… începu domnişoara Baker, însă Tom o întrerupse agitându-se greoi în scaun.

— Adevărul e că noi suntem nordici. Eu sunt, şi tu, şi tu, şi… – după o ezitare infimă o incluse şi pe Daisy cu un semn uşor din cap, ea îmi făcu iarăşi cu ochiul. Noi am creat toate lucrurile acestea care constituie civilizaţia – ştiinţa, şi arta, şi toate. Înţelegeţi?

Era în conversaţia lui ceva patetic, ca şi cum încrederea pe care o avea în el însuşi, acum când era mai matur decât pe vremuri, nu i-ar mai fi ajuns. Când, aproape îndată după aceea, se auzi telefonul sunând în casă şi valetul părăsi veranda, Daisy profită de această întrerupere de o clipă şi se aplecă spre mine.

— Să-ţi spun un secret de familie, îmi şopti ea cu entuziasm. În legătură cu nasul valetului. Nu vrei să ştii ce-i cu nasul valetului?

— De asta am şi venit la voi astă-seară.

— Ei, află că nu-a fost întotdeauna valet. Era angajat să lustruiască argintăria la nişte indivizi din New York, care aveau un serviciu pentru două sute de persoane. Trebuia să frece tacâmuri de dimineaţă până seara, şi în cele din urmă asta a început să-i atace nasul…

— Şi aşa, din rău în mai rău… sugeră domnişoara Baker.

— Da. Şi aşa, din mai rău în mai rău, până a trebuit să renunţe la poziţia lui.

O clipă, o ultimă rază de soare căzu cu strălucire romantică pe faţa-i însufleţită; vocea ei mă silea să mă plec cu respiraţia tăiată – apoi scânteierea se stinse şi lumina îi părăsi cu regret trăsăturile, întârziind pe fiecare dintre ele, întocmai ca nişte copii care se joacă seara pe stradă şi nu se-ndură să intre în casă.

Valetul reveni şi-i murmură lui Tom ceva la ureche. Tom se încruntă, îşi împinse scaunul la o parte şi intră în casă fără să spună nimic. Ca şi cum absenţa lui ar fi animat-o dintr-odată, Daisy se plecă iarăşi peste masă şi vocea-i sună scânteietoare, muzicală.

— Ce plăcere îmi face să te văd la mine la masă, Nick. Mă faci să mă gândesc la… la un trandafir, pur şi simplu la un trandafir. Nu? se întoarse ea către domnişoara Baker aşteptând confirmarea. Cu adevărat, un trandafir, nu-i aşa?

Nu era adevărat. Nu semăn nici pe departe cu un trandafir. Improviza numai, însă din adâncul ei se degaja o căldură însufleţitoare, ca şi cum cu toată fiinţa ar fi vrut să ţi se mărturisească în fiecare din cuvintele acestea vibrante, şoptite întretăiat. Pe urmă, brusc, îşi aruncă şervetul pe masă, se scuză şi intră înăuntru.

Domnişoara Baker şi cu mine schimbarăm o privire scurtă, străduindu-ne cu conştiinciozitate s-o facem cât mai lipsită de expresie. Eram pe punctul să spun ceva, când ea se ridică făcând o mişcare neaşteptată şi şoptindu-mi „St!”, ca şi

cum m-ar fi avertizat să păstrez tăcerea. Murmure agitate răzbăteau dinăuntru, iar domnişoara Baker se străduia, fără nicio ruşine, să tragă cu urechea. Murmurul crescu până aproape de coerenţa unor vorbe perceptibile, se stinse, urcă din nou febril, apoi încetă cu totul.

— Domnul Gatsby acesta de care vorbeai e vecinul meu, începui eu.

— Taci puţin. Vreau să aud ce se-ntâmplă.

— Se-ntâmplă ceva? întrebai cu inocenţă.

— Vrei să spui că nu eşti la curent? Domnişoara Baker se întoarse spre mine, sincer surprinsă.

— Credeam că ştie toată lumea.

— Eu nu.

— De… spuse ezitând. Tom are o damă la New York.

— Are o damă? repetai cu o voce inexpresivă. Domnişoara Baker aprobă din cap.

— Ar putea cel puţin să aibă decenţa de a nu-i telefona la ora mesei. Nu crezi?

Până să înţeleg cu adevărat ce vrea să spună, se auzi foşnet de rochie şi scârţâit de pantofi, iar Tom şi Daisy reveniră la masă.

— Vă rugăm să ne iertaţi! exclamă Daisy cu o veselie crispată.

Se aşeză, o privi cercetător pe domnişoara Baker şi apoi pe mine şi continuă:

— Am aruncat o privire afară, e foarte romantic. E o pasăre, acolo pe pajişte, cred că-i o

privighetoare sosită cu vreun vapor. Cântă... Şi vocea lui Daisy cântă:

— Ce romantic, nu, Tom?

— Foarte romantic, spuse acesta, apoi adăugă stânjenit, îndreptându-se spre mine:

Dacă o mai fi lumină după-masă, aş vrea să-ţi arăt grajdurile.

Telefonul sună iarăşi în casă, făcându-ne pe toţi să tresărim, când Daisy îşi clătină capul cu un aer definitiv către Tom, grajdurile, ca de fapt orice alt subiect de conversaţie, fură date uitării. Din cioburile sfărâmate ale ultimelor cinci minute petrecute la masa aceea îmi mai amintesc că lumânările au fost aprinse din nou, fără nicio nevoie, că aş fi vrut să-i fixez drept în ochi pe toţi cei din jur şi că simţeam, cu toate acestea, că trebuie să le evit privirile. Nu ştiu la ce se gândeau Daisy şi Tom, însă mă îndoiesc că însăşi domnişoara Baker, care afişa un scepticism dur, era în stare să facă complet abstracţie de insistenţele metalice, stridente, ale fiinţei care era a cincea cu noi la masă. Pentru anumite temperamente, situaţia ar fi putut părea interesantă – în ce mă priveşte, simţeam mai degrabă impulsul să telefonez de îndată la poliţie.

Inutil să spun că n-a mai fost deloc vorba despre cai. Tom şi domnişoara Baker, păstrând între ei câţiva metri de amurg, se întoarseră în bibliotecă încet şi cu aerul că se duceau să privegheze un mort, iar eu, căutând să par plin de

interes şi puţin cam surd, o urmai pe Daisy, printr-un şir de verande, dând una într-alta, spre veranda din faţă. Aici, în semiîntuneric, ne aşezarăm unul lângă altul pe o canapea.

Daisy îşi luă faţa în mâini, ca şi cum ar fi vrut să-i cerceteze cu degetele contururile încântătoare, privind tristă spre întunericul catifelat de afară. Îmi dădeam seama că e pradă unor emoţii nestăpânite, aşa că îi adresai întrebarea care mi se părea atunci cea mai liniştitoare, ceva despre fetiţa ei.

— Noi doi nu ne cunoaştem prea bine, spuse ea deodată. Suntem veri, totuşi. Nici n-ai venit la nunta mea.

— Nu mă întorsesem din război.

— E adevărat. Ezită o clipă.

— Să-ţi spun drept, am trecut prin ceasuri foarte grele, Nick. Am ajuns o cinică.

Evident, avea şi motive. Aşteptam să mai adauge ceva, însă rămase tăcută şi după o clipă revenii, cam fără convingere, la discuţia despre fetiţă.

— Trebuie să fie mare… vorbeşte… mănâncă, creşte… Cred că ai toate motivele să fii mândră de ea.

— A, da.

Mă privea absentă.

— Ascultă, Nick: să-ţi spun ce mi-a trecut prin cap când am născut-o. Vrei să ştii?

— Foarte mult.

— Asta te va ajuta să înţelegi cum am ajuns să mă gândesc la asemenea lucruri. O născusem abia de-un ceas. Tom era... Dumnezeu ştie unde. Mă trezisem din anestezie cu senzaţia că sunt părăsită de toţi; am întrebat-o pe infirmieră dacă era băiat sau fată. Mi-a spus că e fată şi atunci m-am întors cu faţa la perete şi-am plâns. „Foarte bine, m-am gândit, îmi pare bine că e fată. Şi sper că are să fie o proastă – ăsta-i cel mai bun lucru pe care şi-l poate dori pe lumea asta o fată, să fie o proastă frumoasă". Vezi, cred că orice ai face, viaţa e oribilă, continuă ea cu convingere. Toată lumea îşi dă seama de asta, adică oamenii mai deştepţi. Şi eu ştiu. Am fost peste tot, am văzut de toate, am făcut de toate.

Ochii îi azvârleau priviri scurte în jur, sfidători parcă – îmi amintea într-un fel de Tom – şi râse deodată cu un dispreţ sincer:

— O, Doamne, cât sunt de plictisită! În clipa în care vocea i se stinse, încetând să-şi mai exercite fascinaţia, simţii nesinceritatea fundamentală a vorbelor ei. Mă făcea să mă simt stânjenit, ca şi cum toată vremea nu făcuse altceva decât să încerce, într-un fel sau altul, să trezească în mine o emoţie care să îmbogăţească atmosfera romantică a serii. Aşteptai şi, într-adevăr, după o clipă, Daisy se întoarse spre mine: faţa ei frumoasă devenise rigidă, mă privea cu buzele strânse, ca şi cum prin ceea ce spusese până atunci îşi afirmase apartenenţa la o societate

secretă, selectă, din care făceau parte ea şi cu Tom.

Înăuntru, camera trandafirie era scăldată în lumină. Tom şi domnişoara Baker şedeau fiecare la un capăt al canapelei – ea îi citea cu voce tare din Saturday Evening Post – şi cuvintele, murmurate fără inflexiune, se îmbinau unul într-altul într-un fel de melopee alinătoare. Lumina lămpii, care scânteia vie pe cizmele lui şi mată în părul ei de culoarea frunzelor de toamnă, se răsfrânse pe foaia ziarului când întoarse pagina, şi o clipă am putut urmări unduirea muşchilor prelungi, zvelţi, pe braţul ei dezgolit.

Când intrarăm, domnişoara Baker ridică mâna cu un gest autoritar, oprindu-ne locului şi impunându-ne o clipă tăcere.

— Urmarea, spuse ea aruncând revista pe masă, în numărul viitor.

Trupul i se trezi dintr-odată la viaţă printr-o mişcare neliniştită a genunchiului şi se ridică în picioare.

— E ora zece, remarcă ea – după toate aparenţele constatând cât e ceasul de undeva din tavan. E vremea ca fetiţa să se ducă la culcare.

— Jordan joacă în campionatul de mâine, explică Daisy. Dincolo, la Westchester.

— Ah… dumneata eşti Jordan Baker! Înţelegeam acum de ce-mi fusese familiară figura ei – expresia aceasta dispreţuitoare, dar atractivă, mă privise din multe fotografii ilustrând

evenimentele sportive din Asheville, Hot Springs, Palm Beach. Auzisem despre ea şi o poveste, o poveste neplăcută, care într-un fel implica o critică, dar ce anume, uitasem de mult.

— Noapte bună, spuse ea blând. Să mă treziţi la opt, vă rog.

— Dacă te laşi trezită.

— Am să mă las. Noapte bună, domnule Carraway. Ne mai vedem.

— Sigur că vă mai vedeţi, confirmă Daisy. De fapt, cred că am să pun bazele unei căsătorii între voi. Vino mai des, Nick, şi am să… am să vă aranjez eu. Văd eu cum – vă încui din greşeală în debara, vă împing pe mare în vreo barcă, şi aşa mai departe…

— Noapte bună, mai spuse domnişoara Baker de pe scară. N-am auzit o vorbă.

— Drăguţă fată, spuse Tom după o clipă. N-ar trebui s-o lase să se vânture aşa, de colo până colo.

— Cine n-ar trebui? întrebă Daisy rece.

— Familia ei.

— Familia ei se reduce la o singură mătuşă care are vreo sută de ani. Şi pe lângă asta, Nick o să aibă grijă de ea, nu-i aşa, Nick? o să petreacă multe weekenduri aici la noi, în vara asta. Cred că atmosfera familială o să-i facă bine.

Daisy şi Tom se priviră unul pe altul, o clipă, în tăcere.

— E din New York? întrebai repede.

— Din Louisville. Ne-am petrecut împreună acolo copilăria imaculată. Copilăria noastră albă…

— Ai avut cu Nick o discuţie mai intimă pe verandă? întrebă Tom deodată.

— Mai intimă? mă privi ea. Uite, nu-mi amintesc, cred mai degrabă că am vorbit despre rasa nordică. Da, sigur. S-a strecurat în conversaţia noastră pe nesimţite…

— Nu crede şi tu tot ce auzi, Nick, mă sfătui Tom.

Am răspuns pe un ton neglijent că nici nu auzisem prea multe, iar câteva minute mai târziu m-am ridicat să plec. Ştiu că m-au condus până la uşa din faţă, oprindu-se unul lângă altul în dreptunghiul viu de lumină al uşii. Pe când porneam automobilul, Daisy îmi strigă deodată:

— Stai o clipă! Am uitat să te întreb ceva, ceva foarte important. Am auzit că te-ai logodit cu o fată, acolo în Vest.

— Tocmai, adăugă Tom. Am auzit asta de la trei persoane diferite, aşa că trebuie să fie ceva adevărat.

Bineînţeles că ştiam despre ce era vorba, însă adevărul este că nu eram nici măcar pe departe logodit. Faptul că lumea începuse să vorbească de logodnă constituise unul din motivele care mă determinaseră să plec spre New York. Nu poţi înceta să mai ieşi cu o prietenă pur şi simplu pentru că lumea a început să vorbească, dar pe de altă parte n-aveam de gând să mă las împins de

zvonuri spre căsătorie.

Interesul pe care mi-l arătau mi se părea însă emoţionant şi mă făcu să-i simt parcă mai puţin distanţi prin bogăţia lor – totuşi, pe când mă îndepărtam cu automobilul, eram cam încurcat şi puţin dezgustat. Consideram că lucrul pe care ar fi trebuit să-l facă Daisy în primul rând era să plece pur şi simplu de acasă, cu copilul în braţe – însă, după toate aparenţele, ei nici nu-i trecea prin cap aşa ceva.

Cât despre Tom… mi se părea mai puţin surprinzător că „are o damă la New York" decât că se lăsase atât de deprimat de o carte. Constatam că era în el ceva care-l împingea acum spre nişte locuri comune pretenţioase, ca şi cum egoismul fizic brutal de până atunci nu i-ar mai fi fost de ajuns.

Vara începuse de-a binelea; îi simţeam arşiţa iradiind de pe acoperişurile plate ale vilelor înşiruite de-a lungul şoselei şi în faţa garajelor, unde se înălţau pompele noi de benzină în mari cercuri luminoase. Când am ajuns acasă, în West Egg, am băgat maşina în garaj şi m-am aşezat o clipă pe maşina de tuns iarba uitată în curte. Vântul murise, era o noapte înaltă, sclipitoare, cu foşnete de aripi fremătând în pomi şi mereu reîncepute sunete de orgă, ca şi cum foalele pământului le-ar fi insuflat broaştelor viaţă răsunătoare. O pisică îşi alunecă umbra tăcută prin clarul de lună şi, întorcându-mi capul s-o

urmăresc, am văzut că nu eram singur – la vreo cincisprezece paşi de mine o siluetă singuratică se iscase din umbra vilei vecinului – un bărbat oprit acolo cu mâinile-n buzunare, privind spuzeala argintie a stelelor. Ceva din mişcările lui liniştite şi din felul sigur în care păşea prin iarbă îmi spunea că e însuşi domnul Gatsby, care ieşise probabil să-şi citească soarta în stelele cerului de deasupra noastră.

M-am gândit să-l strig. Domnişoara Baker îi menţionase numele la masă şi asta putea să ajungă drept recomandaţie. Dintr-odată, însă, ceva din atitudinea lui mă făcu să simt că prefera să fie lăsat în singurătate – îşi întinse cu un gest ciudat braţele către apa întunecată şi, oricât eram de departe de el, aş fi putut jura că tremură. Fără voie am privit şi eu spre strâmtoare – dar n-am putut distinge nimic altceva decât o luminiţă verde, însingurată şi depărtată, poate la capătul unui debarcader.

Când mi-am întors din nou privirile, Gatsby dispăruse şi eram iarăşi singur în noaptea fremătătoare.

Capitolul II

Cam la jumătatea drumului între West Egg şi New York, şoseaua se apropie de linia ferată şi merge paralel cu ea vreun sfert de milă, ca şi cum ar vrea să se tragă cât mai la o parte de o regiune dezolată, deprimantă. Este o vale de cenuşă – o fermă fantastică unde cenuşa creşte de-a dreptul din pământ ca un lan de grâu, închipuind coline, garduri vii şi grădini groteşti; un loc unde cenuşa capătă siluete de case cu hornuri şi cu fum care se înalţă şi chiar, în cele din urmă, într-un fel de efort de a se depăşi, ia forma unor oameni de cenuşă ce se mişcă orbi şi parcă spulberându-se la fiecare pas prin aerul prăfuit, Din când în când, câte un şir de automobile cenuşii se târâie de-a lungul unui drum nevăzut, scot câte un scârţâit straniu şi apoi încremenesc, şi îndată, oameni cenuşii răsar cu lopeţi greoaie şi ridică un adevărat nor impenetrabil care ascunde totul privirilor.

Deasupra acestui ţinut cenuşiu şi a curenţilor mereu agitaţi de praf întunecos care se agită aici, poţi vedea însă, după o clipă, ochii doctorului T.J. Eckleburg. Ochii doctorului T.J. Eckleburg sunt albaştri şi gigantici – pupilele numai au aproape un metru. Te fixează nu de pe un chip omenesc, ci dintr-o pereche de ochelari galbeni, imenşi, care se sprijină pe un nas inexistent. După toate aparenţele, vreun oculist excentric i-a pus acolo ca să atragă clientela şi apoi a coborât în orbirea

eternă sau i-a uitat şi s-a mutat în altă parte. Însă ochii lui, cam obosiţi de nenumăratele zile de când n-au mai cunoscut luciul vopselei, bătuţi de ploaie şi de soare, contemplă încă, gânditori, acest ţinut solemn.

Valea cenuşii este mărginită într-o parte de un râuleţ murdar, iar când se ridică podul ca să treacă şlepurile, pasagerii din trenurile care aşteaptă au sub ochi priveliştea aceasta deznădăjduită chiar şi câte o jumătate de oră. De altfel, dintr-un motiv sau altul, trenul se opreşte întotdeauna aici cel puţin câteva clipe, şi astfel am şi ajuns s-o cunosc pe amanta lui Tom Buchanan.

Că avea o amantă era un lucru subliniat cu insistenţă în toate locurile unde era cunoscut. Trezea resentimente faptul că intra prin cafenelele mai frecventate cu ea şi, lăsând-o la o masă, se învârtea prin sală să-şi salute cunoscuţii. Deşi eram curios s-o văd, nu simţeam deloc dorinţa s-o întâlnesc – însă am ajuns s-o cunosc. Mergeam la New York cu Tom într-o după-amiază şi, când trenul nostru se opri lângă dunele de cenuşă, el sări în picioare şi, apucându-mă de braţ, mă sili pur şi simplu să cobor din vagon.

— Coborâm, insistă el. Vreau s-o cunoşti pe prietena mea.

Cred că la masa de prânz băuse cam mult, aşa că hotărârea lui de a mă avea tovarăş căpătase forme aproape violente. Cu lipsa caracteristică de interes faţă de ceea ce ar fi

gândit sau ar fi vrut să facă ceilalţi, insista că, fiind duminică după-amiază, tot nu aveam nimic mai bun de făcut.

Îl însoţii dincolo de bariera joasă de cale ferată vopsită în alb, înapoi pe şosea vreo sută de metri, sub privirile insistente ale doctorului Eckleburg. Singura clădire pe care o vedeai cu ochii era un bloc scund de cărămidă gălbuie, chiar la marginea deşertului de cenuşă, ca un fel de anexă compactă, parcă pierdut în pustiu. Unul dintre cele trei magazine din această anexă era de închiriat, celălalt era un restaurant deschis toată noaptea, spre care se întindea o cărare de cenuşă; al treilea era un garaj – „Reparaţii auto. George B. Wilson. Cumpărăm şi vindem maşini" – şi aici am intrat, urmându-l pe Tom.

Interiorul golaş, sărăcăcios; singurul automobil vizibil, o ruină de Ford prăfuit, împinsă într-un colţ întunecos. Începusem să cred că garajul trebuie să fi fost un alibi şi că deasupra se ascundeau apartamente somptuoase şi romantice, când în uşa biroului apăru însuşi proprietarul, ştergându-şi mâinile cu o cârpă. Era un bărbat blond, anemic, vlăguit, cu un fel de vagă frumuseţe romantică. În clipa când ne văzu, în ochii lui albaştri se aprinse o umedă licărire de speranţă.

— Hello, Wilson, bătrâne, spuse Tom bătându-l jovial pe umăr. Cum merge treaba?

— Nu mă plâng, răspunse Wilson fără

convingere. Când ai de gând să-mi vinzi maşina aia?

— Săptămâna viitoare. Tocmai am dat-o la reparat.

— Dar o repară ai dracului de încet, nu?

— Nu, răspunse Tom cu răceală. Dacă aşa crezi, atunci poate mai bine o vând altcuiva.

— N-am vrut să spun asta, se scuză Wilson repede. Ziceam doar că…

Vocea i se pierdu şi Tom, fără să-i mai dea atenţie, mi se păru că priveşte nerăbdător prin garaj. Apoi am auzit paşi pe scară şi, după o clipă, silueta cam durdulie a unei femei blocă lumina care venea prin uşa biroului. Părea să aibă vreo treizeci şi cinci de ani, era grăsună, însă îşi purta corpul cu senzualitate, aşa cum se pricep s-o facă unele femei. Faţa ei, deasupra unei rochii de mătase cu buline, nu avea nicio scânteiere de frumuseţe, însă întreaga ei persoană exprima o vitalitate care te impresiona de la început, ca şi cum toate tendoanele, toţi nervii trupului i-ar fi fost în permanentă aşteptare. Surâse încet şi, trecând parcă prin bărbatu-său ca printr-o stafie, îi strânse mâna lui Tom privindu-l tot timpul drept în ochi. Pe urmă îşi umezi buzele şi, fără să-şi întoarcă deloc capul, îi comandă bărbatului cu o voce coborâtă, brutală:

— Adu nişte scaune, ce faci, să poată sta lumea.

— Da, sigur, se învoi Wilson în grabă,

îndreptându-se către micul birouaş şi pierzându-se imediat în culoarea de ciment a pereţilor.

Un praf albicios de cenuşă ninsese pe hainele-i negre şi în părul lui palid, aşa cum acoperea cu un văl subţire totul în vecinătate – cu excepţia soţiei lui, care acum se apropiase de Tom.

— Vreau să te văd, îi spunea Tom cu intensitate. Vino cu trenul următor.

— Vin.

— Am să te aştept la chioşcul de ziare, pe peronul de jos.

Femeia aprobă din cap privindu-i şi nu se depărtă de el decât când George Wilson ieşi pe uşa biroului cărând două scaune.

O aşteptarăm afară pe şosea, ascunşi de privirile celor din casă. Ştiu că mai erau câteva zile până la 4 iulie şi un puşti, cu figură de italian, cenuşiu, slăbănog, aşeza pocnitori, la rând, pe şina ferată.

— Oribil loc, nu? spuse Tom schimbând o încruntătură cu doctorul Eckleburg.

— Groaznic.

— Îi face bine să mai iasă niţel.

— Bărbatu-său nu spune nimic?

— Wilson? îşi închipuie că se duce la soră-sa, la New York. Tipul ăsta e aşa de prostănac, că nici habar n-are pe ce lume trăieşte.

Şi aşa, Tom Buchanan, prietena lui şi cu mine merserăm împreună la New York – sau mai bine zis nu chiar împreună, pentru că doamna Wilson

călători discret în alt compartiment. Tom făcuse această concesie sensibilităţii localnicilor care s-ar fi putut nimeri în tren.

Îşi schimbase rochia cu o alta de muselină cafenie, cu desene, care ameninţa să-i plesnească pe şoldurile generoase atunci când Tom o ajută să coboare pe peron la New York. La chioşcul de ziare îşi cumpără un exemplar din Town Tattle şi o revistă de cinema, iar de la magazinul gării nişte cremă de faţă şi un flacon mic de parfum. Afară în stradă, pe bulevardul solemn, plin de ecouri, lăsă să treacă patru taxiuri înainte de a alege unul nou, de culoarea lavandei, cu canapele cenuşii, şi în acest vehicul ne îndepărtarăm de gară alunecând în lumina strălucitoare a soarelui. Aproape îndată însă observă ceva pe fereastră şi, tresărind, se întinse să bată în geamul care ne despărţea de şofer.

— Vreau unul din căţeii ăştia, spuse cu multă seriozitate. Am nevoie de un câine, pentru apartament. Face frumos… să ai un câine.

Traserăm înapoi automobilul spre un bătrânel cenuşiu, care mi se părea în mod absurd că seamănă cu John D. Rockefeller. Într-un coşuleţ care-i atârna de gât mişunau vreo duzină de căţeluşi nou-născuţi, de o rasă nedeterminată.

— Ce rasă sunt? îl întrebă doamna Wilson nerăbdătoare, pe când bătrânul se apropia de geamul taxiului.

— De toate rasele. Dumneavoastră ce rasă

doriţi, doamnă?

— Aş vrea un câine poliţist; dar nu-mi vine să cred că ai aşa ceva.

Omul se uită plin de îndoială în coş, apoi băgă măna şi extrase, înşfăcându-l de ceafă, un căţeluş care ieşi la vedere zbătându-se cu toate labele.

— Asta nu-i un câine poliţist, spuse Tom.

— Nu, nu e chiar un câine poliţist, spuse omul cu părere de rău. E mai mult un fel de Airedale.

Îşi alunecă măna peste spatele animalului, aspru ca o rufă stoarsă.

— Ia uitaţi-vă ce blană. Ăsta-i un câine pentru care n-o să vă faceţi niciodată griji că răceşte.

— Mie mi se pare drăgălaş, spuse doamna Wilson cu entuziasm. Cât costă?

— Câinele ăsta?

Omul îşi privi căţelul, plin de admiraţie.

— O să vă coste zece dolari.

Căţelul Airedale – căci fără îndoială vreun Airedale era amestecat într-un fel în genealogia sa, deşi labele îi erau surprinzător de albe – îşi schimbă proprietarul şi se cuibări în poala doamnei Wilson, care începu să-l mângâie cu un fel de extaz pe blana deasă.

— E băiat sau fetiţă? întrebă ea cu delicateţe.

— Asta? Fireşte că e băiat.

— E căţea, spuse Tom decisiv. Uite-ţi banii. Au să-ţi ajungă să-ţi mai cumperi zece căţei cu ei.

Alunecarăm mai departe pe Fifth Avenue care acum, scăldată în soarele cald, căpătase în

duminicala după-amiază de vară o înfăţişare aproape idilică. Nu m-ar fi mirat câtuşi de puţin dacă aş fi văzut o turmă mare de oi albe dând colţul.

— Opriţi puţin, am spus. Trebuie să mă dau jos aici.

— Ba deloc, mă întrerupse Tom repede. Myrtle se supără dacă nu vii cu noi să ne vezi apartamentul. Nu-i aşa, Myrtle?

— Sigur, vino, insistă ea. Am să-i telefonez soră-mii, Catherine. Bărbaţii care ar trebui să se priceapă spun că e o fată foarte frumoasă.

— Mi-ar face plăcere, dar…

Merserăm mai departe, tăind iarăşi prin parc către West Hundred. Pe Strada 158 automobilul se opri lângă un fel de felie dintr-o prăjitură lungă, albă, de blocuri cu apartamente de locuit. Aruncând peste întreaga vecinătate o privire de regină care revine în patrie, doamna Wilson îşi culese câinele şi celelalte cumpărături şi îşi făcu o intrare solemnă.

— Am să-i invit şi pe soţii McKee, anunţă ca pe când urcam în ascensor. Şi o chem şi pe soră-mea, sigur.

Apartamentul era la etajul cel mai de sus – o mică sufragerie, un salonaş, un dormitor micuţ şi o baie. Salonaşul era plin până la refuz cu o garnitură de mobile îmbrăcate în stofe pictate, mult prea numeroase şi prea masive pentru proporţiile camerei, astfel că la orice pas te

împiedicai de doamne plimbându-se paşnic prin parcurile din Versailles. Singurul tablou era o fotografie mult mărită, reprezentând, după toate aparenţele, o găină chircită pe o stâncă acoperită de ceaţă. Privită însă de la o oarecare distanţă, găina se transforma într-o scufiţă şi chipul unei doamne vârstnice, corpolente, se vedea surâzând binevoitoare spre cameră. Mai multe numere vechi din Town Tattle erau azvârlite pe masă, alături de o carte cu titlul Simon căruia i s-a spus Petru şi de vreo câteva reviste mici de scandal de pe Broadway. Doamna Wilson se ocupă întâi de câine. Un liftier care nu manifesta niciun entuziasm fu trimis să aducă o lădiţă cu paie şi puţin lapte, la care el adăugă, din proprie iniţiativă, o cutie cu biscuiţi tari pentru câini – şi unul dintre aceştia rămase să se descompună apatic de-a lungul întregii după-amiezi în farfurioara cu lapte. Între timp, Tom scosese o sticlă de whisky dintr-un sertar încuiat al biroului.

Personal, m-am îmbătat cu adevărat numai de două ori în viaţă – şi a doua oară a fost în acea după-amiază; astfel că tot ce s-a petrecut atunci păstrează pentru mine un aer confuz, înceţoşat, deşi până după ceasurile opt apartamentul rămăsese inundat de razele limpezi ale soarelui. Aşezată pe genunchii lui Tom, doamna Wilson vorbi la telefon cu mai multă lume; pe urină descoperi că nu sunt ţigări, aşa că am coborât să cumpăr la debitul din colţ. Când m-am întors,

amândoi dispăruseră, de aceea m-am aşezat cu discreţie în salonaş şi am citit un capitol din Simon căruia i s-a spus Petru – dar sau cartea era proastă, sau whiskyul deforma complet toate lucrurile în jurul meu, că n-am fost în stare să înţeleg nimic din ea.

Când Tom şi cu Myrtle (căci după primul pahar doamna Wilson şi cu mine stabiliserăm că trebuie să ne spunem pe numele mic) îşi făcură din nou apariţia, începură să sune şi oaspeţii la uşa apartamentului.

Catherine, sora doamnei Wilson, era o persoană zveltă, mondenă, de vreo treizeci de ani, cu păr roşcat, tuns scurt, cu un breton lipit de frunte şi cu un ten pudrat într-un alb lăptos. Îşi smulsese sprâncenele şi apoi le desenase din nou într-un unghi mai cochet, însă eforturile naturii de a restabili vechea arcuire, pe sub liniile trase cu creionul, făceau ca întreaga ei fată să capete un aer indecis. La fiecare pas prin cameră se auzea un clinchet neîncetat provocat de nenumăratele brăţări de lut ars care-i alunecau cu zgomot în sus şi în jos pe braţe. Intră cu o grabă care semăna grozav cu cea a unui proprietar şi privi în jurul ei prin apartament cu un aer de stăpân atât de neechivoc, încât m-am întrebat dacă nu cumva locuia în realitate acolo. Când însă am întrebat-o, se prăpădi literalmente de râs, repetă întrebarea mea cu voce tare şi-mi răspunse că locuia la un hotel, împreună cu o prietenă.

Domnul McKee era un bărbat palid, efeminat, care stătea în apartamentul de dedesubt. Se răsese de curând, căci avea o pată albă de clăbuc pe umărul obrazului. Manifestă un respect cât se poate de pronunţat salutându-i pe cei din cameră, Mă informă că era „într-o oarecare măsură artist” şi înţelesei mai târziu că era fotograf – el mărise portretul tulbure al mamei doamnei Wilson care plutea ca o ectoplasmă pe perete. Nevastă-sa era stridentă, languroasă, bine făcută şi oribilă, şi mă anunţă cu mândrie că, de când se luaseră, bărbatu-său o fotografiase de o sută douăzeci şi şapte de ori.

Doamna Wilson îşi schimbase din nou toaleta, cândva, mai devreme, şi acum era înfăşurată într-o complicată rochie de după-amiază, de şifon de culoarea smântânii, care scotea un foşnet neîntrerupt pe când evolua prin cameră. Prin influenţa acestei rochii, atât de remarcabilă în clipele când o cunoscusem în garaj, căpătase acum un impresionant aer de superioritate. Râsul, gesturile, afirmaţiile îi deveneau cu fiecare moment tot mai violent afectate şi, pe măsură ce i se accentuau manifestările, camera se micşora tot mai mult în jurul ei, până când doamna Wilson păru că se-nvârteşte pe un pivot zgomotos, scârţâitor, prin aerul înceţoşat de fumul de ţigară.

— Draga mea, i se adresă ea soră-sii pe un ton ascuţit, tăios, ăştia nu mai ştiu cum să te mai înşele. Nu se gândesc decât cum să-ţi stoarcă

banii. Am adus şi eu o femeie săptămâna trecută să-mi facă pedichiura şi când mi-a dat nota de plată, ai fi crezut că mă operase de apendicită.

— Cum o chema? întrebă doamna McKee.

— Doamna Eberhardt. Cu asta se ocupă, vine acasă când o chemi şi îţi aranjează picioarele.

— Mie-mi place rochia dumitale, remarcă doamna McKee. O găsesc adorabilă.

Doamna Wilson respinse acest compliment ridicând dispreţuitoare din sprâncene.

— A, e doar o vechitură, spuse ea. O pun pe mine câteodată, când nu-mi pasă cum arăt.

— Dar îţi stă minunat, dacă înţelegi ce vreau să spun, insistă doamna McKee. Dacă Chester ar putea să te prindă într-o poză aşa, ar face ceva pe cinste.

O examinarăm cu toţii tăcuţi pe doamna Wilson, care-şi dădu la o parte o buclă din ochi şi ne întoarse privirea cu un surâs strălucitor. Domnul McKee o privi cu intensitate, cu capul puţin aplecat într-o parte, mişcându-şi încet măna înainte şi înapoi, prin faţa obrazului.

— Aş schimba lumina, spuse el după o clipă. Aş scoate în evidenţă modelajul trăsăturilor. Şi aş încerca să prind părul, cum îţi cade pe spate.

— Eu nici nu m-aş gândi să schimb lumina! exclamă doamna McKee. O găsesc…

Soţul ei spuse „St!” şi cu toţii o fixarăm iarăşi pe eroina fotografiei, la care Tom Buchanan căscă tare şi se ridică în picioare.

— Haideţi să bem ceva, spuse el. Mai adu nişte gheaţă şi apă minerală, Myrtle, până nu adormim cu toţii.

— I-am spus băiatului ăla să aducă gheaţă, ridică Myrtle din sprâncene, exasperată de indolenţa celor din clasele inferioare. Ce oameni! Trebuie să te ţii după ei tot timpul.

Mă privi răzând – mie mi se părea că fără legătură. Apoi se aruncă cu tot trupul spre câine, îl sărută extatic şi pluti spre bucătărie, ca şi cum cel puţin o duzină de bucătari i-ar fi aşteptat acolo ordinele.

— Am făcut câteva lucruri frumoase în Long Island, afirmă domnul McKee.

Tom îl privi cu ochi lipsiţi de expresie.

— Două din ele le avem jos, înrămate.

— Două ce? întrebă Tom.

— Două studii. Unul se cheamă „Capul Montauk – Pescăruş”, celălalt „Capul Montauk – Marea”.

Catherine se aşeză lângă mine pe canapea.

— Şi dumneata locuieşti în Long Island? se interesă ea.

— Locuiesc la West Egg.

— Zău? Am fost şi eu acolo la o serată, acum vreo lună. La un tip, Gatsby. Îl cunoşti?

— Sunt vecin cu el.

— Ştii, se spune că e nepotul sau vărul kaiserului Wilhelm. Cică de acolo i se trage averea.

— Adevărat? Catherine dădu din cap.

— Mie mi-e frică de el. Nu m-aş simţi deloc în largul meu dac-aş şti că mă are cu ceva la mână.

Această informaţie pasionantă despre vecinul meu fu întreruptă de doamna McKee, care arătă deodată cu degetul spre Catherine, izbucnind:

— Chester, cred că ai putea să faci ceva cu ea!

Însă domnul McKee doar dădu din cap cu un aer plictisit şi-şi îndreptă din nou atenţia spre Tom.

— Mi-ar plăcea să mai lucrez câte ceva în Long Island, dacă aş avea posibilitatea. Nu cer altceva decât să mi se ofere prilejul de a arăta de ce sunt în stare.

— Spune-i lui Myrtle, zise Tom izbucnind într-un hohot de râs, repede curmat de intrarea doamnei Wilson cu o tavă. Are să-ţi dea o scrisoare de recomandare, nu, Myrtle?

— Ce să fac? întrebă ea surprinsă.

— Să-i dai lui McKee o scrisoare de recomandare către soţul tău, să poată face nişte studh după el.

Mişcă o clipă tăcut din buze, pe când improviza:

— „George B. Wilson la pompa de benzină”, sau ceva în genul ăsta.

Catherine se aplecă spre mine şi-mi şopti la ureche:

— Nici ea şi nici el nu sunt deloc fericiţi în

căsnicie. Niciunul nu poate să-l înghită pe celălalt.

— Crezi?

— Nu pot să se sufere.

O privi întâi pe Myrtle şi apoi pe Tom.

— Eu zic aşa: de ce să continui să trăieşti cu un om dacă nu-l poţi suporta? Dacă aş fi în locul lor, aş divorţa şi m-aş mărita imediat cu celălalt tip.

— Nu-l poate suferi pe Wilson? Răspunsul fu neaşteptat. Venise din partea lui Myrtle, care mă auzise, şi era violent şi vulgar.

— Vezi? exclamă Catherine triumfătoare, apoi coborî vocea din nou. Nevasta lui însă e cea care-i desparte. E catolică, şi catolicii nu cred în divorţ.

Daisy nu era catolică şi am fost puţin şocat de minciuna asta complicată la care recursese

Tom.

— Când or să se căsătorească, urmă Catherine, or să plece undeva în Vest, să stea acolo până s-or mai linişti lucrurile.

— Ar fi mai discret să plece în Europa.

— A, îţi place Europa? exclamă ea, surprinzându-mă. Eu tocmai m-am întors de la Monte Carlo.

— Nu mai spune!

— Exact acum un an. Am fost acolo cu o prietenă.

— Ai stat mult?

— Nu, am fost doar până la Monte Carlo şi înapoi. Prin Marsilia. Aveam cu noi peste 1.200 de

dolari la plecare, însă i-am pierdut pe toţi în două zile la ruletă. Ne-am dat de ceasul morţii până ne-am putut întoarce, poţi să-ţi închipui. Dumnezeule, ce silă mi-a fost de locurile alea…

Cerul de după-amiază târzie înflori o clipă la fereastră, întocmai ca marea albastră a Mediteranei… apoi vocea ascuţită a doamnei McKee mă readuse în cameră.

— Şi eu era o dată cât p-aci să fac o greşeală, declară ea cu vigoare. Gata-gata să mă mărit cu un ovrei care se ţinea scai de mine de ani de zile. Ştiam că e mai prejos decât mine. Toţi îmi spuneau: „Lucille, vezi că omul ăsta nu e de tine!” Şi cu toate acestea, dacă nu l-aş fi întâlnit pe Chester, sigur că ar fi pus măna pe mine.

— Da, dar vezi, spuse Myrtle Wilson dând din cap de sus în jos, cel puţin tu nu te-ai măritat cu el.

— Te cred.

— Ei, eu m-am măritat, spuse Myrtle oarecum ambiguu. Şi asta-i diferenţa între cazul tău şi-al meu.

— De ce-ai făcut-o, Myrtle? întrebă Catherine. Nu te-a silit nimeni.

Myrtle rămase o clipă pe gânduri.

— M-am măritat cu el pentru că mi l-am închipuit gentleman, spuse în cele din urmă. Credeam că are cât de cât bună creştere, iar el nu e bun nici să-mi sărute pantoful.

— Într-o vreme erai nebună după el, spuse

Catherine.

— Nebună după el! exclamă Myrtle uimită. Cine a spus că eram nebună după el? N-am fost niciodată nebună după el, cum nu sunt după tipul ăsta de-aici.

Arătă dintr-odată spre mine şi toată lumea mă privi acuzator. Încercam să arăt prin atitudinea mea că nu le cerşeam afecţiunea.

— Singura dată când am fost nebună a fost când m-am măritat cu el. Am ştiut de la început că fac o greşeală. Închipuiţi-vă că a împrumutat pentru nuntă hainele bune ale unuia… şi nici nu mi-a spus. Şi pe urmă, omul a venit într-o zi să-şi ia hainele înapoi când el nici nu era acasă:

„A, sunt hainele dumitale? i-am spus. Acum aflu şi eu”. I-am dat costumul înapoi şi pe urmă m-am trântit în pat şi-am urlat toată după-masa, că nu s-ar fi auzit nici orchestra.

— Ar trebui să-l părăsească, zău aşa, reluă

Catherine către mine. Trăiesc acolo, deasupra garajului ăla, de unsprezece ani. Şi Tom e primul iubit pe care l-a avut în tot timpul ăsta.

Sticla de whisky – a doua – mergea de la unul la altul, cu excepţia lui Catherine, care se simţea „la fel de bine şi fără”. Tom sună după portar şi-l trimise să cumpere nişte sandvişuri faimoase care reprezentau, fiecare în sine, o cină completă. Aş fi vrut să cobor, să mă plimb pe jos prin parc spre est, prin amurgul acesta blând, însă de fiecare dată când încercam să plec, eram angrenat în câte

o ceartă sălbatică, stridentă, care mă trăgea parcă înapoi cu lasoul, în scaun. Şi cu toate acestea, sus, sus, deasupra oraşului, ferestrele noastre luminate auriu trebuie să fi constituit şi ele o taină fascinantă, nostalgică, pentru vreun trecător care ar fi ridicat ochii din străzile tot mai întunecate, şi puteam să mi-l închipui înălţându-şi privirile şi întrebându-se ce se petrece acolo, sus. Eram şi aici, în casă, şi acolo, în stradă, în acelaşi timp fermecat şi dezamăgit de varietatea inepuizabilă a vieţii.

Myrtle îşi trase scaunul lângă mine şi dintr-odată respiraţia ei caldă revărsă peste mine povestea primei întâlniri cu Tom.

— Şedeam amândoi pe scăunelele alea mici, unul în faţa altuia, alea care se ocupă totdeauna ultimele în tren. Mergeam la New York să-i fac o vizită soră-mii, mă înţelesesem să petrec noaptea la ea. Era în haine de seară şi cu pantofi de lac, şi pur şi simplu nu puteam să-mi iau ochii de pe el, dar de fiecare dată când se uita la mine, trebuia să mă prefac că citesc reclamele peste capul lui. Când am ajuns în gară, se-nghesuia în mine aşa de tare, că-i simţeam plastronul cămăşii pe braţ, până sus la umăr – a trebuit să-l ameninţ că o să chem un poliţist, dar el înţeles că ziceam numai aşa. Eram atât de tulburată încât, când m-a suit într-un taxi, aproape că nu mi-am dat seama că nu sunt în metro. Nu făceam altceva decât să-mi repet mereu: „O viaţă are omul, n-ai să trăieşti veşnic”.

Se întoarse către doamna McKee şi râsul ei artificial umplu deodată camera.

— Draga mea, exclamă, am să-ţi dau ţie rochia asta când n-oi mai vrea s-o port. Trebuie să-mi iau alta mâine. Am să fac o listă cu tot ce am nevoie. Chem maseuza, şi-mi fac şi permanent, şi cumpăr o zgardă pentru câine, şi o scrumieră dintr-alea mici, drăguţe, unde apeşi pe un buton şi iese o coroniţă cu fundă de mătase neagră pentru mormântul soacrei, şi flori care ţin toată vara. Am să-mi însemn pe o listă, ca să nu uit, tot ce trebuie să fac.

Era ora nouă – dar aproape imediat după aceea, când mi-am privit ceasul, am constatat că era zece. Domnul McKec adormise pe scaun cu pumnii încleştaţi în poală, ca fotografia unui om în acţiune. Scoţându-mi batista, i-am şters de pe obraz pata de săpun uscat care mă obsedase toată după-amiaza.

Căţelul şedea pe masă şi privea cu ochi orbi prin fumul din încăpere, chelălăind slab din când în când. Oamenii din jur dispăreau, reapăreau, făceau planuri să meargă nu ştiu unde, apoi se pierdeau unii de alţii, se căutau, se găseau doar la câţiva metri. O dată, către miezul nopţii, Tom Buchanan şi doamna Wilson se opriră în picioare unul în faţa altuia, discutând cu voci aprinse dacă doamna Wilson avea sau nu dreptul să vorbească despre Daisy, pronunţându-i numele mic.

— Daisy! Daisy! Daisy! ţipa doamna Wilson.

Am să-i spun pe nume ori de câte ori am chef!

Daisy! Dai…

Cu o mişcare scurtă, alunecoasă parcă, Tom Buchanan o pocni peste nas din toate puterile, cu palma larg deschisă.

Pe urmă a fost o învălmăşeală de prosoape însângerate pe cimentul băii şi voci feminine ţipând şi, strident, prin toată forfota, un urlet de durere prelung, stins. Domnul McKee se trezi din aţipeală şi porni în transă către uşă. La jumătatea drumului se opri locului, se întoarse pe călcâie şi privi scena: nevastă-sa şi Catherine se împiedicau de colo până colo printre mobilele înghesuite, vociferând sau murmurând compătimitoare, agitându-se cu pansamente şi tampoane de vată, iar pe sofa, victima disperată sângerând abundent şi încercând să întindă un exemplar din Town Tattle peste tapiţeria cu scene de la Versailles. Apoi domnul McKee se întoarse iarăşi pe călcâie şi-şi continuă drumul pe uşă afară. Luându-mi pălăria de pe candelabru, îl urmai.

— Hai să ne întâlnim o dată să luăm masa împreună, sugeră el pe când coboram cu ascensorul.

— Unde?

— Oriunde.

— Luaţi mâinile de pe manivelă! lătră băiatul de la lift.

— Pardon, spuse domul McKee cu demnitate. Nici nu ştiam că o ating.

— Foarte bine, mă declarai de acord. Are să-mi facă plăcere.

...Eram în picioare lângă patul lui, iar el şedea în capul oaselor sub pătură, îmbrăcat doar în maiou şi ţinând în braţe un dosar mare.

— Frumoasa şi Bestia... Singurătate... Cal bătrân trăgând căruciorul de băcănie... Podul Brooklyn...

Apoi, şedeam pe jumătate adormit pe peronul îngheţat al gării Pennsylvania, privind cu ochii ficşi la ziarul de dimineaţă şi aşteptând trenul de ora patru.

Capitolul III

În nopţile verii aceleia, dinspre casa vecinului meu se auzea mereu muzică. În grădinile lui albăstrii, bărbaţi şi femei pluteau tremurători ca nişte fluturi de noapte, înconjuraţi de şoapte, de şampanie, de stele. După-amiaza, la ora fluxului, îi vedeam pe oaspeţi plonjând de pe puntea debarcaderului sau făcând plajă pe nisipul fierbinte al ţărmului, în timp ce cele două bărci cu motor, proprietatea lui, străbăteau apele strâmtorii trăgându-i peste cataracte de spumă pe cei dornici de schi nautic. În weekend-uri, Rolls Royce-ul său circula încărcat ca un autobuz, ducând grupuri de oameni dinspre sau spre oraş între nouă dimineaţa şi cu mult după miezul nopţii, în timp ce duba în care i se transportau alimentele zbârnâia ca un cărăbuş gălbui, grăbit, în întâmpinarea trenurilor la gară. Şi lunea, opt servitori, ajutaţi de un grădinar, munceau toată ziua cu mături, perii, ciocane şi greble ca să repare ravagiile nopţii precedente.

În fiecare vineri soseau de la un magazin de fructe din New York cinci lăzi cu portocale şi lămâi – în fiecare luni, aceleaşi portocale şi lămâi erau aruncate prin uşa din spate a casei într-o piramidă de felii stoarse. În bucătăria lui era o maşinărie care putea extrage sucul a 200 de portocale în jumătate de ceas, dacă un buton minuscul era apăsat de 20 o de ori de degetul unui valet.

Cel puţin o dată la două săptămâni, un adevărat corp de oameni special angajaţi veneau cu câteva sute de metri de pânză şi destule lampioane colorate ca să transforme într-un uriaş pom de Crăciun întreaga grădină a lui Gatsby. Pe mesele bufetului instalat afară, pline de farfurii strălucitoare cu tot felul de gustări, sandvişurile cu şuncă în aspic se înghesuiau printre salatele aranjate în arabescuri ciudate şi fripturile de porc şi curcan de culoarea aurului vechi. În holul principal se instala un bar cu margine de alamă adevărată şi scaune înalte, plin cu ginuri şi lichioruri şi băuturi atât de vechi, încât cele mai multe dintre invitate erau mult prea tinere ca să le deosebească unele de altele.

Către ora şapte sosea orchestra, nu o formaţie sărăcăcioasă din cinci persoane, ci o întreagă companie de oboiuri, tromboane, saxofoane, viole, corni, piculine şi tobe mari şi mici. La vremea aceasta se întorceau în casă şi ultimii întârziaţi de pe plajă şi urcau în camerele lor să se schimbe; automobilele din New York erau parcate câte cinci pe aleea din faţă, iar holurile, saloanele şi terasele începeau să se însufleţească de culori primăvăratice, de pieptănături ciudate şi noi şi de şaluri mai presus de visele Castiliei. Barul devenea acum centrul agitaţiei şi tăvi plutitoare, pline cu cocteiluri, răzbăteau spre grădinile de afară, până când tot aerul vibra de vorbe şi de râsete, de remarci întâmplătoare şi

prezentări pe loc uitate, de întâlniri entuziaste între femei care nici nu-şi cunoşteau una alteia numele.

Luminile erau tot mai strălucitoare pe măsură ce jumătatea noastră a pământului se depărta de soare, apoi orchestra cânta o muzică de cocteiluri gălbui şi corul vocilor mai urca un ton. Râsul devenea tot mai liber în fiece clipă, revărsat cu generozitate, izbucnind de la câte un singur cuvânt. Grupurile se schimbau mai repede, creşteau cu noii sosiţi, se dizolvau şi se formau într-o răsuflare. Începeau rătăcirile de la un grup la altul – fete pline de încredere care treceau de colo până colo printre cete mai mari şi mai stabile, devenind câte o clipă scurtă şi vie centrul unui grup, şi apoi, vibrând de triumf, alunecau pe marea schimbătoare a chipurilor, glasurilor, culorilor, sub o mereu altă lumină.

Deodată, vreuna din aceste rătăcitoare, înfăşurată în opal tremurător, ridica un pahar de pe una din tăvile plutitoare, îl dădea peste cap ca să-şi facă curaj şi, mişcându-şi mâinile mult deasupra creştetului, dansa singură pe scena din fund. Urma o tăcere de-o clipă; dirijorul schimba ritmul dansului şi urma o izbucnire de şuşoteli pe când se răspândea zvonul fals că ar fi vorba de dublura Gildei Gray de la Follies. Începea distracţia.

Cred că în prima noapte când am participat la o asemenea recepţie la Gatsby, eram unul dintre

puţinii oaspeţi care fuseseră cu adevărat invitaţi. Oamenii nu erau poftiţi, ei veneau pur şi simplu. Se suiau în automobile care-i duceau către Long Island şi, într-un fel sau altul, sfârşeau prin a ajunge la uşa lui Gatsby. Odată sosiţi” erau prezentaţi de cineva care-l cunoştea pe Gatsby şi după aceea se purtau după regulile dintr-un parc de distracţii. Câteodată veneau şi plecau de la câte o asemenea recepţie fără a-l fi întâlnit măcar pe Gatsby, dar o făceau cu acea nonşalanţă care constituie, prin ea însăşi, un fel de bilet de intrare.

Eu însă fusesem invitat. Un şofer într-o livrea albastră ca oul de botgros traversase pajiştea mea, devreme într-o dimineaţă de sâmbătă, cu un bilet surprinzător de ceremonios de la stăpânul său: onoarea avea să fie în întregime a lui Gatsby, scria acolo, dacă aveam să particip şi eu la „mica sa recepţie” din seara aceea. Mă văzuse de mai multe ori şi intenţionase mai de mult să-mi facă o vizită, însă o potrivire de împrejurări de neevitat îl împiedicase… semnat Jay Gatsby, cu o parafă maiestuoasă.

Îmbrăcat într-un costum de flanel alb, mă îndreptai către grădina sa puţin după ceasurile şapte, rătăcind de colo până colo cam stânjenit, printre grupuri şi curenţi de oameni necunoscuţi – deşi ici şi colo se zărea câte o faţă pe care o remarcasem în trenurile suburbane. Am fost de la început izbit de numărul mare de tineri englezi care se învârteau pe acolo; toţi bine îmbrăcaţi, toţi

arătând cam înfometaţi şi toţi discutând, încet şi plini de seriozitate, cu americani solizi şi prosperi. Eram sigur că încercau să vândă câte ceva: acţiuni, poliţe de asigurare sau automobile. Ei cel puţin sesizaseră, cu un fel de suferinţă, cât de mulţi bani se găseau în mediul acesta şi erau convinşi că s-ar fi putut ca banii aceştia să ajungă în buzunarul lor în schimbul câtorva cuvinte spuse pe tonul potrivit.

La sosire făcusem o încercare să-l găsesc pe amfitrion, însă cei doi sau trei oameni pe care-i întrebasem despre el mă priviseră atât de uimiţi şi negaseră cu atâta vehemenţă că ar fi ştiut ceva despre prezenţa lui, încât în cele din urmă mă îndreptai spre masa cu cocteiluri – singurul loc din grădină unde putea să întârzie un bărbat singuratic fără a arăta pierdut şi dezorientat.

Eram pe cale să mă îmbăt cât puteam de tare, pur şi simplu pentru că mă simţeam prea stânjenit ca să pot face altceva, când Jordan Baker ieşi din casă oprindu-se un moment în capul scărilor de marmură, în atitudinea ei obişnuită, cu umerii împinşi înapoi şi privind cu un interes dispreţuitor jos în grădină.

Deşi nu ştiam cât de binevenit aveam să fiu, găsii totuşi că era cazul să mă ataşez de cineva înainte de a ajunge în stadiul care m-ar fi făcut să adresez remarci cordiale primului necunoscut ieşit în cale.

— Hello! am strigat, înaintând către ea.

Propria mea voce mi se păru artificială şi prea răsunătoare.

— Bănuiam că ai să fii aici, îmi răspunse absentă, pe când urcam scările către ea. Mi-am amintit că locuieşti alături…

Îmi păstră o clipă măna într-a ei, cu un gest impersonal, ca şi cum ar fi vrut să-mi promită că avea să aibă grijă de mine mai târziu, şi îşi îndreptă atenţia către două fete în rochii galbene, identice, care se opriseră în josul scărilor.

— Hei! strigară ele împreună. Ne pare rău că n-ai câştigat.

Asta se referea la concursul de golf. Jordan fusese eliminată în finale, cu o săptămână înainte.

— Nu ne mai cunoşti, spuse una dintre fetele în galben. Ne-am mai întâlnit aici, acum câteva săptămâni.

— De atunci v-aţi vopsit părul, remarcă Jordan şi eu tresării, însă fetele trecuseră mai departe, indiferente, iar remarca se adresă astfel doar lunii prematur răsărite, iscată fără îndoială, ca şi farfuriile cu sandvişuri, din coşul vreunuia dintre valeţii angajaţi pentru recepţie.

Braţul auriu şi subţire al lui Jordan se odihnea acum pe al meu şi coborârăm scările ca să facem câţiva paşi prin grădină. O tavă cu cocteiluri se legăna spre noi prin umbrele amurgului şi ne aşezarăm la o masă cu cele două fete în galben şi trei bărbaţi, fiecare prezentat ca fiind domnul Mmm.

— Vii deseori la recepţiile de aici? o întrebă Jordan pe fata de lângă ea.

— Ultima oară am fost când ne-am întâlnit, răspunse fata cu o voce vie, plină de încredere. Se întoarse către tovarăşa ei: Şi tu la fel, nu, Lucille?

Şi Lucille la fel.

— Mie-mi place să vin aici, spuse Lucille. Nu-mi bat niciodată capul cum să mă port şi întotdeauna mă distrez minunat. Când am fost ultima oară mi-am agăţat rochia de un scaun, iar el m-a întrebat cum mă cheamă şi unde stau – şi peste o săptămână am primit un pachet de la magazinul Croirier cu o rochie de seara nouă.

— Şi ai acceptat-o? întrebă Jordan.

— Sigur că da! Voiam s-o pun în seara asta, dar era prea mare la piept şi a trebuit s-o dau să mi-o strâmteze. E din voal albastru cu mărgele de culoarea lavandei. Două sute şaizeci şi cinci de dolari.

— Un tip care face aşa ceva trebuie să fie ciudat de tot, spuse cealaltă fată cu un fel de invidie. Nu vrea să aibă neplăceri cu nimeni.

— Cine nu vrea? întrebai eu.

— Gatsby. Mi-a spus cineva că… Cele două fete şi Jordan se aplecară una spre alta şoptindu-şi confidenţial.

— Se zice că tipul ăsta a omorât odată pe cineva…

Ne trecu pe toţi un fior. Cei trei domni Mmm se aplecară către noi ascultând cu atenţie.

— Chiar aşa ceva nu cred, argumentă Lucille cu scepticism. Mai degrabă a fost spion german în timpul războiului.

Unul dintre bărbaţi confirmă din cap.

— Am auzit asta de la unul care-l cunoştea bine, a copilărit cu el în Germania, ne asigură apăsat.

— A, nu, spuse prima fată, nu se poate, în timpul războiului a fost în armata americană.

Ne privea pe toţi cu entuziasm, pe când credulitatea noastră se transfera acum spre spusele ei.

— Să vă uitaţi o dată la el când crede că nu-l vede nimeni. Pot să pariez că are pe cineva pe conştiinţă.

Ochii i se îngustară şi o văzui cutremurându-se. Lucille se înfioră şi ea. Cu toţii ne întoarserăm în scaune aruncându-ne privirile înjur, după Gatsby. Este, cred, o dovadă a intensităţii speculaţiilor romantice pe care le inspira omul acesta faptul că şi cei care credeau că de prea puţine lucruri merită să vorbeşti cu vocea coborâtă, despre el vorbeau în şoaptă.

Tocmai se servea primul supeu – avea să-i urmeze altul după miezul nopţii – şi Jordan mă invită să merg cu ea la grupul cu care venise şi care se aşezase în jurul unei mese la capătul celălalt al grădinii. Erau trei perechi şi însoţitorul lui Jordan, un student insistent, care din când în când cădea victimă unor introspecţii violente şi,

evident, avea impresia că mai devreme sau mai târziu Jordan avea să-i cedeze într-o măsură mai mare sau mai mică. În loc să se împrăştie prin grădină, acest grup îşi păstrase o omogenitate demnă, asumându-şi rolul de a reprezenta cercurile nobiliare ale vecinătăţii – East Egg-ul care consimţise să coboare spre West Egg – menţinând totuşi o sobrietate îngrijită faţă de veselia cam prea violent colorată a mediului.

— Hai să plecăm, îmi şopti Jordan după o jumătate de ceas risipită cam fără rost, mediul ăsta e prea plicticos pentru mine.

Ne ridicarăm, Jordan explicând că trebuia să-l căutăm pe Gatsby, căci eu nu-i fusese încă prezentat şi asta mă făcea să mă simt prost. Studentul dădu din cap cu un fel de cinism melancolic.

Barul spre care ne îndreptarăm întâi era plin, însă Gatsby nu era de văzut. Jordan nu-l descoperi nici când se opri în capul scărilor, să cerceteze de acolo forfota neîntreruptă, şi nu era nici pe verandă. Încercarăm la întâmplare o uşă care părea importantă şi intrarăm într-o bibliotecă înaltă, în stil gotic, căptuşită cu stejar englezesc sculptat şi probabil transportată în întregime din vreo ruină istorică de peste ocean.

Un bărbat de vârstă mijlocie, corpolent, cu nişte ochelari enormi care-i făceau ochii ca de bufniţă şi părând destul de beat, se instalase pe marginea unei mese mari şi privea cu o

concentrare nesigură la rafturile de cărţi. Când intrarăm, îşi roti tot corpul spre noi şi o examină pe Jordan din cap până-n picioare.

— Ce zici de asta? o întrebă impetuos.

— Despre ce?

Omul făcu un semn cu mâna către rafturile de cărţi.

— Despre chestia asta. Îţi spun eu. Nu mai e nevoie să controlezi. M-am uitat. Aflã că sunt adevărate.

— Cărţile?

Tipul dădu din cap.

— Absolut adevărate, au pagini şi tot ce vrei. Credeam că e doar un decor de carton. Şi de fapt sunt cât se poate de adevărate. Au pagini şi… Uite! Să-ţi arăt.

Considerând de la sine înţeles că noi rămâneam sceptici, se repezi spre bibliotecă şi se întoarse cu volumul 1 din „Stoddard Lectures”.

— Vedeţi! strigă triumfător. E o tipăritură în adevăratul înţeles al cuvântului. Aici m-a avut. Tipul ăsta e un adevărat artist. Un om mare. Câtă grijă pentru detalii! Ce realism! Şi a ştiut şi unde să se oprească: nu le-a tăiat paginile. Hm, ce spuneţi? Ce-aţi putea cere mai mult?

Îmi smulse cartea din mână şi o puse repede la loc în raft, murmurând că dacă scoteam o cărămidă de la locul ei, întreaga bibliotecă s-ar fi putut prăbuşi.

— Pe dumneavoastră cine v-a adus? întrebă

el. Sau aţi venit singuri? Pe mine m-a adus cineva. Cei mai mulţi din cei de aici au fost aduşi de câte cineva.

Jordan îl privea atentă, amuzată, fără să-i răspundă.

— Am fost adus de o femeie care se numeşte Roosevelt, continuă el. Doamna Claude Roosevelt. O cunoaşteţi? Am cunoscut-o undeva ieri seară. Sunt beat de vreo săptămână fără întrerupere şi m-am gândit că aş putea să mă mai trezesc puţin dacă stau în bibliotecă.

— Şi ţi-a ajutat?

— Puţin, cred. Încă nu ştiu. Nu sunt aici decât de un ceas. V-am spus de cărţi? Sunt adevărate. Sunt…

— Ne-ai spus.

Îi strânserăm măna cu gravitate şi ieşirăm iar în grădină.

Acum se dansa pe platforma instalată afară; bărbaţi în vârstă împingeau fete tinere în cercuri nesfârşite, lipsite de graţie, cupluri cu aere arogante se strângeau unul pe altul cu mişcări contorsionate, cum cerea moda, ţinându-se mai mult prin colţuri – şi un mare număr de fete singure dansând fără parteneri sau substituindu-se câte o clipă în orchestră banjoului ori timpanelor. Către miezul nopţii, ilaritatea crescuse mult. Un tenor celebru cântase în limba italiană şi o contraltă aproape la fel de celebră cântase muzică de jazz, iar între aceste piese de rezistenţă

oamenii se răspândiseră peste tot prin grădină şi hohote de râs vane, fericite, se ridicau spre cerul estival. O pereche de gemene, probabil actriţe, care se dovediseră a fi fetele în galben, interpretară costumate o scenetă pentru copii, şi se servi şampanie în pahare mai mari decât bolurile de punch. Luna se ridicase şi mai sus încă, iar pe apele golfului plutea un triunghi de solzi argintii, tremurând câte puţin la picăturile minuscule, rigide ale sunetelor de banjo de pe pajişte.

Eram iarăşi alături de Jordan Baker. Şedeam acum la o masă cu un bărbat cam de vârsta mea şi cu o fată durdulie, care la cea mai mică provocare izbucnea în hohote de râs necontrolate. Acum mă distram. Băusem două pahare de şampanie şi scena se schimbase în faţa ochilor mei într-o experienţă naturală, profundă, plină de semnificaţii.

La un moment dat, când se făcu o pauză în agitaţia din jurul nostru, bărbatul mă privi şi îmi surâse.

— Chipul dumitale mi se pare cunoscut, spuse el politicos. N-ai fost cumva în Divizia 1 în timpul războiului?

— Ba da. În regimentul 28 infanterie.

— Eu am fost până în iunie 1918 în regimentul 7 infanterie. Ştiam de la început că ne-am întâlnit undeva.

Un timp discutarăm despre nişte sate umede,

cenuşii, din Franţa. Locuia desigur pe undeva pe aproape, căci îmi spunea că tocmai îşi cumpărase un hidroavion şi avea de gând să-l încerce a doua zi de dimineaţă.

— N-ai vrea să vii cu mine, prietene? Nu ne îndepărtăm de coastă, aici, în golf.

— La ce oră?

— Oricând vrei dumneata. Tocmai voiam să-l întreb cum se numeşte, când Jordan întoarse capul spre noi şi ne surâse.

— Ai început să te distrezi? se interesă ea.

— Mult mai bine.

Mă întorsei iarăşi către noua mea cunoştinţă.

— Pentru mine petrecerea asta e cam neobişnuită. Nici nu mi-am văzut încă gazda. Locuiesc aici – arătai cu mâna spre gardul meu, invizibil acum – alături, şi Gatsby ăsta mi-a trimis o invitaţie prin şofer.

Bărbatul mă privi o clipă ca şi cum n-ar fi înţeles.

— Eu sunt Gatsby, spuse dintr-odată.

— Cum aşa! exclamai. A, te rog să mă ierţi.

— Credeam că ştii, bătrâne. Mi-e teamă că nu sunt o gazdă prea bună.

Îmi surâse plin de înţelegere – ca şi cum ar fi stabilit pe dată o legătură între noi. Era unul din acele zâmbete deosebite, iradiind un fel de încredere nesfârşită, un surâs pe care-l întâlneşti doar de patru sau cinci ori în viaţă. Părea că se adresează o clipă lumii întregi şi după aceea se

concentrează tocmai asupra ta, desprinzându-te într-un mod căruia nu-i puteai rezista, alegându-te. Surâsul acesta te făcea să crezi că erai înţeles exact aşa cum ai vrut să fii înţeles, că cel care ţi-l adresa credea în tine aşa cum şi tu însuţi ai fi vrut să crezi, că avea despre tine întocmai impresia pe care ai fi vrut, în momentele tale cele mai bune, să o laşi. Şi exact în momentul acela zâmbetul dispăru – în faţa mea era un bărbat cu alură de sportiv, elegant, cu un an sau doi peste treizeci, cu o notă de formalism complicat în felul de a se exprima, care putea uşor să-l facă ridicol. Cu puţin timp înainte de a se fi prezentat, avusesem parcă impresia că e un om care-şi alege cuvintele cu pedanterie.

Chiar în momentul în care domnul Gatsby îmi dezvăluia identitatea sa, un valet se grăbi către el anunţându-l că era chemat la telefon din Chicago. Se scuză cu o uşoară plecăciune ce ne incluse pe fiecare dintre noi în parte.

— Dacă ai nevoie de ceva, te rog să spui, prietene, insistă el către mine. Scuză-mă acum. Ne vedem mai târziu.

Îndată ce se retrase, mă întorsei către Jordan să-i comunic surpriza mea. Până atunci mă aşteptasem ca domnul Gatsby să fie o persoană de vârstă mijlocie, corpolentă.

— Cine e omul acesta în realitate? o întrebai. Chiar nu ştii?

— E pur şi simplu un om care se numeşte

Gatsby.

— Vreau să spun, de unde vine? Şi cu ce se ocupă exact?

— Şi tu începi acum, îmi răspunse ea cu un surâs plictisit. Nu ştiu altceva decât ce mi-a spus el singur o dată, şi anume că şi-a făcut studiile la Oxford.

Un fel de halo nedesluşit începu să capete formă în jurul figurii lui Gatsby, însă la următoarea ci remarcă se şterse iarăşi.

— Eu nu cred, însă.

— De ce nu?

— Nu ştiu, insistă ea. Pur şi simplu nu cred că a fost vreodată la Oxford.

Ceva în tonul ei îmi aminti de vorbele celeilalte fete – „cred că a asasinat pe cineva” – şi mă făcu şi mai curios. Aş fi acceptat fără nicio rezervă afirmaţia că Gatsby venea din mlaştinile Louisianei, sau din cartierul dubios al East Side-ului newyorkez. Aşa ceva ar fi fost mai uşor de înţeles. Însă în viaţa de toate zilele nu se găseau tineri care să răsară pur şi simplu de nicăieri, ca să cumpere un castel în golful Long Island – sau cel puţin cu lipsa mea de experienţă provincială nu credeam pe atunci că o asemenea apariţie ar fi fost posibilă.

— Oricum, fapt este că dă nişte serate grozave, spuse Jordan schimbând vorba, cu acea reţinere a oamenilor bine crescuţi faţă de detaliile concrete. Şi mie îmi plac recepţiile cu lume multă.

Sunt mult mai intime. La petreceri mai mici n-ai nicio clipă de linişte.

După asta se auzi bubuitul unei tobe mari şi vocea şefului de orchestră se ridică deodată peste murmurul confuz al grădinii.

— Doamnelor şi domnilor! strigă el. La cererea domnului Gatsby vom interpreta acum pentru dumneavoastră cea mai recentă compoziţie a domnului Vladimir Tostoff, care s-a bucurat de o primire excepţională la concertul de la Carnegie Hall din luna mai. Dacă citiţi ziarele, vă amintiţi că a provocat o adevărată senzaţie.

Surâse cu un fel de condescendenţă jovială şi adăugă:

— Mare senzaţie! Aici toată lumea râse.

— Piesa este cunoscută, conchise el cu mult brio, sub numele de „Istoria jazzului în lume”, de Vladimir Tostoff.

Compoziţia domnului Tostoff îmi rămase însă necunoscută, deoarece chiar în momentul când începu muzica, privirile îmi căzură asupra lui Gatsby, care apăruse deodată, singur, în picioare pe scările de marmură, privind de la un grup la altul cu ochi plini de bunăvoinţă. Pielea bronzată i se întindea plăcut pe umerii obrajilor şi părul tuns scurt arăta ca şi cum ar fi fost potrivit cu grijă în fiecare zi. Personal, nu vedeam nimic sinistru în înfăţişarea lui. Mă întrebam dacă nu cumva faptul că nu bea deloc contribuia să-l separe atât de precis de oaspeţii săi, căci mi se părea că devine

din ce în ce mai corect şi mai distant pe măsură ce buna dispoziţie sporea în jur. Când „Istoria jazzului în lume” luă sfârşit, fetele începură să-şi lase capetele pe umerii bărbaţilor cu gesturi iubitoare, de căţeluş, alte fete se lăsau pe spate în joacă în braţele bărbaţilor, uneori chiar în mijlocul unor grupuri, ştiind că oricum avea să le prindă cineva, însă niciuna nu se gândi să facă asta în braţele lui Gatsby, niciun breton franţuzesc nu-i atinse umărul şi niciun cvartet de voci soprane nu se formă în jurul lui.

— Vă rog să mă iertaţi.

Valetul lui Gatsby se ivise deodată lângă noi.

— Domnişoara Baker? întrebă el. Vă cer iertare, însă domnul Gatsby ar dori să vă vorbească.

— Mie? exclamă ea surprinsă.

— Da, doamnă.

Se ridică încet, făcându-mă să înţeleg prin expresia feţei că nu înţelegea despre ce era vorba, şi-l urmă pe valet în casă. Remarcai atunci că îşi purta rochia de seară ca pe o haină sport – de fapt, după cât constatasem, aşa îşi purta toate rochiile. Avea în mişcări un fel de nervozitate grăbită, ca şi cum ar fi învăţat prima dată să meargă pe vreun teren de golf, cândva, într-o dimineaţă friguroasă şi limpede.

Rămăsei singur; era aproape ora două. De câtva timp, nişte sunete confuze şi de natură să işte curiozitatea porneau dintr-o cameră lungă, cu

multe ferestre, deasupra terasei. Evitându-l pe studentul lui Jordan, angajat acum într-o conversaţie de natură obstetrică împreună cu două coriste, şi care mă implora să-l ajut, intrai în casă.

Încăperea era plină de oameni. Una dintre fetele în galben cânta la pian şi alături, în picioare, era o tânără doamnă înaltă, cu părul roşu, despre care se spunea că face parte dintr-un cor faimos şi care tocmai era pe cale să cânte ceva. Băuse o mare cantitate de şampanie şi în timp ce-şi cânta piesa ajunsese probabil, fără prea multă justificare, la concluzia că totul în jur era foarte, foarte trist – nu se mulţumea numai să cânte, ci şi plângea. Ori de câte ori se ivea o pauză în cântec, o umplea cu suspine întretăiate, apoi îşi relua, liedul cu o voce tremurătoare de soprană. Lacrimile îi alunecau pe obraji – însă nu prea uşor, căci atunci când ajungeau în contact cu genele greu fardate deveneau de culoarea cernelii şi-şi continuau cursul în nişte râuleţe încete, întunecate. Cineva propuse – pare-se cu umor – să cânte după notele care apăruseră ca pe un portativ pe faţa ei. La aceasta îşi ridică mâinile deasupra capului, căzu într-un fotoliu şi se pierdu într-un somn adânc, bântuit de aburi de alcool.

— S-a bătut adineauri cu un bărbat care spune că e soţul ei, explică o fată de lângă mine.

Privii în jur. Cele mai multe dintre femeile rămase de faţă se certau sau se băteau cu bărbaţi

care spuneau probabil că sunt soţii lor. Chiar prietenii lui Jordan, grupul de patru persoane din East Egg, erau acum dezbinaţi de neînţelegeri. Unul dintre bărbaţi se retrăsese la o parte cu o tânără actriţă, căreia i se adresa cu intensitate stranie, iar nevastă-sa, după ce încercase să râdă cu indiferenţă şi demnitate de această situaţie, renunţase dintr-odată la încercarea de a păstra aparenţele şi recurgea la atacuri pe flanc – din timp în timp apărea brusc lângă el, scânteind rău ca un diamant înfuriat, şi-i şuiera în ureche: „Bine, dar mi-ai promis!”

Lipsa de entuziasm faţă de planurile de întoarcere acasă nu se manifesta exclusiv în rândurile bărbaţilor supuşi ispitelor. În momentul de faţă, în hol se găseau doi indivizi deplorabil de treji împreună cu soţiile lor, foarte indignate, care se văitau cu glasuri uşor stridente.

— Ori de câte ori vede că mă distrez, vrea să mergem acasă…

— N-am văzut în viaţa mea un egoist mai mare…

— Noi suntem primii care plecăm…

— Şi noi…

— Bine, dar acum suntem aproape ultimii, spunea monoton unul dintre bărbaţi. Orchestra a plecat de o jumătate de ceas.

Deşi soţiile căzuseră de acord că o asemenea rea voinţă era de necrezut, disputa sfârşi printr-o scurtă luptă şi ambele neveste fură ridicate în

braţe şi scoase în noapte, zbătându-se şi dând din picioare.

Pe când aşteptam în hol să mi se dea pălăria, uşa dinspre bibliotecă se deschise şi Jordan Baker şi Gatsby ieşiră împreună. El tocmai îi mai spunea câteva cuvinte, însă pasiunea cu care-i vorbise probabil până atunci se transformă brusc într-o notă de formalism, când se apropiară câteva persoane să-i spună la revedere.

Prietenii lui Jordan o strigau nerăbdători de afară, de sub portal, dar ea mai întârzie un moment să dea măna cu mine.

— Am auzit un lucru cu adevărat uimitor, îmi şopti. Cât timp am stat în bibliotecă?

— Aproape o oră…

— E pur şi simplu… pur şi simplu de necrezut, repetă absentă. Însă am jurat că n-am să spun şi uite, am şi început.

Căscă cu multă graţie în faţa mea, fără să se ascundă.

— Te rog, vino să-mi faci o vizită… Sunt în cartea de telefon… Sub numele doamnei Sigourney Howard… mătuşa mea…

Se grăbi spre ieşire adresându-mi aceste ultime detalii peste umăr şi mâna ei bronzată îmi mai flutură un salut nesigur în timp ce dispărea, la uşă, în mijlocul prietenilor.

Cam ruşinat că întârziasem atâta la prima mea vizită, mă alăturai ultimilor oaspeţi ai lui Gatsby, strânşi în jurul lui. Voiam să-i explic că-l

căutasem mai devreme, seara, şi să mă scuz pentru că nu-l recunoscusem, atunci când ne întâlnisem în grădină.

— Nici nu face să mai vorbim despre asta, îmi spuse el repede. Nici nu te mai gândi, bătrâne.

Expresia aceasta de familiaritate nu era de fapt mai intimă decât măna pe care mi-o puse într-un gest liniştitor pe umăr.

— Şi nu uita că mâine dimineaţă, la nouă, încercăm hidroavionul.

Apoi apăru valetul, chiar în spatele lui:

— Vă cheamă Philadelphia la telefon, domnule

— Da, da, imediat. Spune-le că vin acum… Noapte bună.

— Noapte bună.

— Noapte bună.

Surâse – şi dintr-odată faptul că rămăsesem printre ultimii mi se păru a avea o semnificaţie deosebită, încântătoare, ca şi cum el ar fi dorit aceasta toată vremea.

— Noapte bună, bătrâne… noapte bună.

Însă pe când coboram scările, am văzut că petrecerea nu se terminase cu totul. La vreo cincisprezece paşi de uşă, o duzină de faruri de automobil iluminau o scenă bizară şi zgomotoasă. În şanţul de la marginea şoselei, cu partea din dreapta încă pe asfalt, însă cu o roată smulsă brutal, se găsea un automobil elegant care părăsise aleea lui Gatsby cu câteva clipe înainte,

ieşitura bruscă a unui zid explica dislocarea atât de violentă a roţii şi la locul accidentului se strânseseră cu o atenţie încordată vreo jumătate de duzină de şoferi curioşi. Dar, cum îşi lăsaseră maşinile pe şosea, blocând-o, un vacarm discordant şi ascuţit provenit de la automobilele din spate se ridica de câtăva vreme, adăugându-se confuziei şi aşa violente.

Un bărbat înfăşurat într-o pelerină lungă coborâse din maşina avariată şi se oprise în mijlocul drumului, privind de la automobil spre roată şi de la roată spre curioşii din jur, cu o expresie amabilă, confuză.

— Ia te uită! exclamă el. Am intrat în şanţ. Faptul i se părea nespus de uimitor şi l-am recunoscut, însă tocmai după aerul acesta de uimire şi apoi am identificat persoana însăşi:

era ocupantul de adineauri al bibliotecii lui Gatsby.

— Dar cum s-a întâmplat? Bărbatul în pelerină ridică din umeri.

— Nu mă pricep deloc la mecanică, spuse el ca şi ar fi vrut să închidă discuţia.

— Bine, dar ce-ai făcut? Ai intrat în zid?

— Nu mă întrebaţi, răspunse Ochi-de-Bufniţă spălându-se pe mâini de toată afacerea. Nu mă pricep aproape deloc la condus, aproape deloc. S-a întâmplat şi asta-i tot ce ştiu.

— Bine, dar dacă nu ştii să conduci n-ar trebui să încerci, şi tocmai noaptea.

— Dar nici nu încercam, explică el indignat.

Nici măcar nu încercam.

— Atunci, ai vrut să te sinucizi?

— Ai avut noroc că s-a rupt numai roata! Nu ştii să conduci şi nici măcar nu încercai.

— Nu mă înţelegeţi, lămuri criminalul. Nu conduceam eu. Mai e cineva în maşină.

Şocul care urmă acestei declaraţii îşi găsi expresia într-o exclamaţie prelungită, tocmai când portiera automobilului începuse să se deschidă încet. Mulţimea – se făcuse acum o adevărată mulţime – undui fără voie înapoi şi, când portiera se deschise încet, extrăgându-şi fiecare membru, un individ palid cu mişcări dezarticulate coborî din vehicul, pipăind nesigur pământul cu un pantof mare, ascuţit, de dans.

Orbită de lumina farurilor şi ameţită de urletul neîncetat al claxoanelor, apariţia se opri, clătinându-se pe picioare un moment, până când îl văzu pe bărbatul în pelerină.

— Ce-i? întrebă el calm. Ni s-a terminat benzina?

— Uită-te şi tu.

Jumătate de duzină de degete arătară către roata smulsă. El o privi un moment şi apoi îşi ridică ochii spre stele, ca şi cum ar fi bănuit că a căzut din cer.

— S-a desprins, explică cineva. El dădu din cap.

— La început n-am băgat de seamă că ne-am

oprit.

Urmă o pauză. Apoi, respirând adânc şi îndreptându-şi umerii, vorbi cu voce hotărâtă:

— Mă întreb dacă cineva dintre dumneavoastră ştie vreo staţie de benzină.

Cel puţin o duzină de bărbaţi, unii dintre ei doar puţin mai treji decât el însuşi, îi explicară că roata şi automobilul nu mai erau unite printr-o legătură fizică.

— Atunci să trag îndărăt, sugeră el după o clipă. Marşarier.

— Dar e smulsă roata, omule. El ezită.

— Nu strică să încercăm, spuse. Claxoanele nervoase din spate urcaseră acum în crescendo. M-am desprins din grupul ce se formase şi m-am îndreptat pe pajişte către locuinţa mea. Am mai aruncat o privire în urmă. Luna plină strălucea peste casa lui Gatsby, făcând noaptea să tremure în aceeaşi splendoare, liniştită, deasupra râsetelor şi şoaptelor ce se mai auzeau din grădina încă scânteietoare. Un gol neaşteptat părea să se reverse acum pe ferestrele şi uşile mari ale casei, înconjurând cu o izolare desăvârşită silueta gazdei, în picioare, sub portal, cu mâna ridicată într-un gest ţeapăn de adio.

Recitind ce am scris până acum, înţeleg limpede: am lăsat impresia că evenimentele din trei seri, despărţite între ele prin săptămâni de zile, ar fi fost singurele mele motive de preocupare şi interes. Dimpotrivă, erau pe atunci

simple întâmplări obişnuite într-o vară pentru mine plină, şi abia mult mai târziu au început să capete mai mare importanţă decât treburile mele personale.

Cea mai mare parte a timpului mi-o petreceam la lucru. Dimineaţa devreme, soarele îmi arunca umbra către apus pe când mă grăbeam prin strâmtorile străzilor new-yorkeze spre Probity Trust. Ajunsesem să-i cunosc acum bine pe ceilalţi funcţionari şi agenţi de bursă, să le spun pe numele mic, şi mâncam împreună cu ei în restaurante întunecoase, aglomerate, sandvişuri mici cu cârnaţi de porc, piure de cartofi şi cafea. Am avut chiar o scurtă legătură cu o fată din Jersey City care lucra la serviciul de contabilitate, însă fratele ei începuse să-mi arunce priviri sinistre, pline de subînţeles, astfel că atunci când fata a plecat în concediu, în iulie, am lăsat întreaga afacere să moară de la sine.

Masa de seară o luam de obicei la Yale Club – într-un fel asta constituia partea cea mai posomorâtă din întreaga zi – după aceea urcam în bibliotecă şi studiam câte un ceas cu multă conştiinciozitate investiţii şi operaţii de bursă. Prin localul clubului se învârteau uneori nişte băieţi mai gălăgioşi, care însă nu intrau niciodată în bibliotecă, astfel că acolo se putea lucra în linişte. După aceea, dacă noaptea era frumoasă, porneam pe jos pe Madison Avenue, pe lângă vechiul hotel Murray Hill, şi pe Strada 33 către

gara Pennsylvania.

Începuse să-mi placă New York-ul, sentimentul de risc, de aventură pe care-l trezeau străzile lui noaptea şi impresiile plăcute pe care le lasă ochiului, mereu atras într-o parte şi într-alta, freamătul neîntrerupt al siluetelor de bărbaţi, de femei, de automobile, alunecându-ţi prin faţă. Îmi plăcea să mă plimb alene pe Fifth Avenue, să-mi aleg din mulţime femei romantice, să-mi închipui că în clipa următoare aveam să intru în viaţa lor şi că nimeni n-avea să afle vreodată sau să mă dezaprobe pentru asta. Uneori, le urmăream în gând spre apartamentele lor, la colţul vreunei străzi retrase, iar ele se întorceau şi-mi surâdeau înainte de a se pierde în întunericul cald al blocurilor. În semiobscuritatea fermecată a coridoarelor metroului, simţeam câteodată o singurătate obsedantă şi o simţeam tremurând şi în alţii, în funcţionarii tineri, săraci, care întârziau în faţa vitrinelor, aşteptând să vină ora cinei singuratice – oameni tineri, umblând fără rost pe străzile întunecate, risipindu-şi cele mai preţioase clipe ale nopţii, ale vieţii.

Sau, către ceasurile opt, când asfaltul întunecos al Străzii 4 o era străbătut de taxiuri, câte cinci pe un rând, îndreptându-se spre sălile de spectacole, simţeam deseori o strângere de inimă. Vedeam, îmi închipuiam siluete aplecându-se una spre alta în taxiurile oprite la stopuri, auzeam glasuri modulându-se ca un cântec şi

râsete izbucnind din glume pe care eu n-aveam să le aud niciodată şi ţigări aprinse descriind în spaţiul acela închis, întunecos, cercuri de neînţeles. Imaginându-mi că şi eu mă îndreptam către întâmplări vii, luminoase, că aveam să cunosc odată cu ei senzaţiile, trăirile lor intense, treceam mai departe, cu un fel de nostalgică simpatie faţă de ei.

Un timp, am pierdut-o din vedere pe Jordan Baker, apoi pe la mijlocul verii am întâlnit-o iarăşi. La început, mă simţeam măgulit că pot ieşi cu ea, pentru că era campioană de golf şi o cunoştea toată lumea. Pe urmă, treaba căpătă importanţă. Nu eram propriu-zis îndrăgostit, însă simţeam faţă de ea un fel de curiozitate amestecată cu tandreţe. Chipul arogant, plictisit, pe care-l întorcea către lume ascundea ceva – de cele mai multe ori afectările ascund până la urmă ceva, chiar dacă la început n-au fost alese pentru asta – şi într-o zi am înţeles despre ce era vorba. Eram invitaţi amândoi la o petrecere, undeva la locuinţa unei cunoştinţe din Warwick; uitase afară, în faţa casei, un automobil împrumutat, cu capota descoperită în ploaie, şi apoi, când a fost întrebată dacă ea făcuse asta, minţise. Şi atunci, dintr-odată, mi-am amintit ce ştiam despre ea, povestea care îmi scăpase în seara aceea când o cunoscusem la Daisy. În primul campionat important de golf la care participase, se iscaseră discuţii ce ameninţaseră să ajungă în ziare – cineva sugerase

că îşi mişcase mingea dintr-o poziţie proastă în semifinală. Lucrurile atinseseră aproape proporţiile unui scandal – şi apoi totul se muşamalizase. Un băiat de mingi îşi retractă declaraţia şi singurul martor citat recunoscu că, probabil, se înşelase. Însă incidentul şi numele rămăseseră asociate în mintea mea.

Jordan Baker evita instinctiv oamenii inteligenţi, pătrunzători, şi mi-am dat seama că făcea asta pentru că se simţea mai sigură într-un mediu unde orice abatere de la codurile obişnuite ar fi fost considerată imposibilă. Era însă de o lipsă de onestitate incurabilă. Nu putea suporta să se vadă într-o situaţie dezavantajoasă şi, tocmai din cauza acestei incapacităţi, începuse, cred, să recurgă încă de foarte tânăra la subterfugii pentru a-şi putea păstra în faţa tuturor surâsul acela rece şi insolent şi pentru a putea satisface, în acelaşi timp, revendicările trupului ei sportiv, sănătos.

Pentru mine, lucrul acesta nu constituia un obstacol important. Lipsa de onestitate la femei nu e un lucru pe care să-l condamn cu asprime – bineînţeles, îmi părea rău, însă era un regret de moment, şi apoi am şi uitat asta. La aceeaşi recepţie am avut o conversaţie ciudată în legătură cu felul cum conducea automobilul. Discuţia începuse după ce trecuse atât de aproape de nişte muncitori, încât aripa maşinii smulsese un nasture de la haina unuia dintre ei.

— Conduci foarte prost, am protestat eu. Ar

trebui să fii mai atentă sau să nu mai conduci deloc.

— Sunt foarte atentă.

— Nu, nu eşti.

— Atunci n-au decât să fie ceilalţi atenţi, spuse ea cu nepăsare.

— Ce-are a face una cu alta?

— Să se dea la o parte din faţa mea, stărui Jordan. Pentru un accident e nevoie de două persoane.

— Dar închipuie-ţi că dai peste unul la fel de neatent ca şi tine.

— Sper că aşa ceva n-o să se întâmple, îmi răspunse. Nu pot să-i sufăr pe oamenii neglijenţi. De asta îmi eşti tu simpatic.

Ochii ci cenuşii, mijiţi în soare, priveau drept înainte, însă nu puteam ignora că în mod deliberat trecuse relaţiile noastre pe alt plan. O clipă am crezut că m-am îndrăgostit de ea. Cum însă sunt un om cu reacţii încete şi cu o mulţime de norme interioare care acţionează ca nişte frâne asupra dorinţelor mele, ştiam că în primul rând va trebui să termin definitiv cu încurcătura aceea de acasă de la mine, din provincie. Continuasem să-i scriu fetei scrisori, câte una pe săptămână, să le semnez: „Cu dragoste, Nick” şi-mi aminteam că atunci când juca tenis, o mustaţă vagă de transpiraţie îi apărea pe buza superioară. Rămăsese totuşi un angajament vag, care trebuia desfăcut cu tact, înainte de a mă putea considera

liber.

Orice om e convins că posedă cel puţin una dintre virtuţile esenţiale şi, după părerea mea, aceea pe care o aveam eu era următoarea: sunt unul dintre puţinii oameni oneşti pe care i-am cunoscut în viaţă.

Capitolul IV

Duminica dimineaţa, când clopotele bisericilor răsunau în cartierele de pe malul golfului, lumea şi stăpânul ei, soarele, reveneau în jurul casei lui Gatsby şi, sclipind de bună dispoziţie, îşi îndreptau privirile spre pajiştea lui.

— Face contrabandă cu alcool, spuneau nişte tinere doamne învârtindu-se printre cocteilurile şi florile grădinii lui Gatsby. O dată a ucis un om care descoperise despre el că e nepotul lui Hindenburg şi văr de-al doilea cu diavolul. Dă-mi şi mie un trandafir, dragă, şi mai toarnă-mi o picătură în paharul ăsta de cristal.

O dată am scris în coloanele albe ale unei liste de mâncare de la nu mai ştiu ce restaurant numele celor care veneau în vara aceea la recepţiile lui Gatsby. Acum este o hârtie veche, roasă la îndoituri, iar deasupra scrie „Meniul zilei de 5 iulie 1922”. Se mai pot citi încă numele acelea cenuşii, iar ele vor putea da o impresie mai exactă decât generalităţile pe care le-aş putea spune despre cei care acceptau ospitalitatea lui Gatsby şi care-i aduceau omagiul subtil de a nu şti nimic despre el.

Din East Egg, aşadar, veneau soţii Chester Becker şi Leeche şi un bărbat numit Bunsen, pe care-l cunoscuse la Yale, şi doctorul Webster Givet, care s-a înecat vara trecută undeva în Maine. Şi soth Hombeam şi Willie Voltaire şi un

întreg clan numit Blackbuck, care se strângeau cu toţii într-un colţ şi strâmbau din nas ca ţapii când se apropia cineva de ei. Şi familiile Ismay şi Chrystie (sau mai degrabă Hubert Auerbach şi soţia lui Chrystie) şi Edgar Beaver căruia, se spunea, îi albise părul într-o singură după-amiază de iarnă, fără niciun motiv.

Clarence Endive era şi el din East Egg, după câte îmi aduc aminte. A venit o singură dată, cu pantaloni albi, bufanţi, şi s-a bătut în grădină cu un tip numit Etty. De mai departe, din Long Island, veneau soţii Cheadle şi O.R.P. Schraeder, şi Stonewall Jackson Abram din Georgia, şi tribul Fishguard şi Ripley Snell. Snell fusese oaspetele lui Gatsby cu trei zile înainte de a fi băgat la puşcărie şi se îmbătase atât de tare atunci, încât căzuse în nesimţire pe aleea de pietriş dinspre uşa de intrare, iar automobilul doamnei Ulysses Swett îi trecuse peste mâna dreaptă. Veneau soţii Dancy şi S.B. Whitebait, care trecuse cu mult de şaizeci de ani, şi Maurice A. Flink, şi soţii Hammerhead şi Beluga, importatorul de tutun, şi fetele lui Beluga.

Din West Egg veneau soţii Pole şi Multeady, precum şi Cecil Roebuck şi Cecil Schoen şi senatorul Gulick şi Newton Orchid, care controla compania cinematografică Films Par Excellence, şi Eckhaust şi Clyde Cohen şi Don S. Schwartze (fiul) şi Arthur McCarty, toţi având într-o măsură sau alta legătură cu lumea cinematografului. Şi soţii Catlip şi Bemberg şi G. Earl Muldoon, fratele

acelui Muldoon care mai târziu avea să-şi stranguleze nevasta. Venea şi Da Fontano şi Ted Legros şi James B. Ferret (Maţe-Roşii) şi soţii De Jong precum şi Ernest Lilly – cu toţii veneau să joace cărţi şi, când îl vedeau pe Ferret rătăcind singur prin grădină, însemna că se curăţase de bani şi că acţiunile Asociated Traction aveau să fluctueze rentabil la bursă a doua zi.

Un individ numit Klipspringer venea atât de des şi şedea atât de multă vreme, încât cu timpul ajunsese să i se spună „chiriaşul" – personal mă îndoiesc că avea o altă locuinţă. Din lumea teatrului veneau Gus Waize şi Horace O'Donavan şi Lester Meyer şi George Duckweed şi Francis Bull. Şi tot din New York erau soth Chrome şi Bachysson şi Dermicker, precum şi Russel Betty, familiile Corrigan şi Kelleher şi Dewer şi Scully, precum şi S.W. Belcher şi soţii Smirke şi tinerii însurăţei Quinn, divorţaţi astăzi, şi Henry L. Palmetto, care s-a sinucis aruncându-se în faţa unui vagon de metrou în Times Square.

Benny McClenahan venea întotdeauna cu patru fete. Nu erau niciodată aceleaşi, vreau să spun ca persoane fizice, dar erau atât de asemănătoare, încât întotdeauna îţi făcea impresia că le mai văzuseşi acolo. Acum am uitat cum se numeau – cred că Jacqueline sau Consuela sau Gloria sau Judy sau June, numele lor de familie erau fie cuvinte melodioase ca nume de flori şi de luni, fie sunete mai grave, numele marilor

capitalişti americani, ale căror verişoare, dacă insistai, mărturiseau că sunt.

Pe lângă toţi aceştia, îmi mai amintesc de Faustina O'Brien, care a fost cel puţin o dată, şi de fetele Baedeker şi de tânărul Brewer căruia îi fusese smuls nasul de un glonţ în război, şi de domnul Albrucksburger şi de domnişoara Haag, logodnica lui, şi de Ardita Fitz-Peters şi de domnul P. Jewett, odinioară comandantul Legiunii Americane, şi de domnişoara Claudia Hip, cu un bărbat despre care se spunea că e şoferul ei, şi de un prinţ de nu mai ştiu cum, căruia noi îi spuneam Ducele şi al cărui nume l-am uitat, presupunând că l-aş fi ştiut vreodată.

Toţi oamenii aceştia veneau în vara de-atunci la recepţiile lui Gatsby.

Într-o dimineaţă spre sfârşitul lui iulie, pe la ora nouă, automobilul strălucitor al lui Gatsby lunecă pe aleea pietruită din faţa uşii mele şi scoase o izbucnire melodică din claxonul cu trei note. Era prima dată când mă vizita Gatsby, deşi eu fusesem la vreo două dintre seratele sale, mă plimbasem cu hidroavionul şi, după invitaţii insistente, mă foloseam adesea de plaja lui.

— Bună dimineaţa, bătrâne, iei astăzi prânzul cu mine? M-am gândit să mergem împreună cu maşina.

Se legăna pe scara automobilului cu acea nonşalanţă în mişcări atât de caracteristic americană – şi care provine, pe cât presupun, din

absenţa muncii dure în tinereţe, şi poate în şi mai mare măsură din graţia de formă a jocurilor noastre sportive impulsive, nervoase, Calitatea aceasta, de altfel, apărea evidentă, izbucnind mereu în manierele lui atente, prevenitoare, manifestându-se de obicei printr-un fel de nelinişte. Nu era niciodată perfect imobil; totdeauna îi puteai vedea piciorul tresărind sau remarcai nerăbdarea cu care-şi încleşta sau descleşta pumnul.

Mă surprinse privindu-i cu admiraţie automobilul.

— E frumos, nu-i aşa?

Sări jos ca să mă lase să-l admir mai bine.

— Nu l-ai mai văzut până acum? îl mai văzusem. Toată lumea îl văzuse. Avea o culoare gălbuie, somptuoasă, punctată de scânteierea nichelului şi, în lungimea monstruoasă, se umfla ici şi colo în dreptul portbagajelor triumfătoare, al cutiilor cu unelte, într-o adevărată înşiruire de terase a parbrizelor care răsfrângeau zeci de sori. Instalându-ne în spatele mai multor straturi de sticlă, într-un fel de seră de piele verzuie, pornirăm către oraş.

Avusesem prilejul să stau de vorbă cu Gatsby de vreo cinci-şase ori în ultima lună şi descoperisem, spre dezamăgirea mea, că n-avea prea multe de spus. Astfel că prima mea impresie, care mă făcuse să cred că era un om enigmatic însă interesant, se pierduse treptat, iar el

rămăsese pentru mine un simplu vecin, proprietarul unei case scumpe şi complicate.

Atunci surveni această plimbare cu automobilul, care-mi trezi din nou curiozitatea, nu ajunsesem încă în West Egg când Gatsby începu să-şi lase neterminate frazele elegante şi să se bată stânjenit cu mâna pe genunchi, peste pantalonii costumului de culoarea caramelei.

— Spune-mi, bătrâne, mi se adresă el dintr-odată, făcându-mă să tresar. Ce gândeşti tu despre mine exact?

Stânjenit, începui formula de ordin general cu care cauţi în mod obişnuit să te eschivezi de la o asemenea întrebare.

— Uite, am să-ţi povestesc ceva din viaţa mea, mă întrerupse el. N-aş vrea să-ţi faci despre mine o idee greşită, din cauza zvonurilor care ţi-ar putea ajunge la ureche.

Ştia deci de acuzaţiile bizare formulate în cursul conversaţiilor de la recepţiile lui.

— Am să-ţi spun adevărul gol-goluţ. Mâna sa dreaptă descrise deodată prin aer un gest care căuta parcă să prevină judecata şi condamnarea divină.

— Sunt fiul unor oameni bogaţi din Middle West – părinţii mei sunt morţi acum. Am crescut în America, însă mi-am făcut studiile la Oxford, pentru că de mulţi ani toţi strămoşii mei au studiat acolo, E o tradiţie în familia noastră.

Mă privi dintr-o parte şi înţelesei atunci de ce

Jordan Baker îl suspectase de la început că minte când spune asta. Cuvintele „mi-am făcut studiile la Oxford” le pronunţase prea grăbit, le înghiţise, se împiedicase parcă de ele, ca şi cum şi cu alte prilejuri l-ar mai fi pus în încurcătură. O dată ce această îndoială mi se născu în minte, toate explicaţiile lui Gatsby îşi pierdură puterea de convingere şi mă surprinsei întrebându-mă dacă în fond nu se ascundea totuşi ceva straniu în personalitatea lui.

— Şi de unde din Middle West e familia ta?

Îl întrebai neglijent.

— Din San Francisco.

— Aha.

— Ai mei au murit cu toţii şi am ajuns să moştenesc o grămadă de bani.

Vocea-i era solemnă, ca şi cum amintirea stingerii bruşte a clanului său îl urmărea şi acum. O clipă l-am suspectat că-şi bătea joc de mine, însă când i-am aruncat o privire m-am convins că mă-nşelasem.

— După asta am, trăit ca un rajah prin toate capitalele Europei – Paris, Veneţia, Roma – am colecţionat bijuterii, mai ales rubine, am organizat vânători de animale exotice, am şi pictat câte puţin, doar aşa, pentru plăcerea mea, încercând tot timpul să uit ceva foarte trist care mi s-a întâmplat acum multă, multă vreme.

Am reuşit să-mi reprim un râs neîncrezător. Frazele pe care le folosea erau atât de uzate, încât

nu mai invocau nicio imagine, decât poate cea a unui farsor cu turban căruia-i curgeau paie şi rumeguş prin toţi porii, pe când urmărea vreun tigru prin Bois de Boulogne.

— După aceea a venit războiul, bătrâne. Pentru mine a fost o mare uşurare şi mi-am căutat moartea din toate puterile, însă s-ar fi spus că eram vrăjit încă de la început. În pădurea Argonne mi-am împins rămăşiţele batalionului de mitraliori atât de mult înainte, încât la un moment dat se făcuse un gol de câte o jumătate de milă în dreapta şi-n stânga noastră, pe unde infanteria nu putea să înainteze. Am stat aşa două zile şi două nopţi, o sută treizeci de oameni cu şaisprezece mitraliere, şi când ne-a ajuns infanteria a găsit semnele şi numerele a trei divizii germane diferite în grămada de leşuri din jurul nostru. Am fost avansat maior şi toate guvernele aliate mi-au dat câte o decoraţie – chiar şi Muntenegru, micuţul Muntenegru de pe coasta Adriaticii!

Micuţul Muntenegru! îl şi vedeai cum ridică în palmă aceste cuvinte şi le priveşte dând din cap încântat şi surâzător. Surâsul acesta îţi arăta că înţelege perfect istoria tulbure a Muntenegrului şi avea doar compasiune pentru luptele curajoase ale poporului muntenegrean. Cântărea exact, cu înţelegere, complexul de împrejurări şi interese naţionale care-i aduseseră acest omagiu pornit din inima caldă, micuţă a Muntenegrului. Rezerva mea se înecase acum într-un fel de fascinaţie;

aveam senzaţia că răsfoiam captivat un teanc de reviste colorate.

Scoase măna din buzunar şi în palmă îmi căzu o bucată de metal atârnată de o panglică.

— Uite, asta-i decoraţia din Muntenegru. Spre surprinderea mea, lucrul părea să fie autentic. „Orderi de Danilo – spunea legenda circulară – Montenegro, Nicolas Rex”.

— Uită-te şi pe partea cealaltă. „Maiorului Jay Gatsby, am citit. Pentru curajul său extraordinar”.

— Şi uite şi o altă chestie pe care o port totdeauna la mine. O amintire de la Oxford. E făcută la Colegiul Trinity – cel din stânga mea este actualul lord Doncaster.

Era o fotografie înfăţişând vreo cinci sau şase tineri în bluze de sport, grupaţi în atitudini degajate sub un portal prin care se vedeau o mulţime de turnuri cu săgeţi. Era şi Gatsby, arătând ceva, dar nu mult, mai tânăr – cu un baston de crichet în mână.

Aşadar, tot ce povestise era adevărat. Vedeam blăni de tigru întinzându-se ca nişte flăcări prin palatul său de pe Gran Canale; puteam să mi-l imaginez deschizând un cufăr cu rubine spre a-şi alina, în scânteierile lor sângerii, durerea inimii zdrobite.

— Vreau astăzi să te rog ceva foarte important, spunea acum punându-şi cu satisfacţie la loc în buzunare amintirile, aşa încât m-am gândit că ar trebui să ştii câte ceva despre mine.

N-aş vrea să crezi că sunt un oarecare. Vezi, trăiesc mereu printre străini din cauză că rătăcesc de colo până colo, încercând să uit lucrul acela trist care mi s-a întâmplat pe vremuri.

Ezită:

— Ai să vezi despre ce este vorba, poate chiar după masă.

— Vrei să spui la masă?

— Nu, după masă. Am aflat din întâmplare că ai o întâlnire cu domnişoara Baker, la ceai.

— Vrei să spui că eşti îndrăgostit de domnişoara Baker?

— Nu, bătrâne, nu. Însă domnişoara Baker a avut amabilitatea să-mi promită că o să discute cu tine o anumită chestiune.

N-aveam nici cea mai vagă idee despre ce „chestiune” putea fi vorba, însă eram mai degrabă plictisit decât curios. N-o invitasem pe Jordan la ceai ca să discutăm afacerile domnului Jay Gatsby. Eram sigur că voia să-mi ceară prin ea ceva cu totul fantastic şi un moment îmi păru sincer rău că pusesem vreodată piciorul pe pajiştea lui, şi aşa suprapopulată.

Nu mai vru să mai adauge nimic. Pe măsură ce ne apropiam de oraş, căpăta un aer tot mai corect şi mai ţeapăn. Trecuserăm de Port Roosevelt, unde sclipiră o clipă nişte transatlantice cu dungă lată roşie, şi alunecarăm grăbiţi pe o stradă îngustă, pietruită, mărginită de cafenele întunecoase, aglomerate, ca nişte imagini

cu farmec stins al anilor 1900. Pe urmă, valea cenuşii se deschise într-o parte şi într-alta în drumul nostru, şi o clipă o zării pe doamna Wilson muncind cu o vitalitate gâfâitoare la pompa garajului pe când automobilul nostru trecea mai departe.

Cu aripile roţilor desfăcute ca nişte adevărate aripi, parcurserăm iradiind lumină o jumătate din bulevardul Astoria, numai jumătate, căci pe când ocoleam pilonii de susţinere ai trenului suspendat auzii pocnetele motorului unei motociclete şi un agent de circulaţie grăbit se ivi alături de noi.

— Bine, bine, bătrâne! îi strigă Gatsby. Încetinirăm. Scoase o carte de vizită din portofel şi o flutură prin faţa ochilor agentului.

— E-n regulă, spuse acesta ducând măna la chipiu. Data viitoare am să vă recunosc, domnule Gatsby, iertaţi-mă!

— Ce-a fost asta? întrebai. Fotografia de la

Oxford?

— I-am făcut o dată şefului poliţiei o favoare şi el îmi trimite în fiecare an, de Crăciun, cartea lui de vizită cu felicitări.

Trecuserăm peste podul imens printre piloanele căruia soarele îşi revărsa lumina făcând să izbucnească flăcări mici, fluide, pe fiecare dintre maşinile care treceau într-o parte şi-n alta, şi în faţa noastră oraşul se înălţă, dincolo de rău, în turnuri albe şi în bucăţi mari de zahăr, clădit tot din dorinţele unor bani care nu aveau miros. De

pe podul Queensboro ai întotdeauna senzaţia că vezi pentru prima dată oraşul acesta, care ascunde parcă promisiuni prea frumoase ca să fie adevărate despre toate tainele şi frumuseţile lumii.

Pe lângă noi trecu un mort într-un dric acoperit cu flori, urmat de două trăsuri cu perdelele lăsate şi de nişte trăsuri mai vesele, cu prieteni. Prietenii mortului aveau ochii tragici şi chipurile buzate caracteristice unor popoare meridionale din Europa, şi îmi păru bine că imaginea automobilului strălucitor al lui Gătsby alunecă şi ea în sumbra lor peregrinare.

Apoi, pe când străbăteam insula Blackwell, ne ajunse din urmă o limuzină condusă de un şofer alb, în care erau trei negri spilcuiţi, după modă, doi bărbaţi şi o fată. Îmi veni să râd când îi văzui cum îşi rostogoleau spre noi albul ochilor, într-o fanfaronadă de rivalitate.

„Acum se poate întâmpla orice, dacă am trecut podul, mă gândeam, orice…”

Chiar şi Gatsby îşi putea găsi locul în aceste întâmplări, fără să stârnească vreo uimire.

Amiază zgomotoasă. Urma să mă întâlnesc cu Gatsby într-un restaurant bine aerisit de pe Strada 42, la subsol, să luăm împreună dejunul. Pe când clipeam ca să-mi şterg din ochi scânteierea străzii de afară, l-am descoperit, la început ca o siluetă încă nesigură, stând de vorbă în anticameră cu un alt bărbat.

— Domnule Carraway, ţi-l prezint pe prietenul meu, domnul Wolfsheim.

Un evreu scund, cu nasul turtit, cu două izbucniri superbe de păr ţâşnindu-i luxuriante din fiecare nară, îşi ridică fruntea imensă şi mă privi. Abia după o clipă i-am descoperit în semiîntunericul camerei ochii minusculi.

— … aşa că m-am uitat o dată la el, spunea omul acela pe care îl chema Wolfsheim, strângându-mi mâna cu gravitate, şi ce credeţi că am făcut?

— Ce? m-am interesat eu cu politeţe. Era însă evident că nu mi se adresa mie, căci îmi lăsă mâna să cadă şi îl ţinti pe Gatsby cu nasul său expresiv.

— I-am dat banii lui Katspaugh şi i-am spus:

„Foarte bine, Katspaugh, nu-i plăteşti niciun penny până nu închide pliscul”. Şi l-a închis pe loc.

Gatsby ne apucă pe amândoi de braţ şi ne împinse uşor înainte spre restaurant, iar domnul Wolfsheim îşi înghiţi o frază nouă, abia începută căzând într-o transă de somnambul.

— Cocteiluri? întrebă chelnerul.

— Drăguţ restaurantul ăsta, spuse domnul Wolfsheim, privind nimfele grave, pictate în manieră prezbiteriană pe tavan. Dar îmi place mai mult cel de peste drum!

— Da, cocteiluri, aprobă Gatsby; şi apoi către domnul Wolfsheim: Acolo e prea cald.

— Prea cald şi prea mic – da, spuse domnul Wolfsheim. Însă plin de amintiri.

— Despre ce restaurant e vorba? am întrebat eu.

— Despre vechiul Metropol.

— Vechiul Metropol, medită domnul Wolfsheim posomorât. Bântuit acum de chipuri trecute, moarte de mult. Chipuri de prieteni care s-au dus pentru totdeauna. N-am să uit cât oi trăi noaptea în care l-au împuşcat acolo pe Rosy Rosenthal. Eram şase inşi la masă, şi Rosy mâncase şi băuse din greu toată seara. Când se făcuse aproape ziuă, chelnerul a venit la el cu o expresie ciudată pe faţă şi i-a spus că afară e cineva care vrea să-i vorbească. „Bine”, zice Rosy şi dă să se ridice de pe scaun, însă l-am tras înapoi. „N-are decât să vină aici, ăsta, cine-o fi, dacă vrea să te vadă, Rosy. Zău, crede-mă, nu ieşi din cameră”. Se făcuse patru dimineaţa şi, dacă am fi ridicat storurile, am fi văzut ziua afară. 90

— Şi s-a dus? am întrebat eu cu inocenţă.

— Sigur că s-a dus.

Nasul domnului Wolfsheim scânteie indignat spre mine.

— La uşă s-a întors şi-a zis: „Spune-i chelnerului să nu-mi ia cafeaua!” Pe urmă a ieşit afară, în stradă, şi i-au tras trei gloanţe-n burtă şi-au luat-o din loc cu maşina.

— Patru dintre ei au fost condamnaţi la scaunul electric, am spus eu, amintindu-mi.

— Cinci, cu Becker – apoi nările se întoarseră spre mine, cu interes parcă. După câte înţeleg,

dumneata cauţi o legătură de afaceri.

Juxtapunerea acestor două remarci era uimitoare, răspunse Gatsby în numele meu.

— A, nu! exclamă el. Nu este dumnealui omul.

— Nu?

Domnul Wolfsheim părea dezamăgit.

— Dânsul e doar un prieten. Ţi-am sus că despre chestiunea aia vorbim altă dată.

— Te rog să mă ierţi, îmi spuse domnul Wolfsheim, te-am confundat.

Fură aduse feluri suculente de mâncare şi domnul Wolfsheim, dând uitării atmosfera mai sentimentală a vechiului Metropol, începu să mănânce cu o delicateţe furioasă. Între timp ochii îi alunecau cu multă încetineală de jur-împrejurul camerei – şi închise arcul întorcându-se să-i inspecteze pe cei aşezaţi exact în spate. Bănuiesc că, dacă n-aş fi fost eu de faţă, ar fi aruncat o scurtă privire şi sub masă.

— Ascultă, bătrâne, spuse Gatsby aplecându-se peste masă către mine. Mi-e teamă că te-am cam supărat azi-dimineaţă, în maşină.

Îşi îndreptă spre mine surâsul, însă de data aceasta am rezistat.

— Mie nu-mi plac misterele, i-am răspuns, şi nu înţeleg de ce nu eşti sincer şi nu-mi spui direct. De ce trebuie s-o amestecăm pe domnişoara Baker?

— A, nu e nimic suspect, mă asigură el.

Domnişoara Baker e o mare sportivă, ştii, şi

nu face nimic din ce nu se cuvine.

Deodată îşi privi ceasul, sări în picioare şi ieşi grăbit din sala restaurantului lăsându-mă la masă cu domnul Wolfsheim.

— Trebuie să dea un telefon, spuse domnul Wolfsheim urmărindu-l cu privirile. Un om mare, nu? Simpatic şi un gentleman perfect.

— Da.

— E absolvent de la Oggsford.

— Da?

— A studiat la universitatea Oggsford, în

Anglia. Ştii, universitatea Oggsford.

— Am auzit de ea.

— Este una dintre cele mai faimoase universităţi din lume.

— Îl cunoşti de mult pe Gatsby? am întrebat.

— De câţiva ani, îmi răspunse el recunoscător. Am avut plăcerea să-l cunosc chiar după război. După ce-am stat de vorbă cu el un ceas, am văzut că am descoperit un om grozav. Mi-am spus; „Ăsta-i genul de om pe care ţi-ar plăcea să-l aduci acasă şi să-l prezinţi mamei şi surorii”. Făcu o pauză. Văd că te uiţi la butonii mei.

Nu mă uitam, însă o făcui acum. Erau alcătuiţi din nişte bucăţi de fildeş care mi se păreau ciudat de familiare.

— Cele mai frumoase exemplare de măsele umane, mă informă el.

— Ce vorbeşti!

Îi examinai mai atent.

— Asta-i o idee foarte interesantă.

— Mda.

Îşi trase manşetele înapoi în mâneca hainei.

— Mda, Gatsby e foarte fin în ce priveşte femeile. Nici nu s-ar uita la nevasta unui prieten.

Când persoana care constituia obiectul acestei încrederi instinctive se întoarse la masa noastră şi îşi reluă locul, domnul Wolfsheim îşi bău cafeaua dintr-o singură înghiţitură bruscă şi se ridică în picioare.

— M-am bucurat mult că am avut prilejul să iau masa cu dumneavoastră, spuse el, dar acum am să fug din mijlocul celor tineri, câtă vreme n-am încetat încă să fiu binevenit.

— Nu-i nicio grabă, Meyer, spuse Gatsby fără entuziasm.

Domnul Wolfsheim îşi ridică mâna într-un fel de binecuvântare.

— Eşti prea amabil, însă eu sunt din altă generaţie, anunţă solemn. Rămâneţi să discutaţi despre sport, despre tinere doamne şi despre… suplini un cuvânt imaginar cu o altă fluturare a mâinii. În ce mă priveşte, eu am cincizeci de ani şi n-am să-mi impun prezenţa printre dumneavoastră.

Când dădu mâna cu noi şi se întoarse să plece, nasul tragic îi tremura. Mă întrebam dacă nu cumva spusesem ceva care să-l ofenseze.

— Câteodată devine foarte sentimental, îmi explică Gatsby. Astăzi e una din zilele lui

sentimentale. E un personaj foarte cunoscut la New York – un obişnuit al Broadway-ului.

— Dar ce e în fond, actor?

— Nu.

— Dentist?

— Meyer Wolfsheim? Nu, e un om căruia îi place riscul.

Gatsby ezită, apoi adăugă cu răceală:

— El este omul care a aranjat finala la World’s Series în 1919.

— Finala la World’s Series? repetai. Noutatea aceasta mă zgudui. Bineînţeles că-mi aminteam că finala de la World’s Series din 1919 fusese aranjată. Însă dacă mă gândeam la asta, o făceam doar ca la un lucru care se întâmplase la sfârşitul unui şir inevitabil de evenimente. Nici nu mi-ar fi trecut prin cap că un om ar fi putut-o pune la cale, că ar fi putut începe să se joace cu încrederea şi buna credinţă a 50 de milioane de oameni – şi asta cu concentrarea simplă a unui spărgător care deschide un seif.

— Dar cum de-a izbutit să facă aşa ceva? am întrebat după o clipă.

— Pur şi simplu a profitat de ocazie.

— Şi de ce nu-i la puşcărie?

— N-au putut să dovedească nimic, bătrâne.

E un om deştept.

Am insistat să plătesc eu nota. Pe când chelnerul îmi aducea restul, l-am zărit pe Tom Buchanan la celălalt capăt al încăperii aglomerate.

— Vino puţin cu mine, i-am spus lui Gatsby, trebuie să salut pe cineva.

Văzându-ne, Tom sări în picioare şi făcu câţiva paşi spre noi.

— Unde-ai fost toată vremea asta? mă întrebă el cu aprindere. Daisy e furioasă că n-ai mai dat niciun semn de viaţă.

— Faceţi cunoştinţă: domnul Gatsby, domnul Buchanan.

Îşi strânseră scurt măna şi o expresie constrânsă, de stânjeneală, pe care nu i-o cunoşteam, apăru pe chipul lui Gatsby.

— Unde-ai fost? mă întrebă Tom. Cum se întâmplă că ai venit tocmai aici, în localul ăsta, atât de departe?

— Am luat masa cu domnul Gatsby. M-am întors către domnul Gatsby, dar acesta dispăruse.

Într-o zi din luna octombrie, în anul 1917… (îmi spunea Jordan Baker în după-amiaza aceea, aşezată cu spatele foarte drept într-un scaun cu spetează înaltă în grădina cofetăriei de la Hotelul Plaza) …mă plimbam fără rost dintr-un loc într-altul, când pe trotuar, când pe pajiştea din faţa caselor. Mă simţeam mai bine pe pajişte pentru că aveam nişte pantofi englezeşti cu o talpă de cauciuc crestată, care intra în asfaltul încălzit. Purtam o fustă nouă, care se umfla în vânt şi de câte ori mi se întâmpla asta, steagurile roşii, albe şi albastre din faţa caselor se umflau şi ele şi plesneau dezaprobator, ca şi cum m-ar fi certat.

Cel mai mare dintre steagurile acestea şi curtea cea mai mare, cu iarba cea mai îngrijită, erau în faţa casei lui Daisy Fay. Pe atunci avea optsprezece ani, cu doi ani mai mult decât mine, şi era de departe cea mai curtată din toate fetele din Louisville. Se îmbrăca în alb, avea o maşinuţă sport albă, acasă la ea telefonul suna cât era ziua de lungă şi tot felul de ofiţeraşi din garnizoana de la Camp Taylor îi solicitau intimidaţi privilegiul de a o întâlni în seara respectivă. „Cel puţin un ceas!”

Când am trecut prin faţa casei în dimineaţa aceea, automobilul alb era tras la marginea străzii şi înăuntru se afla ea, împreună cu un locotenent pe care nu-l mai văzusem până atunci. Erau atât de absorbiţi unul de altul, încât Daisy nici nu mă remarcă până nu ajunsesem la doi paşi de ei.

— Hello, Jordan! mă strigă pe neaşteptate. Vino puţin, te rog.

Eram flatată că accepta să stea de vorbă cu mine, pentru că, dintre toate fetele mai mari decât mine, pe ea o admiram cel mai mult. Mă întrebă dacă mă duceam în dimineaţa aceea la Crucea Roşie, unde făceam din când în când muncă benevolă, pregătind feşe şi bandaje. Mă duceam. Atunci, voiam să le spun că ea nu putea veni? în timp ce vorbea cu mine, ofiţerul o privea într-un fel în care orice fată ar dori să fie privită o dată şi, cum totul mi se părea atât de romantic, de atunci m-am gândit mereu la el. Se numea Jay Gatsby şi

nu l-am mai văzut timp de mai bine de patru ani; nici chiar când l-am întâlnit în Long Island nu mi-am dat seama că era aceeaşi persoană.

Asta s-a întâmplat în 1917. Un an mai târziu aveam şi eu admiratori şi începusem să iau parte la concursuri, aşa că n-o mai vedeam pe Daisy prea des. Se învârtea într-un cerc de bărbaţi ceva mai în vârstă – atunci când accepta să iasă cu cineva. Începuseră să circule istorioare neaşteptate despre ea, de exemplu că maică-sa a surprins-o într-o noapte de iarnă făcându-şi bagajele să plece la New York ca să-şi ia adio de la un militar care pleca în Franţa. În cele din urmă reuşiseră să o împiedice. Însă timp de câteva săptămâni nu mai schimbase nicio vorbă cu cei din familie. După asta, nu mai ieşise deloc cu militari, ci numai cu câţiva tineri miopi sau cu platfus din oraşul nostru, care nu fuseseră primiţi în armată.

În toamna următoare era din nou veselă, mai bine dispusă ca oricând. Îşi făcuse debutul în viaţa mondenă puţin după armistiţiu şi în luna februarie se spunea că e logodită cu un tip din New Orleans. În iunie s-a măritat cu Toro Buchanan, din Chicago. Nunta s-a făcut cu mai multă pompă şi veselie decât se văzuse vreodată în Louisville. Mirele a chemat la nuntă vreo sută de invitaţi, care au venit într-un tren unde reţinuseră patru vagoane şi au închiriat un etaj întreg la hotelul Mulbach, iar în ajunul nunţii i-a oferit un şirag de perle despre care se spunea că îl costase 350.000

de dolari.

Eram domnişoară de onoare. Cu o jumătate de ceas înainte de masa festivă, am intrat în camera ei şi-am găsit-o întinsă în pat în rochia înflorată, frumoasă ca şi noaptea aceea de iunie – şi beată turtă. Avea o sticlă de Sauterne într-o mână şi o scrisoare în cealaltă.

— Felicită-mă, mormăia. N-am băut niciodată până acum dar, Doamne Dumnezeule, ce mult îmi place…

— Ce s-a întâmplat, Daisy? Eram înspăimântată. Poţi să-ţi închipui că nu mai văzusem până atunci o fată în halul ăsta.

— Uite, ia-le de aici.

Pipăi nesigur într-un coşuleţ de-alături, pe pat, din care scoase şiragul de perle.

— Ia-le şi dă-i-le înapoi cui îi aparţin. Spune-le tuturor că Daisy s-a răzgândit. Zi aşa:

„Daisy s-a răzgândit!”

A început să plângă – şi plângi, şi plângi. M-am repezit s-o caut pe camerista maică-sii, am încuiat uşa şi am băgat-o cu sila într-o baie rece. Nu voia să dea drumul din mână scrisorii nici în ruptul capului. A luat-o cu ea în cadă şi a strâns-o în pumn până s-a făcut un ghemotoc ud şi nu mi-a dat voie s-o pun în savonieră decât atunci când a văzut-o desfăcută în fulgi, ca un bulgăre de zăpadă.

Însă n-a mai scos o vorbă. I-am dat să miroasă amoniac, i-am pus gheaţă pe frunte, am

vârât-o la loc în rochie şi, o jumătate de oră mai târziu, când am ieşit împreună din cameră, avea şiragul de perle la gât şi incidentul era închis, A doua zi, la ora cinci, s-a căsătorit cu Tom Buchanan fără măcar să strâmbe din nas şi au plecat într-o călătorie de trei luni în mările sudului.

I-am întâlnit după aceea la Santa Barbara, când s-au întors, şi n-am mai văzut niciodată o femeie atât de nebună după soţul ei. Dacă el ieşea o clipă din cameră, se uita peste tot neliniştită şi întreba mereu: „Unde-i Tom?” şi, pănă-l vedea intrând pe uşă, avea un aer ameţit, absent. Stătea pe plajă ţinându-i capul în poală ceasuri întregi, mângâindu-l mereu pe ochi şi uitându-se la el cu o încântare fără sfârşit. Era de-a dreptul emoţionant să-i vezi împreună – te făceau să râzi fascinat, amuţit. Asta s-a întâmplat în august. O săptămână după ce am plecat din Santa Barbara, Tom a intrat într-un camion pe şoseaua Ventura, într-o noapte, şi şi-a rupt o aripă la maşină. Fata care se afla cu el şi-a văzut şi ea numele-n ziare, pentru că şi-a rupt braţul cu ocazia asta – era una dintre cameristele hotelului de la Santa Barbara.

Anul următor, în aprilie, Daisy a născut fetiţa şi au plecat în Franţa un an. I-am întâlnit într-o primăvară la Cannes şi mai târziu la Deauville, şi după o vreme s-au întors să se stabilească la Chicago. După cum ştii, Daisy era foarte căutată la Chicago. Se învârteau într-un cerc monden de

oameni tineri, bogaţi şi de viaţă, însă ea şi-a păstrat tot timpul o reputaţie absolut ireproşabilă. Poate şi din cauză că nu bea. E un mare avantaj să nu bei când te mişti printre oameni care beau prea mult. Poţi să-ţi ţii gura şi, pe lângă asta, poţi să-ţi permiţi mici abateri atunci când toţi ceilalţi sunt atât de băuţi, încât nici nu mai observă sau nu le mai pasă. Poate că Daisy nici n-a căutat vreodată dragostea – şi totuşi e ceva în vocea ei…

Ei, şi acum vreo şase săptămâni, a auzit numele lui Gatsby pentru prima dată după ani de zile. Atunci când te-am întrebat – mai ţii minte? – dacă nu-l cunoşti pe Gatsby, din West

Egg. După ce-ai plecat, a venit în camera mea şi m-a trezit, ca să mă întrebe: „Care Gatsby?” Şi când i l-am descris – eram pe jumătate adormită – mi-a spus cu o voce ciudată că trebuie să fie omul pe care l-a cunoscut pe vremuri. Abia atunci am făcut legătura între Gatsby cel de azi şi ofiţerul din automobilul ei alb.

Când Jordan Baker îşi termină povestirea, eram plecaţi de la Plaza de o jumătate de ceas şi ne plimbam cu trăsura prin Central Park. La vremea aceasta soarele coborâse dincolo de zgârie-norii de pe Strada 50, unde locuiau starurile de cinema, şi vocile limpezi ale copiilor care se strânseseră ca greierii în iarbă se ridicau în amurgul cald:

Eu sunt şeicul din Arabia. Dragostea în sân ţi-o port, Noaptea, când adormi, iubito, Mă strecor

la tine-n cort…

— E o coincidenţă stranie, spusei eu.

— Dar nu e nicio coincidenţă.

— De ce nu?

— Gatsby şi-a cumpărat casa asta ca să fie exact vizavi de Daisy, de cealaltă parte a golfului.

Aşadar, nu numai spre stele suspinase el în noaptea aceea de iunie. Gatsby deveni deodată viu pentru mine, născându-se brusc din splendoarea până atunci fără sens care-l înconjura.

— Vrea să te roage, continuă Jordan, s-o inviţi pe Daisy acasă la tine într-o după-masă şi după aceea să-i dai voie şi lui să vină.

Modestia acestei cereri mă emoţionă. Aşteptase cinci ani, cumpărase o casă de unde iradia o lumină ca a stelelor pentru nişte fluturi întâmplători – totul numai ca să poată „veni” într-o după-amiază în grădina unui străin.

— Şi era necesar să aflu toate astea pentru ca să-mi ceară un lucru atât de mărunt?

— Îi e frică. A aşteptat prea mult. S-a temut că te-ai putea supăra. Vezi, în fond e un om foarte corect.

Era un lucru pe care nu-l înţelegeam.

— De ce nu ţi-a cerut ţie să aranjezi o întâlnire?

— Ar vrea ca ea să-i vadă casă, îmi explică. l-ar tu locuieşti chiar alături de el.

— Aha!

— Cred că se aştepta s-o vadă apărând din

întâmplare într-o seară la vreuna din recepţiile lui, continuă Jordan. Dar n-a venit niciodată. Atunci a început să întrebe, cu un aer cât mai nepăsător, ba pe unul, ba pe altul, dacă n-o cunoşteau cumva, şi eu am fost prima care i-am răspuns că da. Asta s-a întâmplat în seara când a trimis valetul să mă cheme în casă, atunci când ne-am întâlnit în grădina lui, şi făcea să vezi cu câtă fereală şi cu câte ocoluri a adus vorba. I-am propus imediat să luăm cu toţii masa împreună la New York şi am crezut că-şi iese pe loc din minţi. „Nu vreau să fac nimic care să iasă din comun! repeta. Aş vrea s-o văd undeva, aici". Când i-am spus că eşti prieten bun cu Tom, a fost pe punctul să lase totul baltă. Nu ştie prea multe despre el, deşi zice că citeşte de cinci ani un ziar din Chicago, doar-doar o vedea o dată numele lui Daisy.

Se făcuse întuneric acum şi, pe când treceam pe sub un pod, mi-am întins braţul peste umărul auriu al lui Jordan şi am tras-o către mine, întrebând-o dacă n-ar vrea să luăm cina împreună. Dintr-odată nu mă mai gândeam la Daisy şi la Gatsby, ci la fata asta vie, reală, limpede, dură, care trăia într-o atmosferă de blazare şi se lăsa acum, leneşă, cuprinsă în cercul braţului meu. Începuseră să-mi sune în urechi şoapte, însufleţite de un fel de tremur nedesluşit: „Nu există decât urmăriţi, urmăritori, fiinţe prea ocupate şi fiinţe prea obosite".

— Daisy ar trebui, în fond, să aibă şi ea viaţa

ei, murmură Jordan.

— Ea vrea să-l vadă pe Gatsby?

— Nici nu trebuie să afle. Gatsby nu vrea ca ea să ştie dinainte. Trebuie doar s-o inviţi la ceai.

Trecurăm pe lângă o perdea de arbori întunecaţi şi apoi Strada 59, ca un bloc de lumină palidă, delicată, scânteie stins în jos, spre parc. Spre deosebire de Gatsby şi de Tom Buchanan, pentru mine nu exista nicio fiinţă al cărei chip fără trup să plutească deasupra balcoanelor întunecate şi a firmelor luminoase, şi acum o atrăgeam spre mine pe fata de alături, apropiindu-mi braţele. Gura ei palidă, dispreţuitoare, surâse, şi am strâns-o tot mai aproape, de data aceasta spre buzele mele.

Capitolul V

Când m-am întors la West Egg în noaptea aceea, mi-a fost teamă o clipă că-mi luase foc casa. Se făcuse ora două noaptea şi întreg capătul peninsulei era scăldat într-o lumină care se revărsa peste grădină şi aprindea linii strălucitoare, lungi, pe firele de telegraf de la marginea şoselei. Dând colţul, am văzut că venea din casa lui Gatsby, iluminată din vârful turnului şi până-n pivniţă.

La început am crezut că e o altă recepţie. Vreo petrecere mai agitată care se transformase acum în jocul „de-a v-aţi ascunselea" sau „de-a sardelele-n cutie" cu toată casa deschisă jocului. Însă nu se auzea niciun sunet. Numai vântul printre arbori făcea să tremure frunzele, ascunzând sau dezvăluind iarăşi luminile, ca şi cum casa ar fi clipit în întuneric. Pe când taxiul care mă adusese se depărta, l-am văzut pe Gatsby venind spre mine de-a curmezişul pajiştii.

— Casa ta parcă ar fi o expoziţie universală, i-am spus.

— Da? îşi întoarse el absent ochii spre ea. Am trecut şi eu, fără rost, aşa, prin două-trei camere. Hai să mergem la Coney Island, bătrâne. Luăm maşina mea.

— E prea târziu.

— Atunci, hai să facem o baie în piscină. Nu m-am folosit de ea toată vara.

— Trebuie să mă culc.

— Bine, atunci.

Aştepta, privindu-mă cu o nerăbdare reprimată.

— Am vorbit cu domnişoara Baker, am spus după o clipă. Am să-i telefonez lui Daisy mâine şi am s-o invit să ia ceaiul cu mine.

— A, foarte bine, spuse el absent. Nu vreau să-ţi pricinuiesc bătăi de cap.

— Ce zi îţi convine?

— Ce zi îţi convine ţie, mă corectă el repede. Înţelegi, nu vreau să-ţi dau niciun fel de bătaie de cap.

— Ce zici de poimâine?

Se gândi un moment. Apoi spuse fără tragere de inimă:

— Vezi că… voiam să tund iarba. Privirăm amândoi iarba: era un hotar evident acolo unde se termina pajiştea mea neîngrijită şi unde începea câmpul mai întunecos, bine întreţinut, al curţii lui. Am crezut o clipă că voia să tundă iarba din curtea mea.

— Mai e un singur amănunt, spuse el nesigur şi ezită.

— Ai vrea să mai amânăm câteva zile?

— A, nu, nu asta. Sau, cel puţin… Începu să se încurce într-o serie de formule de început.

— Vezi, m-am gândit… Uite, bătrâne, ascultă. Mi se pare că tu nu câştigi prea mult?

— Nu cine ştie ce.

Asta păru să-l liniştească şi continuă cu mai multă încredere.

— Mă gândeam eu că nu, şi ai să mă ierţi că sunt… Uite, ştii că şi eu mă ocup cu mici afaceri în genul ăsta, oarecum în genul ăsta, înţelegi. Şi mă gândeam că dacă nu câştigi prea mult… Tu vinzi acţiuni, nu-i aşa, bătrâne?

— Încerc.

— Atunci, te-ar putea interesa. Nu ţi-ar lua mult timp şi ai putea câştiga o sumă frumuşică. E o chestie confidenţială, în fond.

Îmi dau seama acum că, în împrejurări diferite, această conversaţie ar fi putut constitui unul din punctele de cotitură ale vieţii mele. Dar întrucât oferta era în mod evident şi prea lipsit de tact o compensaţie pentru un serviciu pe care urma să i-l fac, n-aveam altă soluţie decât s-o resping scurt.

— Acum sunt prea ocupat, i-am spus. Îţi mulţumesc foarte mult, însă n-aş mai avea timp să mă ocup şi de altceva.

— Dar nu e nevoie să ai de-a face cu Wolfsheim.

Era evident că se gândea că mă feresc de „legătura” pe care acesta o menţionase atunci, la masă, însă l-am asigurat că se înşela. Mai aşteptă un moment, sperând că am să încep eu o conversaţie, însă eram prea preocupat ca să-i mai pot răspunde, astfel că se întoarse fără niciun entuziasm acasă la el.

Seara aceea mă făcuse să mă simt fericit şi cu inima uşoară; cred că am căzut într-un somn adânc îndată ce am trecut pragul propriei mele locuinţe. Nu mai ştiu, deci, dacă Gatsby s-a dus sau nu în noaptea aceea să se plimbe la Coney Island sau câte ceasuri s-a mai vânturat „fără rost” prin camere, în timp ce în casă luminile ardeau festiv mai departe. A doua zi dimineaţă i-am telefonat lui Daisy de la birou, invitând-o să ia ceaiul cu mine.

— Nu-l aduce pe Tom, o avertizai.

— Ce-ai spus?

— Nu-l aduce pe Tom.

— Cine e Tom? mă întrebă ea cu nevinovăţie.

În ziua asupra căreia ne înţeleseserăm cădea o ploaie torenţială. La ora unsprezece, un om în impermeabil, trăgând după el o maşinărie, bătu la uşa din faţă şi-mi spuse că domnul Gatsby îl trimisese să tundă iarba în curtea mea. Asta îmi aminti că uitasem să spun bucătăresei mele finlandeze să se întoarcă spre seară, aşa că plecai eu însumi la West Egg Village s-o caut, pe nişte alei cu case văruite, ude leoarcă, şi să cumpăr ceşti, lămâi, flori.

Florile se dovediră inutile, căci la ora două o adevărată seră sosi din partea lui Gatsby, în nenumărate glastre mai mari sau mai mici. O oră mai târziu, uşa din faţă se deschise brusc şi Gatsby, într-un costum alb de flanel, cu cămaşă argintie şi cravată aurie, intră grăbit. Era palid şi

sub ochi i se adânceau cearcăne întunecate de insomnie.

— E totul în regulă? mă întrebă el de îndată.

— Iarba arată foarte bine, dacă la asta te referi.

— Ce iarbă? mă întreb absent. A, iarba din curte.

Privi pe fereastră spre curte, dar, judecând după expresia feţei, nu cred că vedea ceva.

— Arată foarte bine, remarcă vag. Într-un ziar scria că, după cât pare, ploaia se va opri pe la ora patru. Parcă în The Journal. Ai nevoie de ceva, să zicem de… ceai?

Îl dusei în bucătărie unde privi cam cu reproş spre finlandeză. Împreună examinarăm cele vreo duzină de prăjituri cu lămâie pe care le cumpărasem de la prăvălia de delicatese.

— Crezi că merg? îl întrebai.

— Sigur, sigur! Sunt grozave! şi adăugă cu voce găunoasă: …bătrâne.

Ploaia se rări către ora trei şi jumătate, preschimbându-se într-o ceaţă umedă prin care pluteau din când în când, ca roua, picături fine. Gatsby frunzărea, orb, printr-un număr din Economia lui Clay, tresărind când pasul finlandezei zguduia podeaua bucătăriei şi privind din când în când, cu ochii mijiţi, spre ferestrele înceţoşate, ca şi când o serie de întâmplări nevăzute însă îngrijorătoare ar fi avut loc afară. În cele din urmă se ridică şi mă informă cu o voce

nesigură că pleacă acasă.

— Ce mai e şi asta?

— N-o să vină nimeni. S-a făcut prea târziu! Şi îşi privi ceasul ca şi cum timpul i-ar fi fost măsurat cu zgârcenie.

— Nu pot să aştept aici toată ziua.

— Nu fi absurd, este exact patru fără două minute.

Se aşeză nenorocit, ca şi cum l-aş fi împins pe scaun şi în acelaşi moment se auzi zgomotul unui motor de automobil în curtea mea. Săriră̆m în picioare amândoi în acelaşi timp şi, câştigat de neliniştea lui, ieşii în curte.

Sub boschetul de liliac picurând de ploaie, o maşină mare, deschisă, se îndrepta pe alee spre uşa de la intrare. Se opri. Faţa lui Daisy, aplecată într-o parte pe sub pălărioara în trei colţuri de culoarea izmei, mă privi cu un surâs extatic, strălucitor.

— Aici locuieşti cu adevărat, scumpul meu? Vocea ei care-ţi dădea fiori era ca o băutură ameţitoare, reconfortantă, prin ploaie. O clipă îi urmării doar cu urechea modulaţiile urcând şi coborând, înainte ca vorbele să-şi capete înţelesul. O şuviţă umedă de păr îi cădea ca o izbucnire albăstrie peste obraz şi mâna îi era udă de picături scânteietoare când o luai într-ale mele ca s-o ajut să coboare din automobil.

— Te-ai îndrăgostit de mine? mă întrebă încet la ureche. De ce mi-ai cerut să vin singură?

— Asta e un secret ca în castelele cu stafii. Spune-i şoferului să se ducă undeva departe şi să facă ce vrea el un ceas.

— Întoarce-te peste un ceas, Ferdie, îi spuse ea şi adăugă într-un murmur grav: îl cheamă Ferdie.

— Îi face rău la nas mirosul de benzină?

— N-aş crede, spuse ea nevinovată. De ce? Intrarăm. Spre stupefacţia mea, sufrageria era pustie.

— Ciudat, exclamai.

— Ce e ciudat?

Întoarse capul, căci tocmai atunci se auzi o bătaie uşoară, demnă, la uşa din faţă. Mă dusei să deschid. Gatsby, palid ca moartea, stătea într-o baltă de apă de ploaie, privindu-mă tragic cu ochi orbi.

Cu mâinile încă în buzunarul hainei, păşi mecanic pe lângă mine în hol, coti brusc, ca şi cum ar fi fost tras pe aţă, şi dispăru în sufragerie. Nu era nimic amuzant. Conştient de faptul că inima-mi bătea prea tare, am închis uşa de la intrare spre ploaia care se înteţea.

Timp de o jumătate de minut nu se auzi niciun sunet. Apoi răzbătu din sufragerie un murmur înăbuşit şi o frântură dintr-un râs, după care urmă vocea lui Daisy, pe un ton limpede, artificial:

— Pot să-ţi spun că-mi pare grozav de bine că te întâlnesc iarăşi.

Pauză; dură oribil de mult. N-aveam nimic de făcut în hol, aşa că intrai în cameră.

Gatsby, cu mâinile în buzunare, se rezema de consola căminului într-o poză contrafăcută a degajării perfecte, poate chiar a unei vagi plictiseli. Dăduse capul pe spate atât de mult, încât se rezema de cadranul ceasului defunct de pe cămin, şi din această poziţie, ochii săi deznădăjduiţi o priveau pe Daisy care şedea, înfricoşată însă plină de graţie, pe marginea unui scaun cu spătarul drept.

— Noi ne-am mai întâlnit, murmură Gatsby. Ochii lui priviră o clipă spre mine şi buzele i se despărţiră într-o încercare eşuată de râs. Din fericire, ceasul alese acest moment ca să se încline primejdios la apăsarea capului său, aşa că se întoarse, îl prinse repede cu degete tremurătoare şi-l puse la loc. Apoi se aşeză, rigid, cu cotul pe braţul canapelei şi cu bărbia sprijinită în palmă.

— Te rog să mă ierţi c-am deranjat ceasul, spuse.

Bănuiesc că faţa mea prinsese o nuanţă roşiatică, asemenea celor bătuţi de soarele tropicelor. Nu eram în stare să murmur nici măcar o singură banalitate din cele o mie care-mi treceau prin cap.

— E un ceas vechi, spusei, probabil cu o expresie idioată.

Un moment, după câte mi se păru, toţi furăm

convinşi că ceasul se spărsese în bucăţele pe podea.

— Nu ne-am mai văzut de ani de zile, spuse

Daisy cu vocea cât se poate de indiferentă.

— Cinci ani în noiembrie viitor.

Răspunsul acesta automat al lui Gatsby ne amuţi din nou pe toţi încă un timp, li ridicai pe amândoi în picioare în cele din urmă, cu sugestia desperată că ar fi putut să mă ajute la bucătărie să pregătesc ceaiul, însă tocmai atunci diabolica finlandeză îl aduse pe o tavă.

În confuzia binevenită care urmă, în zgomotul ceştilor şi al farfurioarelor de prăjituri, se stabili de la sine un fel de decenţă fizică. Gatsby se retrase în umbră şi, în timp ce eu şi cu Daisy stăteam de vorbă, ne privea conştiincios când pe unul, când pe celălalt cu ochi încordaţi, nefericiţi. Totuşi, întrucât această linişte nu reprezenta un scop în sine, invocai o scuză în primul moment posibil şi mă ridicai în picioare.

— Unde te duci? mă întrebă Gatsby cuprins de o panică bruscă.

— Mă întorc imediat.

— Trebuie să-ţi spun ceva înainte de a pleca. Mă urmă disperat în bucătărie, închise uşa şi şopti: „O, Doamne!” cu un aer complet nenorocit.

— Ce s-a întâmplat?

— Toată chestia asta este o greşeală teribilă, spuse, clătinând din cap într-o parte şi într-alta, o greşeală teribilă, teribilă.

— Eşti doar intimidat, asta-i tot. Şi din fericire, şi Daisy e intimidată.

— E intimidată? repetă el incredul.

— La fel de mult ca şi tine.

— Nu vorbi aşa tare.

— Te porţi ca un adolescent, izbucnii nerăbdător. Şi nu numai atât, eşti şi prost crescut. Daisy a rămas acolo singură.

Ridică mâna pentru a-mi opri cuvintele, mă privi cu un reproş de neuitat şi, deschizând uşa cu precauţie, se strecură din nou în camera cealaltă.

Ieşii pe uşa din spate – întocmai cum făcuse şi Gatsby când executase circuitul încărcat de nervozitate, în jurul casei, cu o jumătate de ceas mai înainte – şi alergai spre un copac uriaş, noduros, bătrân, al cărui frunziş des făcea o ţesătură ce mă apăra de ploaie. Începuse din nou să plouă torenţial şi pajiştea mea nenivelată, bine tunsă de grădinarul lui Gatsby, era plină de mici băltoace noroioase şi de adevărate mlaştini preistorice. De sub copac nu aveam la ce să mă uit în afară de casa enormă a lui Gatsby, aşa că o privii fix, cum făcea Kant cu clopotniţa bisericii lui, timp de o jumătate de ceas. O construise un negustor de bere pe la începutul epocii în care cu toţii erau înnebuniţi de „culoarea istorică”, cu vreo zece ani mai înainte, şi circula o anecdotă că ar fi fost dispus să plătească impozitele pe cinci ani pentru toate vilele din împrejurimi dacă proprietarii se învoiau să le facă acoperişul din

paie. Poate că refuzul acesta îl descurajase în planul său de a întemeia o familie – căci intrase într-un declin aproape imediat. Copiii săi vânduseră casa când coroana funerară era încă pe uşa de la intrare. Americanii, chiar dacă sunt uneori dispuşi să fie sclavi, au manifestat întotdeauna un fel de încăpăţânare împotriva încercărilor de a-i face să se simtă ţărani.

După o jumătate de ceas soarele strălucea iarăşi şi automobilul de la băcănia din oraş intră pe aleea lui Gatsby aducând materiile prime pentru masa de seară a servitorilor – eram sigur că în ceea ce-l priveşte pe el, n-o să poată înghiţi nici măcar o îmbucătură. O cameristă începu să deschidă ferestrele de la etajul de sus al casei, apărând câte o clipă la fiecare şi, aplecându-se la balconul mare din mijloc, scuipă gânditoare în grădină. Era vremea să intru şi eu în casă. Cât timp plouase, zgomotul picăturilor părea să fie însuşi murmurul vocilor ridicându-se din când în când în izbucniri de emoţie. Însă în liniştea aceasta nouă care se lăsase, simţeam într-un fel că se lăsase tăcere şi în casă.

Intrai – după ce făcui în bucătărie toate zgomotele posibile, oprindu-mă doar de la a răsturna aragazul – însă nu cred că auziseră ceva. Şedeau fiecare la câte un capăt al canapelei, privindu-se ca şi cum tocmai şi-ar fi adresat o întrebare sau ar fi fost pe punctul de a o face, şi orice urmă de stânjeneală dispăruse. Faţa lui

Daisy era pătată de lacrimi şi, când intrai, sări în picioare şi începu să şi-o şteargă cu batista în faţa oglinzii. Însă Gatsby suferise o schimbare pur şi simplu uluitoare. Strălucea de-a binelea; deşi nu spunea nicio vorbă şi nu schiţa niciun gest exaltat, o stare de necunoscută bucurie iradia din el, răspândindu-se în întreaga cameră.

— A, salut, bătrâne, spuse, ca şi cum nu m-ar fi văzut de ani de zile.

Un moment avui impresia că avea să-mi strângă măna.

— A stat ploaia.

— A stat?

Când înţelese ce-i spuneam, când văzu că acum soarele intra în cameră cu clopoţei scânteietori de lumină, surâse ca omuleţul din barometru, ca o fiinţă însufleţită extatic de lumina revenită, şi repetă ştirea pentru Daisy:

— Ce zici de asta? A stat ploaia.

— Ce bine-mi pare, Jay.

Vocea ei plină de o frumuseţe dureroasă, nostalgică, exprima acum numai bucurie neaşteptată.

— Aş vrea ca tu şi cu Daisy să veniţi dincolo, acasă la mine. Vreau să-i arăt locuinţa mea.

— Eşti sigur că ţii să vin şi eu?

— Absolut, bătrâne.

Daisy urcă să se spele pe faţă – acum de-abia, prea târziu, mă gândii umilit la prosoapele mele – în timp ce Gatsby şi cu mine o aşteptam pe

pajiştea din faţa casei.

— Casa mea arată bine, ce zici? mă întrebă el. Vezi cum se răsfrânge lumina pe faţadă. Mă declarai de acord că arăta splendid.

— Da.

Ochii îi alunecau în sus şi-n jos peste faţada construcţiei, peste fiecare uşă arcuită, peste fiecare turnuleţ pătrat.

— Mi-au trebuit exact trei ani ca să câştig banii cu care am cumpărat-o.

— Credeam că ai moştenit averea.

— Am moştenit-o, bătrâne, răspunse el automat, însă cea mai mare parte din ea am pierdut-o când cu panica cea mare, panica războiului.

Cred că habar n-avea ce spunea, pentru că atunci când l-am întrebat cu ce afaceri se ocupa îmi răspunse: „Asta-i treaba mea”, înainte de a-şi da seama că nu era răspunsul cuvenit.

— A, m-am ocupat cu mai multe chestii, se corectă. La început, am făcut afaceri cu produse farmaceutice şi pe urmă am intrat în afaceri cu petrol. Însă acum nu mă mai ocup cu niciuna din astea.

Mă privi cu ceva mai multă atenţie.

— Vrei să spui că te-ai gândit la ce ţi-am propus ieri noapte?

Înainte de a-i putea răspunde, Daisy ieşi din casă şi cele două rânduri de nasturi de alamă de pe rochia ei scânteiară în lumina soarelui.

— Casa asta uriaşă? strigă ea arătând cu degetul.

— Îţi place?

— E splendidă, însă nu înţeleg cum de poţi trăi acolo singur.

— O umplu în permanenţă cu oameni interesanţi, ziua şi noaptea. Dintre cei care fac lucruri interesante. Oameni celebri.

În loc de a lua drumul cel mai scurt, de-a lungul golfului, ieşirăm în drumul principal ca să trecem pe sub portal. Cu murmure fermecătoare, Daisy admira unul sau altul din aspectele siluetei feudale care se profila pe cer, se extazia în faţa grădinilor, a mirosului viu al crinilor de baltă şi a miresmelor mai ascuţite ale trandafirilor sălbatici sau ale florilor de prun. Mi se părea ciudat să ajung la treptele de marmură de la intrare fără să văd culorile vii ale rochiilor de seară agitându-se în hol şi fără să aud alte sunete decât ciripitul păsărilor prin pomi.

Înăuntru, pe când treceam prin camerele de muzică în stil Marie Antoinette şi prin saloanele în stilul Restauraţiei, aveam impresia că sub fiecare masă sau canapea erau ascunşi oaspeţi paralizaţi de porunci severe şi siliţi să rămână nevăzuţi, ţinându-şi respiraţia la trecerea noastră. Când Gatsby închise uşa bibliotecii, aş fi putut jura că-l aud pe omul cu ochi de bufniţă izbucnind într-un râs fantomatic.

Urcarăm la etaj, trecând prin dormitoare de

epocă, tapetate în trandafiriu şi în mătase de culoarea izmei şi însufleţite acum de flori proaspete, trecând prin camere de toaletă, prin băi cu căzi îngropate – intrând chiar, nepoftiţi, într-o cameră unde un bărbat cu aspect hirsut, îmbrăcat în pijama, făcea un fel de gimnastică medicală, lungit pe podea. Era domnul Klipspringer, „chiriaşul”. Devreme dimineaţa, îl văzusem rătăcind înfometat pe plajă. În cele din urmă ajunserăm la apartamentul personal al lui Gatsby, un dormitor, o cameră de baie şi un salon de bărbat singur, unde ne oprirăm să bem un pahar de lichior pe care el îl scoase dintr-un dulap în perete.

Nu încetase niciun moment s-o privească pe Daisy şi cred că reevalua acum tot ce avea în casă în funcţie de nuanţele reacţiilor pe care le întâlnea în ochii ei adoraţi. Uneori, el însuşi privea înjur, la bunurile lui, cu un aer buimăcit, ca şi cum prezenţa a-i ameţitoare, vie, făcea ca nimic dintre ele să nu mai fie real. O dată fu cât pe ce să se prăbuşească pe scări.

Dormitorul era camera cea mai simplu mobilată din întreaga locuinţă – cu excepţia măsuţei cu oglindă, împodobită cu un serviciu de toaletă din aur curat, Daisy ridică încântată peria şi-şi perie părul, iar Gatsby se aşeză, îşi acoperi ochii cu mâna şi începu să râdă.

— Ce lucru straniu, straniu, bătrâne, spunea el râzând. Nu pot… Dacă aş încerca să…

Era vizibil că trecuse prin două stări de spirit şi că intra acum într-a treia. După stânjeneala şi bucuria excesivă, era mistuit de un fel de uimire religioasă fată de prezenţa ei. Fusese stăpânit de aşteptare atât de mult timp, visase atâta, o dorise cu dinţii strânşi într-un fel de paroxism, o tensiune de neîndurat, că acum, printr-o reacţie naturală, se dezagrega pe dinăuntru ca un ceas prea tare întors.

Revenindu-şi într-o clipă, ne deschise două dulapuri în care erau îngrămădite costumele şi halatele, cravatele şi cămăşile lui, acestea din urmă aşezate unele peste altele în teancuri de câte o duzină, asemenea unor cărămizi.

— Am pe cineva în Anglia care-mi cumpără haine. Îmi trimite ce alege el la începutul fiecărui sezon, primăvara şi toamna.

Luă un teanc de cămăşi şi începu să le desfacă una câte una, în faţa ochilor noştri, cămăşi cu ţesătură fină, de mătase mai groasă, sau de jerseu, care-şi pierdeau forma şi acopereau masa într-un fel de revărsare multi-coloră. Pe când le admiram, scoase altele şi grămada aceasta bogată şi moale creştea tot mai mult – cămăşi cu dunguliţe şi cămăşi în carouri, închipuind un caleidoscop trandafiriu, albăstrui şi portocaliu decolorat, cu monogramele în albastru indian. Şi deodată, cu un suspin chinuit, Daisy îşi îngropă capul în grămada aceasta de mătase şi începu să plângă furtunos.

— Ce cămăşi frumoase, suspina ea cu vocea înăbuşită în faldurile de mătase. Ce tristă sunt… n-am… n-am văzut niciodată cămăşi atât de frumoase.

După ce vizitarăm casă, urma să ieşim în curte, să vedem piscina şi hidroavionul şi florile târzii de vară – însă afară, dincolo de ferestrele lui Gatsby, începu iarăşi să plouă, aşa că am rămas cu toţii în casă privind luciul, mereu spart de picăturile ploii, al apei din golf.

— Dacă n-ar fi ceaţa, am putea vedea casa ta, dincolo de golf, spunea Gatsby. La capătul debarcaderului vostru e întotdeauna o lumină verzuie, care arde toată noaptea.

Daisy îşi trecu repede braţul pe sub braţul lui, însă el părea absorbit de ceea ce spusese. Poate începuse să înţeleagă că semnificaţia imensă pe care o avea pentru el luminiţa verzuie dispăruse acum pentru totdeauna. Cât timp o distanţă enormă îl separase de Daisy, lumina aceea i se păruse poate foarte apropiată, cât s-o atingă. Poate atât de aproape cât pare câteodată o stea faţă de lună. Tar acum devenise iarăşi o luminiţă verzuie la capătul unui debarcader. Comoara sa de obiecte fermecate era sărăcită de unul din ele.

Începui să mă plimb prin cameră, examinând diferite obiecte, nedesluşite în semiîntunericul care se lăsase. O fotografie mare, reprezentând un bătrânel în costum de iahting, atârnată pe perete deasupra mesei de lucru, îmi atrase atenţia.

— Cine e?

— Ăsta? A, e domnul Dan Cody, bătrâne. Numele îmi suna vag cunoscut.

— E mort acum. A fost cel mai bun prieten al meu, cu mulţi ai în urmă.

Pe birou era o fotografie mică a lui Gatsby, tot în costum de iahting – Gatsby cu capul răsturnat pe spate într-o atitudine sfidătoare – fotografie făcută după toate aparenţele pe la vârsta de optsprezece ani.

— Adorabil, exclamă Daisy.

— Uite aici, spuse Gatsby repede. Am aici un teanc de tăieturi din ziare… despre tine.

Se aşezară unul lângă altul, examinându-le. Ajunsesem la punctul când aş fi vrut să-i cer să-mi arate rubinele, însă tocmai atunci sună telefonul şi Gatsby ridică receptorul:

— Da… Nu, nu pot să vorbesc acum… Nu pot acum, bătrâne… Am spus un oraş mic… o fi ştiind el ce înseamnă un oraş mic… Ei, dacă după părerea lui Detroit e un oraş mic, atunci înseamnă că omul acesta nu-i potrivit pentru noi…

Şi închise.

— Vino repede încoace! îl strigă Daisy de la fereastră.

Mai ploua încă, însă spre apus norii întunecoşi se risipiseră şi deasupra apei, în golf, se ridica un văl trandafiriu şi auriu de nori spumoşi.

— Uite ce frumos, şopti ea şi apoi, după o

clipă: Aş vrea să iau unul din norii ăştia trandafirii, să te aşez înăuntru şi să te împing de colo până colo.

Am spus că eu o să mă retrag, însă nici nu vrură să audă; poate tocmai prezenţa mea îi făcea să se simtă într-un mod mai liniştitor singuri.

— Am o idee, spuse Gatsby. O să-l punem pe Klipspringer să ne cânte ceva la pian, ieşi din cameră strigând: „Ewing!” şi se întoarse după câteva minute, însoţit de un tânăr stânjenit, oarecum uzat, cu ochelari cu ramă de os şi păr blond rărit. Acum era îmbrăcat decent într-o „cămaşă de sport” deschisă la gât, papuci şi nişte pantaloni pescăreşti de o nuanţă nedefinită.

— V-am întrerupt exerciţiile de gimnastică? se interesă Daisy politicoasă.

— Dormeam! strigă domnul Klipspringer cuprins de un spasm de stânjeneală. Adică, dormisem. Tocmai mă trezisem…

— Klipspringer ştie să cânte la pian, spuse Gatsby întrerupându-l. Nu-i aşa că ştii, Ewing, bătrâne?

— Nu cânt bine. Nu… de-abia dacă s-ar putea spune că ştiu, şi acum nu am deloc exer…

— Mergem jos, îl întrerupse Gatsby.

Apăsă pe comutator. Ferestrele cenuşii dispărură şi casa scânteie de lumini.

În sala de muzică, Gatsby aprinse doar o lampă singuratică, lângă pian. Apropie de ţigara lui Daisy un chibrit tremurător şi se aşeză alături

de ea pe o canapea, în cealaltă parte a camerei, unde nu era altă lumină decât răsfrângerea pe parchetul strălucitor a lămpilor de alături, din hol.

După ce interpretă „Cuibul dragostei”.

Klipspringer se întoarse pe scaunul pianului şi, cu o expresie nefericită, îl căută pe Gatsby prin întuneric.

— Nu mai am deloc tehnică, vedeţi. V-am spus că nu ştiu să cânt. N-am mai făcut exer…

— Nu mai tot da cu gura, bătrâne, îl repezi

Gatsby. Cântă înainte:

Fie seara.

Dimineaţa.

Bem, cântăm, că-i scurtă viaţa…

Afară vântul sufla tot mai tare şi dinspre goli se auzea un huruit nedesluşit de tunet. Luminile se aprinseseră din West Egg; trenurile electrice încărcate îi duceau pe oameni spre case prin ploaia new-yorkeză. Erau ceasurile când se desăvârşesc schimbări omeneşti profunde şi un fel de nelinişte tremura în aer.

Când plouă, bogatul averea-şi priveşte, iar cel nevoiaş nevasta-şi iubeşte, şi uite-aşa trece Ploaia cea rece…

Când mă îndreptai spre ei să le spun la revedere, văzui că expresia de perplexitate revenise pe faţa lui Gatsby, ca şi cum ar fi început să simtă o îndoială vagă în ce priveşte calitatea fericirii lui actuale. Aproape cinci ani! Trebuie să fi fost clipe, chiar în acea după-amiază, când Daisy

fusese dureros de departe de visul său – şi asta nu din vina ei, ci tocmai din cauza uriaşei vitalităţi a iluziei lui. Iluzia aceasta crescuse mult mai înaltă decât ea, depăşind-o, depăşind orice altceva. Se aruncase în ea cu o pasiune creatoare, adăugându-i mereu nuanţe, împodobind-o cu fiecare moment, ca şi cum ar fi mânuit un penel strălucitor. Oricât de intensă ar fi vibraţia sau prospeţimea realităţii, ea nu se poate măsura cu ce este în stare un om să închidă în adâncul sufletului său.

Pe când îl priveam încă, încercă în mod vizibil să se controleze. Îi prinse din nou măna şi, când Daisy îi spuse încet ceva la ureche, se întoarse spre ea cu o izbucnire de emoţie. Cred că vocea ei era ceea ce îl fascina în primul rând acum, cu acea căldură febrilă, mereu schimbătoare, desigur din cauză că la vocea ei nu putuse visa îndeajuns – vocea ei era un cântec fără moarte.

Mă uitaseră cu totul. Daisy îşi mai ridică ochii şi îmi întinse măna; Gatsby nici nu mă mai recunoştea, îi mai privii o dată şi ei îmi întoarseră privirea, îndepărtaţi, prinşi într-o viaţă intensă. Apoi ieşii din cameră şi coborâi pe treptele de marmură în ploaie, lăsându-i împreună.

Capitolul VI

Cam în acea epocă, un ziarist new-yorkez tânăr şi ambiţios sună într-o zi la uşa lui Gatsby şi-l întrebă dacă are ceva de spus.

— Ceva de spus despre ce? se interesă

Gatsby cu politeţe.

— Despre… o declaraţie despre orice aţi dori să spuneţi ceva.

După vreo cinci minute de conversaţie cam confuză, reieşi că tânărul auzise numele lui Gatsby citat în redacţia sa, în legătură cu o chestiune pe care fie că nu voia s-o dezvăluie, fie că n-o înţelesese prea bine. Se nimerise ca atunci să fie ziua lui liberă şi, cu un lăudabil spirit de iniţiativă, se grăbise să vină „să vadă”. Reporterul procedase la întâmplare, şi totuşi instinctul nu-l înşelase. Notorietatea legată de numele lui Gatsby, la răspândirea căreia contribuiseră sutele de oameni ce-i acceptaseră ospitalitatea, devenind fiecare din ei, prin aceasta – credeau ei – o autoritate în ce priveşte trecutul său, crescuse în cursul verii până ajunsese aproape un subiect de senzaţie pentru presă. În legătură cu numele său se pomeneau acum legende crescute din fapte reale, cum ar fi fost proiectul pentru o conductă subterană spre Canada, şi circula cu persistenţă o versiune potrivit căreia el nici n-ar locui într-o casă, ci pe o navă care arăta exact ca o casă şi care se mişca misterios în sus şi-n jos de-a lungul coastei Long

Island-ului. Şi nu s-ar fi putut spune de ce, dar asemenea născociri constituiau surse de satisfacţie pentru James Gatz din Dakota de Nord.

James Gatz – acesta era în realitate, sau cel puţin din punct de vedere legal, numele său. Şi-l schimbase la vârsta de 17 ani, şi anume în momentul care marcase începutul carierei sale, adică atunci când văzuse iahtul lui Dan Cody aruncând ancora într-unul din locurile cele mai primejdioase din apropierea ţărmurilor Lacului Superior. James Gatz era cel care hoinărea în după-amiaza aceea pe plajă într-un jerseu verde zdrenţuit şi cu o pereche de pantaloni de pânză de cort, însă o clipă mai târziu Jay Gatsby era cel care împrumutase o barcă cu vâsle, se îndreptase spre iaht şi-l informase pe Cody că în locul unde ancorase se expunea să fie surprins de vânt şi răsturnat sau sfărâmat de stânci în mai puţin de jumătate de ceas.

Cred că se gândise la numele acesta cu mult înainte de acea clipă. Părinţii săi erau nişte fermieri rătăcitori şi ghinionişti – în imaginaţia sa, nici nu-i acceptase vreodată ca părinţi. Adevărul este că Jay Gatsby din West Egg, Long Island, izvorâse dintr-o concepţie platonică despre sine însuşi. Era un copil al Domnului – expresie care, în ipoteza că vrea să spună ceva, însemna exact asta – şi trebuia să se îndeletnicească mai ales cu afacerile părintelui său, să se pună în slujba unei entităţi pe care şi-o închipuia ca pe o forţă imensă,

cam vulgară şi mercantilă. Aşa că îşi construi din imaginaţie exact tipul de Jay Gatsby pe care şi-l putea imagina un adolescent de 17 ani şi până la sfârşitul vieţii sale rămăsese credincios acestei concepţii.

De peste un an de zile bătea coasta de aud a

Lacului Superior pescuind scoici sau somoni, sau făcând orice altă slujbă care-i putea asigura hrana şi locuinţa. Trupul său ars de soare şi bătut de vânturi se dezvoltasc de la sine în munca aceasta pe jumătate istovitoare, pe jumătate simplă lenevie. Cunoscuse femeile de timpuriu şi, cum ele îl răsfăţaseră, ajunsese să le privească cu dispreţ – dispreţ faţă de tinerele fecioare fiindcă erau ignorante şi dispreţ faţă de celelalte femei deoarece se comportau ca nişte isterice în tot felul de împrejurări pe care el, închis în concentrarea-i covârşitoare din jurul lui însuşi, le considera ceva de la sine înţeles.

Însă inima lui era bântuită de o agitaţie continuă, de o adevărată furtună. Visurile cele mai groteşti şi mai fantastice îi umpleau nopţile. Un univers inexprimabil de viu şi colorat lua fiinţă în creierul lui, pe când ceasul de pe măsuţa de noapte măsura trecerea timpului şi luna îi scălda în lumina ei acvatică hainele aruncate în dezordine pe duşumea. În fiecare noapte mai adăuga acestor închipuiri câte un detaliu, până îl fura somnul în toiul vreunei scene mai vii, în mijlocul vreunei îmbrăţişări mai romantice. Un

timp, reveriile de felul acesta fură o evadare pentru imaginaţia sa, constituind într-un fel recunoaşterea liniştitoare a faptului că realitatea era de fapt ireală, vrând parcă să-i spună că lumea nu e niciodată mai sigur aşezată decât pe aripile unei zâne.

Un fel de instinct al reuşitei îi îndreptase cu câteva luni mai înainte paşii spre micul colegiu luteran Sf. Olaf, din sudul statului Minnesota. Rămase acolo două săptămâni, dezamăgit de indiferenţa feroce a acestei lumi faţă de indiciile sigure ale destinului său, faţă de destin în general, şi dispreţuind profund munca de portar care ar fi trebuit să-i dea posibilitatea să-şi plătească taxele şi întreţinerea. Se întoarse deci pe ţărmurile Lacului Superior şi era încă în căutare de lucru în ziua când iahtul lui Dan Cody îşi aruncase ancora printre stâncile din faţa coastei.

Cody avea pe atunci cincizeci de ani – zămislire a goanei după minele de argint din Nevada, din Yukon, a fiecăreia dintre crizele de febră după metalul preţios, iscate în mai multe rânduri din anii '75 încoace.

Tranzacţiile cu cuprul găsit în Montana, de pe urma cărora ajunsese multimilionar, îl lăsaseră încă robust din punct de vedere fizic, însă cu neliniştitoare simptome de sentimentalism; bănuind aceasta, se iviseră nenumărate femei care încercau să-l despartă de banii săi. Manevrele deloc onorabile prin care Ella Kaye, o ziaristă

celebră, adoptase rolul doamnei de Maintenon faţă de slăbiciunea lui şi-l silise în cele din urmă să fugă pe mare într-un iaht, fuseseră descrise pe larg în ziarele de scandal din jurul anului 1902. Cody rătăcise vreo cinci ani, prin preajma unor ţărmuri mereu prea ospitaliere, până se dovedise că era menit să fie destinul lui James Gatz.

Pentru tânărul Gatz, care aştepta acum sprijinit în vâsle şi ridicându-şi privirile spre punte, iahtul reprezenta frumuseţea şi farmecul întregii lumi. Presupun că în momentul acela îi surâsese lui Cody – constatase probabil încă de pe atunci că cei cărora le surâdea îl găseau pe dată simpatic. În orice caz, Cody îi pusese câteva întrebări (una dintre ele dădu de altfel naştere acestui nume nou-nouţ) şi văzuse că avea de-a face cu un tânăr inteligent şi neobişnuit de ambiţios. Câteva zile mai târziu îl luă cu el la Duluth şi-i cumpără un sacou albastru, şase perechi de pantaloni de doc şi o şapcă de marinar. Şi când iahtul Tuolomee se îndreptă spre Indiile Occidentale şi spre coasta Californiei, tânărul Gatsby se afla la bord.

Folosit într-o funcţie greu de definit, oarecum casnică, în timpul petrecut alături de Cody fusese pe rând steward, şef de echipaj, căpitan, secretar şi chiar şi temnicer, pentru că Dan Cody treaz, ştiind foarte bine în ce situaţii extravagante ar fi putut intra Dan Cody în stare de beţie, căuta să se asigure pentru asemenea eventualităţi acordându-

i lui Gatsby din ce în ce mai multă încredere Situaţia aceasta dură cinci ani, în care timp iahtul făcu de trei ori înconjurul continentului. Ar mai fi putut dura la nesfârşit, dacă într-o noapte, la Boston, Ella Kaye n-ar fi urcat pe bordul iahtului şi dacă, o săptămână mai târziu, dând dovadă prin aceasta de lipsă de ospitalitate, Dan Cody n-ar fi încetat din viaţă.

Îmi amintesc portretul lui din dormitorul lui Gatsby – un om cărunt, roşu în obraz, cu o faţă dură, lipsită de expresie – tipul de pionier extravagant în manifestări şi trăiri, desfrânat şi vicios, care într-o anumită perioadă a istoriei americane reînviase în regiunile de pe coasta răsăriteană violenţa sălbatică a bordelurilor şi tavernelor de la frontierele Vestului sălbatic. Tocmai datorită lui Cody, dar în mod indirect, Gatsby ajunsese să bea atât de puţin mai târziu. Câteodată, la veselele lui recepţii, femeile îi turnau şampanie în păr; însă în ce-l priveşte, îşi făcuse obiceiul să se ţină departe de băutură.

Cody îi lăsă şi averea – o moştenire de 25.000 de dolari. Nu-i încasă însă niciodată. Nu ajunsese niciodată să înţeleagă trucurile legale care fuseseră folosite împotriva lui, însă ceea ce mai rămăsese din averea lui Cody îi parveni intact Ellei Kaye. Gatsby rămăsese doar cu şcoala neaşteptat de rodnică pe care o constituise viaţa alături de Cody, silueta lui fluidă căpătând acum consistenţa unui om adevărat.

Toate acestea mi le-a povestit mult mai târziu, dar le transcriu acum, pentru a arăta cât erau de lipsite de temei şi de departe de adevăr zvonurile despre trecutul său. De altfel, lucrurile acestea mi le-a povestit într-un moment de confuzie, când aş fi putut crede tot atât de bine orice sau absolut nimic despre el. Astfel că profit de acest scurt interval, în care Gatsby, ca să spunem aşa, căuta să-şi vină-n fire, ca să spulber toate afirmaţiile false asupra persoanei sale.

Pe vremea aceea a survenit de altfel o pauză şi în relaţiile mele cu el, şi în interesul meu faţă de preocupările lui. Nu l-am văzut şi nici nu i-am auzit glasul la telefon timp de câteva săptămâni – cea mai mare parte a timpului mi-o petreceam la New York, ieşind cu Jordan şi căutând să mă fac agreat de senila ei mătuşă. În cele din urmă, însă, într-o duminică după-amiază îi făcui o vizită la el acasă. Eram acolo doar de două minute când cineva în trecere îl aduse pe Toro Buchanan, să bea un pahar. Evident, a fost o surpriză, deşi lucrul cu adevărat uimitor era că aşa ceva nu se întâmplase mai demult.

Era un grup de trei persoane care sosiseră călare: Tom, un bărbat numit Sloane şi o femeie drăguţă într-un costum de călărie cafeniu, care mai fusese pe la Gatsby.

— Sunt încântat să vă văd, spuse Gatsby oprit în picioare pe verandă unde le ieşise în întâmpinare. Îmi pare foarte bine că v-aţi gândit

să-mi faceţi o vizită.

Ca şi cum lor le-ar fi păsat!

— Luaţi loc, vă rog. Aveţi aici ţigarete, ţigări de foi.

Se învârtea repede prin încăpere, sunând, făcându-şi de lucru.

— Are să ne aducă numaidecât şi ceva de băut.

Era profund emoţionat de faptul că Tom se afla în casa lui. În orice caz se simţea stânjenit atâta vreme cât nu le oferise ceva, dându-şi seama nelămurit că pentru asta se opriseră să-i facă o vizită. Domnul Sloane nu voia nimic. O limonadă? Nu, mulţumesc. Puţină şampanie? Nu, nimic, mulţumesc… Îmi pare rău…

— Aţi făcut o plimbare frumoasă?

— Drumurile sunt foarte bune pentru călărie pe aici.

— Dar cred că maşinile au cam speriat caii…

— Mda…

Împins de un impuls irezistibil, Gatsby se întoarse către Tom, care lăsase să-i fie prezentat ca un străin.

— Cred că noi ne-am mai întâlnit, domnule Buchanan.

— A, da, spuse Tom cu o politeţe cam mecanică, evident fără să-şi amintească. Ne-am mai întâlnit, îmi amintesc perfect.

— Acum vreo două săptămâni.

— Exact. Erai cu Nick.

— O cunosc şi pe soţia dumitale, continuă Gatsby aproape agresiv.

— Aşa?

Tom se întoarse spre mine.

— Locuieşti pe undeva pe aproape, Nick?

— Alături.

— Zău?

Domnul Sloane nu se amesteca în conversaţie – cu un aer superior, se lăsase pe spate în scaun; nici femeia nu spunea nimic, până când, pe neaşteptate, după două cocteiluri, deveni cordială.

— O să venim cu toţii la viitoarea dumitale petrecere, domnule Gatsby.

— Sigur. Voi fi încântat să vă primesc.

— Are să fie grozav, spuse domnul Sloane, fără niciun fel de plăcere. Ei, cred că ar trebui să mergem acasă.

— Vă rog să nu vă grăbiţi, insistă Gatsby. Îşi recâştigase controlul şi voia să-l examineze mai îndeaproape pe Tom.

— De ce nu… de ce nu rămâneţi la cină? Nu m-aş mira dacă ar mai pica şi alţi prieteni de la New York.

— Mai bine veniţi dumneavoastră să luaţi cina cu mine, spuse doamna cu entuziasm.

Amândoi.

Invitaţia mă includea şi pe mine. Domnul

Sloane se ridică în picioare.

— Haide, spuse el; dar i se adresa numai femeii.

— Serios, insistă ea. Mi-ar face mare plăcere. Am o grămadă de camere.

Gatsby mă privi întrebător. Ar fi vrut să meargă şi nu-şi dădea seama că domnul Sloane era hotărât să-l împiedice.

— Mi-e teamă că n-am să pot veni, spusei.

— Atunci vino dumneata, se concentră ea asupra lui Gatsby.

Domnul Sloane îi murmură ceva la ureche.

— Nu întârziem dacă plecăm acum, insistă ea cu voce tare.

— Nu am cal, spuse Gatsby. Când eram în armată călăream, dar nu mi-am cumpărat niciodată cai. O să trebuiască să vă urmez în maşină. Scuzaţi-mă numai o clipă.

Noi ceilalţi ne îndreptarăm spre verandă, unde Sloane şi doamna începură cu voce scăzută o conversaţie aprinsă.

— Dumnezeule, cred că omul ăsta vine cu noi, spuse Tom. Nu-şi dă seama că, în realitate, ea n-are niciun chef de el?

— Dar a spus că are.

— Dă o masă cu o mulţime de invitaţi, iar acolo tipul ăsta nu cunoaşte pe nimeni.

Se încruntă:

— Mă întreb unde dracu' o fi cunoscut-o pe Daisy. S-ar putea să am eu idei învechite, însă femeile se învârtesc prea mult singure în zilele noastre, şi asta nu-mi prea place. Vezi şi tu, ajung să întâlnească tot felul de tipi suspecţi.

Brusc, domnul Sloane şi doamna coborâră treptele verandei şi încălecară.

— Haide, îi spuse domnul Sloane lui Tom. Am întârziat. Trebuie să plecăm. Şi apoi, către mine: Spune-i că nu l-am mai putut aştepta, da?

Tom şi cu mine ne strânserăm măna, cu ceilalţi schimbai un semn rece din cap şi plecară în trap pe alee, dispărând pe sub frunzişul de august tocmai când Gatsby, cu pălăria şi un pardesiu uşor pe braţ, ieşea pe uşa din faţă.

Tom era, desigur, neliniştit într-o oare care măsură de felul în care Daisy „se învârtea singură”, căci în sâmbăta următoare o însoţi la recepţia lui Gatsby. Poate prezenţa lui crease în acea seară o atmosferă ciudată, apăsătoare, care în amintirea mea o deosebeşte de toate celelalte recepţii oferite de Gatsby în vara aceea. Oamenii erau aceiaşi, sau cel puţin de aceeaşi categorie, şampania se revărsa cu aceeaşi generozitate, învălmăşeala era la fel de multicoloră şi de vie, însă simţeam în aer ceva neplăcut, o asprime perceptibilă pe care nu o mai întâlnisem până atunci. Sau poate că eu mă obişnuisem, ajunsesem să accept West Egg ca pe o lume completă în ea, un întreg cu propriile-i norme şi cu personaje caracteristice, şi care n-ar fi putut fi comparată cu nicio alta pentru că nu avea niciun moment conştiinţa faptului că se deosebeşte de restul. Acum însă o vedeam dintr-odată ca şi cum aş fi privit-o prin ochii lui Daisy. Era întotdeauna un

prilej de tristeţe să vezi deodată cu ochi noi, ca şi cum le-ai vedea pentru prima oară, lucruri şi situaţii pe care le-ai privit până atunci cu propriile tale puteri de judecată şi de adaptare.

Tom şi cu Daisy sosiră tocmai când apunea soarele şi, pe când ne plimbam printre grupurile multicolore şi scânteietoare, vocea lui Daisy cânta în triluri murmurătoare, ciudate, în surdină.

— Cât de mult îmi plac asemenea seri, recepţiile de felul acesta, şopti ea. Dacă vrei să mă săruţi oricând în seara asta, Nick, spune-mi doar şi am să găsesc eu repede o posibilitate. Spune-mi doar pe nume. Sau dă-mi unul din bileţelele astea verzi. O să împart bileţele verzi…

— Uită-te împrejur, îi sugeră Gatsby.

— Mă uit. E minunat, minu…

— Ai să vezi aici mulţi oameni despre care ai auzit adesea vorbindu-se.

Tom cântărea mulţimea din jur cu priviri arogante.

— Noi nu prea ieşim, spuse el. De fapt, mă gândeam tocmai că nu cunosc pe nimeni aici.

— Probabil că o cunoşti totuşi pe doamna de acolo.

Gatsby arătă spre o fiinţă splendidă, mai degrabă o orhidee decât o creatură omenească, şi care trona sub un prun înflorit. Tom şi cu Daisy o priviră cu sentimentul acela ireal, ciudat, cu care recunoşti o celebritate a ecranului, până atunci fantomatică.

— O, e minunată, spuse Daisy.

— Omul care se apleacă acum spre ea este regizorul ei.

Îi conducea cu solemnitate de la un grup la altul.

— Doamna Buchanan… domnul Buchanan. După un moment de ezitare adăugă: …cunoscutul jucător de polo.

— A, nu, obiectă Tom grăbit, nu sunt eu acela. Era însă evident că felul cum suna această formulă îi plăcuse lui Gatsby, căci tot restul serii Tom rămase „cunoscutul jucător de polo”.

— N-am întâlnit niciodată în viaţa mea atâtea celebrităţi la un loc! exclamă Daisy. Ce mult mi-a plăcut omul acela… cum spui că se numea? Ala cu un nas aşa, cam vânăt.

Gatsby îl identifică, adăugând că era patronul unei mici case de filme.

— Oricum, mi-a plăcut mult.

— Dacă n-ai nimic împotrivă, aş vrea să nu mă mai prezinţi ca pe un jucător de polo, îi spuse Tom amabil. Aş prefera să-i cunosc pe toţi oamenii ăştia celebri, aşa… incognito.

Daisy şi cu Gatsby dansară. Îmi amintesc că am fost cam surprins de stilul lui, un fox-trot cam conservator, plin de graţie – până atunci nu-l văzusem niciodată dansând. Apoi se îndreptară împreună spre locuinţa mea şi se aşezară pe treptele de la intrare. Rămaseră acolo cam o jumătate de ceas şi eu, la cererea ei, rămăsei de

gardă în grădină – „dacă izbucneşte un incendiu sau vreo inundaţie, îmi explicase ea, sau pentru caz de forţă majoră”.

Tom reveni dintre grupurile pe care le cercetase până atunci incognito, tocmai când ne aşezam la o masă.

— N-aveţi nimic împotrivă dacă am să stau la altă masă, dincolo, cu câţiva tipi? ne spuse el. Aici întâlneşti tot felul de oameni interesanţi.

— Poftim, îi răspunse Daisy jovială. Şi dacă vrei să-ţi notezi vreo adresă, uite creionul meu de aur…

Îi privi după o clipă pe cei de la masa soţului ei, apoi îmi şopti că fata era „vulgară, însă drăguţă”, şi atunci înţelesei că în afară de jumătatea de ceas pe care o petrecuse singură cu Gatsby, nu se simţise deloc bine în seara aceea.

Ne aflam la o masă cu oameni cam prea afumaţi. Era vina mea – Gatsby fusese tocmai atunci chemat la telefon şi-mi amintisem că mă distrasem bine doar cu două săptămâni înainte cu aceleaşi persoane care erau acum în jurul nostru. Însă ceea ce mi se păruse amuzant atunci se vădi acum cam fără haz şi destul de fad.

— Nu te simţi bine, domnişoară Baedeker? Fata astfel interpelată încercase până atunci, fără succes, să se cuibărească lăsându-şi capul pe umărul meu. La această întrebare îşi ridică fruntea deschizând larg ochii.

— Ce… Ce spui?

O femeie masivă şi cam letargică şi care insistase până atunci pe lângă Daisy să aranjeze o partidă de golf pentru a doua zi la clubul din vecinătate luă cuvântul în apărarea domnişoarei Baedeker.

— A, acum e bine. Când bea cinci sau şase cocteiluri o apucă pandaliile, ca adineauri. De când îi spun să nu mai bea…

— Dar nici nu mai beau, afirmă acuzata cu voce găunoasă.

— Te-am auzit adineauri zbierând şi i-am şi spus doctorului Civet, aici de faţă: uite, cineva care are nevoie de ajutorul dumitale, doctore.

— Îţi este foarte recunoscătoare, sunt sigură, interveni o altă tânără, ea însăşi cu un ton lipsit de gratitudine, dar ai udat-o de sus până jos când ai băgat-o cu capul în piscină.

— Dacă nu pot să sufăr ceva, este să fiu împinsă cu capul în piscină, murmură confuz domnişoara Baedeker. Aproape că m-am sufocat odată, la o petrecere în New Jersey.

— Atunci nu mai bea, spuse doctorul Civet.

— Mai bine uită-te-n oglindă! îi strigă domnişoara Baedeker cu violenţă. Nu vezi cum îţi tremură măna? Nu te-aş lăsa să mă operezi pentru nimic în lume.

Şi aşa mai departe. Cred că ultimul lucru de care-mi aduc aminte cu precizie este că stăteam în picioare alături de Daisy, privindu-i pe faimosul regizor şi pe vedeta sa. Erau încă aşezaţi sub

prunul înflorit şi feţele aproape li se atingeau – printre ele mai încăpea o rază subţire, palidă de lună. Aveam impresia că, toată seara, regizorul nu făcuse altceva decât să se încline încetişor spre ea, pentru a ajunge atât de aproape şi ştiu că exact în momentul când îi priveam, îl văzui aplecându-se cu încă un grad şi sărutând-o pe obraz.

— Ce mult îmi place, spuse Daisy. E cu adevărat minunată.

Însă tot restul o impresiona neplăcut – şi fără îndoială din cauză că nu era vorba de simple gesturi, ci de emoţii. Era oripilată de suburbia asta, West Egg, de provincia asta de lume bună pe care Broadway-ul o făcuse să se nască dintr-un sătuc de pescari de pe Long Island – era oripilată de vigoarea brutală care vibra sub vechile eufemisme, de forţa, comparabilă cu cea a destinului, care-i împingea pe locuitori pe drumul cel mai scurt de la un neant spre altul. Simţea ceva înspăimântător chiar în această simplitate pe care nu reuşea s-o înţeleagă.

Ştiu că am rămas alături de ei pe treptele de la intrare în timp ce aşteptau automobilul. Aici, în faţă, era întuneric; doar uşa larg deschisă arunca un dreptunghi de lumină tremurătoare în aerul palid, decolorat al dimineţii. Din când în când, a umbră se mişca în spatele transperantului tras peste fereastra salonului, făcea loc alteia, o procesiune confuză de umbre care se pudrau şi se

fardau în faţa unei oglinzi invizibile.

— În fond, cine-i Gatsby ăsta? întrebă Tom deodată. Vreun traficant de alcool?

— Asta de unde ai mai scos-o? îl întrebai.

— N-am scos-o de nicăieri. Îmi închipui pur şi simplu. Mulţi dintre tipii ăştia proaspăt îmbogăţiţi nu sunt altceva decât traficanţi de alcool, ştii şi tu.

— Nu e cazul lui Gatsby, îi răspunsei scurt. Un moment rămase tăcut. Pietrişul de pe alee scrâşnea sub paşii lui.

— În orice caz, şi-a dat multă osteneală să strângă laolaltă toată menajeria asta.

O briză făcu să onduleze ca un abur cenuşiu gulerul de blană al lui Daisy.

— Cel puţin, sunt mai interesanţi decât oamenii pe care-i cunoaştem noi, spuse ea cu un efort.

— N-au părut să te intereseze din cale-afară.

— Află că m-au interesat.

Tom râse întorcându-se către mine.

— Ai văzut ce faţă a făcut Daisy când fata aia a rugat-o s-o bage sub duş rece?

Daisy începu să fredoneze, însoţind muzica de alături cu o şoaptă ritmată, adâncă, insuflând fiecărui cuvânt al cântecului un înţeles pe care nu-l mai avusese şi nu mai avea să-l aibă niciodată. Când linia melodică urcă, vocea i se frânse blând curmând-o, aşa cum se întâmplă câteodată cu vocile de contralto, şi fiecare din modulaţiile acestea iradia în jurul nostru ceva din magia ei

caldă.

— Vin aici o grămadă de oameni care n-au fost invitaţi, spuse ea deodată. Fata aceea nici n-a fost poftită. Intră pur şi simplu, ca la ei acasă, şi el e prea politicos ca să obiecteze

— Tare mi-ar plăcea să aflu cine e exact şi ce învârteşte, insistă Tom. Şi cred că până la urmă tot aflu.

— Pot să-ţi spun de pe acum, îi răspunse Daisy. Este proprietarul unui lanţ de magazine. Şi le-a înfiinţat singur.

Limuzina lor întârziată alunecă fără zgomot pe alee.

— Noapte bună, Nick, spuse Daisy. Privirea îi trecu peste mine, oprindu-se cercetătoare asupra careului de lumină din susul scărilor, de unde un vals înst şi dulceag, „Ora trei dimineaţa”, la modă în anul acela, răzbătea prin canaturile deschise. În fond, recepţia aceasta organizată de Gatsby cu neglijenţa lui caracteristică avea o notă romanţică, de care lumea ei era cu totul lipsită. Ce vibra, de pildă, în cântecul acesta, părând acum s-o cheme, s-o atragă înăuntru? Ce-ar fi putut să se întâmple acum, în ceasurile acestea încă întunecate, necunoscute şi ireale? Avea să sosească poate un oaspete cu totul neaşteptat, un personaj de necrezut, o fiinţă nespus de rară, minunată, o copilă strălucitoare care, cu o privire îndrăzneaţă, spre Gatsby, avea să spulbere printr-o asemenea întâlnire magică toţi cei cinci ani de dragoste

neşovăitoare?…

În noaptea aceea am întârziat mai mult. Gatsby mă rugase să stau până aveau să plece oaspeţii, aşa că am rămas să mă plimb fără rost prin grădină până când grupul inevitabil de înotători reveni, înfiorat dar exaltat, de pe plaja întunecoasa, şi luminile se stinseră în camera de oaspeţi de sus. Când coborî şi el, în sfârşit, pielea-i arămie era întinsă mult peste umerii obrajilor şi ochii îi erau strălucitori şi obosiţi.

— Nu i-a plăcut, îmi spuse îndată.

— Prostii, sigur că i-a plăcut.

— Nu, nu i-a plăcut, insistă el. Nu s-a distrat deloc în seara asta.

Rămase tăcut, şi nu puteam decât să ghicesc deprimarea pe care nici nu mai încerca să şi-o exprime.

— Mă simt foarte departe de ea, îmi spuse.

Cât e de greu s-o fac să înţeleagă…

— Te gândeşti la dans?

— Dans?

Înlătură cu un gest neglijent din mână dansul şi toate recepţiile pe care le dăduse în viaţa lui până atunci.

— Bătrâne, dansul n-are nicio importanţă. Voia nici mai mult nici mai puţin decât ca Daisy să-i spună lui Tom: „Nu te-am iubit niciodată”. După ce avea să anihileze complet patru ani cu declaraţia asta, abia atunci puteau ei doi să decidă ce aveau să facă de acum încolo. Unul dintre

lucrurile acestea, în orice caz, era ca, atunci când ea avea să devină liberă, să plece amândoi la Louisville şi să se căsătorească la vechea ei locuinţă – aşa cum ar fi trebuit să se întâmple încă de acum cinci ani.

— Şi ea nu înţelege, îmi spunea. Pe vremuri simţea numaidecât ce vreau… Am fi putut sta ceasuri întregi…

Se întrerupse şi începu să se plimbe în sus şi-n jos pe aleea acoperită de o revărsare deprimantă de coji de fructe, carnete de bal mototolite şi flori strivite.

— În locul tău nu i-aş cere prea mult, mă aventurai eu. Trecutul nu poţi să-l repeţi.

— Nu poţi să repeţi trecutul! exclamă el neîncrezător. Cum aşa – bineînţeles că poţi!

Se uită în jur cu priviri rătăcite, ca şi cum trecutul însuşi s-ar fi ascuns undeva, în umbra casei, atât de aproape încât ar fi putut să-l atingă dacă ar fi întins măna.

— Am să aranjez totul exact aşa cum era înainte, îmi spuse dând din cap cu toată hotărârea. Daisy are să vadă şi are să înţeleagă.

În noaptea aceea îmi vorbi mult despre trecutul lui şi am înţeles că voia să recâştige ceva, poate respectul pe care-l avea faţă de sine însuşi şi care trecuse în dragostea pentru Daisy. De atunci viaţa lui devenise confuză, dezordonată, însă credea că dacă s-ar putea întoarce o dată în punctul de plecare şi dacă avea după aceea s-o

pornească din nou încet, atent, ar fi putut înţelege care era lucrul acela tainic, de neînţeles…

…Într-o seară de toamnă, cu cinci ani înainte, se plimbaseră împreună pe o stradă acoperită de frunze şi ajunseseră într-un loc unde nu mai erau arbori şi pavajul scânteia alb sub lumina lunii. Se opriseră acolo şi se întorseseră unul spre celălalt. Era o seară răcoroasă, învăluită în atmosfera aceea ciudată pe care o simţi primăvara sau toamna, când se schimbă vremea. Luminile liniştite de prin case tremurau ca un murmur în întuneric, şi li se părea că văd o scânteiere nemaiîntâlnită în stelele de deasupra capului. Lui Gatsby i se părea că vede casele de la capătul străzii închipuind o scară ce urca spre un loc tainic, deasupra copacilor. Ar fi putut să urce pe treptele acestea, dacă ar fi plecat singur, şi o dată ajuns acolo, sus, ar fi putut înţelege viaţa, ar fi putut să soarbă dintr-odată licoarea aceea nemaiîntâlnită, minunată.

Inima îi bătea tot mai puternic pe când faţa albă a lui Daisy se înălţa spre a sa. Înţelese atunci că după ce avea s-o sărute pe fata asta, după ce avea să-şi unească pentru totdeauna viziunile lui de neînţeles, de neexprimat, cu respiraţia ei pieritoare, mintea lui n-o să mai reuşească vreodată să zburde asemenea gândului dumnezeiesc. Astfel că mai întârzie, ascultând încă o clipă vibraţia unei stele însufleţite de o respiraţie nevăzută. Apoi o sărută. La atingerea

buzelor lui, Daisy se deschise ca o floare, iar întruchiparea se desăvârşi.

Tot ce spunea, chiar şi sentimentalismul acesta ieftin, mi se părea că-mi aminteşte de ceva – un ritm ce scăpa mereu amintirii, sau poate un fragment din nişte vorbe uitate pe care le auzisem undeva, cu mult înainte. O clipă, simţii cum mi se formează cuvintele pe limbă şi mi se întredeschiseră buzele ca ale unui mut, nu ca să inspir, ci ca şi cum m-aş fi luptat să spun ceva. Însă buzele mele nu scoaseră niciun sunet, iar lucrul de care aproape îmi amintisem avea să rămână pentru totdeauna nerostit.

Capitolul VII

Tocmai când curiozitatea stârnită de Gatsby atinsese punctul culminant, într-o sâmbătă seară luminile nu se mai aprinseră în vila sa – şi, tot atât de tainic pe cât începuse, cariera sa de personaj princiar din basme luă sfârşit. N-am remarcat decât treptat că automobilele care se angajau pline de speranţă pe alee spre intrarea casei sale se opreau doar câteva clipe, pentru a se îndepărta apoi posomorâte. Întrebându-mă dacă nu cumva era bolnav, m-am dus eu însumi să mă interesez – şi un valet necunoscut, cu o faţă de bandit mă privi chiorâş, plin de suspiciune, din uşă.

— Domnul Gatsby e cumva bolnav?

— Nu.

După o pauză adăugă: „domnule”, ca şi cum mi-ar fi făcut o concesie.

— Nu l-am mai văzut şi eram îngrijorat. Spune-i, te rog, că domnul Carraway a întrebat de dânsul.

— Cine? mă întrebă el cu grosolănie.

— Carraway.

— Carraway. Foarte bine. Am să-i spun.

Şi îmi trânti uşa în nas.

Menajera mea mă informă că Gatsby îşi concediase de câteva zile toţi valeţii, înlocuindu-i cu cinci sau şase servitori care nu coborau niciodată în West Egg, unde ar fi putut fi traşi de limbă de negustori, ci comandau prin telefon

cantităţi moderate de provizii. Băiatul care aducea pachetele de la băcănie spusese la toată lumea că bucătăria casei lui Gatsby arăta acum ca o cocină de porci şi în cartier se răspândi zvonul că noii valeţi ai lui Gatsby nici n-ar fi servitori în adevăratul înţeles al cuvântului.

A doua zi îmi telefonă Gatsby.

— Pleci cumva? mă interesai eu.

— Nu, bătrâne.

— Aud că ţi-ai concediat toţi servitorii.

— Aveam nevoie de oameni care să nu trăncănească. Daisy vine acum destul de des la mine acasă, dupa-amiezile.

Aşadar, tot palatul acesta de basm, de recepţii strălucitoare, se prăbuşise ca un castel de cărţi dejoc la simpla expresie de dezaprobare din ochii ei.

— Am angajat nişte tipi pe care voia să-i ajute Wolfsheim. Sunt fraţi. Ţineau pe vremuri un mic hotel.

— Înţeleg.

Mă sunase de fapt la sugestia lui Daisy – n-aş fi vrut să vin să iau masa cu ei la ea acasă, a doua zi? Avea să vină şi domnişoara Baker. O jumătate de ceas mai târziu, îmi telefonă Daisy însăşi, aparent uşurată să afle că aveam să vin. Se pregătea ceva. Şi totuşi, nu puteam crede că aveau să aleagă tocmai acest prilej pentru o scenă – mai ales pentru scena de efect la care se gândise Gatsby atunci, în grădină.

A doua zi era o căldură sufocantă, una din ultimele, dar cu siguranţă cea mai caldă a verii. Când trenul în care mă aflam ieşi din tunel la lumina soarelui, numai şuieratul fabricii de biscuiţi mai sfâşia toropeala orbitoare a amiezii. Banchetele compartimentului frigeau, doamna care şedea alături de mine transpiră un timp, delicat, în bluza-i albă, şi apoi, când constată că ziarul i se înmoaie, umed, între degete, se prăbuşi în sine, copleşită de căldură, cu un fel de scâncet dezolant. Poşeta îi scăpă pe podeaua vagonului.

— Of, Doamne! suspină doamna. O ridicai cu o mână obosită şi i-o întinsei ţinând-o de colţul cel mai depărtat de fermoar şi cât mai departe de mine, ca să-i arăt că n-aveam nicio intenţie de a mi-o însuşi – dar toată lumea din jur, inclusiv femeia însăşi, mă suspectară.

— Ce căldură! spunea conductorul celor pe care-i cunoştea. Ce vreme!... zăpuşeală!... cald... teribil de cald... Nu vi se pare teribil de cald? ne înăbuşim, nu vi se pare?...

Când mi-l înapoie, biletul avea o pată întunecoasă de umezeală de la degetele lui. Mi se părea imposibil ca pe căldura asta cuiva să-i mai pese ale cui buze ar fi putut să le sărute, al cui avea să fie capul care să îi facă o pată umedă pe buzunarul pijamalei, deasupra inimii!...

...Prin holul casei soţilor Buchanan bătea o briză slabă aducându-ne, mie şi lui Gatsby, sunetul telefonului pe când aşteptam în faţa uşii de

intrare.

— Cadavrul stăpânului! ţipa valetul în receptor. Îmi pare rău doamnă, dar nu vi-l putem livra – e prea cald ca să încercăm să-l atingem în după-amiaza asta.

Ceea ce spunea el în realitate era însă: „Da… da, să văd”.

Puse receptorul de o parte şi se îndreptă către noi, cu faţa lucioasă de transpiraţie, să ne ia din mână pălăriile de pai.

— Doamna vă aşteaptă în salon, ne spuse arătându-ne inutil direcţia.

Pe căldura asta, orice gest superfluu era o adevărată risipă din provizia generală, comună, de viaţă.

Camera, umbrită confortabil de storuri, era întunecoasă şi aproape răcoroasă. Daisy şi Jordan stăteau întinse pe o sofa enormă, ca nişte idoli de argint, strângându-şi în jurul trupurilor rochiile albe, care unduiau în briza şuierătoare a ventilatoarelor.

— Nu ne putem mişca de aici, spuseră amândouă.

Degetele lui Jordan, pudrate cu alb peste bronzul de soare, se opriră o clipă în mâna mea.

— Şi domnul Thomas Buchanan, binecunoscutul sportiv? întrebai.

Exact atunci îi auzii vocea groasă, înăbuşită, răguşită parcă, la telefonul din hol.

Gatsby se oprise în picioare în mijlocul

covorului trandafiriu, privind în jur cu ochi fascinaţi. Daisy îl fixă un moment şi râse, râsul ei dulce, excitant; o zvâcnire măruntă de pudră i se ridică de pe corsaj în aer.

— Potrivit zvonurilor, şopti Jordan, la telefon ar fi amanta lui Tom.

Rămăseserăm tăcuţi. Vocea din hol se ridică o clipă cu o expresie de plictiseală: „Foarte bine atunci. N-am să-ţi mai vând maşina, asta-i tot… N-am niciun fel de obligaţie faţă de dumneata… şi dacă mă mai plictiseşti cu asta la ora prânzului, află că n-am să ţi-o mai înghit!”

— În timpul ăsta ţine măna peste pâlnia receptorului? întrebă Daisy cu cinism.

— Nu, n-o ţine, o asigurai eu. E vorba într-adevăr de o chestiune de afaceri. Se întâmplă să ştiu exact despre ce este vorba.

Tom deschise uşa exploziv, o astupă complet o clipă cu trupul lui voinic şi apoi se năpusti în cameră.

— Domnul Gatsby!

Întinse măna puternică, deschisă, cu o neplăcere bine mascată.

— Îmi pare bine că vă văd aici, domnule… Nick…

— Dă-ne ceva rece de băut! strigă Daisy patetic.

Când Tom părăsi camera, ea se ridică, se îndreptă spre Gatsby şi-i trase capul în jos spre ea, sărutându-l pe gură.

— Ce mult te iubesc, murmură.

— Uiţi că e o doamnă de faţă, spuse Jordan. Daisy întoarse capul spre ea privind-o cu îndoială.

— Şi tu te săruţi cu Nick.

— Ce vulgară eşti!

— Nu-mi pasă! strigă Daisy şi începu să danseze în faţa căminului. Apoi îşi aminti de căldură şi se lungi iarăşi, cu o expresie de vinovăţie, pe sofa, tocmai când o guvernantă cu rochia proaspăt călcată şi scrobită intră în cameră, ţinând de mână o fetiţă.

— Drăgu-ta de-ea, cântă Daisy întinzând braţele. Ia vino tu la mami a ta care te iubeşte aşa de mult.

Guvernanta o eliberă pe fetiţă şi aceasta lipăi prin cameră cuibărindu-se cu timiditate peste rochia maică-sii.

— Drăguţa de ea! ia să vedem, ţi-e plin părul ăsta al tău blond de pudră de la mama! Stai frumos acum şi spune cuminte bună ziua.

Gatsby şi cu mine ne înclinarăm pe rând, strângând mănuţa care ni se oferea fără entuziasm. După aceea, el rămase cu ochii la copil, plin de surpriză. Nu părea că până atunci ar fi crezut cu adevărat în existenţa lui.

— Vezi, m-am îmbrăcat pentru masă, spuse fetiţa întorcându-se spre Daisy, plină de aşteptare.

— Pentru că mami vrea să se mândrească cu tine.

Îşi lipi obrazul de cuta pe care o făcea gâtul

alb şi subţirel al copilului.

— Eşti un vis. Eşti visul cel mai frumos al lui mami.

— Da, admise copilul cu calm. Şi tanti Jordan are o rochie albă.

— Cum îţi plac prietenii lui mami? Daisy o întoarse spre Gatsby. Nu-i aşa că-s drăguţi?

— Unde-i tati?

— Nu seamănă cu taică-său, explică Daisy. Seamănă cu mine. Are părul meu, chipul meu.

Daisy se lăsă din nou pe spate, pe sofa. Guvernanta făcu un pas în cameră, întinzând mâna.

— Haide, Pammy.

— La revedere, iubito!

Cu o ultimă privire peste umăr, fetiţa se lăsă, fără entuziasm dar bine crescută, trasă de mână de guvernantă şi împinsă pe uşă tocmai când Tom se întorcea în cameră, precedând o tavă cu patru pahare cu gin şi cuburi de gheaţă.

Gatsby îşi ridică paharul.

— E o adevărată plăcere să te uiţi la băutura asta rece, spuse el cu o încordare vizibilă. Băurăm cu sorbituri lungi, însetate.

— Am citit undeva că soarele se face tot mai cald pe an ce trece, spunea Tom jovial. Se pare că în curând pământul are să cadă în soare – sau, staţi niţel – cred că tocmai dimpotrivă – soarele se face tot mai rece de la un la altul. Hai cu mine, îi sugeră el lui Gatsby. Vreau să-ţi arăt casa mea.

Îi însoţii pe verandă. Peste golful verzui, cu apele încremenite de căldură, o singură pânză măruntă se târa încetişor către larg. Ochii lui Gatsby o urmăriră o clipă; îşi ridică apoi măna şi arătă spre partea cealaltă a strâmtorii.

— Eu stau chiar vizavi de dumneavoastră.

— Într-adevăr.

Ochii noştri trecură peste răsadurile cu flori, peste pajiştea fierbinte, peste ziarele şi resturile de mâncare risipite pe plajă. Aripile albe ale bărcii alunecau încet pe linia albastră, rece, a orizontului. Dincolo era oceanul întins şi insulele binecuvântate, nenumărate.

— Asta înseamnă să faci sport, spuse Tom dând din cap. Mi-ar plăcea să fim şi eu cu ei, pe barca aceea, măcar un ceas.

Luarăm masa în sufragerie, o cameră întunecoasă acum, cu obloanele lăsate împotriva căldurii, şi sorbirăm o veselie nervoasă odată cu berea de la gheaţă.

— Şi ce-o să facem după-masă? strigă Daisy. Şi ce-o să facem mâine şi în cei treizeci de ani pe care o să-i mai trăim de acum încolo?

— Nu fi morbidă, îi spuse Jordan. Viaţa începe din nou la toamnă, când se răcoreşte vremea.

— Dar acum e atât de cald, insistă Daisy gata să izbucnească în plâns, şi totul e atât de fără rost. Hai să mergem în oraş!

Vocea i se gâtui luptându-se cu căldura, izbindu-se în căldură, încercând s-o modeleze în

formele pe care le-ar fi dorit.

— Am auzit că se poate face un garaj dintr-un grajd, îi spunea Tom lui Gatsby. Dar eu cred că sunt primul care a făcut un grajd dintr-un garaj.

— Cine-i de acord să mergem în oraş? întrebă Daisy stăruitor.

Privirile lui Gatsby plutiră spre ea.

— Ah, strigă Daisy, s-ar zice că nu ţi-e cald deloc!

Ochii li se întâlniră şi rămaseră privindu-se, singuri, suspendaţi în timp. Cu un efort, Daisy îşi coborî privirile spre masă.

— Totdeauna pari atât de nestânjenit de căldură, mai spuse ea.

Era o declaraţie de dragoste, iar Tom Buchanan înţelese. Se schimbă la faţă. Gura i se deschise puţin, îl privi pe Gatsby şi apoi îşi îndreptă ochii înapoi spre Daisy, ca şi cum abia atunci ar fi văzut în ea pe cineva pe care l-ar fi cunoscut odinioară, demult.

— Semeni cu tipul din reclamă, continuă nevinovată, ştii reclama cu tipul acela…

— Foarte bine, o întrerupse Tom repede. Sunt perfect de acord să mergem în oraş. Haideţi, mergem cu toţii în oraş.

Se ridică şi ochii îi oscilară strălucitori de la Gatsby la nevastă-sa. Nu se mişcă nimeni.

— Haideţi!

Părea să-şi fi pierdut puţin controlul.

— Ce s-a întâmplat? Dacă vreţi să mergem în

oraş, haideţi să pornim.

Îşi duse, cu o mână care tremura de efortul făcut pentru a se stăpâni, paharul de bere spre buze. Vocea lui Daisy ne făcu să ne ridicăm în picioare şi ne împinse afară spre aleea cu pietrişul înfierbântat de soare.

— Plecăm aşa? obiectă ea. Chiar acum? Poate mai vrea cineva să mai fumeze o ţigară.

— Cine a vrut a fumat în timpul mesei.

— Ah, haideţi să fim bine dispuşi, îl rugă ea. E prea cald să ne certăm acum. El nu-i răspunse.

— Fă cum vrei atunci, spuse Daisy. Haide, Jordan.

Urcară amândouă să se pregătească, în timp ce noi, cei trei bărbaţi, rămaserăm în picioare, izbind cu vârful pantofului în pietrişul aleii. Spirala argintie a lunii începuse să tremure pe cer spre apus. Gatsby încercă să spună ceva, se răzgândi, însă Tom se întoarse spre el şi-l privi întrebător.

— Poftim?

— Grajdurile sunt chiar aici? îl întrebă Gatsby cu un efort.

— La vreun sfert de milă, la marginea şoselei.

— A. Pauză.

— Nu înţeleg deloc ideea asta cu mersul în oraş! izbucni Torn violent. Femeilor, când le intră ceva în cap…

— Să luăm cu noi ceva de băut? strigă Daisy de la o fereastră deschisă.

— Am să iau nişte whisky, răspunse Tom şi intră în casă.

Gatsby se întoarse rigid spre mine.

— Cătă vreme sunt în casa lui, nu pot să-i spun nimic, bătrâne.

— Daisy are o voce într-adevăr indiscretă, remarcai eu. E o voce plină de…

Ezitai.

— Vocea ei e doldora de bani, spuse Gatsby deodată.

Asta era. Nu înţelesesem până atunci. Era o voce încărcată de bani – acesta era farmecul inepuizabil care vibra, urca şi se stingea, clinchetul glasului, sunetul muzical al vocii ei… Undeva, sus, într-un palat de marmură albă, fiica regelui, fecioara de aur…

Tom ieşi din casă înfăşurând o sticlă într-un prosop, urmat de Daisy şi de Jordan, care aveau pe cap pălărioare mici, strâmte, dintr-o ţesătură metalică, şi purtau pe braţ nişte cape uşoare.

— Mergem cu toţii în maşina mea? întrebă Gatsby.

Pipăi cu mâna pielea verde, fierbinte a banchetelor.

— Ar fi trebuit s-o las undeva la umbră.

— Are comenzile obişnuite? întrebă Tom.

— Da.

— Atunci, ia maşinuţa mea şi am s-o conduc eu pe a dumitale până în oraş.

Sugestia aceasta nu păru să-i placă lui

Gatsby.

— Mi-e teamă că nu prea are benzină, obiectă el.

— Are destulă, spuse Tom jovial, examinând cadranul de pe bord. Şi dacă s-o termina, pot să mă opresc undeva pe drum, la vreun magazin. Astăzi poţi să cumperi orice de la magazinele astea.

După această remarcă în aparenţă nevinovată, urmă o pauză. Daisy îl privi pe Tom încruntându-se şi o expresie de nedefinit, în acelaşi timp decis nefamiliară şi vag, identificabilă, cum nu văzusem descrisă decât în cărţi, trecu peste faţa lui Gatsby.

— Hai, Daisy, spuse Tom împingând-o spre automobilul mai mare. Am să te conduc eu în limuzina asta de circ.

Deschise portiera, însă ea se feri de cercul pe care-l descria braţul lui.

— Du-te tu cu Nick şi cu Jordan. Noi venim în maşina sport.

Se îndreptă spre Gatsby, atingându-i sacoul cu mâna. Jordan, Tom şi cu mine urcarăm pe bancheta din faţă a automobilului lui Gatsby. Tom manevră cam cu îndoială schimbătorul cu care nu era familiarizat şi ţâşnirăm dintr-odată în căldura apăsătoare, lăsându-i pe ceilalţi doi în urmă, pierzându-i din vedere.

— Ai văzut? întrebă Tom.

— Ce să văd?

Mă privi deodată atent, înţelegând că Jordan şi cu mine trebuie să fi ştiut de la bun început.

— Credeţi că sunt tâmpit, nu-i aşa? spuse. S-ar putea să fiu. Dar am uneori o... un fel de intuiţie, care-mi spune ce trebuie să fac. Poate că nu credeţi în asta, însă ştiinţa...

Tăcu. Împrejurările imediate îl covârşiră, îl traseră înapoi de pe marginea abisului teoretic pe care-l comentase în vorbe până atunci.

— Am făcut eu o mică anchetă în legătură cu tipul ăsta, continuă. Dacă aş fi ştiut, aş fi aflat şi mai multe...

— Vrei să spui că ai consultat un medium? întrebă Jordan cu umor.

— Ce tot spui?

Ne privi, în timp ce noi râdeam.

— Ce medium?

— Despre Gatsby.

— Despre Gatsby? Nu, niciun medium. Spuneam că am făcut o mică anchetă în legătură cu trecutul lui.

— Şi ai aflat că e un tip care şi-a făcut studiile la Oxford, îl ajută Jordan.

— La Oxford! se ridică vocea lui Tom cu totul neîncrezătoare. Pe dracu'! Nu vezi că poartă haine roz?!

— Cu toate acestea, e un tip care a trecut pe la Oxford.

— Oxford din statul New Mexico, mormăi Tom dispreţuitor, sau vreun alt orăşel nenorocit de

provincie.

— Ascultă, Tom, dacă eşti atât de snob, de ce l-ai mai invitat la masă? întrebă Jordan iritată.

— Daisy l-a invitat; îl cunoaşte dinainte de căsătoria noastră… Dumnezeu ştie de unde!

Acum, când efectul berii începea să se risipească, deveniserăm cu toţii iritabili şi, conştienţi de asta, făcurăm o bucată de drum în tăcere. Apoi, când ochii doctorului T.J. Eckleburg îşi arătară privirea ceţoasă în faţa noastră pe şosea, îmi amintii avertismentul lui Gatsby în legătură cu benzina din rezervorul automobilului.

— Avem benzină de ajuns până în oraş, spuse Tom.

— Dar uite un garaj aici, obiectă Jordan. N-am niciun chef să rămânem pe drum în căldura asta de cuptor.

Tom acţionă nervos ambele frâne şi automobilul se opri brusc, stârnind praful, chiar sub firma lui Wilson. După o clipă, proprietarul însuşi ieşi din clădire privind cu ochii adânciţi în orbite spre automobilul nostru.

— Nişte benzină! strigă Tom cu brutalitate. De ce crezi că ne-am oprit, să admirăm peisajul?

— Sunt bolnav, spuse Wilson fără să se mişte. Toată ziua mi-a fost rău.

— Ce s-a întâmplat?

— Sunt complet epuizat.

— Şi ce vrei, să mă servesc singur? întrebă Tom. La telefon păreai destul de sănătos.

Cu un efort, Wilson ieşi din umbră dezlipindu-se din pragul uşii şi, gâfâind, deşurubă capacul rezervorului de benzină. În lumina soarelui arăta verde la faţă.

— Nu voiam să te deranjez de la masă, spuse. Însă am mare nevoie de bani şi mă întrebam ce ai de gând să faci până la urmă cu maşina aia veche a dumitale.

— Dar asta cum îţi place? se interesă Tom. Am cumpărat-o săptămâna trecută.

— O maşină pe cinste, spuse Wilson încordându-se asupra pompei.

— N-ai vrea s-o cumperi?

— Cum să nu, surâse Wilson palid. Nu, dar aş putea scoate ceva pe cealaltă.

— Dar de ce ai nevoie de bani, aşa, dintr-odată?

— Nu mai suport să stau aici. Vreau să plec. Nevastă-mea şi cu mine vrem să ne mutăm undeva în Vest.

— Soţia dumitale vrea? exclamă Tom surprins.

— De zece ani numai despre asta vorbeşte.

Wilson se odihni un moment sprijinindu-se de pompă, apărându-şi ochii cu mâna.

— Şi acum are să meargă fie că vrea, fie că nu. Am s-o iau cu forţa.

Automobilul mic, sport, trecu ca o săgeată pe lângă noi într-un nor de praf, lăsând să se vadă strălucirea unei mâini care se agita în direcţia

noastră.

— Cât îţi datorez? întrebă Tom răguşit.

— Am început să înţeleg în ultimele două-trei zile o chestiune ciudată, remarcă Wilson. De asta vreau s-o iau din loc. De asta te-am tot pisat cu maşina.

— Cât îţi datorez?

— Un dolar şi douăzeci de cenţi. Căldura nemiloasă începuse să mă năucească şi am trecut printr-un moment neplăcut înainte de a-mi da seama că, până atunci, bănuielile lui nu se opriseră asupra lui Tom. Descoperise că Myrtle ducea o viaţă a ei, complet deosebită de a lui, într-o altă lume, şi şocul acesta îl îmbolnăvise fizic. Îl privii lung pe Wilson, apoi pe Tom, care făcuse el însuşi o descoperire similară cu mai puţin de un ceas înainte – şi mi se păru că nu există nicio diferenţă între oameni, nicio deosebire de inteligenţă sau de rasă, atât de profundă ca deosebirea dintre oameni bolnavi şi sănătoşi. Wilson era atât de bolnav, încât părea vinovat, strivit de o vină de neiertat – ca şi cum ar fi necinstit vreo biată fată, lăsând-o însărcinată.

— Am să-ţi dau maşina, spuse Tom. Am să ţi-o trimit mâine după-amiază.

Locul acesta mi se păruse întotdeauna vag neliniştitor, chiar în lumina limpede a după-amiezilor, şi acum mă surprinsei întorcând capul ca şi cum aş fi simţit ceva în spate. Deasupra fantomelor de cenuşă, ochii uriaşi ai doctorului T.J.

Eckleburg îşi continuau pânda, însă după o clipă remarcai că şi alţi ochi ne priveau cu o intensitate stranie, de la mai puţin de zece metri.

La una din ferestrele de deasupra garajului, perdelele fuseseră împinse uşor într-o parte şi Myrtle Wilson privea cu încordare spre automobilul nostru. Era atât de absorbită, încât nu-şi dădea seama că ea însăşi e observată şi pe faţă i se succedau emoţiile, ca obiectele care apar într-o fotografie developată cu încetul. Avea o expresie curios de familiară, o expresie pe care o văzusem adesea pe feţele femeilor, dar pe chipul ei mi se păru lipsită de sens şi inexplicabilă până când înţelesei că ochii ei, deschişi larg cu un fel de spaimă geloasă, erau fixaţi nu asupra lui Tom, ci a lui Jordan Baker, pe care o credea soţia lui.

Nu există confuzie mai mare decât aceea creată într-o minte simplă şi, pe când ne îndreptam spre oraş, Tom era literalmente biciuit de valuri arzătoare de panică. Atât soţia cât şi amanta, care până acum un ceas erau sigure şi invulnerabile, îi scăpau precipitat de sub control. Instinctul îl făcu să apese pe accelerator, atât pentru a o ajunge pe Daisy, cât şi pentru a-l lăsa pe Wilson cât mai departe în urmă, şi ne îndreptarăm astfel către Astoria cu cincizeci de mile pe oră, până când, printre umbrele aruncate de dantelăriile de pânză de păianjen ale podurilor trenului aerian, regăsirăm în faţa noastră micul automobil albastru sport.

— Sălile de cinematograf de aici, din jurul Străzii 50, sunt răcoroase, spuse Jordan. Îmi place New York-ul în după-amiezile de vară, când toată lumea e plecată. E ceva senzual în aer, ceva copt, ca şi cum tot felul de fructe ciudate ar sta gata să-ţi cadă în palme.

Cuvântul „senzual” avu darul să-l tulbure şi mai mult pe Tom, însă, înainte de a fi putut găsi un pretext pentru a protesta, automobilul sport din faţa noastră se opri şi Daisy ne făcu semn să tragem alături.

— Ei, unde mergem? strigă.

— Ce-aţi zice de-un film?

— Dar e atât de cald, se plânse ea. Duceţi-vă voi. Noi facem un tur şi ne întâlnim undeva pe urmă.

Se străduia să dea dovadă de inventivitate.

— Ne întâlnim undeva la un colţ. Ca semn de recunoaştere, am să fumez două ţigări deodată.

— Nu putem discuta asta aici, spuse Tom nerăbdător, şi tocmai atunci un camion în spatele nostru claxonă cu furie. Veniţi după noi la poarta dinspre sud a Central Park-ului, în faţa hotelului Plaza.

Pe drum întoarse capul de mai multe ori ca să le supravegheze maşina şi, dacă traficul îi făcea să întârzie, încetinea şi el până când se puteau apropia. Cred că era înspăimântat la gândul că cei doi s-ar fi putut furişa pe vreo stradă laterală, dispărând din viaţa lui pentru totdeauna.

Însă n-o făcură. Şi cu toţii aleserăm soluţia mult mai puţin explicabilă de a reţine un apartament la hotelul Plaza.

De cearta prelungită şi tumultuoasă care s-a încheiat cu urcarea noastră în acel apartament nu-mi mai amintesc, deşi păstrez o amintire puternică, fizică, a pantalonilor care mi se lipeau ca un şarpe umed, tot mai sus, pe picioare, şi a picăturilor intermitente de sudoare care-mi alunecau îngheţate de-a lungul şirei spinării. Totul începu la sugestia lui Daisy, că ar fi fost nimerit să luăm cinci camere şi să facem fiecare câte o baie rece, apoi căpătă formă concretă când cineva se gândi să găsim „un loc unde să bem ceva răcoritor". Fiecare dintre noi spuse iarăşi şi iarăşi că asta era o „idee tâmpită" – vorbeam cu toţii în acelaşi timp, adresându-ne unui funcţionar buimăcit de la recepţia hotelului şi ni se părea, sau ne prefăceam că ni se pare, că suntem grozav de spirituali…

Camera era mare şi înăbuşitoare şi, cu toate că se făcuse patru după-amiază, când geamurile fură deschise nu pătrunse decât un val de aer cald, de seră, dinspre parc. Daisy se duse drept la oglindă, se opri acolo în picioare, cu spatele spre noi, potrivindu-şi părul.

— Ce apartament frumos, şopti Jordan cu respect – şi râserăm cu toţii.

— Deschideţi încă o fereastră, comandă Daisy fără să se întoarcă spre noi.

— Nu mai e niciuna.

— Atunci să telefonăm să ne aducă un târnăcop…

— În primul rând trebuie să nu ne mai gândim la căldură, spuse Tom nerăbdător. Ne faci pe toţi să ne simţim de zece ori mai rău plângându-te tot timpul de cât de cald îţi este ţie.

Desfăşură prosopul strâns în jurul sticlei de whisky şi o puse pe masă.

— De ce n-o laşi în pace pe Daisy, bătrâne? remarcă Gatsby. Dumneata ai ţinut să venim în oraş.

Urmă un moment de tăcere. Cartea de telefon alunecă din cuiul ei din perete şi căzu cu zgomot mare pe duşumea, la care Jordan şopti:

„Pardon” – însă de data asta nu mai râse nimeni.

— O ridic eu, mă oferii.

— Lasă, uite, am ridicat-o.

Gatsby examină sfoara ruptă, murmură „Hm!” într-un fel ciudat şi azvârli cartea pe un scaun.

— Asta-i o expresie favorită de-a dumitale? întrebă Tom agresiv.

— Care anume?

— Chestia asta cu „bătrâne”, cu care îi tot dai zor. De unde ai învăţat-o?

— Ascultă, Tom, zise Daisy întorcându-se de la oglindă, dacă ai de gând să fii grosolan, nu mai stau aici niciun moment, la mai bine telefonul şi

comandă nişte gheaţă pentru băutură.

În clipa în care Tom ridică receptorul, căldura comprimată în jurul nostru explodă sonor şi ne trezirăm ascultând acordurile bubuitoare ale marşului nupţial de Mendelsohn, de undeva din sala de bal de sub noi.

— Imaginaţi-vă, să te căsătoreşti pe căldura asta! exclamă Jordan îngrozită.

— Dar şi eu m-am măritat la mijlocul lui iunie, îşi aminti Daisy. La Louisville, în iunie! Ştiu că a leşinat cineva. Cine a leşinat, Tom?

— Biloxi, răspunse el scurt.

— Un tip pe care-l chema Biloxi. „Blocks” Biloxi, fabricant de lăzi – zău că-i adevărat – şi era din Biloxi, statul Tennessee.

— Ştiu că l-au dus acasă la mine, adăugă Jordan, pentru că locuiam la două case de biserică. A rămas la noi trei săptămâni, până când i-a pus tata în vedere s-o întindă. A doua zi după ce-a plecat el, a murit tata.

După o clipă adăugă:

— N-a fost nicio legătură între plecarea lui şi moartea tatii.

— Am cunoscut şi eu pe unul Bill Biloxi, din Memphis, remarcai eu.

— Era vărul lui. I-am aflat istoria întregii familii până a plecat de la noi. Mi-a dat în dar o crosă de aluminiu pe care o folosesc şi astăzi.

Muzica se oprise, probabil când începuse ceremonia, şi acum prin fereastră se revărsară

ovaţii prelungite, urmate de strigăte intermitente şi, în cele din urmă, de izbucnirea jazzului, odată cu care începu dansul.

— Am îmbătrânit, spuse Daisy. Dacă am fi tineri, ne-am ridica să dansăm.

— Adu-ţi aminte de Biloxi, o avertiză Jordan. Tu unde l-ai cunoscut, Tom?

— Pe Biloxi?

Se concentră cu un efort.

— Nu-l cunoşteam. Era prieten cu Daisy.

— Ba deloc, negă ea. Nu l-am văzut în viaţa mea. A venit în maşina cea mare cu invitaţii tăi.

— Mie mi-a spus că te cunoaşte pe tine. Zicea că aţi copilărit împreună la Louisville. L-a adus Asa Bird în ultimul moment şi m-a întrebat dacă e loc şi pentru el.

Jordan surâse.

— O fi fost vreun tip care făcea autostopul să se întoarcă acasă. Mie mi-a spus că fusese preşedintele asociaţiei studenţeşti din anul vostru, la Yale.

Tom şi cu mine ne privirăm neîncrezători.

— Biloxi?

— În primul rând, nici n-am avut preşedinte…

Piciorul lui Gatsby bătea un ritm scurt, agitat, şi Tom îl fixă întorcându-se brusc către el.

— Apropo, domnule Gatsby, după câte aud eşti absolvent de la Oxford.

— Nu tocmai.

— Ba da. Am auzit că ai fost la Oxford.

— Da… am fost.

Pauză. Apoi vocea lui Tom, neîncrezătoare, insultătoare:

— Probabil că ai fost la Oxford cam pe vremea când Biloxi era la New Haven.

O nouă pauză. Un chelner bătu la uşă şi intră cu găleata cu gheaţă, dar nici mulţumirile lui şi nici zgomotul înăbuşit al uşii închise nu sparseră tăcerea. Amănuntul acesta atât de pasionant avea să fie, în sfârşit, limpezit.

— Ţi-am spus că am fost la Oxford, spuse Gatsby.

— Te-am auzit, dar aş vrea să ştiu când.

— În 1919. N-am stat decât cinci luni. Din cauza asta nu pot să afirm că am absolvit facultatea acolo.

Tom aruncă o privire în jur, să vadă dacă îi împărtăşeam suspiciunile. Însă noi toţi îl fixam pe Gatsby.

— A fost un fel de recompensă oferită câtorva ofiţeri după armistiţiu, continuă el. Aveam posibilitatea să mergem la oricare dintre universităţile din Anglia sau Franţa.

Mă simţeam îndemnat să mă ridic şi să-l bat pe umăr. Era una dintre clipele pe care le mai cunoscusem şi altă dată, şi în care-mi recâştigam toată încrederea în el.

Cu un surâs vag, Daisy se ridică, îndreptându-se spre masă.

— Deschide sticla de whisky, Tom, comandă

ea, şi am să vă pregătesc un cocteil. N-o să mai pari atunci atât de stupid… Haide!

— Stai niţel, lătră Tom. Aş vrea să-i mai pun domnului Gatsby încă o întrebare.

— Te rog, spuse Gatsby politicos.

— Ce fel de scandal încerci dumneata să provoci în casa mea?

Dăduseră, în sfârşit, cărţile pe faţă şi Gatsby părea uşurat.

— Nu provoacă niciun fel de scandal – Daisy îi privea disperată, când pe unul, când pe celălalt. Tu faci scandal. Încearcă şi stăpâneşte-te, te rog.

— Să mă stăpânesc, repetă Tom parcă nevenindu-i a crede. Probabil că la modă acum este să stai liniştit şi să-l laşi pe neica Nimeni care vine de nicăieri să facă dragoste cu nevastă-ta. Dacă la asta vă gândiţi, atunci să nu contaţi pe mine… Sunt unii care încep astăzi să-şi bată joc de viaţa de familie, de instituţia familiei şi după aia te trezeşti că totul este aruncat la gunoi şi se ajunge chiar la căsătorii mixte între albi şi negri.

Înfierbântat de platitudinile acestea pătimaşe, se şi vedea, rămas singur în picioare, ultima pavăză a civilizaţiei.

— Aici suntem cu toţii albi, murmură Jordan.

— Ştiu că nu sunt tocmai popular. Eu nu trântesc recepţii cu sute de invitaţi. Am impresia că trebuie neapărat să-ţi transformi casa în cocină de porci ca să poţi spune că ai prieteni aici, în lumea asta modernă.

Oricât aş fi fost de furios, cum eram cu toţii, mă simţeam ispitit să izbucnesc în râs de câte ori Tom deschidea gura. Trecerea bruscă de la propriul libertinaj la criticile puritane era de mare efect.

— Am să-ţi spune ceva, bătrâne, începu Gatsby.

Însă Daisy îi ghici intenţia.

— Te rog, nu! îl întrerupse ea disperată. Hai să ne întoarcem acasă, vă rog. De ce dracu’ nu plecăm acasă?

— Bună idee. M-am ridicat:

— Hai, Tom. Nimeni nu mai are chef de băut acum.

— Vreau să aflu ce vrea să-mi spună domnul Gatsby.

— Soţia dumitale nu te iubeşte pe dumneata, spuse Gatsby. Nu te-a iubit niciodată. Pe mine mă iubeşte.

— Trebuie să fii complet nebun! exclamă Tom automat.

Gatsby sări în picioare tremurând de tensiune.

— Nu te-a iubit niciodată, auzi? S-a căsătorit cu dumneata doar pentru era săracă şi nu mai avea putere să mă aştepte pe mine. A fost o greşeală teribilă, însă în sinea ei n-a iubit niciodată pe nimeni, în afară de mine!

La punctul acesta, Jordan şi cu mine încercarăm să plecăm, însă Tom şi Gatsby stăruiră

ferm, ba unul, ba celălalt, să rămânem – ca şi cum niciunul dintre ei n-ar mai fi avut nimic de ascuns şi ar fi fost un privilegiu să-şi împărtăşească şi altora, cu cât mai multă dărnicie, emoţiile.

— Stai jos, Daisy, spuse Tom, încercând fără succes să găsească un ton patern. Ce-i cu chestia asta? Vreau să ştiu şi eu.

— Ţi-am spus eu ce-i cu chestia asta, spuse Gatsby. De cinci ani – şi habar n-ai avut. Tom se întoarse repede spre Daisy.

— Vrei să spui că te vezi cu individul ăsta de cinci ani?

— Nu ne-am văzut, spuse Gatsby. Nu, nu ne-am putut întâlni. Însă fiecare din noi l-a iubit pe celălalt toată vremea asta, bătrâne, şi dumneata habar n-ai avut. Ce mai rădeam uneori – dar în ochii lui nu era nici urmă de râs – când mă gândeam că dumneata habar n-ai.

— A, asta-i tot.

Tom îşi lipi unul de altul vârfurile degetelor, ca un pastor, şi se lăsă pe spate în fotoliu.

— Eşti ţicnit! explodă el. Nu pot să vorbesc despre ce s-a întâmplat acum cinci ani, pentru că atunci n-o cunoşteam pe Daisy. Şi să mă ia dracu’ dacă înţeleg cum ai fi putut ajunge la mai puţin de o milă de ea, doar dacă nu erai băiatul de prăvălie care-i aducea pachetele la uşa din dos. Tot restul e o minciună idioată. Daisy mă iubea când s-a măritat cu mine şi mă iubeşte şi acum.

— Nu, spuse Gatsby clătinând din cap.

— Ba da, poţi să fii sigur. Toată chestia e că uneori îi intră idei în cap şi nu mai ştie nici ea ce face, spuse clătinând din cap, cu un aer de înţelepciune. Şi în plus, eu o iubesc pe Daisy. Câteodată îmi iau câmpii şi mă fac de râs, dar mă întorc întotdeauna la ea, şi în adâncul inimii tot pe ea o iubesc.

— Eşti revoltător, spuse Daisy.

Se întoarse spre mine şi vocea îi coborî cu o octavă, făcând să vibreze întreaga încăpere de un dispreţ pătrunzător:

— Ştiţi de ce ne-am mutat de la Chicago? Chiar mă miră că n-aţi aflat de mica lui escapadă, sau, cum zice el, de câmpii pe care şi i-a luat.

Gatsby traversă camera şi se opri în picioare alături de ea.

— Daisy, toate astea s-au terminat, spuse grav. Nu mai au niciun fel de importanţă. Spune-i doar adevărul – că nu l-ai iubit niciodată – şi totul va fi şters pentru totdeauna.

Daisy îl privi cu ochi orbi.

— Cum, cum aş putea să-l iubesc… Cum ar fi cu putinţă?

— Nu l-ai iubit niciodată.

Daisy şovăi. Privirile i se îndreptară spre Jordan şi spre mine cu un fel de rugăminte, ca şi cum şi-ar fi dat seama în sfârşit de ceea ce făcea – ca şi cum până atunci n-ar fi vrut niciun moment cu adevărat să facă ceva. Dar acum se făcuse. Era prea târziu.

— Nu l-am iubit niciodată, spuse trecând peste o rezistenţă perceptibilă.

— Nici la Kapiolani? întrebă Tom deodată.

— Nu.

Din sala de bal de jos, acorduri înăbuşite, sufocante, urcau greoaie prin valurile de aer fierbinte.

— Nici în ziua aceea când te-am purtat în braţe de la Punch Bowl ca să nu-ţi uzi pantofii? în vocea lui suna o tandreţe răguşită…

— Daisy?

— Nu, te rog, nu.

Glasul îi suna rece, însă resentimentul îi pierise. Îl privi pe Gatsby.

— Gata, Jay, spuse – însă mâna îi tremura când încercă să-şi aprindă ţigara, deodată aruncă pe covor ţigara şi chibritul încă arzând. Ah, prea multe vrei! îi strigă lui Gatsby. Te iubesc acum – nu-ţi ajunge? Nu mai pot să desfac ce-a fost în trecut.

Începu să suspine disperată.

— L-am iubit şi pe el o dată – dar te-am iubit şi pe tine.

Ochii lui Gatsby se deschiseră mari, apoi se închiseră.

— Mă iubeşti şi pe mine? repetă el.

— Asta-i o minciună, spuse Tom sălbatic. Habar nu mai avea de existenţa dumitale. Ce tot spui – există între Daisy şi mine lucruri pe care dumneata n-ai să le ştii niciodată, lucruri pe care

niciunul dintre noi doi nu le-ar putea uita vreodată!

Cuvintele acestea păreau să muşte fizic din Gatsby.

— Vreau să vorbesc cu Daisy singură, insistă el. Acum e tulburată…

— Chiar şi singură, n-am să pot spune că nu l-am iubit niciodată pe Tom, recunoscu Daisy jalnic. N-ar fi adevărat.

— Sigur că n-ar fi adevărat, aprobă Tom. Daisy se întoarse spre el.

— L-ar ţie mult îţi pasă, spuse.

— Bineînţeles că-mi pasă. De acum încolo o să am mult mai multă grijă de tine.

— Nu înţelegi, spuse Gatsby cu o umbră de panică în voce. Dumneata n-ai să mai ai grijă deloc de ea de acum încolo.

— Nu? căscă Tom ochii larg şi râse; acum se controla perfect. Şi de ce, mă rog?

— Pentru că Daisy te părăseşte.

— Prostii!

— Ba da, plec, spuse ea cu efort vizibil.

— Nu mă părăseşte deloc. Cuvintele lui Tom păreau deodată să cadă de sus asupra lui Gatsby.

— N-o să mă părăsească pentru un escroc vulgar, care ar trebui să fure inelul pe care să i-l pună pe deget.

— Nu mai suport! strigă Daisy. Vă rog, vă rog. Haideţi să plecăm.

— În fond, cine eşti dumneata? izbucni Tom.

Că faci parte din adunătura care se învârteşte în jurul lui Meyer Wolfsheim, asta am aflat şi eu. Am făcut cercetări în legătură cu afacerile dumitale – şi am să continui, mâine chiar.

— Eşti liber s-o continui cât vrei, bătrâne, spuse Gatsby calm.

— Am aflat şi ce sunt exact „magazinele” alea ale dumitale.

Se întoarse spre noi şi vorbele se revărsară într-un adevărat torent:

— El şi cu Wolfsheim ăsta au cumpărat o grămadă de prăvălioare pe străzi dosnice, aici şi la Chicago, şi vând alcool din cereale. Asta-i una din treburile cu care se îndeletniceşte. L-am mirosit că-i traficant de alcool de prima dată când l-am văzut şi nu m-am înşelat prea tare.

— Şi ce-i cu asta? îl întrebă Gatsby politicos. Nici prietenul dumitale, Walter Chase, nu s-a considerat mai presus de afacerea asta.

— Şi l-aţi băgat la apă, nu? L-aţi lăsat să intre în puşcărie o lună de zile, acolo, în New Jersey. Doamne! Ar trebui să-l auzi pe Walter cum vorbeşte despre dumneata!

— Când a venit la noi era complet falit. Ne-ar fi sărutat şi mâinile, numai să-i dăm prilejul să câştige un ban, bătrâne.

— Nu-mi mai tot spune „bătrâne”! ţipă Tom, iar Gatsby rămase tăcut. Walter ar fi putut să vă bage la apă şi pentru că aţi încălcat legea pariurilor, dar Wolfsheim l-a ameninţat, silindu-l

să-şi ţină gura.

Expresia aceea nefamiliară, dar care părea uşor de recunoscut, reveni pe chipul lui Gatsby.

— Afacerea cu magazinele e numai un mărunţiş. Dar ştiu că acum pui la cale altceva, ceva despre care lui Walter îi e prea frică să vorbească.

O privii pe Daisy, care se uita înspăimântată de la Gatsby la soţul ei, şi o privii şi pe Jordan, care începuse să ţină în echilibru pe vârful bărbiei un obiect nevăzut, dar pentru ea pasionant. Apoi am întors capul spre Gatsby – speriat de expresia feţei lui. Părea – şi spun asta cu tot dispreţul pentru clevetirile fără sens şuşotite în grădina lui – că într-adevăr ar fi putut omorî un om. O clipă, expresia trăsăturilor sale n-ar fi putut fi descrisă decât cu formula aceasta fantastică.

Trecu însă, iar el începu o conversaţie agitată cu Daisy, negând totul, apărându-şi reputaţia împotriva unor acuzaţii care nici nu fuseseră formulate. Cu fiecare cuvânt, însă, Daisy se retrăgea tot mai departe în sine, astfel că în cele din urmă Gatsby renunţă, şi la sfârşit doar visul lui mort se mai lupta pe când după-amiaza se stingea încet, şi-l vedeam încercând să atingă ceea ce acum era de neatins, zbătându-se nefericit în spaima că avea să recadă în disperare, chinuindu-se să ajungă la glasul, acum pierdut, din colţul celălalt al încăperii.

Şi glasul acela ne imploră iar să plecăm.

— Te rog, Tom! Nu mai suport.

Ochii ei înspăimântaţi arătau că, oricare i-ar fi fost planurile până atunci, oricât curaj ar fi avut, acum era pierdută.

— Duceţi-vă voi doi acasă, Daisy, spuse Tom. În maşina domnului Gatsby.

Îl privi pe Tom, alarmată de vorbele acestea, însă Tom stărui cu un fel de dispreţ mărinimos.

— Du-te. N-are să te mai plictisească de-acum înainte. Cred că-şi dă seama că flirtul acesta pretenţios s-a sfârşit.

Plecară fără o vorbă, înlăturaţi, împinşi dintr-odată în întâmplător, izolaţi ca nişte stafii, îndepărtaţi chiar de mila pe care am fi putut-o simţi faţă de ei.

După o clipă, Tom se ridică şi începu să înfăşoare în prosop sticla de whisky nedesfăcută.

— Vreţi ceva de băut? Tu, Jordan?… Nick? N-am răspuns.

— Nick? mă întrebă iarăşi.

— Ce?

— Nu vrei să bei?

— Nu… Tocmai mi-am adus aminte că azi e ziua mea.

Împlineam treizeci de ani. În faţa mea se întindea, ameninţător, rău prevestitor, un nou deceniu.

Era ora şapte când ne-am urcat în automobilul lui sport, îndreptându-ne spre Long Island. Tom vorbea fără întrerupere, exaltat parcă

şi răzând mereu, însă vocea lui era pentru Jordan şi pentru mine tot atât de îndepărtată ca freamătul străin de pe trotuare, ca şi huruitul trenului aerian de deasupra. Până şi simpatia omenească are limitele ei, şi ne simţeam uşuraţi să lăsăm acum în urma noastră, odată cu luminile oraşului, cearta lor tragică. Treizeci de ani – perspectiva unui deceniu de singurătate, o înşiruire tot mai scurtă de prieteni burlaci, o servietă tot mai subţire în care să-mi port entuziasmele, părul tot mai rărit. Însă acum alături de mine era Jordan, care, spre deosebire de Daisy, era prea deşteaptă ca să mai târască după ea de la o vârstă la alta vise uitate. Pe când treceam pe sub un pod întunecat, faţa ei palidă se aplecă leneşă peste umărul meu şi înfricoşătoarea ultimă bătaie a celor treizeci de ani se stinse încet la apăsarea liniştitoare a mâinii ei.

Astfel alunecam înspre moarte, prin amurgul din care căldura zilei pierea treptat.

Grecul cel tânăr, Michaelis, care ţinea cafeneaua de lângă grămezile de cenuşă, fu martorul principal la anchetă. Dormise toată ziua, cât fusese cald, până la ora cinci, când se dusese să se mai dezmorţească spre garaj şi-l găsise pe George Wilson bolnav în biroul lui – bolnav de-adevărat, cu faţa nisipie ca şi părul, şi tremurând din tot corpul. Michaelis îl sfătuise să se culce, însă Wilson refuzase, spunând că nu-şi putea permite să piardă clienţii. În timp ce vecinul său

încerca să-l convingă, izbucniseră nişte zgomote violente la etaj, deasupra lor.

— Am încuiat-o pe nevastă-mea sus, explicase Wilson, calm. Are să stea acolo până poimâine, când plecăm de-aici. Ne mutăm.

Michaelis rămăsese năucit; erau vecini de patru ani şi Wilson nu păruse niciodată în stare de asemenea acţiuni energice şi precise. În general se comporta ca un om sfârşit: când nu lucra, stătea pe scaun în prag şi se uita la oamenii şi maşinile care treceau pe drum. Când îi vorbea cineva, răspundea invariabil cu un râs agreabil, decolorat. Era bărbatul nevesti-sii, nu el însuşi bărbat.

Era deci firesc că Michaelis să încerce să afle ce se întâmplase. Însă Wilson nu voise să-i dea nicio explicaţie. În schimb, începuse să-i arunce priviri curioase, bănuitoare, şi să-l întrebe ce făcuse la anumite ore, în anumite zile. Tocmai când începuse să se simtă de-a dreptul stânjenit, prin faţa uşii trecuse un grup de muncitori îndreptându-se spre cafeneaua lui şi Michaelis profitase de prilej ca să plece, cu gândul să se întoarcă mai târziu. Dar nu mai revenise. Uitase probabil, uitase pur şi simplu. Îşi amintise de conversaţia de mai sus când ieşise puţin din restaurant, să fi fost ceva după ora şapte, fiindcă auzise vocea doamnei Wilson, răstită, certăreaţă, jos în garaj.

— Bate-mă! o auzise ţipând. Pune-mă jos,

calcă-mă în picioare, bate-mă, mă, laşule şi nenorocitule!

O clipă mai târziu se năpustise afară dând din mâini şi ţipând şi, înainte ca el să fi putut schiţa vreun gest din pragul restaurantului, totul se terminase.

„Automobilul morţii”, cum îl numiseră ziarele, nici măcar nu oprise. Ţâşnise din amurgul tot mai întunecat, şuierase tragic o clipă, apoi dispăruse după colţ. Michaelis nu era sigur nici măcar ce culoare fusese. Cealaltă maşină, cea care se îndrepta către New York, oprise după vreo sută de metri şi şoferul se întorsese în goană spre locul unde Myrtle Wilson, cu viaţa acum violent curmată, rămăsese în genunchi pe şosea, amestecându-şi cu praful sângele negru şi gros.

Michaelis şi şoferul fuseseră primii care ajunseseră lângă ea. Însă când îi rupseseră bluza umedă de transpiraţie, trăgând-o într-o parte, văzuseră sânul stâng care îi atârna desprins, abia mai ţinându-se. Şi nu mai era nevoie să asculte inima sub el. Gura îi era larg deschisă şi sfâşiată la colţuri, ca şi cum s-ar fi înecat uşor pierzându-şi vitalitatea nestăpânită care o însufleţise atâta vreme.

Cele trei sau patru automobile şi mulţimea de oameni erau vizibile de la distanţă.

— Un accident! spuse Tom. E bine, Wilson o să aibă de lucru, în sfârşit.

Încetini, fără intenţia de a opri, dar când ne

apropiarăm, chipurile mute, concentrate, ale celor care stăteau la uşa garajului îl făcură să apese pe frână fără să vrea.

— Aruncăm o privire, zise el îndoit. Doar una. Devenii conştient de sunetul prelung, un vaiet găunos ce se ridica neîntrerupt din garaj şi care, pe când ne dădeam jos din maşina decapotabilă, se articulă în cuvintele „O, Doamne, Dumnezeule!”, rostite iar şi iar într-un geamăt înăbuşit.

— Aici s-a întâmplat ceva urât, rosti Tom incitat.

Se săltă pe vârfuri şi privi peste cercul de capete în garajul luminat de un singur bec gălbui, care se legăna într-o cuşcă de sârmă, deasupra. Apoi scoase un sunet aspru, din gâtlej şi, făcându-şi loc dintr-o singură mişcare a braţelor puternice, pătrunse înăuntru.

Cercul se închise la loc cu murmure nemulţumite; trecu un minut bun până reuşii să văd ceva. Apoi alţi nou-sosiţi rupseră rândurile, împingându-ne brusc, pe Jordan şi pe mine, spre interior.

Cadavrul lui Myrtle Wilson, înfăşurat într-o pătură şi apoi în alta, ca şi cum i-ar fi fost frig în noaptea aceea înăbuşitoare, zăcea pe o masă de lucru, lângă perete, şi Tom, cu spatele la noi, stătea aplecat deasupra ei, nemişcat. Lângă el se afla un poliţist, sosit pe motocicletă, scriind cu multă osteneală şi numeroase corecturi într-un

carneţel. La început n-am înţeles de unde veneau cuvintele gemute care răzbăteau cu ecou zgomotos prin încăperea aceasta înaltă şi goală – apoi l-am văzut pe Wilson oprit pe pragul ridicat cu câteva trepte, al biroului, legănându-se înainte şi-napoi şi ţinându-se cu amândouă mâinile de tocul uşii. Lângă el stătea un om care-i vorbea cu voce scăzută şi încerca din când în când să-i pună mâna pe umăr, dar Wilson nu auzea şi nu vedea nimic. Privirile îi coborau încet de la becul ce se legăna spre masa de lângă perete şi ceea ce era pe ea, apoi zvâcneau înapoi spre lumină şi tot timpul scotea geamătul acela neîncetat, ascuţit, oribil:

— O, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule! După un timp, Tom îşi înălţă capul cu un fel de zvâcnet şi, după ce aruncă în jurul său, prin garaj, o privire sticloasă, adresă o remarcă înecată, incoerentă, poliţistului.

— M-a-v… spuse poliţistul… o…

— Nu, r, îl corectă celălalt. M-a-v-r-o…

— Ascultă aici! izbucni Tom sălbatic.

— … r, spuse poliţistul, o…

— … g…

— … g… şi îşi ridică încet capul când mâna voinică a lui Tom se lăsă brusc pe umărul său. Dumneavoastră ce vreţi, domnule?

— Ce s-a întâmplat?… Asta vreau să ştiu.

— A călcat-o o maşină, A murit pe loc.

— A murit pe loc, repetă Tom cu ochii

pierduţi.

— Ieşise afară, în drum. Porcul din maşină nici măcar n-a oprit.

— Erau două automobile, spunea Michaelis, unul venea, altul se ducea. Înţelegi?

— Unde se ducea? întrebă poliţistul atent.

— Mergeau fiecare în altă direcţie. Şi, ea… – ridică mâna spre pătura de pe masă, dar îşi stăpâni gestul la mijloc şi lăsă să-i cadă braţul de-a lungul trupului – … a ieşit în fugă din garaj şi maşina care venea dinspre New York a intrat direct în ea, cu treizeci sau patruzeci de mile pe oră.

— Cum se cheamă locul ăsta? întrebă poliţistul.

— Nu se cheamă în niciun fel. Un negru palid, bine îmbrăcat, făcu un pas spre noi.

— Era un automobil galben, spuse, un automobil mare şi galben. Nou.

— Ai văzut accidentul? întrebă poliţistul.

— Nu, dar maşina a trecut pe lângă mine pe drum şi avea mai mult de patruzeci de mile pe oră. Poate cincizeci, şaizeci.

— Ia vino încoace şi spune cum te cheamă. Fiţi atenţi. Vreau să ştiu cum îl cheamă.

Unele replici din această conversaţie trebuie să fi ajuns până la Wilson, care se legăna înainte şi înapoi în pragul biroului, căci dintr-odată jelania neîntreruptă făcu loc unei teme noi:

— Nu-i nevoie să-mi spuneţi ce fel de maşină

era! Ştiu eu bine ce maşină era.

Îl priveam pe Tom şi am văzut cum muşchii de pe umăr i se încordează dintr-odată sub stofa hainei. Se îndreptă repede spre Wilson şi, oprindu-se în picioare în faţa lui, îl apucă strâns de braţe.

— Calmează-te, îi spuse cu un fel de brutalitate bărbătească, liniştitoare.

Ochii lui Wilson se opriră asupra lui; deodată se ridică în vârful picioarelor şi în clipa următoare ar fi căzut în genunchi, dacă Tom nu l-ar fi ţinut drept.

— Ascultă-mă, îi zise Tom scuturându-l puţin. Am ajuns aici exact acum câteva clipe, venind de la New York. Îţi aduceam maşina despre care am vorbit. Automobilul galben pe care-l conduceam după-amiază nu era al meu – mă auzi? Nu l-am văzut toată după-amiaza asta.

Doar negrul şi cu mine eram destul de aproape ca să auzim ce spune, însă poliţistului i se păru ciudat în ton şi ne privi iritat.

— Ce-i? întrebă el.

— Sunt un prieten de-al lui, îşi întoarse Tom capul spre agent, continuând însă să-şi ţină mâinile încleştate pe braţele lui Wilson. Zice că ştie maşina care a omorât-o… Era un automobil galben.

Un impuls nelămurit îl făcu pe poliţist să se uite mai bănuitor la Tom.

— Dar maşina dumitale ce culoare are?

— E un automobil albastru sport.

— Acum am sosit de la New York, am adăugat.

Cineva care mersese la mică distanţă în spatele nostru confirmă, iar poliţistul ne întoarse spatele.

— Vreau să-mi spui exact cum te cheamă… Apucându-l pe Wilson ca pe o păpuşă de cârpe, Tom îl împinse în birou, îl aşeză pe un scaun şi se întoarse în garaj.

— Ar fi bine să se ducă cineva să stea cu el, lătră el cu voce autoritară.

Rămase în picioare, nemişcat, până când doi bărbaţi, care se opriseră mai aproape de uşă, se priviră unul pe altul şi se îndreptară, fără niciun fel de entuziasm, spre camera de alături. Tom închise uşa în urma lor şi coborî treapta spre garaj, ocolind cu privirile masa de lângă perete. Când trecu pe lângă mine îmi şopti:

— Hai să plecăm.

Conştient de fiece mişcare pe care o făceam şi simţind cum braţele lui autoritare ne deschideau drum prin mulţime, m-am pomenit străbătând gloata tot mai deasă, trecând pe lângă un doctor care tocmai sosise gâfâind, cu trusa în mână, chemat dintr-un fel de speranţă nebunească încă de acum o jumătate de oră.

Tom conduse încet până când trecurăm de curbă, apoi piciorul apăsă dintr-odată sălbatic pe accelerator şi automobilul zvâcni în noapte. Aproape îndată după aceea auzii un fel de suspin

lung şi răguşit şi, privindu-l, i-am văzut lacrimile curgându-i şiroaie pe faţă.

— Porcul blestemat, laşul! gemu el. Nici măcar n-a oprit…

Casa soţilor Buchanan răsări dintr-odată, plutind înspre noi printre copacii întunecaţi, foşnitori. Tom opri în dreptul verandei şi privi spre etaj, unde, prin iedera care acoperea faţada, se vedeau două ferestre luminate.

— Daisy e acasă, spuse Tom coborând din maşină şi aruncându-mi o privire încruntându-se uşor: Ar fi trebuit să te las la West Egg, Nick. Tot nu mai e nimic de făcut în seara asta.

Se produsese o schimbare în el, vorbea grav, cu multă fermitate. Pe când înaintam pe aleea cu pietrişul strălucind în lumina lunii, rezolvă şi această problemă în câteva cuvinte grăbite, absente.

— Telefonez după un taxi care să te ducă acasă; şi cât aştepţi, tu şi cu Jordan ar fi mai bine să vă duceţi în bucătărie să mâncaţi ceva, dacă vă e foame.

— Hai!

Deschise uşa de la intrare.

— Nu, mulţumesc. Însă ar fi bine să comanzi un taxi. Aştept afară.

Jordan puse mâna pe braţul meu.

— Nu vrei să intri, Nick?

— Nu, mulţumesc.

Îmi era rău şi doream să rămân singur. Jordan

mai ezită un moment.

— Nu e decât nouă şi jumătate, spuse ea. Simţeam că n-aş fi putut intra pentru nimic în lume. Eram sătul de ei toţi şi dintr-odată mi se păru că printre ei o includeam acum şi pe

Jordan. Cred că înţelesese ceva din expresia feţei mele, căci se întoarse brusc şi urcă în fugă treptele spre uşa de la intrare. M-am aşezat un moment cu capul în mâini, apoi am auzit cum cineva ridică telefonul din furcă şi vocea valetului comandând un taxi. Am luat-o încet pe afec îndepărtându-mă de casă, căci aveam de gând să aştept în afara porţii.

Făcusem doar câţiva paşi când îmi auzii numele strigat şi Gatsby răsări dintre două tufişuri de la marginea aleii. Cred că eram buimăcit de-a binelea în momentul acela, căci nu mă puteam gândi la altceva decât la luciul costumului lui trandafiriu în bătaia lunii.

— Ce faci aici? l-am întrebat.

— Stau şi eu, bătrâne.

Nu ştiu de ce, dar mi se păru un fel suspect de a-şi petrece timpul. Poate că tocmai pregătea o tâlhărie. N-aş fi fost deloc surprins dacă aş fi văzut nişte indivizi sinişti – „oamenii lui Wolfsheim” – răsărind deodată în spatele lui, din tufişuri.

— Ai remarcat ceva neobişnuit pe drum? întrebă după o clipă.

— Da. Şovăi puţin.

— E moartă?

— Da.

— Aşa m-am gândit şi eu; i-am spus şi lui Daisy. M-am gândit că e mai bine să fie pregătită. A suportat destul de bine şocul.

Îmi făcea impresia că, pentru el, singurul lucru care conta era felul cum suportase Daisy şocul.

— Am ajuns la West Egg pe un drum ocolit, urmă el. Mi-am lăsat maşina în garaj. Nu cred că ne-a văzut cineva, dar bineînţeles că nu pot să fiu sigur.

Îmi era atât de străin şi de antipatic în clipa aceea, încât nici n-am mai considerat necesar să-i spun că se înşela.

— Cine era? se interesă el.

— O cheamă Wilson. Soţul este proprietarul garajului. Cum dracu' s-a întâmplat?

— Ştii, am încercat să trag de volan… Se întrerupse deodată şi atunci am ghicit adevărul.

— Daisy conducea, nu?

— Da, spuse el după un moment, însă, evident, am să spun că eu eram la volan. Înţelegi, când am plecat din New York era foarte nervoasă şi s-a gândit că are să se mai calmeze conducând. Şi femeia aceea a ţâşnit dintr-odată în faţa noastră, tocmai când ocoleam o maşină care venea din sens invers. S-a întâmplat totul într-o clipă, dar am avut impresia că femeia voia să ne spună ceva, că i se păruse că ne cunoaşte. La început Daisy a ocolit-o, luând-o spre maşina cealaltă, dar

apoi şi-a pierdut cumpătul şi s-a întors spre ea. În clipa în care am atins volanul cu mâna am şi simţit izbitura… cred că a omorât-o pe loc.

— Aţi sfârtecat-o pur şi simplu…

— Ah, nu mai spune, bătrâne, se crispă el. Oricum… atunci Daisy a apăsat pe acceleraţie. Am încercat s-o fac să oprească, dar nu s-a putut. Aşa că am tras frâna de mână. S-a prăbuşit pur şi simplu în braţele mele şi atunci am trecut la volăn.

— … Până mâine n-o să mai aibă nimic, adăugă el apoi. Am să stau aici să văd dacă încearcă s-o intimideze cu chestia de astăzi după-amiază. S-a încuiat în camera ei şi, dacă el încearcă ceva, are să stingă lumina o dată şi s-o aprindă apoi imediat.

— N-are s-o atingă nici cu un deget. Acum nu-i e gândul la ea.

— N-am încredere în el, bătrâne.

— Şi cât ai de gând să stai aici?

— Toată noaptea, dacă e nevoie. Oricum, până se culcă toţi.

Îmi veni o altă idee. Dacă Tom afla că Daisy fusese la volan? Ar fi putut să-şi închipuie cine ştie ce legătură între întâmplarea asta şi… ar fi putut să se gândească la orice. Mă uitai spre casă. Jos, la parter, erau două sau trei ferestre luminate şi sus, la etaj, licărirea din camera lui Daisy.

— Aşteaptă aici o clipă, i-am spus. Mă duc să văd dacă se întâmplă ceva.

M-am întors spre casă, mergând pe marginea

pajiştii, am traversat rondul de pietriş şi am urcat în vârful picioarelor treptele din faţa verandei. Draperiile salonului erau trase la o parte şi se vedea încăperea goală. Traversând veranda – unde cu trei luni înainte, într-o noapte de iunie, stătuserăm reuniţi la masă – am ajuns în faţa unui dreptunghi mic de lumină, unde, după cât puteam să-mi dau seama, era fereastra bucătăriei. Storul era lăsat, dar chiar lângă pervaz rămăsese un spaţiu prin care puteam privi înăuntru.

Daisy şi Tom şedeau faţă în faţă la masa din bucătărie, cu o farfurie cu friptură de pui între ei şi două sticle de bere. Tom îi vorbea încordat, aplecându-se peste masă şi, în concentrarea cu care i se adresa, mâna lui coborâse peste a ei, acoperind-o. Din când în când, Daisy îşi ridica ochii spre el şi dădea din cap aprobându-l.

Nu erau veseli şi niciunul dintre ei nu se atinsese de friptură sau de bere, dar nici că erau trişti nu s-ar fi putut spune. Din toată imaginea aceasta se desprindea o atmosferă neechivocă de intimitate spontană, necăutată, şi oricine i-ar fi văzut ar fi spus că încearcă să pună ceva la cale laolaltă.

Pe când mă îndepărtam de verandă în vârful picioarelor, am auzit taxiul comandat apropiindu-se pe şosea, în întuneric. Gatsby aştepta exact în locul unde-l lăsasem, pe alee.

— Toate bune? mă întrebă el îngrijorat.

— Da, e linişte. O clipă am şovăit.

— Ai face mai bine să te duci acasă şi să încerci să dormi puţin. Clătină din cap.

— Aştept până se duce Daisy la culcare. Noapte bună, bătrâne.

Cu un gest brusc îşi înfundă mâinile în buzunarele hainei şi se întoarse preocupat, febril, la pândă în faţa casei, ca şi cum prezenta mea l-ar fi tulburat din veghea aceasta sacră. Şi m-am îndepărtat, lăsându-l acolo, în picioare în bătaia lunii – veghind o uriaşă iluzie.

Capitolul VIII

Ştiu că în noaptea aceea n-am putut dormi deloc; sirena de ceaţă a şuierat fără încetare în golf şi m-am zbătut într-un fel de febră, între o realitate grotescă şi nişte vise bizare, înspăimântătoare. Spre zori am auzit un taxi oprindu-se pe aleea lui Gatsby şi am sărit îndată din pat începând să mă îmbrac. Simţeam că trebuie să-i spun ceva, să-l avertizez, şi că dimineaţă avea să fie prea târziu.

Pe când traversam pajiştea din faţa casei lui, am văzut uşa de la intrare încă deschisă şi pe el sprijinindu-se de o masă din hol, epuizat de oboseală şi deprimare, sau poate de nesomn.

— Nu s-a întâmplat nimic, îmi spuse şters. Am aşteptat şi pe la patru a apărut la fereastră, a stat acolo o clipă, şi pe urmă a stins lumina.

Casa lui nu mi se păruse niciodată atât de goală şi de imensă ca în noaptea aceea, pe când rătăceam împreună dintr-o cameră uriaşă într-alta, scotocind după ţigări. Ştiu că am tras draperiile din faţa unor ferestre atât de adânci, încât pervazurile lor păreau adevărate canapele, ştiu că am pipăit metri lungi de pereţi întunecoşi căutând comutatoarele şi că o dată m-am poticnit, cu o vibraţie disonantă, peste clapele unui pian fantomatic. Peste toate mobilele se aşternuse un strat inexplicabil de praf şi în camere se simţea un aer închis, ca şi cum n-ar mai fi fost aerisite de

multe zile. Până la urmă am găsit caseta pe o masă, dar înăuntru nu mai erau decât două ţigări vechi, uscate. Ştiu că am deschis uşile înalte de sticlă ale salonului şi că am stat acolo în întuneric, fumând.

— Ar trebui să pleci de-aici, i-am spus. E aproape sigur că au să-ţi identifice automobilul.

— Să plec acum, bătrâne?

— Du-te la Atlantic City o săptămână, sau până la Montreal.

Nici nu-i trecea prin cap. Nu putea s-o părăsească pe Daisy până când n-avea să ştie exact ce are de gând. Se mai agăţa de o ultimă speranţă, pe care n-am avut curajul să i-o spulber.

În noaptea aceea îmi povesti ciudata istorie a tinereţii sale cu Dan Cody – şi mi-o spuse pentru că „Jay Gatsby” se pulverizase ca un perete de sticlă în faţa brutalităţii pline de răutate a lui Tom şi pentru că toată extravaganţa îndelungată, tainică a vieţii lui fusese în sfârşit demascată. Cred că ar fi fost gata să recunoască atunci totul, orice, fără nicio rezervă, însă adevărul este că voia să vorbească numai despre Daisy.

Fusese de fapt prima fată „cuminte” pe care o cunoscuse. Mai reuşise să intre în contact şi înainte cu astfel de oameni, în împrejurări pe care nu le precizǎ, însă întotdeauna cu un gard de sârmă ghimpată între ei şi el. De la început o dorise cu o intensitate chinuitoare, o vizitase acasă la ea, la început împreună cu alţi ofiţeri din

Camp Taylor, apoi singur. Rămăsese stupefiat – niciodată până atunci nu mai intrase în vreo casă atât de minunată –, însă ceea ce pentru el imprima locuinţei o frumuseţe care-i tăia literalmente respiraţia era faptul că Daisy locuia acolo şi că pentru ea casa aceasta era un lucru atât de obişnuit, de la sine înţeles, cât era pentru el cortul de cantonament. În locuinţa aceasta stăruia pentru el un fel de taină închisă, ca a unui fruct copt, imagini fascinante ale dormitoarelor şi camerelor de la etaj, mai fermecătoare şi mai proaspete decât atmosfera oricăror altor camere, senzaţia că în coridoarele acestei case se întâmplau lucruri vesele, scânteietoare, că aici aveau loc întâmplări romantice, dar nu dintre cele pe care să ţi le reaminteşti mai târziu înconjurate de o mireasmă de lavandă, ci noi, vii şi vibrând încă de zgomotul motoarelor de automobil, de dansurile de pe urma cărora rămâneau flori tremurătoare, ofilindu-se încet. Îl tulbura şi faptul că până atunci mulţi bărbaţi se îndrăgostiseră de Daisy – şi asta-i sporea şi mai mult fascinaţia în ochii lui. Simţea prezenţa lor în întreaga casă, însufleţind aerul în jur cu umbrele şi ecourile unor emoţii încă vibrante.

Îşi dădea seama însă că intrase în casa lui Daisy printr-un accident uriaş. Oricât de glorios avea să-i fie viitorul sub numele de Jay Gatsby, pe atunci era doar un tânăr sărac, fără trecut, şi dintr-un moment într-altul mantia aceasta

romantică, invizibilă, a uniformei i-ar fi putut aluneca de pe umeri. Astfel încât se grăbea să profite de fiece moment. Lua tot ce putea, fără scrupule şi înfometat parcă – şi până la urmă o luă şi pe Daisy însăşi într-o noapte de octombrie, tocmai pentru că ştia că nu are nici dreptul să-i atingă măna.

După aceea, ar fi trebuit poate să se dispreţuiască pe sine însuşi, căci o cucerise cu o minciună. Nu că s-ar fi lăudat cu nişte milioane fantomatice, însă adevărul este că îi dăduse în mod deliberat lui Daisy un sentiment de certitudine; o făcuse să creadă că venea din aceeaşi lume cu ea, că era în stare să aibă grijă de ea. Or, în realitate, nu avea niciunul din privilegiile acestea – nu avea în spatele său o familie cu o situaţie şi un venit destul de mare, şi la simplul capriciu al unor autorităţi impersonale ar fi putut fi aruncat oriunde în lumea largă.

Fapt este că nu se dispreţuia, şi nici lucrurile nu se întâmplară aşa cum îşi închipuise. La început intenţionase probabil să profite de toate prilejurile oferite şi apoi să treacă mai departe, însă înţelesese deodată că pornise într-o căutare nesfârşită a Sfântului Graal. Ştia că Daisy este o fiinţă excepţională, însă până atunci nu-şi dăduse seama cât de ieşită din comun poate fi o fată „cuminte”. Dispăruse dintr-odată în casa ei luxoasă, în viaţa ei plină de oameni bogaţi – părăsindu-l pe Gatsby, nemailăsându-i nimic de

care să se agaţe. Se simţea ca şi când s-ar fi căsătorit cu ea, dar atât.

Când se întâlniseră după aceea din nou, două zile mai târziu, Gatsby era cel cu respiraţia tăiată, simţindu-se, într-un fel, înşelat. Veranda sclipea de scânteierea unor licăriri stelare, care puteau fi cumpărate cu bani: împletitura fotoliului foşni fascinant când Daisy se întoarse spre el, atunci când îi sărută gura delicioasă, însufleţită de curiozitate Arăta rătăcită şi asta făcea ca vocea să-i fie mai scăzută, mai încântătoare decât oricând, şi Gatsby era copleşit de tinereţea şi taina pe care averea le captează şi le menţine, de prospeţimea hainelor luxoase şi orbitoare, de prezenţa fiinţei care scânteia ca argintul, neatinsă şi mândră, deasupra agitaţiilor înfierbântate, inutile, ale celor săraci.

— Nici nu-ţi pot spune cât de surprins am fost când mi-am dat seama că o iubesc, bătrâne. Am sperat chiar un timp că o să mă respingă, însă n-a făcut-o, pentru că şi ea mă iubea. Credea că ştiu o grămadă de lucruri, pentru că mă pricepeam la multe despre care ea habar n-avea... Adevărul este că ajunsesem la un punct tot mai îndepărtat de ambiţiile mele, tot mai îndrăgostit de ea cu fiecare clipă, şi nici nu-mi mai păsa. La ce mi-ar fi servit să fac lucruri mari, dacă trăiam mai intens şi mai adevărat stând de vorbă cu ea, povestindu-i ce aveam de gând să fac?

În ultima după-amiază înainte de a pleca spre

Europa, rămăsese multă vreme tăcut, strângând-o pe Daisy în braţe. Era o zi rece de toamnă, focul ardea în cameră şi obrajii ei erau îmbujoraţi. Din când în când se mişca şi atunci îşi mişca şi el braţele puţin, şi o dată îi sărutase părul negru, scânteietor. În după-amiaza aceea se simţiseră amândoi calmi, liniştiţi, ca şi când ar fi vrut să păstreze o amintire adâncă pentru îndelungata despărţire ce avea să înceapă de a doua zi. Niciodată în acea lună de dragoste nu fuseseră mai aproape, nu comunicaseră mai profund decât atunci când Daisy îşi lipise tăcută buzele de umărul uniformei lui, sau când el îi atinsese uşor vârful degetelor, ca şi cum ar fi crezut-o adormită.

În război făcuse o carieră excepţională. Fusese avansat căpitan înainte de a ajunge pe front şi după luptele din Argonne fu din nou avansat, devenind comandantul detaşamentului de mitraliori al diviziei. După armistiţiu încercă din răsputeri să se întoarcă mai curând acasă, însă o serie de complicaţii sau de neînţelegeri îl trimiseră mai întâi la Oxford. Era de-a dreptul speriat acum – în scrisorile pe care le primea de la Daisy simţise un fel de disperare agitată. Nu înţelegea de ce nu putea veni mai repede acasă. Începuse să simtă presiunea lumii dinafară şi ar fi vrut să-l vadă, să-l aibă alături, să se încredinţeze astfel că, în fond, făcuse ceea ce trebuia să facă.

Căci Daisy era tânără şi lumea ei artificială era încărcată de orhidee, de flirturi plăcute, lipsite

de griji, de muzica orchestrelor care lansau cântecele la modă în anul acela, distilându-i în melodii noi tristeţea şi tot ceea ce era sugestiv, fermecător în viaţă. Nopţi întregi saxofoanele se jeluiau în vaietele disperate ale blues-VLrilor şi, în vremea aceasta, sute de perechi de pantofi aurii şi argintii împrăştiau praful scânteietor. La ceasul cenuşiu al ceaiului se găseau întotdeauna camere care pulsau neîncetat de febra blândă, scăzută a acestei muzici, în timp ce chipuri, mereu altele, se deschideau ca nişte petale de trandafir, spulberate de colo până colo pe podele în plânsul trompetelor.

În universul acesta crepuscular, Daisy reintră în viaţa mondenă; fără să ştie cum, avea zilnic câte o jumătate de duzină de întâlniri cu o jumătate de duzină de bărbaţi şi adormea spre zori în timp ce mărgelele şi şifonul rochiei de seară zăceau încurcate printre orhideele pălite de lângă patul ei. Dar ceva din ea o împingea spre o hotărâre. Voia ca viaţa ei să capete formă acum, îndată, iar hotărârea aceasta trebuia luată o anumită forţă, a iubirii, a banilor, a unui aranjament practic care să nu poată fi pus la îndoială – şi simţea că era o hotărâre tot mai de neînlăturat.

Forţa aceasta căpătă chip spre mijlocul primăverii, odată cu sosirea lui Tom Buchanan. În persoana şi în situaţia lui socială se confirma o anumită hotărâre masivă, iar Daisy se simţi flatată

că îi acorda atenţie. Se dăduse, fără îndoială, o anumită luptă în sufletul ei, care se încheiase într-un sentiment de uşurare. Scrisoarea îi parveni lui Gatsby când era încă la Oxford.

Se făcuse ziuă peste Long Island şi ştiu că am cutreierat dintr-o cameră într-alta prin casă, deschizând şi celelalte ferestre de la parter, lăsând să se reverse în camere lumina cenuşie a zorilor, trecând în auriu. Umbra unui copac cădea peste pajiştea acoperită de rouă şi păsări nevăzute începuseră să cânte printre frunzele albăstrii. În aer plutea o adiere înceată, plăcută, care nu ajungea să fie tocmai vânt, şi care promitea o zi răcoroasă, minunată.

— Nu cred că l-a iubit vreodată.

Gatsby se întoarse de la fereastră privindu-mă provocator parcă:

— Trebuie să ţii seama, bătrâne, că era tare agitată azi după-masă. El i-a spus dintr-odată, cu brutalitate, fel de fel de lucruri care au speriat-o, făcându-mă să apar ca un escroc ieftin. Rezultatul este că nici n-a mai ştiut ce spune.

Se aşeză posomorât.

— Evident, poate că l-a iubit o clipă, un moment, când s-au căsătorit, dar după aceea m-a iubit şi mai mult pe mine, înţelegi?

Şi deodată adăugă o remarcă bizară:

— În orice caz, a fost o chestiune strict personală.

Ce putea însemna o asemenea frază, decât că

te lăsa să bănuieşti o intensitate nemăsurată, bolnăvicioasă, în felul lui de a înţelege toată întâmplarea?

Se întorsese din Franţa pe când Tom şi Daisy erau în călătorie de nuntă şi se dusese de îndată la Louisville, cu ultimii bani de soldă. Călătoria îl făcuse să se simtă extrem de nenorocit, dar n-ar fi putut-o evita. Rămase acolo o săptămână, plimbându-se pe străzile unde răsunaseră împreună paşii lor în noaptea aceea de noiembrie, revăzând toate locurile pe unde trecuseră în automobilul ei alb. Întocmai cum locuinţa lui Daisy i se păruse totdeauna mai tainică şi mai strălucitoare decât orice altă casă, acum imaginea oraşului acestuia, deşi ea nu mai era aici, părea aureolată de o splendoare melancolică.

Plecă din oraş cu senzaţia că, dacă ar mai fi căutat-o, ar fi putut-o găsi, simţind într-un fel că o lăsa acolo. Trenul cu care plecă – rămăsese acum fără niciun ban – era înăbuşitor, ieşi pe culoar, aşezându-se pe o strapontină şi gara lunecă pe lângă el, iar în jur începură să fugă zidurile unor clădiri necunoscute. Apoi trenul trecu peste câmpurile primăvăratice şi, o clipă, un autobuz galben alergă paralel cu trenul, iar oamenii din el ar fi putut fi aceiaşi care o întâlniseră întâmplător pe Daisy prin oraş, fără să-i înţeleagă magia chipului.

Şinele cotiră şi trenul se depărtă tot mai mult de soarele care, pe măsură ce cobora, părea să se

deschidă ca o binecuvântare deasupra oraşului, rămas tot mai mult în urmă, a oraşului unde respirase ea. Întinse măna deznădăjduit, ca şi cum ar fi vrut să prindă măcar o şuviţă de aer, să păstreze ceva din atmosfera locurilor care prin ea deveniseră atât de miraculoase, însă totul i se mişca prea repede prin faţa ochilor înceţoşaţi şi înţelese atunci că pierduse pentru totdeauna lucrul cel mai viu, cel mai minunat din acest oraş.

Se făcuse ora nouă când, după un mic dejun frugal, ieşirăm afară pe verandă. Peste noapte ceva se schimbase în aer şi acum era dintr-odată limpede că venise toamna. Grădinarul, ultimul dintre vechii servitori ai lui Gatsby, se opri în faţa treptelor de la intrare.

— Am să scot astăzi apa din piscină, domnule Gatsby. Foarte curând au să înceapă să cadă frunzele şi ştiţi că avem întotdeauna necazuri cu ţevile.

— Nu, nu astăzi, răspunse Gatsby. Se întoarse spre mine ca şi cum s-ar fi scuzat:

— Ştii, bătrâne, că n-am făcut niciodată în vara asta baie în piscină?

Mi-am privit ceasul şi m-am ridicat.

— Nu mai am decât douăsprezece minute până pleacă trenul.

De fapt, n-aş fi vrut să mă duc în oraş în dimineaţa aceea. Nici n-aş fi putut lucra în linişte, dar mai era ceva, mai important: nu voiam să-l las singur pe Gatsby. Am stat deci până ce-am pierdut

trenul, şi apoi încă unul, înainte de a mă decide să mă despart de el.

— Am să-ţi telefonez din oraş, spusei în cele din urmă.

— Te rog, bătrâne.

— Te sun pe la prânz. Coborârăm încet treptele.

— Şi Daisy trebuie să-mi telefoneze. Mă privea îngrijorat, aşteptând parcă să-i confirm speranţa.

— Da, sigur.

— Ei, la revedere.

Ne strânserăm mâinile. Înainte de a ajunge la poartă, mi-am amintit însă că voiam să-i spun ceva şi m-am întors spre el.

— Ştii, toţi sunt nişte ticăloşi! i-am strigat de acolo. Tu eşti mai bun decât ei toţi la un loc.

Mă simt mulţumit ori de câte ori îmi amintesc că i-am spus-o. A fost, de fapt, singurul compliment pe care i l-am făcut vreodată; iar adevărul este că, într-un fel, l-am dezaprobat de la bun început şi până la sfârşit. În prima clipă dădu doar din cap politicos, însă apoi faţa i se deschise în surâsul acela radios, plin de înţelegere, ca şi cum noi doi am fi fost dintotdeauna de aceeaşi părere în această privinţă. Nota ţipătoare a hainelor lui roz făcea o pată colorată pe treptele albe şi-mi veni în minte seara când, cu trei luni înainte, intrasem pentru prima dată în această casă veche. Atunci, pajiştea şi aleea erau pline de

cei care schimbau păreri şi versiuni fanteziste despre trecutul lui – iar el rămăsese şi atunci în picioare pe trepte, ocrotindu-şi visul nepieritor, neschimbător, şi le făcuse semn cu mâna, plin de amabilitate.

Îi mulţumisem atunci pentru ospitalitate, întotdeauna noi, oaspeţii, îi mulţumeam pentru asta – eu ca şi toţi ceilalţi.

— La revedere! i-am strigat. Mulţumesc pentru micul dejun, Gatsby.

În oraş, la birou, am încercat o vreme să pun în ordine o interminabilă listă de acţiuni, dar am adormit cu capul pe masă. Puţin înainte de prânz mă trezi telefonul şi tresării simţindu-mi fruntea scăldată în sudoare. Era Jordan Baker; îmi telefona adesea la ora asta, deoarece nu ştia niciodată precis cum avea să-şi petreacă după-amiaza, între hoteluri, cluburi, nenumăratele vile pe unde făcea vizite, şi n-aş mai fi putut-o găsi în restul zilei. De obicei vocea ei suna limpede şi rece, ca o minge aruncată de pe unul din terenurile de golf şi rostogolită înăuntru prin geamul biroului meu. Însă în dimineaţa aceea glasul mi se păru uscat şi aspru.

— M-am mutat de la Daisy, spuse ea. Sunt la Hampstead acum şi după-masă plec la Southampton.

Probabil că procedase cu tact hotărând să plece de la Daisy, însă gestul acesta mă irită într-un fel nelămurit şi următoarea ei remarcă – „N-ai

fost prea drăguţ cu mine aseară” – mă făcu să adopt deodată o atitudine rigidă:

— Ce importanţă mai avea, atunci? o clipă de tăcere. Apoi Jordan zise:

— Totuşi… vreau să te văd.

— Şi eu vreau să te văd.

— Să zicem că nu mă mai duc la Southampton şi vin în oraş astăzi după-amiază?

— Nu, nu cred că se poate astăzi după-amiază.

— Bine, atunci.

— E imposibil astăzi după-amiază. Am mai multe…

Discutarăm aşa un timp şi apoi, brusc, conversaţia se termină. Nu mai ştiu care dintre noi a închis, dar ştiu că nu mi-a mai păsat. N-aş fi putut sta de vorbă cu ea în faţa unei mese de ceai în după-amiaza aceea, chiar dacă aş fi ştiut că altminteri n-aş mai fi întâlnit-o niciodată în viaţă.

Câteva momente mai târziu am telefonat la Gatsby acasă, însă era ocupat. Am încercat de patru ori şi, în cele din urmă, o voce exasperată de la centrală îmi spuse că linia era ocupată pentru o conversaţie interurbană cu Detroitul. Scoţând din buzunar mersul trenurilor, am făcut un cerc mic în dreptul trenului de patru fără zece. Apoi m-am lăsat pe spate în scaunul meu şi am încercat să meditez. Era exact ora douăsprezece.

Dimineaţa, când trecusem cu trenul pe lângă grămezile de cenuşă, îmi îndreptasem deliberat

privirile spre cealaltă parte a vagonului. Îmi închipuiam că toată ziua avea să fie mulţime de curioşi în faţa garajului lui Wilson, cu copii scormonind prin praf şi căutând pete de sânge, şi vreun isteţ mai guraliv povestind cele întâmplate, luând-o mereu de la început, până când aveau să devină din ce în ce mai puţin reale şi pentru el şi n-o să mai poată spune nimic, iar sfârşitul tragic al lui Myrtle Wilson avea să rămână uitat. Acum însă aş vrea să mă întorc puţin în timp şi să spun ce s-a petrecut la garaj după ce plecasem de acolo, în seara precedentă.

Pe Catherine, sora lui Myrtle, o găsiră cu oarecare greutate. În noaptea aceea îşi încălcase probabil principiile care o împiedicau să bea, căci atunci când ajunse la locul accidentului era complet abrutizată de beţie şi nu putuse fi făcută să înţeleagă că ambulanta plecase cu cadavrul spre Flushing. Când în sfârşit îi băgară în cap asta, leşină de îndată, ca şi cum aici ar fi stat partea cea mai tragică a întregii întâmplări. Cineva din asistenţă, un om amabil sau pur şi simplu un curios, o urcase în automobilul său şi plecase cu ea pe urma maşinii cu cadavrul surorii ei.

Până târziu, după miezul nopţii, o mulţime mereu împrospătată de gură-cască rămase strânsă în faţa garajului, în timp ce înăuntru, pe banchetă, George Wilson se legăna, buimăcit de durere, cu tot corpul într-o parte şi într-alta. Un timp, uşa

spre cămăruţa din fund rămăsese deschisă şi cei care intrau în garaj îşi aruncau fără să vrea privirile înăuntru. Până la urmă cineva îşi exprimase cu voce tare părerea că n-ar mai trebui tolerată situaţia aceasta şi trântise cu vehemenţă uşa. La început Michaelis şi alţi câţiva rămăseseră cu el, vreo patru sau cinci bărbaţi, mai târziu doar vreo doi-trei. Şi mai târziu, Michaelis îl rugase pe ultimul dintre străinii care întârziau acolo să mai rămână vreun sfert de ceas, cât să aibă vreme să traverseze şoseaua până acasă la el, să facă un ibric de cafea. După aceea rămăsese, el singur cu Wilson, până-n zori.

Pe la trei dimineaţa, gemetele incoerente de suferinţă ale lui Wilson începuseră să se liniştească – devenise mai calm şi prinsese chiar să vorbească mai cu şir despre automobilul galben. Spunea că are un mijloc să-l identifice pe proprietarul automobilului şi apoi povestise chiar ceva nelămurit, o întâmplare petrecută cu vreo două luni înainte, când soţia lui se întorsese din oraş zgâriată pe faţă şi cu nasul umflat.

Însă, povestind asta, începuse să se schimbe la faţă şi să plângă din nou, suspinând: „O, Doamne!”, iarăşi şi iarăşi, cu vocea sparta. Michaelis încercase stângaci să-i abată atenţia de la această amintire.

— De cătă vreme eşti tu căsătorit, George? Hai, linişteşte-te o clipă şi să încercăm să stăm de vorbă ca oamenii. Câţi ani aţi fost căsătoriţi?

— Doisprezece ani.

— Şi n-aţi avut copii? Hai, George, linişteşte-te, ce Dumnezeu! Te-am întrebat, n-aţi avut copii?

În toată vremea asta, gâzele de noapte continuau să se izbească zgomotos de becul mat şi, ori de câte ori Michaelis auzea câte o maşină şuierând afară pe şosea, i se părea că e aceeaşi care, cu câteva ceasuri înainte, trecuse fără să se oprească. Nu se putea hotărî să intre în garaj, mai ales că masa pe care fusese întins cadavrul rămăsese mânjită de sânge, aşa că preferase să se învârtească de colo până colo prin cămăruţă – învăţase pe dinafară toate obiectele şi mobilele din încăpere – şi din când în când se aşeza lângă Wilson, încercând să-l facă să stea locului.

— Tu nu te duci niciodată la biserică, George? N-ai vrea să te duci acum, chiar dacă n-ai mai fost de multă vreme? Dacă vrei, îi telefonez pastorului şi îl rog să vină să stea de vorbă puţin cu tine, ce zici?

— Nu ţin de nicio biserică.

— Dar ar trebui, George, mai ales în momente ca astea. Trebuie să te fi dus vreodată la biserică în viaţa ta. Când te-ai căsătorit, n-ai fost? Hai, George, fii atent puţin la ce spun. Ce Dumnezeu, nu v-aţi căsătorit la biserică?

— Asta a fost demult, demult de tot. Efortul făcut ca să răspundă îi întrerupsese ritmul în care se legăna încoace şi încolo cu tot trupul – o clipă rămase tăcut. Şi apoi aceeaşi expresie, pe

jumătate buimacă, pe jumătate prea lucidă, i se întoarse în privirile altminteri înceţoşate.

— Ia uită-te în sertarul acela, de acolo, spuse deodată arătând cu degetul spre birou.

— Care sertar?

— Ăla de sus.

Michaelis deschise sertarul. Înăuntru nu era nimic decât o zgardă de câine, mică, elegantă, de piele bătută cu ţinte de argint. După toate aparenţele, era neîntrebuinţată.

— Asta vrei? întrebă el arătându-i-o. Wilson dădu din cap cu privirea fixă.

— Am dat de ea ieri după-amiază. A încercat ea să-mi explice, dar am bănuit de la început că e ceva suspect aici.

— Cum adică, nevastă-ta a cumpărat-o?

— Era în masa ei de scris, învelită în hârtie de mătase.

Lui Michaelis nu i se păru nimic ciudat în asta. Îi spuse lui Wilson că puteau exista zeci de motive pentru care femeia cumpărase o zgardă. Wilson lângă mai auzise toate aceste explicaţii şi înainte, de la Myrtle, pentru că toată vremea continuă să suspine în şoaptă: „O, Doamne!” – aşa că până la urmă interlocutorul său preferase să tacă din gură.

— Şi până la urmă a omorât-o, spuse Wilson. Şi dintr-odată, maxilarul inferior îi căzu brusc şi rămase cu gura căscată.

— Cine a omorât-o?

— Ştiu eu cum să aflu cine.

— Eşti morbid, George, îi răspunse prietenul său. Şocul a fost prea puternic pentru tine şi acum nici nu mai ştii ce spui. Mai bine încearcă să-ţi vii în fire până mâine dimineaţă.

— A asasinat-o.

— A fost un accident, George, ce Dumnezeu! Wilson clătină din cap. Ochii i se îngustară şi gura i se deschise şi mai tare, ca şi cum ar fi exclamat neîncrezător, numai pentru sine.

— Ştiu eu, spuse apoi cu un aer definitiv. De felul meu sunt gata să acord credit celorlalţi şi nu gândesc rău despre nimeni, dar când înţeleg un lucru, atunci sunt sigur. Era individul din automobil. Ea a fugit în stradă să-i spună ceva şi el n-a vrut să oprească.

Şi Michaelis observase, însă lui i se părea că faptele n-aveau nicio semnificaţie anume. Credea pur şi simplu că doamna Wilson încercase să se smulgă de lângă bărbatul ei, să fugă de acolo, nu să oprească un anumit automobil din cele care treceau pe şosea.

— Dar cum îţi vine să crezi că nevastă-ta ar fi fost o astfel de femeie?

— A, ea e ca pisica blândă, spuse Wilson ca şi cum în felul acesta ar fi răspuns întrebării celuilalt. O, Doamne…

Începuse să se legene iarăşi din tot corpul, iar Michaelis rămase în picioare frământând zgarda între degete.

— N-ai vrea să telefonez vreunui prieten de-al tău, să-l rog să vină, George?

Dar asta era şi pentru el doar o speranţă în care nu putea crede – era aproape sigur că Wilson n-avea niciun prieten: nu reuşise să se împrietenească nici măcar cu nevastă-sa. Astfel că puţin mai târziu, când începuse să remarce o anumită schimbare în atmosfera camerei, o licărire albastră în ferestre, şi-şi dăduse seama că se apropie zorile, simţise o oarecare uşurare. Pe la cinci dimineaţa cerul devenise albăstrui, aşa că puteau stinge luminile în cameră.

Ochii sticloşi ai lui Wilson se întorseseră spre mormanele de cenuşă împinsă de vânt în nori întunecaţi, cu forme fantastice, purtaţi de colo până colo de suflul slab al dimineţii.

— I-am spus-o până la urmă, murmură el după o lungă tăcere. I-am spus că pe mine mă poate duce de nas, dar pe Dumnezeu nu-l poate înşela. Am luat-o de mână şi am dus-o la fereastră – se ridică el însuşi acum cu un efort, îndreptându-se spre fereastra care dădea în spatele garajului, lipindu-şi faţa de geam – şi i-am spus: „Bagă de seamă, Dumnezeu ştie ce ai făcut, ştie tot. De mine poţi să te ascunzi, dar pe

El mi-l poţi înşela!”

Rămas în picioare în spatele lui, Michaelis îşi dădu seama deodată, cu un şoc, că Wilson privea-drept în ochii doctorului T.J. Eckleburg, care tocmai răsăriseră, enormi şi decoloraţi, din

întunericul tot mai grabnic risipit al nopţii.

— Dumnezeu le vede pe toate, repeta Wilson.

— Linişteşte-te, omule, e doar o reclamă, îl asigură Michaelis.

Un impuls nelămurit îl făcu să se întoarcă cu spatele la fereastră şi să privească nehotărât în jurul lui prin cameră. Wilson însă rămase multă vreme cu faţa lipită de geam, clătinându-şi ameţit capul, fixând orb semiîntunericul zorilor.

Pe la ora şase, Michaelis, complet istovit, aproape scosese un suspin de uşurare când auzise un automobil oprindu-se afară. Venise unul dintre cei care vegheaseră cu el seara şi care promisese să revină dimineaţa. Michaelis pregătise micul dejun pentru trei persoane şi el cu celălalt mâncaseră în tăcere. Wilson părea mai liniştit acum, iar Michaelis se dusese acasă să se culce; peste vreo patru ceasuri, când revenise la garaj, nu-l mai găsise.

Mai târziu, drumurile lui Wilson au putut fi reconstituite – mersese tot timpul pe jos – la început până la Port Roosevelt, apoi la Gad’s Hill, unde comandase un sandviş pe care nu-l mâncase şi o ceaşcă de cafea. Era probabil frânt de oboseală, căci mergea încet – nu ajunsese la Gad’s Hill decât la amiază. Până aici n-a fost greu de urmărit – câţiva băieţi văzuseră un bărbat care „nu părea în toate minţile”, iar vreo doi-trei automobilişti îşi aminteau că Wilson îi fixase cu o insistenţă stranie, de pe marginea drumului. Timp

de vreo trei ceasuri după aceea dispăruse cu totul. Pentru că îi spusese lui Michaelis că „ştie el cum să-l descopere” pe vinovat, poliţiştii presupuneau că în timpul acesta mersese de la un garaj la altul, întrebând de un automobil galben. Adevărul este însă că aceasta nu s-a putut dovedi, căci niciunul dintre proprietarii de garaje de prin partea locului nu venise să declare că l-ar fi întâlnit şi poate că, la urma urmelor, Wilson izbutise să afle pe vreo cale mai simplă lucrul pe care ţinea atât de mult să-l ştie. Pe la două şi jumătate ajunsese la West Egg, unde întrebase un trecător de drumul spre locuinţa lui Gatsby. La vremea aceea, aşadar, aflase numele lui Gatsby.

Pe la orele două după-amiază, Gatsby îşi pusese costumul de baie şi lăsase vorbă valetului să-l anunţe imediat la piscină dacă avea să-i telefoneze cineva. Trecuse pe la garaj să-şi ia salteaua pneumatică cu care se amuzaseră atâta oaspeţii lui la recepţiile din timpul verii şi şoferul îl ajutase s-o umfle. Lăsase şi acolo instrucţiuni ca maşina sport decapotabilă să nu fie scoasă din garaj sub niciun motiv – lucru care păruse ciudat, deoarece bara din faţă trebuia reparată.

Cu salteaua în spinare, Gatsby se îndreptase spre piscină. Pe drum se oprise o dată, să şi-o aşeze mai bine în cârcă, şi anferul se oferise să-l ajute, însă el clătinase din cap şi, o clipă după aceea, dispăruse printre copacii îngălbeniţi de toamnă.

În timpul acesta nu-i telefonase nimeni – valetul se lipsise de siesta de după-amiază rămânând să aştepte lângă aparat până la ora patru, adică mult mai mult decât ar mai fi fost cu putinţă să-i comunice lui Gatsby că i-ar mai fi telefonat cineva. Cred că nici Gatsby nu mai spera în vreun telefon de la Daisy şi poate că la urma urmelor nici nu-i mai păsa. Dacă e adevărat ce cred, atunci Gatsby se simţise deodată înstrăinat, singur, îndepărtat, fără putinţă de întoarcere spre lumea lui vie, fierbinte, de altă dată; ca şi cum ar fi înţeles că a plătit un preţ prea scump pentru că trăise prea multă vreme îndrăgostit doar de-un vis. Cred că-şi ridicase ochii spre un cer pe neaşteptate cu totul necunoscut, care i se arăta printre frunzele dintr-odată înspăimântătoare, şi fusese cuprins de un fior atunci când înţelesese brusc cât de inexplicabil şi grotesc poate fi un trandafir şi cât de brutal poate cădea lumina soarelui peste o iarbă ce parcă abia atunci fusese creată. O lume cu totul nouă, materială însă lipsită de realitate, îl înconjura acum – şi în ea se mişcau, fără sens, stafii palide, exprimând tremurătoare nişte visuri nedesluşite, care căpătau formă şi se destrămau în jurul lui… asemenea siluetei fantastice, ninse cu cenuşă, care alunecă spre el răsărind dintre copacii deodată străini, nemaivăzuţi niciodată până atunci.

Şoferul – unul dintre protejaţii lui Wolfsheim – fusese cel care auzise împuşcăturile şi mai târziu

declarase că nici măcar nu i se păruseră ciudate. Venisem cu maşina direct de la gară spre vila lui Gatsby şi graba febrilă cu care mă năpustisem, gâfâind, pe scările de la intrare fusese de fapt primul lucru care-i alarmase pe cei din casă, însă convingerea mea este că la vremea aceea ei ştiau. Fără a schimba aproape nicio vorbă, toţi patru – şoferul, valetul, grădinarul şi cu mine – alergarăm spre piscină.

Apa din bazin era străbătută de o vibraţie abia perceptibilă, pe măsură ce valurile iscate de la un capăt se întindeau, pierzându-se, spre celălalt. În ondulările care păreau doar umbre ale valurilor, salteaua umflată se legăna nefiresc, împinsă încoace şi-ncolo în bazin. Doar o mică izbucnire neaşteptată a vântului, care abia dacă încreţi suprafaţa apei, îi schimbă ritmul legănării, căci era îngreunată încă de trupul care o apleca într-o parte. Un mănunchi de frunze veştede se roteau încetişor închipuind un cerc subţiratic, sângeriu, pe suprafaţa apei.

Abia după ce porniserăm spre casă cu trupul lui Gatsby, grădinarul descoperi şi cadavrul lui Wilson, ceva mai încolo, întins în iarbă, şi atunci am ştiut că toată această nefirească dramă îşi găsise împlinirea.

Capitolul IX

Acum, după doi ani, îmi mai amintesc încă de

ceea ce a urmat în acea zi, de noaptea următoare şi în ziua de după aceea ca de un pelerinaj nesfârşit de poliţişti, fotografi, ziarişti, intrând şi ieşind pe uşa vilei lui Gatsby. La poartă fusese legată o frânghie şi alături stătea un poliţist care-i îndepărta pe curioşi, însă foarte curând copiii de prin partea locului descoperiseră că puteau pătrunde pe proprietatea lui Gatsby prin curtea vilei mele, astfel că în permanenţă se afla câte un grup în jurul piscinei. Cineva, un tip cu o atitudine foarte sigură pe sine, cred că un detectiv, îşi exprimase părerea, când se aplecase în după-amiaza aceea peste cadavrul lui Wilson, că e vorba de „un nebun”, şi afirmaţia aceasta, investită cu o autoritate inexplicabilă, fusese reluată în ziarele de a doua zi dimineaţa.

În marea lor majoritate, relatările ziarelor reconstituiau un coşmar – o povestire grotescă, amănunţită, febrilă şi neadevărată. Când Michaelis îşi prezentă depoziţia la anchetă, vorbind despre bănuielile lui Wilson în legătură cu nevastă-sa, am crezut că avea să iasă la iveală întreaga poveste, servită ca pe tavă curiozităţii generale, însă Catherine, care ar fi putut să furnizeze multe amănunte, nu spuse niciun cuvânt. Ba chiar dădu dovadă de o tărie de caracter surprinzătoare, fixându-l pe judecător cu o privire hotărâtă pe sub sprâncenele grijuliu desenate cu creionul şi jurând că sora ei nu-l întâlnise niciodată pe Gatsby, că fusese cât se

poate de fericită cu Wilson şi că purtarea ei nu îndreptăţea niciun fel de reproş. Ajunsese să se convingă singură de ceea ce spunea şi începuse să plângă spasmodic în batistă, ca şi cum doar ideea aceasta i s-ar fi părut insuportabilă. Astfel că, în cele din urmă, pentru ca întregul caz să capete cea mai simplă explicaţie, se spuse că pe Wilson „durerea îl făcuse iresponsabil”. Şi lucrurile rămaseră aici.

Pentru mine, însă, toată această latură a chestiunii nu era nici măcar reală, esenţială. Mă regăsii deodată de partea lui Gatsby şi constatai că eram singur pe această poziţie. Din momentul în care telefonasem ştirea la West Egg Village, toate chestiunile practice căzuseră asupra mea. La început, luat pe nepregătite, fusesem pus în încurcătură. Apoi, pe când Gatsby zăcea în casă, singur, nemişcat, tăcut, neînsufleţit, cu fiecare ceas care trecea, începeam să înţeleg că sunt răspunzător, pur şi simplu pentru că nimeni altcineva nu manifestase niciun interes – în niciun caz acel interes intens, personal, la care oricare dintre noi ar putea avea cel puţin un drept cât de vag atunci când îşi încheie viaţa.

I-am telefonat lui Daisy la vreo jumătate de ceas după ce-l găsiserăm, un gest instinctiv şi fără ezitare. Mi se răspunse însă că ea şi cu Tom plecaseră pe la prânz, după ce-şi făcuseră bagajele.

— Şi n-au lăsat nicio adresă?

— Nu.

— Nici n-au spus când se întorc?

— Nu.

— Nici nu ştiţi pe unde pot fi? Cum aş putea să dau de ei?

— Nu ştiu. Nu pot să vă spun nimic. Aş fi vrut să aduc pe cineva lângă el. Aş fi vrut să intru în camera în care zăcea acum, să-i spun: „Am să găsesc pe cineva, Gatsby. Stai liniştit. Ai încredere în mine şi până la urmă am să găsesc eu pe cineva…”

Numele lui Meyer Wolfsheim nu figura în cartea de telefon. Valetul îmi dădu adresa biroului său din Broadway şi mă interesai la informaţii, însă până să primesc numărul, trecuse de mult ora cinci şi nu-mi mai răspunse nimeni.

— Vreţi să încercaţi, stăruii pe lângă telefonista de la centrală.

— Am sunat de trei ori, aţi văzut doar.

— E ceva foarte important.

— Regret. Cred că nu mai e nimeni acolo.

Mă întorsei în salon şi o clipă rămăsei locului, gândindu-mă că toate persoanele acelea scorţoase, oficiale, care umpleau încăperea acum nu erau decât vizitatori întâmplători. Când unul dintre ei îndepărtă cearşaful care acoperea cadavrul şi-l privi pe Gatsby cu ochi reci, străini, mi se păru că-i aud iarăşi vocea, protestând deznădăjduită:

„Ascultă, bătrâne, trebuie să găseşti pe

cineva. Încearcă, încearcă din toate puterile. Nu pot să trec prin asta singur”.

Cineva începu să-mi pună fel de fel întrebări, însă le întorsei pur şi simplu spatele şi, urcând la etaj, începui să caut febril prin sertarele descuiate ale biroului. Îmi aminteam că nu-mi spusese niciodată clar dacă părinţii lui mai erau sau nu în viaţă. Nu găsii însă nimic – doar fotografia lui Dan Cody, simbol al unei perioade de violenţe uitate, care mă privea din perete cu ochi ficşi.

În dimineaţa următoare, îl trimisei pe valet la New York cu o scrisoare pentru Wolfsheim, prin care îi ceream informaţii şi-l rugam insistent să vină cu primul tren. Rugămintea aceasta mi se păru de altfel inutilă pe când o scriam. Eram sigur că avea să pornească de îndată ce o să vadă ştirea în ziare, după cum eram convins că avea să sosească o telegramă de la Daisy încă înainte de amiază – însă nu sosi nici telegrama, nici domnul Wolfsheim; nimeni altcineva decât din nou poliţişti, fotografi, ziarişti. La vremea când se întoarse valetul cu scrisoarea lui Wolfsheim, începusem să fiu cuprins de un sentiment de sfidare, de un fel de solidaritate dispreţuitoare între Gatsby şi mine, îndreptată împotriva lor, a tuturor.

Dragă domnule Carraway.

A fost unul din şocurile cele mai teribile pe care le-am simţit în viaţa mea, nici nu-mi vine să cred că-i adevărat. Un gest criminal atât de

nebunesc cum a săvârşit omul acesta ar trebui să ne pună pe toţi pe gânduri. Nu pot veni acum, căci am unele afaceri importante şi nu-mi pot permite să fiu implicat într-o asemenea poveste. Dacă pot face ceva, mai târziu, te rog să mă anunţi în scris prin

Edgar. Când aud de câte o întâmplare din aceasta, nici nu mai ştiu pe ce lume sunt, de parcă n-aş mai fi om.

Al dumitale sincer, Meyer Wolfsheim.

şi apoi, adăugase cu un scris febril:

Anunţă-mă ce e cu înmormântarea ete. Habar n-am despre familia lui.

Când sună telefonul mai târziu în după-amiaza aceea şi operatoarea îmi spuse că era de la Chicago, mă gândii o clipă că, în sfârşit, suna Daisy. Auzii însă o voce de bărbat, foarte ascuţită şi depărtată.

— Slage aici…

— Da?

Numele îmi era necunoscut.

— A dracului încurcătură, nu? Ai primit telegrama mea?

— N-am primit nicio telegramă.

— Parke a dat de bucluc, îmi comunică el grăbit. L-au umflat tocmai când transmitea acţiunile. Primiseră o circulară de la New York cu numerele poliţelor, chiar cu cinci minute înainte. Ce spui de asta? Ne putem aştepta la orice, mai ales în provincie…

— Alo, alo! îl întrerupsei nerăbdător. Stai niţel… nu e domnul Gatsby. Domnul Gatsby a murit.

La capătul celălalt al firului urmă o tăcere lungă, apoi o exclamaţie, apoi auzii receptorul trântit în furcă.

Cred că abia a treia zi sosi o telegramă dintr-un oraş din Minnesota, semnată Henry C. Gatz. Spunea numai că expeditorul porneşte de îndată şi ne ruga să amânăm înmormântarea până avea să sosească.

Era tatăl lui Gatsby, un bătrânel solemn, buimăcit, dezorientat, înfăţişându-se în acea călduroasă zi de septembrie înfăşurat de sus până jos într-un impermeabil lung, ieftin, li lăcrimau mereu ochii, de emoţie, şi când i-am luat din mâini valijoara şi umbrela, începu să se tragă de bărbuţa căruntă, rară, atât de convulsiv încât numai cu mare dificultate am izbutit să-i scot pardesiul. Părea să fie în pragul unei crize de nervi, aşa că l-am dus în salonul de muzică să se odihnească puţin, până aveam să trimit pe cineva să-i aducă ceva de mâncare. Refuză însă să mănânce, iar paharul de lapte îi tremura atât de tare în mâini, încât i se vărsa mereu pe haină.

— Am văzut anunţul în ziarele din Chicago, spuse. A apărut în ziarele din Chicago. Am plecat de îndată.

— Nu ştiam cum să vă găsim. Ochii lui, care păreau să nu înregistreze nimic, se mişcau fără

încetare prin cameră.

— A fost un nebun. Trebuie să fi fost un nebun.

— Nu vreţi puţină cafea? insistai.

— Nu vreau nimic. M-am liniştit acum, dragă domnule…

— Carraway.

— Da, m-am liniştit acum. Unde e Jimmy? L-am condus până în salonul unde era trupul fiului său şi l-am lăsat singur acolo. Câţiva băieţaşi care se strecuraseră în curte urcaseră treptele de la intrare şi priveau curioşi în hol; când le-am spus cine venise, se îndepărtară cu regret.

După câteva clipe domnul Gatz ieşi din salon, cu gura întredeschisă, puţin roşu la faţă, cu ochii lăcrimând picături răzleţe. Ajunsese la o vârstă când moartea nu mai constituie o surpriză tragică şi acum, privind pentru prima dată în jur şi înregistrând proporţiile şi eleganţa holului şi camerele imense ce se deschideau de o parte şi de alta, continuându-se în alte camere imense, în durerea lui începu să se amestece o mândrie respectuoasă. L-am dus într-un dormitor de la etaj şi, în timp ce-şi scotea haina şi vesta, i-am comunicat că aranjamentele pentru înmormântare se amânaseră până la sosirea lui.

— Adevărul este că nu ştiam exact ce aveţi de gând, domnule Gatsby.

— Gatz este numele meu.

— … domnule Gatz. Mă gândeam că poate

doriţi să transportaţi corpul neînsufleţit în oraşul dumneavoastră, în Vest.

Clătină din cap.

— Lui Jimmy i-a plăcut întotdeauna mai mult aici, la New York. Aici şi-a făcut el un rost. Dumneata ai fost prieten cu băiatul meu, domnule…?

— Am fost prieteni foarte apropiaţi.

— Avea un viitor măreţ înainte, ştii asta. Era încă tânăr, însă avea multă minte aici.

Duse un deget la tâmplă. L-am aprobat tăcut.

— Dacă ar mai fi trăit, ar fi ajuns un om mare. Un om de talia lui James J. Hill. Ar fi contribuit mult la progresul ţării.

— Foarte adevărat, am aprobat stânjenit. Trase neîndemânatic de cuvertura brodată de pe pat, încercând s-o dea la o parte, şi se întinse în cele din urmă ţeapăn – adormind pe dată.

În seara aceea îmi telefonă un bărbat în mod evident şi profund speriat, care insistă să afle cine sunt, înainte de a-şi declina identitatea.

— Carraway aici.

— A! rosti uşurat. Eu sunt, Klipspringer. M-am simţit la rândul meu uşurat, căci părea că avea să mai fie un prieten pentru înmormântarea lui Gatsby. Preferasem să n-o anunţ prin ziare ca să nu atrag o mulţime de străini curioşi, încercând să invit doar câteva persoane – însă toate păreau să fie foarte greu de găsit.

— Serviciul divin e mâine, i-am spus. La ora

trei, aici, acasă la el. Te-aş ruga să mai anunţi şi pe alţi prieteni care doresc să vină.

— A, da, sigur, le spun, mă întrerupse grăbit. Evident, nu e prea probabil să întâlnesc pe cineva, dar le spun dacă-i văd.

Tonul pe care vorbea mă făcu deodată bănuitor.

— Dumneata vii, bineînţeles.

— Ei, am să încerc, în orice caz. Te-am sunat doar ca să…

— Stai niţel, l-am întrerupt repede. Cum adică ai să încerci?

— Chestia e că… Adevărul este că sunt invitat acum la o familie, în Greenwich, şi mâine ar trebui să fiu aici. E un fel de picnic, ceva în genul ăsta. Bineînţeles că am să mă străduiesc să scap.

Am scos o exclamaţie dispreţuitoare, nestăpânită, pe care el o auzise probabil, căci continuă cu nervozitate:

— Te-am sunat pentru că mi-au rămas acolo o pereche de pantofi. Aş fi vrut să te rog, dacă nu te deranjează prea tare, să mi-i trimiţi, poate cu valetul. Sunt pantofi de tenis, ştii, şi mă încurcă tare că nu-i am la mine. Adresa mea este la familia B.F…

N-am mai auzit restul numelui, căci trântisem telefonul în furcă.

După aceea am început să mă simt oarecum ruşinat pentru Gatsby – un altul căruia i-am telefonat îmi dăduse să înţeleg că Gatsby găsise

ceea ce căutase. De fapt fusese vina mea, pentru că omul în chestiune era unul dintre cei care se arătaseră întotdeauna dispuşi să vorbească sarcastic despre băuturile alcoolice din casa lui Gatsby şi ar fi, trebuit să-mi dau seama că nu era cazul să-l chem.

În dimineaţa înmormântării m-am dus la New York, să-l caut pe Meyer Wolfsheim; ajunsesem la concluzia că altfel nu pot da de el – uşa pe care am deschis-o după indicaţiile băiatului de la lift purta o tăbliţă cu inscripţia: „The Swastika Holding Company” şi la început am avut impresia că nu era nimeni înăuntru. După ce am strigat însă de vreo câteva ori „Hei!”, am auzit o discuţie agitată într-o cameră din fund şi curând o femeie drăguţă, evident evreică, îşi făcu apariţia, scrutându-mă cu ochi negri, ostili.

— Nu e nimeni aici, îmi spuse. Domnul Wolfsheim e plecat la Chicago.

Prima parte a acestei afirmaţii era în mod evident neadevărată, căci din camera cealaltă începu să se audă cineva, cineva lipsit de ureche muzicală, care fluiera o melodie la modă.

— Spune-i, te rog, că domnul Carraway doreşte să-i vorbească.

— Doar nu pot să-l aduc îndărăt de la Chicago, dumneata ce crezi?

În momentul acela o voce, pe care o recunoscui sigur ca a lui Wolfsheim, strigă din camera cealaltă:

— Stela!

— Lăsaţi numele, acolo, pe carnetul acela, adăugă ea grăbită. I-l dau eu când se întoarce.

— Dar ştiu foarte bine că e aici.

Făcu un pas spre mine şi începu să-şi treacă cu un gest maşinal, energic şi indignat, mâinile în sus şi în jos de-a lungul şoldurilor.

— Dumneavoastră, ăştia tineri, credeţi că puteţi intra oriunde, când aveţi chef, mă certă ea sever. Personal, m-am săturat de-alde dumneavoastră. Dacă-ţi spun că e la Chicago, înseamnă că e la Chicago.

Am menţionat atunci numele lui Gatsby.

— A… aşa – mă privi iarăşi de sus până jos. Vreţi să… Cum spuneaţi că vă numiţi?

Dispăru. În clipa următoare Meyer Wolfsheim îşi făcu o apariţie solemnă în prag, întinzând spre mine amândouă braţele. Mă trase după el în biroul din fund, remarcând cu o voce pătrunsă de solemnitate că era un ceas greu pentru noi toţi şi-mi oferi o ţigară.

— Îmi tot revine în minte ziua când l-am cunoscut, îmi spuse. Era tânăr maior, abia eliberat din armată şi cu pieptul acoperit de medaliile şi decoraţiile pe care le câştigase pe câmpul de luptă. Săracul, era atât de strâmtorat, încât trebuia să poarte în continuare uniforma, căci nu avea cu ce să-şi cumpere haine civile. Prima dată când am dat cu ochii de el a fost în sala de biliard de la Winebrenner, pe Strada 43, venise să caute

de lucru. Nu mâncase nimic de vreo două zile. „Hai cu mine să mâncăm ceva”, i-am spus. A mâncat de peste patru dolari în mai puţin de o jumătate de oră.

— Dumneata l-ai ajutat să-şi înceapă afacerile? l-am întrebat.

— L-am ajutat? Eu l-am făcut om.

— A!

— L-am ridicat de jos de tot, de-a dreptul din stradă. Mi-am dat seama din primul moment că e un tânăr prezentabil, că poate să facă cea mai bună impresie, şi când mi-a spus că fusese la Oggsford, am înţeles că e exact tipul de care aveam nevoie. Întâi l-am înscris în Legiunea Americană şi acolo a făcut treabă bună de la început. Ştiu că a aranjat o chestic pentru un client al meu, undeva în Albany. Noi am lucrat întotdeauna împreună, ne-am înţeles – şi zicând acestea ridică spre mine două degete grăsuţe – întotdeauna am lucrat mănă-n mână.

Mă întrebam în sinea mea dacă tot împreună aranjaseră şi meciurile din World’s Series, în 1919.

— Acum e mort, am spus după o pauză. Dumneata ai fost prietenul lui cel mai apropiat, aşa că sunt convins că vrei să vii la înmormântare, astăzi după-amiază.

— Aş vrea să vin.

— Tocmai. Vino atunci.

Părul care-i răsărea din nări tremură uşor în

timp ce clătina din cap cu ochii umezi de lacrimi.

— Nu pot… nu-mi pot permite să fiu amestecat în asta, spuse.

— Nu mai ai în ce să fii amestecat. S-a terminat totul.

— Când e vorba de un om care a fost lichidat, nu-mi place să fiu amestecat în niciun fel. Mă ţin deoparte. Când eram tânăr, era altceva, dacă-mi murea vreun prieten, în orice împrejurare, rămâneam alături de el până la capăt. Ai putea crede că sunt un sentimental, dar să ştii că-ţi vorbesc sincer, rămâneam alături până la capăt.

Înţelesei că, dintr-un motiv sau altul, era hotărât să nu vină. Mă ridicai în picioare.

— Dumneata ai studii universitare? mă întrebă el brusc.

O clipă m-am gândit că avea, poate, să-mi propună vreo afacere, dar se mulţumi să dea din cap şi să-mi strângă măna.

— Trebuie să învăţăm să ne dovedim prietenia pentru cineva cătă vreme e în viaţă, şi nu după moarte, îmi sugeră el. După ce s-a curăţat, eu zic să-l lăsăm în pace.

Când am ieşit din blocul în care era biroul, cerul se întunecase complet şi în drum spre West Egg începu să burniţeze. După ce mi-am schimbat hainele, am traversat pajiştea spre vila lui Gatsby, unde l-am găsit pe domnul Gatz plimbându-se agitat în sus şi-n jos prin hol. Mândria pe care o simţea pentru fiul său, pentru proprietatea şi

realizările acestuia creştea mereu, şi de data aceasta avea încă ceva nou să-mi arate.

— Jimmy mi-a trimis mai demult fotografia asta, ia priveşte.

O scoase din portvizit cu degete tremurătoare. Era o fotografie a vilei, o poză cu colţurile îndoite şi murdărite de trecerea prin prea multe mâini. Îmi arăta fiecare detaliu cu degetul tremurător de o agitaţie febrilă – „ia uită-te şi aici!” – pândindu-mă apoi să-mi vadă admiraţia în priviri. Cred că o arătase atât de des şi la atât de multă lume, încât ajunsese mai reală pentru el decât însăşi vila unde se găsea acum.

— Jimmy mi-a trimis-o. După părerea mea, este o fotografie grozavă. Se văd foarte bine toate detaliile.

— Da, foarte bine. Spuneţi-mi, l-aţi mai văzut în ultima vreme?

— A venit să mă viziteze acum doi ani, când mi-a cumpărat casa în care stau acum. Evident, când a fugit de acasă ne-am certat, însă acum înţeleg că a avut motivele lui s-o facă. Simţea că are un viitor mare în faţă. Şi de când a început să reuşească în viaţă, s-a arătat foarte generos faţă de mine.

Nu-i venea să se despartă de fotografie. Apoi o puse la loc în portvizit şi scoase din buzunar o carte veche, mult răsfoită, cu un titlu cu litere colorate: Hopalong Cassidy.

— Uite, asta e o carte de-a lui, de pe vremea

când era mic, ia priveşte aici.

O deschise la ultima pagină şi o întoarse spre mine să văd. Pe ultima pagină albă scria cu litere de tipar cuvântul: PROGRAM şi data: 12 decembrie 1906. Şi apoi, dedesubt:

Deşteptarea… 6,00 a.m.

Gimnastică, exerciţii fizice…6,15 – 6,30 a.m.

Studiu: electricitatea etc…7, 15 – 8,15 a.m.

Lucru…8,30 – 4,30 p.m.

Baseball şi sport…4, 30 – 5,00 p.m.

Exerciţii de elocinţă, cum să mă comport în societate ete…5,00 – 6,00 p.m.

Studiu despre invenţii utile… 7,00 – 9,00 p.m.

HOTĂRÂRI DE ORDIN GENERAL

— Să nu-mi mai pierd vremea la Shafers sau la (un nume indescifrabil)

— Să nu mai fumez, să nu mai mestec tutun

— Baie o dată la două zile

— Să citesc o carte sau o revistă utilă pe săptămână

— Să economisesc 5 dolari (tăiat) 3 dolari pe săptămână

— Să mă port mai frumos cu părinţii

— Am dat peste cartea asta din întâmplare, îmi spuse bătrânul. Vezi ce fel de băiat era, nu?

— Da.

— Jimmy avea un viitor de aur. Întotdeauna lua hotărâri bune de felul acesta. Ai băgat de seamă cum proceda ca să-şi lărgească sfera de cunoştinţe? în chestia asta a fost întotdeauna

grozav. Ţin minte, o dată mi-a spus că mănânc ca un porc şi ştiu că l-am bătut pentru asta.

Nu se putea hotărî să închidă cartea, citea mereu câte un paragraf cu voce tare şi pe urmă mă privea repede, încordat. Cred că se aştepta să mă vadă copiind programul acesta pentru uzul meu personal.

Puţin înainte de ora trei sosi pastorul luteran de la Flushing şi, fără voia mea, am început să privesc pe fereastră după alte automobile. La fel ca şi tatăl lui Gatsby. Apoi, pe măsură ce vremea trecea şi servitorii se strângeau în hol aşteptând, bătrânul începu să clipească tot mai îngrijorat şi să vorbească nesigur, înfricoşat parcă, despre ploaie. Pastorul îşi privi de câteva ori ceasul, astfel că în cele din urină l-am tras la o parte şi l-am rugat să mai aştepte o jumătate de oră. Inutil însă. N-a venit nimeni.

Pe la ora cinci, procesiunea noastră de trei automobile ajunse la cimitir şi se opri, în ploaia măruntă, în dreptul porţii – întâi dricul, o maşină oribilă, neagră şi udă, apoi domnul Gatz cu pastorul şi cu mine în limuzină şi, ceva mai în spate, în duba de alimente a lui Gatsby, patru sau cinci servitori şi poştaşul din West Egg, toţi uzi până la piele. Pe când traversam aleile cimitirului, am auzit o maşină oprindu-se afară şi apoi paşii cuiva care alerga prin băltoace. Am întors capul. Era bărbatul cu ochelari imenşi ce-i făceau ochii de bufniţă, pe care-l găsisem minunându-se de

biblioteca din vila lui Gatsby, plină cu cărţi veritabile, într-o seară cu vreo trei luni în urmă.

De atunci nu-l mai întâlnisem. Nu ştiu nici azi cum a aflat despre înmormântare, nici cum se numea. Ploaia îi şiroia pe sticlele ochelarilor, şi îi scoase ca să-i ştergă cu batista când ne oprirăm lângă pânza de cort care acoperea groapa şi pe care acum o trăseseră la o parte.

În clipa aceea am încercat să mă gândesc un moment la Gatsby, dar mi se părea teribil de departe ai mi-am amintit, fără resentimente, doar că Daisy nu trimisese niciun mesaj, nicio floare. Auzii pe cineva murmurând: „Binecuvântaţi fie cei morţi peste care picură ploaia”, apoi omul cu ochelari de bufniţă spuse „Amin” cu o voce gravă.

Ne bălăcirăm fuga prin ploaie înapoi spre maşini. Ochi-de-bufniţă mi se adresă chiar când ajunserăm lângă poarta cimitirului.

— N-am putut veni acasă, îmi spuse.

— Nimeni n-a putut veni.

— Nu mai spune! şi mă privi cu gura căscată. Ce Dumnezeu, veneau cu sutele.

Îşi scoase ochelarii şi-i şterse din nou, şi pe partea exterioară a lentilelor şi pe cea interioară.

— Biet ticălos, adăugă.

Printre amintirile care mi-au rămas mai vii sunt serile când mă înapoiam în vacanţă de la şcoală, şi mai târziu de la colegiu, în Ajunul Crăciunului, în orăşelul meu de provincie din vest. Aceia dintre noi care mergeam mai departe de

Chicago ne strângeam în gara veche, prost lui mnată, seara pe la orele şase, însoţiţi de câţiva prieteni din Chicago care începuseră deja să se înstrăineze de noi, preocupaţi de propriile lor pregătiri de sărbători, sosiţi doar să ne spună în grabă la revedere. Îmi amintesc de mantourile de blană ale fetelor, de aburul respiraţiilor, de conversaţiile precipitate, de mâinile care schiţau saluturi când dădeam cu ochii de cunoştinţe vechi, de schimburile de invitaţii: „Vă duceţi la Ordway? La Hersey? La Scultze?”, de felul în care strângeam în mâinile înmănuşate biletele de tren lungi, verzi. Şi, în cele din urmă, de vagoanele galbene, murdare, luminate şi cu un aer sărbătoresc ca de Crăciun, care aşteptau, pe şine, de partea cealaltă a peronului.

Pe când ne îndepărtam în noaptea de iarnă, zăpada adevărată, zăpada pe care o cunoşteam din copilărie, începea să se întindă în jurul nostru scânteind pe ferestrele vagonului, iar luminile gălbui ale gărilor mici alunecau pe lângă noi şi aerul întreg se umplea de un fel de nelinişte, de o aşteptare vie, aproape cu neputinţă de suportat. Îmi amintesc cum respiram adânc pe când traversam culoarele vagoanelor întorcându-ne de la vagonul restaurant, conştienţi deodată, cu o forţă de neexprimat, de felul în care, într-un singur ceas ciudat, comunicam cu această regiune, cu aceste câmpii, înainte de a ne întoarce pentru un timp în mijlocul lor.

Aceasta este pentru mine ceea ce pentru ceilalţi este pur şi simplu Vestul Mijlociu – nu câmpiile de grâne, nici preriile, nici orăşelele izolate, cu case cu acoperişuri ţuguiate, pe străzile cărora întâlneşti oameni înalţi, cu aspect nordic, ci entuziasmul care mă înfiora în tinereţe, când mă întorceam spre casă cu trenul, şi lumina felinarelor de pe străzi, şi zurgălăii săniilor în întunericul îngheţat, umbrele pomilor şi ghirlandelor de Crăciun în dreptunghiurile de lumină pe care le proiectau ferestrele în zăpadă. Aparţin acestor ţinuturi, atmosferei solemne în care trăiam în iernile lungi de atunci, stăpânit încă de mândria pe care o resimţeam de a face parte din casa Carraway, într-un oraş unde caselor li se spune de zeci de ani după numele familiilor. Şi acum abia, la sfârşit, înţeleg că tot ce-am spus până aici este o poveste despre aceste ţinuturi din vest – Tom şi Gatsby, Daisy şi Jordan, eu însumi suntem cu toţii oameni ai vestului şi probabil că toţi avem o deficienţă comună care, fără să ne dăm seama, ne-a împiedicat să ne adaptăm la viaţa din ţinuturile de răsărit.

Chiar în momentele în care aceste ţinuturi civilizate din răsărit m-au atras mai mult, chiar atunci când eram conştient de superioritatea acestei civilizaţii asupra orăşelelor adormite, apatice, plictisite de dincolo de Ohio, închistate în atmosfera lor de bârfe interminabile de care nu erau scutiţi decât copiii şi bătrânii – chiar şi atunci

coasta de răsărit a Statelor Unite a fost pentru mine o imagine deformată. West Egg, mai ales, mi se pare şi acum o fărâmă dintr-un vis fantastic. Cartierul acesta a rămas pentru mine ca o scenă nocturnă dintr-o pânză de El Greco: un mănunchi de vreo sută de case, convenţionale şi în acelaşi timp groteşti, chircite sub un cer posomorât, apăsător, pe case se înalţă o lună mată. În prim-plan, pe trotuar, patru bărbaţi, solemni, în haine de seară, înaintează purtând o targă pe care zace o femeie beată într-o rochie lungă, albă, de seară. Braţul i se leagănă atârnând într-o parte a tărgii scânteind de bijuterii îngheţate. Şi cei patru bărbaţi intră gravi într-o casă, alta decât cea pe care o caută. Nimeni nu ştie cine este femeia şi nimănui nu-i pasă.

După moartea lui Gatsby, estul a rămas, pentru mine, bântuit de asemenea imagini, care l-au deformat dincolo de puterile mele de a-l mai vedea aşa cum este în realitate. De aceea, într-o după-amiază, când fumul albăstrui al focului de frunze uscate se înălţa spre cer şi vântul îngheţa rufele întinse la zvântat pe frânghii, m-am hotărât să mă întorc acasă.

Înainte de a pleca, însă, mai trebuia să fac ceva, un lucru neplăcut la care ar fi fost poate mai bine să renunţ, însă voiam să-mi las în ordine toate afacerile, să nu mă mai încred în curgerea indiferentă, uneori avantajoasa pentru noi, a timpului, să nu mai aştept ca timpul să împingă la

o parte resturile propriului meu trecut. M-am întâlnit cu Jordan Baker şi am stat un timp de vorbă despre ceea ce se întâmplase cu noi doi, despre ceea ce mi se întâmplase apoi mie – şi, în timp ce vorbeam, mă asculta tăcută, nemişcată, dreaptă pe scaunul cu spetează înaltă.

Era în costum de golf – avea după aceea o partidă şi, mi-aduc aminte, îmi spuneam că seamănă cu o ilustraţie de carte, aşa cum stătea cu bărbia ridicată aproape sfidător, cu părul de culoarea frunzelor de toamnă, cu faţa de aceeaşi nuanţă arămie ca şi mănuşa fără degete uitată pe genunchi. Când am terminat ce avusesem de spus, îmi comunică fără comentarii că se logodise. N-am crezut-o, deşi ştiam că existau bărbaţi care s-ar fi căsătorit cu ea la un singur semn, dar m-am prefăcut surprins. O clipă m-am întrebat dacă nu făceam o greşeală, pe urmă am retrăit în minte întreaga întâmplare şi m-am ridicat să-mi iau rămas bun.

— Şi cu toate astea, să ştii că tu ai fost cel care m-a respins, îmi spuse Jordan pe neaşteptate. În ziua aceea, la telefon, m-ai respins cu brutalitate. Acum nu mai simt nimic pentru tine, însă atunci a fost o experienţă cu totul nouă pentru mine şi un timp am fost complet dezorientată.

Ne-am strâns mâna.

— A, şi mai ţii minte, adăugă ea, mai ţii minte ce mi-ai spus o dată despre felul cum conduc

maşina?

— Să-ţi spun drept… parcă nu.

— Mi-ai spus că un om care nu ştie să conducă e în siguranţă până întâlneşte un alt om care nu ştie nici el. Aşa şi cu mine, am dat şi eu de unul care nu ştie, nu crezi? Vreau să spun că am pierdut pentru că nu mi-am dat seama că mă înşelam. Mi-am închipuit că eşti un om onest, sincer. Credeam că în asta stă mândria ta ascunsă.

— Am treizeci de ani, i-am răspuns. Am trecut cu cinci ani de vârsta când mă mai puteam minţi singur, spunându-mi că asta e onoarea.

Nu mi-a răspuns. Iritat, pe jumătate încă îndrăgostit de ea şi regretând teribil totul, i-am întors spatele şi m-am îndepărtat.

Târziu toamna, spre sfârşitul lui octombrie, l-am întâlnit într-o după-amiază pe Tom Buchanan. Trecea în faţa mea pe Fifth Avenue, cu mersul lui caracteristic, ca şi cum ar fi vrut să respingă orice contact, întorcând capul brusc într-o parte şi-n alta, după privirile lui neliniştite. Mergeam mai încet ca să evit să-l ajung, dar se opri să privească atent în vitrina unui bijutier. Mă descoperi deodată şi se întoarse spre mine, întinzându-mi mâna.

— Ce-i cu tine, Nick? Ce, nu vrei să mai dai măna cu mine?

— Nu vreau. Ştii ce părere am despre tine.

— Eşti nebun, Nick, spuse repede, ai înnebunit de tot. Nu înţeleg ce-i cu tine.

— Tom, l-am întrebat, ce i-ai spus tu exact lui Wilson în după-amiaza aceea?

Mă privi fără să-mi răspundă şi am înţeles că ghicisem ce se petrecuse în acele câteva ceasuri în care nu se ştia ce mai făcuse Wilson. Mă şi întorsesem să mă îndepărtez, când veni după mine şi mă apucă de braţ.

— I-am spus adevărul, zise. A venit la mine acasă pe când ne pregăteam să plecăm şi, când valetul i-a spus că nu suntem acolo, a încercat să intre cu forţa. Era nebun, nebun de-a binelea, şi m-ar fi omorât dacă nu i-aş fi spus cine era proprietarul maşinii. Tot timpul cât a fost la mine-n casă a stat cu mâna pe pistolul din buzunarul hainei…

Se întrerupse o clipă şi apoi continuă sfidător:

— Şi ce dacă i-am spus? Tipul ăla n-a primit decât ce-a meritat. Ţi-a aruncat praf în ochi şi ţie, tot aşa cum a amăgit-o şi pe Daisy. În realitate era o brută. A trecut cu maşina peste Myrtle ca peste un câine şi nici măcar n-a oprit.

Nu-i puteam răspunde nimic altceva decât simplul fapt, pe care nu mă puteam convinge să-l spun, că ce susţinea el nu era adevărat.

— Şi dacă crezi cumva că n-am suferit destul şi eu… Ascultă, când m-am dus să închid apartamentul din oraş şi-am dat cu ochii de blestemata aia de cutie cu biscuiţi pentru căţel, acolo, pe pervazul ferestrei, m-am aşezat şi am plâns ca un copil. Dumnezeule, a fost groaznic,

groaznic…

Nu-l puteam ierta, nu mă puteam convinge să-l găsesc simpatic, dar înţelegeam că ceea ce făcuse era pentru el pe de-a-ntregul justificat. Fusese un gest neglijent, superficial, confuz. Erau nişte oameni superficiali, şi el şi Daisy, erau în stare să zdrobească lucruri şi oameni din jurul lor, pentru ca apoi să se retragă la adăpostul banilor şi al superficialităţii indolente care îi unea şi să-i lase pe ceilalţi să îndrepte răul pe care-l făcuseră…

Până la urmă i-am strâns mâna; mi s-a părut deodată o prostie să refuz s-o fac, însă aveam senzaţia că stau de vorbă cu un copil. A intrat în magazinul de bijuterii să cumpere poate un colier de perle – sau poate doar o pereche de butoni pentru manşete – cu totul străin de scrupulele şi prejudecăţile mele de provincial.

Când am plecat, vila lui Gatsby era încă pustie; iarba crescuse şi pe pajiştea lui, tot atât de sălbatică ca şi pe cea a casei mele. Ştiu că unul dintre şoferii de taxi din localitate nu trecea niciodată prin faţa vilei lui Gatsby fără să oprească o clipă şi să arate cu degetul spre casă: probabil că el fusese cel care-i condusese pe Daisy şi pe Gatsby spre East Egg în noaptea accidentului, şi probabil că inventase o întreagă poveste senzaţională din toată aceasta chestie. Nu voiam s-o aud şi-l evitam întotdeauna când coboram în gară.

Serile de sâmbătă mi le petreceam la New

York, pentru că amintirea recepţiilor lui scânteietoare îmi era încă atât de vie, încât mi s-ar fi părut că aud muzica şi râsetele răzbătând fără încetare dinspre grădina lui, maşinile venind şi plecând pe aleea din faţa casei. Într-o noapte am auzit cu adevărat un automobil şi i-am văzut farurile luminând o clipă treptele uşii de la intrare. N-am ieşit să întreb. Probabil că era vreun oaspete întârziat, care fusese plecat în cine ştie ce colţ al pământului şi nu ştia că petrecerea se terminase.

În ultima noapte pe care am petrecut-o acolo, când bagajele îmi erau strânse şi îmi vândusem automobilul băcanului, am mai traversat o dată pajiştea să arunc o ultimă privire spre arătarea aceea uriaşă, incoerentă, care încercase fără a izbuti, să fie o casă. Pe treptele albe se putea citi limpede în lumina lunii un cuvânt obscen, mâzgălit cu o bucată de cărămidă de cine ştie ce ştrengar, şi ştiu că l-am şters cu talpa pantofului. M-am îndreptat apoi spre plajă şi m-am întins pe nisip.

Cele mai multe dintre proprietăţile cu ieşire la plajă erau acum închise şi pe toată coasta nu se mai vedeau aproape deloc lumini, în afară de sclipirea mişcătoare a feribotului care traversa strâmtoarea. Şi, pe când luna se înălţa încet spre cer, toate construcţiile acestea de cărămidă începură să se topească, până când, treptat, am avut senzaţia că mă aflu pe străvechea insulă ce se deschisese odinioară din ocean ca o floare în

faţa navigatorilor olandezi – ca sânul tânăr acoperit de verdeaţă al Lumii Noi. Copacii aceştia acum dispăruţi, copacii pe care-i tăiaseră ca să facă loc vilei lui Gatsby, fremătaseră odinioară în şoapte stranii în faţa unuia dintre ultimele şi cele mai măreţe visuri omeneşti; o clipă trecătoare, vrăjită, omul trebuie să-şi fi ţinut respiraţia în faţa acestui continent nebănuit, împins fără voia lui într-o uimire necunoscută pe care nici n-o înţelegea şi nici n-o dorise, faţă-n faţă pentru ultima dată în istorie cu ceva care se mai putea măsura cu capacitatea sa de a simţi miracolul.

Şi pe când stăteam întins acolo gândindu-mă la acea lume străveche, necunoscută, mi-am amintit de uimirea copilărească a lui Gatsby când identificase pentru întâia dată lumina verzuie de pe promontoriul vilei unde locuia Daisy. Străbătuse un drum lung până la această pajişte albăstrie şi, probabil, visul i se păruse atunci atât de aproape, atât de tangibil, încât nu-i venise să creadă că nu l-ar fi putut atinge dacă şi-ar fi întins braţul. Nu înţelesese, desigur, că visul rămăsese cu mult în urmă, undeva departe, în întunecimea imensă de dincolo de oraş, unde câmpiile necunoscute ale acestei ţări nesfârşite se întindeau sub cerul nopţii.

Gatsby crezuse până la urmă în luminiţa aceea verzuie, într-un viitor fremătător, care se îndepărtează însă cu fiece an în faţa noastră. Ne-a scăpat o dată, dar ce importanţă are… mâine o să

fugim mai repede, ne vom întinde braţele mai departe… Şi tot aşa, până într-o dimineaţă…

Şi tot aşa, trecem de la o zi la alta, bărci împinse de curent, împinse fără încetare, tot mai înapoi, în trecut.

Visul, visătorul

Doi ochi hipnotici ce te privesc gălbui-demoniac din violetul întunecat al unei nopţi de vară, o pereche de buze roşii, asemeni unui covor zburător pe cerul opac al unei galaxii nedescoperite; în partea de jos, o nebunie de explozii galbene, roşii şi grenat. Astfel arată coperta-standard a celui mai cunoscut roman al lui F. Scott Fitzgerald, Marele Gatsby. Ilustraţia aparţine unui autor enigmatic, Francis Cugat, desenator de la Hollywood, dispărut în condiţii misterioase. Cugat lucrase, între alţii, pentru Douglas Fairbanks. Reluată odată cu punerea în circulaţie a „textului autorizat”, girat de cel mai harnic editor şi comentator al lui Fitzgerald, Matthew J. Bruccoli, această copertă tinde să devină parte integrantă a cărţii.

Când, la sfârşitul veacului trecut, Marele Gatsby s-a văzut propulsat pe locul al doilea în lista celor mai bune romane anglo-saxone din secolul douăzeci (previzibil, pe locul întâi se plasase Ulise, al lui James Joyce, capodopera mai mult invocată decât citită – dar asta e o altă poveste cu snobi!), criticii au început să-şi dea seama de mutaţia de valori produsă în gustul

publicului avizat în ultimele decenii. Considerat un titlu doar ceva mai spectaculos din seria cărţilor despre Generaţia Pierdută, o romanţă ca atâtea altele, orchestrată în gama minoră a literaturii melodramatice, Marele Gatsby a câştigat cu trecerea vremii nu doar în succes, ci şi în valoare.

Până la un punct, biografia autorului a jucat un rol important în interesul niciodată complet stins pentru creaţia lui Fitzgerald. Dacă peste opera marilor să-i contemporani (Faulkner, Hemingway, Wolfe etc.) se aşterne, inexorabil, praful istoriei literare, Fitzgerald pare să fi scăpat ca prin miracol acestei fatalităţi. Absenţa inovaţiilor şocante şi, prin urmare, a imitatorilor a jucat în favoarea romancierului. Asupra fiecăruia dintre numele de mai sus, ca şi asupra lui Dos Passos, s-a exercitat o presiune enormă: istoriile literare gem de „faulknerieni”, de „hemingwayeni” sau de „wolfe-ieni”, însă nimeni n-a părut interesat să reia, nici în stricta actualitate, nici în deceniile următoare, experienţa lui Fitzgerald.

Să fi fost această experienţă lipsită de atractivitate? Să nu fi prezentat modelul Fitzgerald fascinaţia stârnită de Hemingway? Ori să fi fost autorul Marelui Gatsby inimitabil? Nimic din toate acestea. Pur şi simplu, maniera de lucru a lui Fitzgerald părea să epuizeze, odată lucrarea publicată, întregul filon ce-i dăduse naştere. Nici măcar Ring Lardner, unul dintre marii maeştri ai tehnicilor povestirii, n-a sondat atât de adânc şi

atât de divers în solul nevroticei epoci de după primul război mondial. Performanţa lui Fitzgerald constă în dublul standard pe care a ştiut să-l menţină timp de mulţi ani: o proză jurnalistică, aproape minimalistă, scrisă pentru bani, ai una într-un stil elaborat, stranie şi inconfortabilă, în cărţile de mai mare amploare.

Succesul fulminant al primului roman, This Side of Paradise (Dincoace de paradis, 1920), îi prilejuieşte tânărului romancier o meditaţie în stil amuzant-arogant, ce avea să-i devină caracteristic:

„Pot să rezum întreaga mea teorie despre scris într-o frază. Autorul trebuie să scrie pentru tinerii din generaţia lui, pentru criticii generaţiei de după el şi pentru profesorii de totdeauna”. Desăvârşitul control al intenţiilor dovedeşte însă mai mult cinism decât credinţă reală în propria creaţie. Prins în vârtejul succesului, devenit o stea de primă mărime a vieţii publice, Fitzgerald n-a rezistat tentaţiei de a fi mai mult decât un scriitor: şi-a propus să devină chiar întruparea Visului American despre care scriau toţi prietenii ieşiţi mai mult sau mai puţin teferi din tragedia războiului.

Nici alcoolismul, nici influenţa dezastruoasă a dezaxatei sale soţii, Zelda, nici ritmul infernal în care era obligat să livreze, contra unor sume de bani considerabile, proze marilor reviste nu l-au îndepărtat definitiv de proiectul abstract care i-a dominat existenţa. Atunci când unul sau altul

dintre elementele perturbatoare deveneau prea primejdioase, Fitzgerald n-a ezitat să le înlăture. Zelda şi-a încheiat zilele într-un ospiciu, iar perioadele turbulente de „îmbibare” în alcool au devenit, cu trecerea vremii, tot mai rare.

E straniu să observi cât egocentrism, cât infantilism agresiv exista în viaţa acestui autor din paginile căruia răzbat o nesfârşită graţie şi tandreţe. Nu există relatare din anii '20 privitoare la explozibilul cuplu care să nu pună accentul pe grosolănia şi pe lipsa de bun simţ elementar atât a lui Scott, cât şi a Zeldei: uluitor de frumoasa soţie a lui Fitzgerald nu se sfia să se urce, în timpul petrecerilor, pe masă, spre a-şi expune atrăgătorul posterior, în timp ce jumătatea masculină a menajului găsea infinite plăceri în a distruge colecţiile de porţelanuri scumpe ale imprudentelor gazde!

E greu de înţeles astăzi cum astfel de oameni continuau să fie invitaţi de marile familii de americani sau francezi, deşi fiecare descindere a lor se solda cu un veritabil dezastru. Egocentrismul dus până la nebunie al lui Fitzgerald era întrecut doar de provocările – oscilând între infantilism şi pornografie – ale Zeldei. Certurile cu martori din perioada new-yorkeză sunt substituite, în intervalul european, petrecut mai ales pe riviera franceză şi în Italia, de veritabile comploturi infernale, ce păreau să aibă drept unic ţel scandalizarea nefericiţilor

comeseni. Aproape toate amintirile despre cuplul Fitzgerald menţionează amestecul incredibil de şarm, seducţie şi de respingătoare, continuă jignire a celor din jur. Asemenea unui mecanism al ororii perfect pus la punct, Scott şi Zelda îşi cucereau şi apoi, cu sadism, îşi batjocoreau victimele.

Pe de altă parte, graţia infinită a aceloraşi maturi-copii, umorul uluitor şi plăcerea de a împărtăşi imensa lor sete de viaţă probabil că erau molipsitoare. Scott, mai ales, era imbatabil în relaţiile cu copiii gazdelor, pe care-i fermeca instantaneu, coborând cu infinite delicii în lumea lor. Uneori, comuniunea cu lumea infantilă mergea atât de departe încât, doborât de beţie, adormea după-amiezile în pătucurile neîncăpătoare ale copiilor.

N-a scăpat nimănui una dintre ciudăţeniile extrem de dezagreabile ale lui Scott: aceea de a-şi supune prietenii la nesfârşite şi jenante interogatorii. Era plăcerea iraţională de a căuta punctele slabe ale interlocutorilor, însă nu atât pentru a-i domina, cât pentru a testa limitele iubirii pentru el. E uluitor să constaţi cât de puţin i-au influenţat creaţia perpetua nesiguranţă psihică şi comportamentul nebunesc, intolerabil, al Zeldei. Există, desigur, nenumărate elemente biografice în scrisul lui Fitzgerald, însă ele nu afişează niciodată aerul vindicativ, ofensiv pe care-l aveau în realitatea propriu-zisă. Viaţa şi

literatura nu comunică, în cazul său, decât la modul detaşat, aproape impersonal, în felul în care un om de ştiinţă analizează o rocă ciudată sau o nouă specie de fluturi.

Însă acelaşi maniac centrat pe sine se jenează fiindcă e plătit prea bine pentru nişte scrieri pe care le consideră doar o inutilă, inexpresivă maculatură. Scrisorile adresate agentului său literar relevă o faţă de nerecunoscut, în care vorbeşte o conştiinţă scriitoricească de cea mai nobilă stirpe. Manufacturile livrate în serie, fără efort intelectual şi fără a scoate la bătaie resorturile spirituale ale fiinţei, sunt născute din îndatorirea de a-şi plăti facturile şi pentru a perpetua „viaţa sincopată” (Scribner, 1989: X) a mult prea nonconformistei familii.

Spre deosebire de Hemingway, care n-a ezitat să transcrie, fără nicio remuşcare, întâmplări din propria viaţă (e drept, abil manipulate în favoarea sa, inclusiv capitolul din A Moveable Feast dedicat lui Fitzgerald, neaşteptat de caustic, având în vedere admiraţia lui Bem faţă de autorul Marelui Gatsby. Anii francezi, anii maximei derive a cuplului Fitzgerald, ofereau, ce-i drept, suficiente motive de sarcasm chiar unei pene mai tolerante decât aceea a lui Hemingway), Fitzgerald selectează extrem de puţine întâmplări din biografia imediată. Exceptând lucrarea memorialistică The Crack Up (Prăbuşirea, 1945), apărută postum, sub îngrijirea lui Edmund Wilson,

romanele conţin extrem de puţine referinţe directe la o existenţă care a fost ea însăşi parcă decupată dintr-un roman.

Fără îndoială, atmosfera cărţilor reproduce în mare măsură realitatea trăită. New York-ul ca fundal, riviera franceză, câte un chip răsărind ca o nălucă din uitatul Mid-West părăsit odată cu adolescenţa – toate acestea există în cărţile sale. Cel mai adesea, realitatea e prezentată ca un pariu pierdut, ca o expediţie niciodată dusă la capăt. Din acest punct de vedere, creaţia lui Fitzgerald reprezintă un triumfal imaginarului. O melancolie difuză, o tânjire după un destin mai bine administrat („Şi atunci, apropiindu-mă de patruzeci şi nouă de ani, mi-am dat seama dintr-odată că cedasem prematur” – sună una dintre frazele amare ale „ultimului” Fitzgerald" - 1994: p. 661) explică de ce realismul său e aproximativ, de ce realitatea, realitatea vieţii lui, în ciuda nenumăratelor detalii geografice precise, nu e considerată demnă de a fi metamorfozată în literatură.

Mereu cu un pas înapoia vieţii, scriitorul a fost obligat să compenseze în imaginar evidenta neîmplinire existenţială: „În perioada anilor douăzeci, pe care vârsta mea îi depăşea cu puţin, cele două regrete juvenile pe care le-am avut – şi anume, că nu sunt destul de solid (sau destul de bun) pentru a juca fotbal la colegiu şi că n-am ajuns în străinătate în timpul războiului – s-au

transformat în vise copilăreşti despre eroism imaginar, vise bune pentru a provoca somnul în nopţile agitate. Marile probleme ale vieţii păreau să se rezolve singure şi, dacă rezolvarea lor era dificilă, asta te obosea în aşa măsură, încât nu te mai gândeai la problemele mai generale.

Cu zece ani în urmă, viaţa era o chestiune personală. Trebuia să menţin un echilibru între sentimentul de inutilitate a efortului şi sentimentul de necesitate a luptei, între convingerea că eşecul este inevitabil şi hotărârea de a «reuşi» – şi, mai mult decât atât, între contradicţia dintre caracterul imuabil al trecutului şi înaltele ţeluri ale viitorului. Dacă reuşeam să fac asta, în ciuda necazurilor zilnice – domestice, profesionale şi personale –, atunci eul meu avea să-şi continue traiectoria, ca o săgeată trasă din neant spre neant, cu o asemenea forţă, încât numai gravitaţia ar putea s-o aducă pe pământ" (Fitzgerald, 1994: p. 66).

Aceste rânduri sunt scrise în februarie 1936, când scriitorul avea patruzeci de ani. În ele răzbate, însă, amărăciunea unei vârste târzii – a bătrâneţii pe care nu avea să o mai atingă. Textul dezvăluie cu o luciditate necomplezentă mecanismul prin care imaginarul acaparează zonele de insatisfacţie a existenţei, răscumpărând în abisul minţii absenţa totală a eroismului romantic – specific perioadei războiului – care a făcut gloria atâtora dintre scriitorii aşa-numitei

Generaţii Pierdute. Fiecare dintre marile sale personaje – Dick Diver (din Tender Is the Night), Monroe Stahr (din The Last Tycoon), Jay Gatsby (din The Great Gatsby) – trăiesc drama căutării înfrigurate a unui destin excepţional. În fiecare din cazuri personajul e înfrânt, în fiecare din ipostaze realitatea dizolvă obsesia metafizică din care eroii îşi făcuseră idealul suprem.

Una dintre metodele sigure de a-l reduce pe Fitzgerald la dimensiunile unui autor datat este a spune despre el că e (doar) „istoricul Epocii Jazzului”. Într-o variantă mai spectaculoasă, un critic îi ataşa cam aceeaşi etichetă când descria Blândeţea nopţii ca fiind „un studiu al vampirismului celor bogaţi” (Thorp, 1960: p. 119). Fără îndoială, acest aspect există în cărţile lui, iar finalul romanului neterminat, The Last Tycoon (Ultimul magnat), ilustrează o astfel de teză. Strălucirea bogăţiei acaparează mintea multora dintre eroi, însă aceasta se întâmplă doar pentru că bogăţia reprezenta forma cea mai accesibilă a alterităţii: „Cei bogaţi sunt altfel decât tine sau decât mine”, sună o frază celebră a lui Fitzgerald, pe care Hemingway, sau cineva din anturajul său, avea s-o discrediteze printr-o replică de un sarcasm devastator: „Da, ei au mai mulţi bani!”

Obsesia bogăţiei este cu totul altceva decât obsesia banilor. Diferenţa, în cărţile lui Fitzgerald, e de natură calitativă. A avea bani nu înseamnă a fi fericit. Poţi, eventual, să cumperi ceea ce doresc

toţi prietenii tăi – „lucruri, chefuri şi iresponsabilitate” (Thorp, 1960: p. 119) –, dar asta nu te ajută cu nimic. Bogăţia e, pentru personaje, altceva: a fi bogat înseamnă a aparţine unei anumite lumi, în care nu poţi pătrunde chiar dacă ai dobândit toate atributele ei exterioare. Aici, în această prejudecată, se află tragedia şi oroarea vieţii lui Jay Gatsby, dar şi a celorlalte personaje citate. Într-un anumit sens, e şi tragedia vieţii lui Fitzgerald, care a gravitat, asemenea fluturilor de noapte, în jurul personajelor copleşitor de bogate de la New York Plaza Hotel sau de pe riviera franceză.

Marele Gatsby apare în 1925 şi nimic din perfecţiunea lui formală, nimic din detaşarea naratorului Nick Carraway nu aminteşte de drama din biografia autorului însuşi. În vreme ce Scott era cu totul absorbit de scrierea romanului, Zelda îşi trăieşte, cu o pasiune surprinzătoare chiar pentru ea, povestea de dragoste cu aviatorul francez Edouard Jozan, întâlnit pe plaja St. Raphael (v. Meyers, 1994, pp. 116-121). Lucrurile merg până departe, Zelda nu face efortul de a-şi masca infidelitatea, astfel încât soluţia divorţului pare iminentă. Vizitele ei repetate în apartamentul chipeşului ofiţer devin de notorietate, însă, spre nefericirea ei, aviatorul „îşi dorea o amantă, nu o nevastă” (Meyers, 1994: p. 117).

Unii critici au socotit că faimoasa scenă din Marele Gatsby în care Daisy e disputată de amant

şi de soţ n-ar fi decât ecoul unei întâmplări similare avându-i ca protagonişti pe Zelda, Scott şi pe Edouard Jozan. În realitate, lucrurile au avut cu totul alt deznodământ: transferul ofiţerului la Hyeres a rezolvat pe cale naturală o situaţie din ce în ce mai tensionată. Tentativa de sinucidere a Zeldei nu e decât un apendice minor, de un prost gust în care o recunoaştem integral, la o farsă pe care niciunul dintre cei implicaţi nu a ştiut să o administreze cu demnitate.

Apărut după două romane ce s-au bucurat de un succes fenomenal – This Side of Paradise (1920) şi The Beautiful and Damned (Cei frumoşi şi blestemaţi, 1922) – era oarecum de la sine înţeles că mica odisee a unui personaj fascinant va reedita destinul fericit al cărţilor anterioare. Din punct de vedere comercial, lucrurile n-au stat chiar aşa. Vânzările au fost sub aşteptări, deşi critica a sesizat îndată valoarea cărţii. Încă mai spectaculoase şi mai pline de elogii sunt scrisorile primite de la prietenii scriitori. T.S. Eliot, de pildă, îi mărturiseşte că a citit cartea de trei ori la rând şi că vede în ea „primul pas important făcut în proza americană de la Henry James încoace” (în Fitzgerald, 1945: p. 310). Gertrude Stein, „naşa” Generaţiei Pierdute, îl compară cu Thackeray, iar Edith Wharton sesizează „uriaşul salt înainte” înregistrat de proza lui (în Fitzgerald, 1945: pp. 308; 309).

Cu trecerea timpului, romanul a câştigat în

prestanţă, fiind, până în clipa de faţă, una dintre cărţile anilor ’20 căreia epitetul „capodoperă” nu i-a fost contestat de nimeni. Dimpotrivă, ea pare a fi tot mai mult Cartea deceniului pe care-l descrie şi istoria autorizată a unei lumi care a murit odată cu împrejurările excepţionale care i-au dat naştere. Milton Hindus (1948: p. 36) avea dreptate să compare capodopera de numai două sute de pagini a lui Fitzgerald cu fresca zugrăvită în câteva mii de pagini de către Proust: amândouă sunt „madelene” din care ţâşnesc, într-unul, „turbulenţii ani '20 ai Americii”, din celălalt „Combray-ul rural”.

Dacă în căutarea timpului pierdut ar putea avea drept titlu pe cel dat de Proust unei alte cărţi ale sale, Plăceri şi zile, cu siguranţă că Fitzgerald ar fi putut să împrumute pentru a descrie destinul lui Jay Gatsby titlul lui Theodore Dreiser, O tragedie americană. Într-adevăr, întâmplările năucitoare prin care trece romanticul personaj, salturile cu adevărat mortale din Mid-Westul provincial în vâltoarea nevrotică a unui New York ce trăia la intensitatea apocaliptică a perpetuului sfârşit de lume nu puteau fi un pretext mai bun pentru a ilustra drama unei întregi generaţii.

O dramă a iluziei, dar şi o dramă a succesului – ambele de dimensiuni supraumane. Poate pentru că provin din exterior, poate pentru că sunt produse de o nemăsurată ambiţie de a fi vocea unei lumi croite la dimensiuni gigantice. Când

scrie, în The Crack Up, despre metamorfozele paranoice ale personalităţii sale pe parcursul „decadei zgomotoase”, Fitzgerald ar fi putut scrie la fel de bine despre eroul său, Jay Gatsby. Identificarea este, însă, ulterioară, originalul se inspiră din model, după cum lumea însăşi nu e decât copia unui vis trăit cu incredibilă intensitate.

Toate aceste lucruri se potrivesc şi nu se potrivesc cu personajul său cel mai faimos. Spre deosebire de Fitzgerald, Gatsby nu cunoaşte momente de îndoială ori dezamăgire în raport cu proiectul său gigantic de fericire. Prin urmare, orice comparaţie între autor şi personaj ori între protagonista feminină, Daisy Buchanan, şi Zelda rămâne fără acoperire. Dacă viaţa lui Fitzgerald n-a fost scutită de arsura tragediei greceşti, trebuie să admitem că însuşi romanul are o tăietură ce aminteşte forţa implacabilă a Destinului ce guverna teatrul Antichităţii. Deznodământul românului e anunţat de o serie de tragedii „de parcurs”, astfel încât acceptăm finalul cărţii cu un soi de resemnare calmă. După ce Daisy, aflată la volan, o accidentează mortal pe Myrtle Wilson, amanta soţului ei, Tom, devine limpede că fericirea personajelor nu mai este posibilă. Asasinarea lui Gatsby însuşi, prizonier al mediului acvatic al piscinei în care aşteaptă vocea destinului ca pentru o nouă renaştere, decurge firesc din seria de greşeli grave comise de-a

lungul unui interval de încordată aşteptare şi speranţă.

Niciunul dintre eroii romanului nu face parte din categoria „personajelor morale”, niciunul nu este un model etic demn de urmat. Cu toate acestea, ei nu sunt nici bestii. Fiecare, la scara propriei biografii, este tot ce poate da mai bun lumea din care se trag. Tom Buchanan, bruta sănătoasă ivită din conjuncţia unei imense bogăţii cu un sistem de selectare a valorii pe baza vigorii fizice, nu e cu nimic mai rău decât Wolfsheim, contrabandistul în mâinile căruia tânărul ofiţer venit de pe front, Gatsby, e un simplu aluat modelabil. Daisy, pe cât de fragilă şi de nesigură pe sine, pendulează între fascinaţia iubirii absolute a lui Gatsby şi promiscuitatea morală oferită de un soţ pentru care ea nu reprezintă decât o anexă a onorabilităţii, amintirea confuză a unei bătălii câştigate cândva. („Merită unul pe altul”, exclamă, la un moment dat, Nick Carraway, din ce în ce mai exasperat de cinismul cuplului pe care îl descoperise, la începutul romanului, în stare de disoluţie, şi pe care îl lasă, după consumarea unui şir de tragedii, mai sudat ca oricând).

Nici măcar Nick Carraway, naratorul, nu e ireproşabil. De altfel, Fitzgerald nu arată în niciun moment că ar dori să-l transforme într-un alter ego. Dimpotrivă, textul pare să crească pe deasupra acestui mandatar auctorial, acoperindu-l

deopotrivă cu dramoleta trăită în compania celuilalt personaj feminin imperfect, Jordan Baker. Dacă Daisy este prizoniera convenţiilor, Jordan nu poate evada din universul minciunilor pe care, de altfel, le produce pe bandă rulantă.

Acestei lumi, atât de bine articulate, vieţuind în perpetuurn-ul mobile al nepăsării, neatenţiei şi ignoranţei pe care poleiala bogăţiei n-o face mai puţin respingătoare, Gatsby îi rămâne, de la început până la sfârşit, excentric. Încercarea lui nereuşită de a disloca un element preţios al universului de bogăţie şi indolenţă al familiei Buchanan constituie eşecul de a împreună două lumi sortite să rămână separate. Romanul debutează sub semnul absenţei celui care va trebui să devină figura centrală a unei aventuri tragice. Câteva zeci bune de pagini, Gatsby este personajul invizibil, menţionat de câteva ori, în trecere, ca o umbră al cărei rol nu-l presimţea nimeni. Minusculă luminiţă într-un orizont îndepărtat, la început, el avansează tot mai năvalnic în prim-planul naraţiunii, pentru ca, până aproape de declanşarea tragediei, să controleze cu autoritate romanul. Există o explicaţie a acestei strategii, ce ţine de dubla neputinţă a autorului de a-şi figura personajul: în mai multe scrisori, mărturiseşte că Jay Gatsby a continuat să rămână pentru el un mister. Pur şi simplu, era incapabil „să-l vadă”. În al doilea rând, exista o barieră psihologică: în lumea lui Fitzgerald era de

negândit ca „un escroc din perioada prohibiţiei […] să dobândească dimensiunile istoriei americane, adică dimensiuni mitice” (Stern, 1970: p. 177).

Structura fragmentară a romanului Marele Gatsby face pereche cu Dincoace de paradis, iar celelalte două scrieri de mari dimensiuni, Blândeţea nopţii şi Cei frumoşi şi blestemaţi, alcătuiesc şi ele un duet, al cărţilor în care naraţiunea curge aluvionar, încercând să redea întregul, totalitatea încurajând prezentarea fragmentară a personajelor însele. Despre niciunul dintre ele nu aflăm totul de la bun început. Tehnica desfacerii foilor de ceapă îi era familiară lui Fitzgerald încă de pe când scria primului roman, însă aici ea atinge virtuozitatea. Paradoxal, nu prin complicarea mecanismului narativ, ci prin extrema lui simplificare. „Misterul” naraţiunii provine, prin urmare, mai degrabă din tehnica revelării tragediei decât din prezentarea ei. Aerul de neîncredere care-l înconjoară pe Gatsby în primele capitole ale romanului se va răsfrânge asupra întregului parcurs narativ.

Înainte ca numele misteriosului personaj să fi fost chiar pronunţat, aflăm o sumedenie de amănunte – de fapt, aproape totul – despre ceilalţi protagonişti. În primul rând, despre Nick Carraway, naratorul: „Provin dintr-o familie de oameni bogaţi, stabilită de trei generaţii într-un orăşel din Midwest. Carraway-ii alcătuiesc un fel

de clan, iar tradiţia familiei afirmă că suntem coborâtori ai ducilor de Buccleuch, dar fondatorul ramurii din care mă trag a fost fratele bunicului, care s-a stabilit aici în 51, şi-a trimis un înlocuitor în Războiul Civil şi a pus bazele comerţului en gros de fierărie cu care se ocupă astăzi tata.

Nu l-am cunoscut niciodată pe acest frate al bunicului, însă se spune că îi semăn – invocându-se ca argument portretul aspru care atârnă în biroul tatii. Am absolvit universitatea la New Haven în 1915, exact un sfert de veac după tatăl meu şi la scurt timp după aceea am participat la minunata migraţie teutonică întârziată, cunoscută sub denumirea de război mondial. Am gustat atât de intens contraincursiunea noastră, încât şi după întoarcerea de pe front continuam să fiu stăpânit de neastâmpăr. Midwestul nu mi se mai părea centrul incandescent al lumii, ci doar o periferie sordidă a universului – aşa că m-am hotărât să mă mut pe coasta de est şi să învăţ arta speculaţiilor la bursă”.

Aşadar, tot ce poate fi mai tipic pentru un personaj al vremii sale. Două cuvinte atrag atenţia în această scurtă autobiografie: „neastâmpăr” şi „finanţe”. Deşi romanul nu va investiga niciuna dintre pistele deschise de narator, ele spun ceva despre afinităţile cu Jay Gatsby. Nick este mai degrabă un martor placid, un contemplator avizat al evenimentelor, dar deloc dornic de implicare; chiar idila cu Jordan Baker se naşte întâmplător, o

aventură de o vară, indecisă, ca şi cum cuplul ar fi fost târât, contra voinţei proprii, de şuvoiul evenimentelor. Motivaţia adâncă lipseşte, relaţia neprilejuind altceva decât o măruntă frustrare şi subiectul unei scurte dizertaţii morale în finalul cărţii. În afara acestui aspect, alte consecinţe nu sunt demne de menţionat. Cât priveşte „arta speculaţiilor la bursă”, ea rămâne doar un enunţ, menit să confere identitate socială personajului. Într-un moment în care doar Daisy are o mică tresărire, Nick, parcă presimţind în numele lui Gatsby ceva misterios şi fascinant, încearcă să afle noi amănunte despre el.

Nu le va afla prea repede, pentru că noii săi companioni trăiesc, cu un amestec de frenezie şi inconştienţă, într-o lume a lor, ca nişte roboţi fascinaţi doar de propria mulţumire, centraţi pe sine şi obsedaţi numai de satisfacerea plăcerilor pe care nici măcar nu şi le ascund. Tom şi Daisy Buchanan poartă, fiecare în felul său, o rană sângerândă, o insatisfacţie legată de trecut. De la prima întâlnire, Nick îşi dă seama că „nu erau chiar atât de fericiţi” pe cât o indica viaţa de petreceri:

„N-am înţeles niciodată de ce se stabiliseră la New York. Petrecuseră un an în Franţa fără vreun motiv deosebit, şi apoi hoinăriseră de colo până colo, oprindu-se nerăbdători şi neliniştiţi oriunde se juca polo şi oriunde întâlneau mai mulţi oameni bogaţi laolaltă”.

Iată un alt cuvânt-cheie al romanului: bogăţia. După ea aleargă, pe culoare care uneori se întretaie, alteori de despart, alteori se ascund unele de altele, absolut toţi protagoniştii. Imediat după descrierea fizică a lui Tom şi a „largheţii cu care îşi cheltuia banii” în perioada studiilor, Nick face constatarea din care nu lipseşte o nuanţă de invidie:

„Îţi venea greu să crezi că un om din generaţia mea putea fi atât de bogat încât să-şi permită asemenea excentricităţi”.

Dar bogăţia nu poate acoperi suferinţa adâncă a lui Tom: provenit din Chicago, el „se remarcase ca unul dintre cei mai desăvârşiţi jucători de rugby la New Haven – într-un fel fusese o personalitate naţională, unul dintre acei indivizi care ating la douăzeci şi unu de ani un grad atât de înalt de perfecţiune într-un anumit domeniu, încât după aceea nimic din ce ar face nu mai pare la înălţime”. Neliniştea lui îşi are, aşadar, originea în dispariţia iremediabilă a statutului de vedetă, în privarea brutală de paradisul pierdut al gloriei de odinioară: „Tom alerga mereu dintr-un loc într-altul, căutând, cu o tristeţe nelămurită, acea dramatică tensiune a meciurilor de rugby de odinioară, în care nu avea să mai joace niciodată”.

Macho absolut, Tom îşi valorifică în exclusivitate calităţile fizice. E un mister prin ce mijloace o va fi cucerit pe Daisy, dar e destul de limpede cum a reuşit să-şi facă din Myrtle Wilson

amantă: evident, combinând fascinaţia unui trup masculin puternic („Croiala efeminată a hainelor de călărie nu reuşea să-i ascundă musculatura de uriaş – părea că nu mai încape în cizmele bine lustruite, întinse gata-gata să rupă şireturile, şi-i vedeai muşchii jucând când i se mişca umărul sub haina subţire. Avea un trup capabil de eforturi enorme, un trup agresiv”) şi fascinaţia banilor. În această ipostază, în afara unei izbucniri de o brutalitate animalică, personalitatea sa pare mai degrabă acceptabilă. El va trece graniţa odioşeniei în clipa în care va începe să-şi folosească şi creierul. Combinând şi recombinând întâmplările şi prejudecăţile, el va îndrepta spre Gatsby bănuielile lui George Wilson, soţul lui Myrtle, sugerându-i că ucigaşul soţiei sale este proprietarul fabuloasei vile din West Egg („o construcţie colosală din toate punctele de vedere – o imitaţie a vreunei primării de epocă din Normandia, cu un turnuleţ într-o parte semeţindu-se nou-nouţ sub un breton rar de iederă sălbatică, o piscină de marmură şi peste patruzeci de acri de pajişte şi grădină”). Drept urmare, Gatsby este împuşcat, iar asasinul se sinucide la locul crimei.

Pentru cititor, ca şi pentru Nick Carraway, Daisy rămâne până la capăt o enigmă. Prezentată în culori tandre în primele secvenţe ale romanului, ea îşi pierde treptat – şi iremediabil – din strălucire şi inocenţă, sfârşind drept un desăvârşit dublu al solului pe care îl detestă, dar de care se

simte legată prin mii de complicităţi – şi, descoperim în final, printr-un inuman dispreţ faţă de tot ce le este exterior. Dar deocamdată Daisy nu este personajul iresponsabil („careless”), ci o fiinţă plină de seducţie, de o seducţie pe care nu ezită să o transforme într-un mod de existenţă: „Îmi privii din nou verişoara, care acum începuse să mă chestioneze cu aceeaşi voce joasă, fascinantă. Avea o voce pe care îţi era cu neputinţă să n-o urmăreşti în modulaţiile ei, ca şi cum fiecare frază rostită ar fi fost o temă melodică pe care nu aveai s-o mai asculţi niciodată. Faţa îi era tristă şi frumoasă, iar pe ea scânteiau, ca nişte podoabe, ochii strălucitori şi buzele pasionate, umede; în glas îi tremură o vibraţie pe care bărbaţii din jurul ei nu o mai uitau, o chemare, o şoaptă care te îndemna: «ascultă-mă», parcă destăinuindu-ţi că doar cu puţin timp înainte văzuse întâmplări minunate, însufleţitoare, şi că foarte curând aveau să se mai petreacă alte lucruri pline de viaţă, fermecătoare”.

Al patrulea component al cvartetului ce avea să fie angrenat în seria de aventuri tragice este Jordan Baker, o faimoasă campioană de golf, vag nimfomană, vag lesbiană, total mitomană: „Stătea cât era de lungă la un capăt al divanului, perfect nemişcată, cu bărbia repezită în sus ca şi cum ar fi menţinut în echilibru pe ea un obiect în primejdie să se răstoarne. Chiar dacă mă văzuse cu coada ochiului, nu se trăda prin nimic, iar eu mă

simţeam atât de stânjenit, încât îmi venea să bolborosesc nişte scuze că am deranjat-o prin intrarea mea în cameră”. Imobilismul lui Jordan ascunde, de fapt, o răceală de reptilă. Puternic fisurată moral, ea şi-a construit din impasibilitate o mască iar din minciună o armă de atac aproape infailibilă. Jordan joacă pe lângă narator rolul servantului: ea îl informează despre biografia celorlalţi protagonişti, ea ţine socoteala evoluţiei întâmplărilor. Imaginea iniţială, ce sugerează un personaj static, e cât se poate de înşelătoare.

Într-un fel, plăcerea de a comenta şi, mai ales, curiozitatea maladivă a lui Jordan se află la originea tuturor dramelor din roman – inclusiv a propriei drame. Nu se sfieşte să tragă cu urechea la cearta dintre Tom şi Daisy, provocată de un telefon al amantei acestuia, arătându-se surprinsă că Nick nu e la curent cu problemele menajului Buchanan. Versată în arta seducţiei, nu îi va fi greu să anexeze colecţiei de trofee pe mult mai inocentul Nick Carraway, cu acelaşi aer de impasibilitate cu care o descoperă, la prima lor întâlnire, Nick.

Panopticumul personajelor care se vor aduna în jurul lui Gatsby ca în jurul unei ciudăţenii pe care sunt conştienţi că nu o vor înţelege niciodată e completat de Meyer Wolfsheim. Adevărat „magistru spiritual” al fostului ofiţer sărac devenit, aproape peste noapte, unul dintre cei mai bogaţi oameni din America, Meyer e în egală

măsură fascinat şi mândru de „ucenicul” său. Este şi o încântare de sine în această nedisimulată admiraţie: admiraţia cuiva de la marginea societăţii care a reuşit să-şi asigure vasalitatea asupra unui absolvent de „Oggsford”. Însă pactele de acest fel durează doar atâta vreme cât există un interes precis, material. Asemenea tuturor celor care profitaseră de generozitatea lui Gatsby, el nu consideră necesar să participe la înmormântarea fostului său partener de afaceri ilicite. Mai mult, îşi raţionalizează filosofic decizia, vorbind, în termenii Talmudului, despre incomunicabilitatea dintre lumi: „Trebuie să învăţăm să ne dovedim prietenia pentru cineva cătă vreme e în viaţă, şi nu după moarte, îmi sugeră el. După ce s-a curăţat, eu zic să-l lăsăm în pace”.

Pe ultimul drum, Gatsby e însoţit doar de o mână de necunoscuţi şi de tatăl său, bătrânul domn Gatz: „Pe la cinci, procesiunea noastră de trei automobile ajunse la cimitir şi se opri, în ploaia măruntă, în dreptul porţii – întâi dricul, o maşină oribilă, neagră şi udă, apoi domnul Gatz cu pastorul şi cu mine în limuzină şi, ceva mai în spate, în duba de alimente a lui Gatsby, patru sau cinci servitori şi poştaşul din West Egg, toţi uzi până la piele. Pe când traversam aleile cimitirului, am auzit o maşină oprindu-se afară şi apoi paşii cuiva care alerga prin băltoace. Am întors capul. Era bărbatul cu ochelari imenşi ce-i făceau ochii

de bufniţă, pe care-l găsisem minunându-se de biblioteca din vila lui Gatsby, plină de cărţi veritabile, într-o seară cu vreo trei luni în urmă”.

„Ochi-de-bufniţă”, un personaj absolut episodic, joacă totuşi în roman rolul observatorului versat al bizarei lumi a lui Gatsby: beat, în timpul uneia dintre recepţiile la vila din West Egg, el constată, uluit, că volumele din somptuoasa bibliotecă a bogătaşului sunt chiar cărţi adevărate! Cu alte cuvinte, că există o nepotrivire între imaginea personajului, perceput ca artificial, inconsistent, şi natura sa reală. Asemeni ochilor imenşi ai doctorului T.J. Eckleburg, „pupilele numai au aproape un metru”, care cercetează nemilos umanitatea ce trece prin Valea Cenuşii, ochii artificial supra-dimensionaţi ai anonimului beţiv scrutează partea invizibilă a vieţii lu’ Gatsby. Nu întâmplător, lui îi revine sarcina de a da verdictul asupra personalităţii nu doar controversate, ci şi contorsionate, a celui care s-a iluzionat că poate să cumpere cu bani chiar şi trecutul, că poate reînnoda firul vieţii ca şi cum în anii despărţirii de Daisy nu s-ar fi petrecut nimic. Zădărnicia efortului supraomenesc al lui Gatsby, zbaterea lui iraţională se topesc în exclamaţia mai degrabă uimită decât neconsolată a lui „Ochi-de-bufniţă”. E o exclamaţie mai degrabă încărcată de reproşuri compătimitoare decât de durere: „Biet ticălos”.

La rândul ei, naraţiunea avansează liniar, cu o

lentoare studiată la început, ca şi cum moleşeala verii ar fi diminuat viteza de reacţie a tuturor personajelor. Abia în partea a doua, după ce Gatsby şi Daisy reînnoadă firele iubirii frânte în urmă cu cinci ani, ritmul se accelerează, amănuntele din trecut năvălesc impetuos în prezent, pentru a completa golurile unui tablou brusc cuprins de vâltoarea pasiunilor. Asimetria căutată a romanului, structura voit distinctă a părţilor, precipitarea din ultimele capitole creează senzaţia acută că personajele au intrat într-o stranie, ameninţătoare criză de timp. Dacă în seara de iunie când Nick traversează golful pentru a-i vizita pe Daisy şi Tom Buchanan în locuinţa lor din East Egg personajele păreau să aibă tot timpul din lume, odată cu apropierea toamnei presiunea evenimentelor devine sufocantă. Descrierile de personaje şi analiza de stări sunt substituite de o tehnică a „raportului de activitate”: enumerarea seacă, ritmul de marş forţat lasă impresia alunecării vertiginoase pe un tobogan în care destinul personajelor e supus erodării rapide.

Naraţiunea creşte în jurul unor evenimente mondene: o cină la familia Buchanan, party-urile zgomotoase şi opulente de pe domeniul lui Gatsby, cheful încropit în apartamentul clandestin din New York al lui Tom şi Myrtle, încheiat cu ieşirea violentă a fostului rugbist, care-şi loveşte cu bestialitate amanta. Tot un fel de recepţie este şi „complotul” organizat în bungalow-ul lui Nick de

către acesta împreună cu Gatsby, în capitolul al cincilea al romanului, menit să mijlocească întâlnirea secretă cu Daisy. Acest capitol – ultimul dintre cele „statice” – modifică radical relaţiile dintre personaje, împinse în posturi dramatice, obligându-le să se redefinească unele în raport cu altele.

Doar din ultimele două capitole absentează acest veritabil „topos” al romanului Decadei Furtunoase. Însă şi aici există, metamorfozate, pseudo-party-uri: micul dejun din capitolul al optulea, în care Gatsby îi expune lui Nick întreaga sa dramă din tinereţe, rolul lui Dan Cody în existenţa lui precum şi proiectul de a o cuceri pe Daisy. Acesta este, de altfel, capitolul cel mai dramatic al romanului. Acum ies la iveală întâmplările care explică fractura din viaţa atât de romanticei Daisy, pierderea inocenţei şi a credinţei sub presiunea valului de snobism şi iresponsabilitate care a năpădit America imediat după încheierea primului război mondial: „… lumea ei artificială era încărcată de orhidee, de flirturi plăcute, lipsite de griji, de muzica orchestrelor care lansau cântecele la modă în anul acela, distilându-i în melodii noi tristeţea şi tot ceea ce era sugestiv, fermecător în viaţă. Nopţi întregi saxofoanele se jeluiau în vaietele disperate ale blues-urilor, şi în vremea aceasta sute de perechi de pantofi aurii şi argintii împrăştiau praful scânteietor.

[…] în universul acesta crepuscular, Daisy reintră în viaţa mondenă; fără să ştie cum, avea zilnic câte o jumătate de duzină de întâlniri cu o jumătate de duzină de bărbaţi şi adormea spre zori în timp ce mărgelele şi şifonul rochiei de seară zăceau încurcate printre orhideele ofilite de lângă patul ei”.

Tot în acest capitol, Nick şi Jordan ratează o întâlnire care, poate, le-ar fi schimbat tot restul vieţii, şi tot acum Gatsby moare împuşcat în propria piscină, după ce îşi dăduse seama – până şi el! – că visul de iubire se spulberase definitiv: „Pe la orele două după-amiază Gatsby îşi pusese costumul de baie şi lăsase vorbă valetului să-l anunţe neîntârziat la piscină dacă avea să-i telefoneze cineva. […] Nu-i telefonase nimeni – valetul se lipsise de siesta de după-amiază rămânând să aştepte lângă aparat până la orele patru, adică mult mai târziu decât ar mai fi fost cu putinţă să-i comunice lui Gatsby că i-ar mai fi telefonat cineva. Cred că nici Gatsby nu mai spera în vreun telefon de la Daisy şi poate că la urma urmelor nici nu-i mai păsa. Dacă e adevărat ce cred, atunci Gatsby se simţise deodată înstrăinat, singur, îndepărtat, fără putinţă de întoarcere spre lumea lui vie, fierbinte, de altă dată; ca şi cum ar fi înţeles că a plătit un preţ prea scump pentru că trăise prea multă vreme îndrăgostit doar de un vis. Cred că-şi ridicase ochii spre un cer pe neaşteptate cu totul necunoscut, care i se arăta

printre frunzele dintr-odată înspăimântătoare, şi fusese cuprins de un fior atunci când înţelesese brusc cât de inexplicabil şi grotesc poate fi un trandafir şi cât de brutal poate cădea lumina soarelui peste o iarbă ce parcă abia atunci fusese creată”.

Al doilea „non-party” (Stern, 1970: p. 190) îl constituie, dacă acceptăm că realitatea poate fi cântărită şi în termenii cinismului, înmormântarea lui Gatsby. Narat retrospectiv, de la distanţa de doi ani ce-l desparte pe Nick Carraway de întâmplările stranii al căror martor fusese în vara lui 1922, episodul adaugă o ultimă tuşă portretului moral al lui Gatsby, obsedat încă din copilărie de ideea autoperfecţionării. Într-o formulă de o pregnanţă şi o virulenţă maxime, Fitzgerald sintetizează, în doar câteva rânduri, întreaga nimicnicie a universului de care Gatsby se desparte în cel mai cumplit anonimat, la fel de ignorat precum copilul care îşi notase pe ultima pagină a unei cărţi un program de activitate, dar şi câteva „Hotărâri de ordin general”. În doar câteva linii de dialog – despre care s-ar putea scrie un tratat dedicat artei condensării – Fitzgerald închide tragedia unui romantic a cărui greşeală a fost să dorească absolutul – să „trăiască prea mult îndrăgostit doar de un vis”: „În clipa aceea am încercat să mă gândesc un moment la Gatsby, dar mi se părea de pe atunci teribil de departe şi mi-am amintit, fără resentimente, doar că Daisy nu

trimisese niciun mesaj, nicio floare. Auzii pe cineva murmurând:

«Binecuvântaţi fie cei morţi peste care picură ploaia», şi apoi omul cu ochelari de bufniţă spuse «Amin» cu o voce gravă.

Ne bălăcirăm fuga prin ploaie înapoi spre maşini. Ochi-de-bufniţă mi se adresă chiar când ajunserăm lângă poarta cimitirului.

— N-am putut veni acasă, îmi spuse.

— Nimeni n-a putut veni.

— Nu mai spune! şi mă privi cu gura căscată. Ce Dumnezeu, veneau cu sutele".

Simbolismul acestui paragraf, ca de altfel al întregului capitol final, demonstrează că ambiţiile lui Fitzgerald depăşeau cadrul convenţional al unei povestiri neoromantice despre un personaj fascinant prin aura de mister care-l înconjoară. În fapt, Marele Gatsby este o parabolă a Visului American, după cum personajul titular este „căutătorul nevinovat şi credinciosul" (Stern, 1970; p. 197), eroul obsedat de ambiţia de a transforma lumea. Fireşte, există un soi de fanatism în demersul lui Gatsby, o dorinţă oarbă de a deveni preotul propriilor profeţii. Romanul vorbeşte, în egală măsură, despre lumi despărţite economic şi psihologic, dar şi geografic. Polaritatea Răsărit – Apus, analizată, în mic, în varianta East Egg – West Egg, reproduce tensiunea eternă dintre Estul şi Vestul american: „Fitzgerald subliniază cu claritate că Vestul este

visul viitorului în trecut [future in the past] al Americii, aţâţător prin noutate şi tinereţe, amintind de vremea când noi şi America şi Vestul de aur eram tineri, şi că Estul este întruparea prezentă a bogăţiei impersonale visate cu atâta pasiune şi în care nu ne putem găsi identităţile, locurile şi numele aşteptate” (Stern, 1970: p. 204).

Eşecul lui Gatsby reprezintă eşecul Americii însăşi de a reveni la paradisul pentru totdeauna pierdut al inocenţei. Viziunea romantică dictează autorului şansa unei singure soluţii: odată cu visul trebuie înmormântat şi visătorul. Nu trebuie să vedem nimic ironic în întâmplarea că idealurile Americii sunt întrupate într-un personaj care şi-a clădit carisma pe fraudă, minciună (pretinde că este absolvent al universităţii Oxford, însă în realitate nu a urmat acolo decât cinci luni, în cadrul unui program pentru ofiţerii americani demobilizaţi) şi pe călcarea în picioare a legii. Fitzgerald ne atrage, în felul acesta, atenţia că Visul American s-ar putea să fie clădit pe un fals şi că îndărătul avânturilor romantice se află uneori adevăruri greu acceptabile pentru bunul simţ.

Dincolo de orice posibile interpretări, perfect îndreptăţite de o lectură eticizantă, romanul lui Fitzgerald este o tulburătoare poveste de dragoste, una dintre cele mai puternice din întreaga literatură a secolului douăzeci, amestecând tragismul şi spectacularul. Într-un anumit sens, Marele Gatsby este „un roman de tip

Hollywood”, însă nu în înţelesul dat de Matthew J. Bruccoli cărţii neîncheiate a lui Fitzgerald, Ultimul magnat (v. Bruccoli, 197: p. 5). Adică nu un „roman despre filme”, ci un roman ca un film. Puternic vizual, plasat între lumea paşnică a cartierului Queens şi nevroza Manhattanului, romanul e vegheat, în scenele decisive, de ochii imenşi ai doctorului Eckleburg, un substitut al camerelor de filmat ale unei zeităţi necruţătoare. Criticii au văzut în această imagine un simbol al lui Dumnezeu însuşi, care, tronând deasupra Văii Cenuşii, asistă impasibil la prăbuşirea unei lumi care s-a dovedit nedemnă de miturile pe care şi le-a creat.

„Prăbuşirea Visului American”, în varianta Fitzgerald, reprezintă şi un tur de forţă literar. Allan Bloom a descris cărarea primejdioasă pe care s-a căţărat autorul în termenii unei blasfemii stilistice: „Este greu să ţi-l imaginezi pe John Keats scriind povestirile lui Joseph Conrad, pentru că nu există nimic comun între Marile Ode şi Agentul secret sau Inima întunericului. Dar un astfel de exerciţiu de imaginaţie nu este inutil, pentru că, într-un anumit sens, tocmai în asta constă izbânda lui Scott Fitzgerald. Marele Gatsby combină sensibilitatea lirică a lui Keats şi modul narativ al lui Conrad, şi face dintr-o combinaţie atât de stranie o poveste americană fără egal, fără îndoială o carte care candidează la titlul de cel mai bun roman al timpului său” (Bloom, 1985: p.

1).

Prin ce calităţi poate râvni romanul la o astfel de poziţie nu este prea greu de ghicit. În primul rând, prin limpezimea de cristal a stilului. Perfect controlat, textul are o curgere calmă, de odă clasică, deşi sub pojghiţa bine lustruită a retoricii colcăie tensiunea vieţii dezordonate a unor personaje care-şi savurează extincţia cu o frenezie tragică. Apoi, prin prospeţimea degajată de roman, căreia Lionel Trilling îi găseşte o surprinzătoare origine: greutatea şi expresivitatea cărţii, scrie marele critic, pot fi atribuite „curajului intelectual specific conceperii şi execuţiei sale, un curaj care presupune anexarea de către Fitzgerald – atât în sensul atragerii atenţiei, cât şi al apropierii – a resurselor tradiţionale care i-au stat la îndemână” (Trilling, 1985: p. 19). Intrând în dialog cu literatura antemergătorilor, Fitzgerald nu s-a mulţumit doar cu beneficiile comode ale epigonatului. Din contră, Marele Gatsby poate fi considerat ultimul triumf al realismului de sorginte romantică, înainte ca formula aceasta să fi intrat, sub presiunea experimentelor radicale ale modernismului, în desuetudine.

În al treilea rând, capodopera lui Fitzgerald este şi un admirabil document de epocă. „Pactul imaginaţiei” care domină, în termenii ideologiei creative, romanul stă, aşa cum în mitologia Antichităţii strania planetă Pământ se odihneşte pe umerii lui Atlas, pe o impresionantă masă de

fapte reale, doar cu micile retuşuri cerute de convenţiile ficţiunii. Matthew J. Bruccoli (1995: pp. 207 – 216) a alcătuit o listă copioasă a evenimentelor, personajelor şi situaţiilor împrumutate de către Fitzgerald din realitatea imediată. Ele nu au rolul unui simplu decor, ci pătrund în viaţa personajelor, determinându-le, nu arareori, comportamentul. Simbologia Văii Cenuşii, dă pildă – inspirată de existenţa unui astfel de loc în Corona, în partea de nord a cartierului Queens – ca tărâm al disperării, al suferinţei şi al morţii, îşi adevereşte în roman o impresionantă funcţionalitate funestă.

Ar mai trebui spus că descrierea stilului de viaţă contemporan, ca în reproducerea cvasifilmică a lumii din Westchester County (la răsărit şi la nord de Manhattan), transcende cu brio condiţia umilă a romanului-document. Marele Gatsby este, pe această latură a expresivităţii sale, unul dintre cele mai spectaculoase exemple de transformare a realităţii imediate în faptă morală. Ca vehicule ale acestor idei, personajele rămân, practic, neschimbate de la începutul până la sfârşitul intrigii. Dar ele nu sunt „personaje plate” (flat characters, în terminologia lui E.M. Forster, care le opune celor circulare – round characters), pentru că, în ciuda absenţei unei reale evoluţii în plan psihologic, ele se metamorfozează de la scenă la scenă.

Felul în care se produc mutaţiile constituie

unul dintre „secretele de fabricaţie” ale lui Fitzgerald: modificarea se produce în funcţie de felul în care îi vede Nick Carraway, de mutaţiile din conştiinţa sa. Dacă iniţial Gatsby „reprezenta tot ceea ce îmi stârneşte cel mai sincer dispreţ”, treptat – şi ireversibil – antipatia se transformă în camaraderie, prietenie şi, finalmente, într-o la fel de sinceră admiraţie, iar în cele din urmă în identificare totală cu acest ultim damnat al uitatului tărâm romantic: „La vremea când se întoarse valetul cu scrisoarea lui Wolfsheim, începusem să fiu cuprins de un sentiment de sfidare, de un fel de solidaritate dispreţuitoare între Gatsby şi mine, îndreptată împotriva lor, a tuturora”. Dintre cei pe care i-a întâlnit, tocmai personajul cel mai suspect se dovedeşte singurul capabil să-şi asume până la capăt destinul. Un destin dinainte ştiut, modelat de blestemul de a „trăi prea mult doar cu un vis”.

Cât despre ceilalţi, deşi atent individualizaţi la început, pe parcurs se topesc într-un personaj colectiv, participând la cu totul altfel de party-uri decât senzaţionalele orgii finanţate de Gatsby. În acest amalgam de foste identităţi, abia dacă mai supravieţuieşte câte o trăsătură inconfundabilă, câte un semiton sau o pată de culoare specifică. Doar Nick Carraway focalizează întâmplările şi personajele, apropiindu-le sau îndepărtându-le, în funcţie de percepţia şi de subiectivitatea sa, pentru a ni le reda în felurile chipuri: atrăgătoare

sau respingătoare, graţioase ori lacome, civilizate sau mojice, generoase sau cinice, absurde sau ironice, tandre sau opace, ingenue sau perverse.

Modificarea imaginii lui Gatsby e mediată de Nick şi de sentimentele sale pentru el. Lionel Trilling făcea remarca surprinzătoare că pe parcursul întregii cărţi eroul principal nu rosteşte decât două propoziţii memorabile – şi încă ce propoziţii: „Her voice was full of money” (Vocea ei era plină de bani) şi, în clipa în care Daisy admite că şi-a iubit şi soţul: „In any case it was just personal” (în orice caz a fost doar ceva personal). Rostind a doua frază, Gatsby iese de fapt din categoria omenescului, ridicându-se în sferele unei „măreţii demente” (Trilling, 1985: p. 20). Personajul se plasează, astfel, în zona metafizicului, acolo unde nimic nu e „personal” şi unde chiar iubirea trebuie să fie „impersonală”, adică obsesivă, nemiloasă şi supraumană.

Odată cu Gatsby se prăbuşeşte, cel puţin în viziunea lui Scott Fitzgerald, însuşi Visul American. Aşa cum Daisy se prăbuşeşte sub greutatea bogăţiei, Visul American nu rezistă tentaţiilor care îl invadează din toate direcţiile. O scenă greşit înţeleasă – etalarea de către Gatsby a zecilor sale de cămăşi englezeşti, în faţa unei Daisy copleşite de frumuseţea lor materială – se relevă a fi o parabolă a prosperităţii care sufocă intimitatea dintre oameni, refuzându-le comunicarea. În fond, punându-şi pe masă

teancurile de cămăşi, Gatsby încearcă, stângaci, să îşi expună propriul suflet. Nu e înţeles, după cum, la rândul lui, nu înţelege natura adevărată a lui Daisy, adică a iubirii. La urma urmelor, pentru singuratici precum Gatsby iubirea e perfectă doar atâta vreme cât e departe, de neatins, asemenea becului verde care arde toată noaptea la debarcaderul familiei Buchanan şi pe care, de partea cealaltă a golfului, Gatsby îl contemplă fascinat ore în şir. Şi cu cât îl contemplă mai mult, cu atât devine mai inaccesibil – asemenea Visului American.

Mircea Mihăieş

Referinţe

Bloom, Allan, 1985, „Introduction”, în Bloom, ed., 1985.

Bloom, Allan, ed., 1985, Modern Critical Views. F. Scott Fitzgerald, Edited with an Introduction by Allan Bloom, New York, Chelsea House Publishers.

Bruccoli, Matthew J., 1977, „The Last of the Novelists”. F. Scott Fitzgerald and The Last Tycoon, Carbondale and Edwardsville, Southern Illinois University Press; London and Amsterdam, Feffer & Simons Inc.

Bruccoli, Matthew J., 1996, „Explanatory Notes”, în Fitzgerald, 1995

Fitzgerald F. Scott, 1945, The Crack Up, New York, New Directions.

Fitzgerald, F. Scott, 1994, Povestiri din Epoca Jazzului, în româneşte de Hortensia Pârlog, Timişoara, Editura Marineasa.

Fitzgerald, F. Scott, 1995, The Great Gatsby. The Authorized Text. Preface and Notes by Matthew J. Bruccoli, New York, Scribner Paperback Fiction, Published by Simon & Schuster.

Hindus, Milton, 1965, F. Scott Fitzgerald. An Introduction and Interpretation, New York, Holt Rinehart and Winston.

Meyers, Jeffrey, 1994, Scott Fitzgerald. A Biography, London, Papermac.

Scribner, Charles III, 1989, „Forward”, în The Short Stories of F. Scott Fitzgerald. A New Collection, Edited and With a Preface by Matthew J. Bruccoli, New York, Charles Scribner's Sons.

Stern, Milton R., 1970, The Golden Moment. The Novels of F. Scott Fitzgerald, Urbana, Chicago, London.

University of Illinois Press Thorp, Willard, 19 eO, American Writing in the Twentieth Century, Cambridge, Harvard University Press.

Trilling, Lionel, 1985, „F. Scott Fitzgerald”, în Bloom 1985.